ENGİN ARDIÇ

İSLAM TEKSAS'ta!...

ve daha neler...

İZLENİMLER II

cep
anlatı

İSLAM TEKSAS'TA

{İzlenimler 2}

Engin Ardıç

Cep Kitapları - 1989

Engin Ardıç

Şu an 37 yaşındadır ve Galatasaray Lisesi, Boğaziçi Üniversitesi Siyasal Bilimler Bölümü mezunudur.

Tiyatro, Yeni Dergi gibi dergilerde, Yeni Ortanı, Politika, Cumhuriyet gibi gazetelerde tiyatro ve edebiyat eleştirileriyle başlayan yazarlık serüveni, onu, 1982 yılında Londra'da BBC Türkçe Yayınlar Servisi'nde program asistanlığı ve sunuculuğa, yurda döndüğünde de Dünya gazetesinde dış haberler servisi şefliği ve köşe yazarlığına götürdü (1983-1985). Nokta dergisinde üç yıl kadar yayın danışmanlığı ve çok tutulan "İzlenimler" köşesinin yazarlığını yapan Ardıç (1985-1988), bu görevi haftalık Tempo dergisinde sürdürüyor, ayrıca aylık Elele'deki "Kadın Suretleri" ve Playmen'de de kendi deyimiyle "belden aşağı" dizileri beğeni topluyor.

Engin Ardıç, 1987 yılında, Çağdaş Gazeteciler Derneği' nin "Yılın Gazetecisi" ödülünü kazanmıştır.

"Babıali Üzerinde Bir Ardıç Kuşu."

Söze Engin'in yöntemiyle girelim:

"Engin kardeşim sen bu kadar zamandır nerelerdeydin?"

Benim Engin Ardıç konusundaki "izlenimim" gerçekten böyle. Kendisi Babıali'ye sanki gökten zembille indi. Soyadının yaptığı çağrışımla, ünlü bir Amerikan filminin adını biraz değiştirerek yazımıza başlık yapmak zorunda bıraktı bizi.

Günün birinde Nokta dergisinde adı sanı duyulmamış biri güzel bir yazı yazdı.

Bir yazıyı herkes yazabilir. Tiyatro dünyasında sıkça söylendiği gibi tiyatro oyununun ilk perdesini herkes yazabilir. İkinci perdeyi ise sadece tiyatro yazarları. (Bunun devamı da var. Şöyle: Üçüncü perdeyi daha hiç kimse yazamadı).

Gazetecilikte de aynı espri geçerlidir. Bir yazıyı herkes yazabilir. Tiyatrodan farklı olarak ikinci bir yazıyı da. Ama üçüncüsü, dördüncüsü ve hemen hemen hepsi "oluyorsa", artık bir yazar karşısındasınız demektir.

Engin'in üçüncü, dördüncü, beşinci yazısı da "olmuştu". Her biri usta işi, pırıl pırıl röportajlar, izlenimler, denemelerdi.

Meslekte sivrilmeye başlayanlara karşı uzun süre "üç maymun" oyununu sürdürmeyi bir prensip edinmiş olan Babıali, Engin'i de uzun süreler boyunca görmezden geldi. Önceleri Cağaloğlu'ndan çok entel bar malzemesi oldu Ardıç'ın izlenimleri.

Ne ki, bir nokta var. Siz görmezden gelseniz de sonunda o noktaya ulaşıyor yazar. Engin Ardıç her hafta muntazaman sürdürdüğü izlenimleri ile işte o noktayı da aştı ve karşımıza "resmen" çıktı.

Bolca nostalji, bolca "humour", bolca "malumatfuruşluk" (kendi deyişidir) o Engin işte.

Engin'in her yazısında herşey bolcadır. Azı, kararı yoktur. Adı nostalji yazarına çıktı. Kendisi de bu tanımlamadan pek yakınmadı. Tersine üstüne üstüne gitti. Yeri geldiğinde altını çizdi. Böylece basınımızın her telden çalan üstadları arasına "nostaljik" bir yazar da katılmış oldu. Ve bütün

bunlar biz eski gazetecilere "yahu kardeşim sen bu kadar zamandır nerelerdeydin?" dedirtecek kadar ansızın oldu. Sanırım Engin öyle uzun boylu alt basamaklarda oyalanmayı kendine yedirememişti. Önce bol bol okumuş, öğrenmiş, kafa tutmayı, karşı çıkmayı, kendini ezdirmemeyi, "ben de varım" demeyi kafasına koymuştu.

Genellikle bunun tersi yapılır. Önce bir gazeteye kapak atılır, bir yandan çalışırken, bir yandan öğrenilir. Ezile ezile, isyan bayrakları çekilir ve elbette yaşanan gerilimler sonucunda içki içmenin tüm raconları bitamam bellenir.

Fakat Engin bunları önce yaptı, sonra gazeteciliğe adımını attı, bu bakımdan da "özgün" bir gazetecidir.

Haftalık dergilerde yayınlanan yazılarını kitap haline getirmesi yaptığı işe duyduğu saygının, yaptığı işi iyi yapmış olduğunun bir kanıtıdır bence. Yoksa işin kolayına kaçmak değildir. Bir haftalık yayın organında, ne zaman okunursa okunsun aynı tadı verebilecek yazılar yazmak, başka bir deyişle "kalıcı" olabilmek kolay iş değildir. Günlük veya haftalık yazılar genellikle okundukları süreye eş değer bir önem verilerek hazırlanır. Oysa Engin her yazısını ilerde bir kitabına alabileceğini hesaplayarak titizlikle yazar, içine kalıcılığın bir başka önemli unsuru olan edebiyatı da katar. Sonuçta ortaya eti, suyu, sebzesi, tuzu, salçası tam kıvamında en hızlı "gourmet'lere bile parmaklarını yedirtecek bir "taam" çıkarır.

Fazla söze ne hacet. İkinci ziyafetiniz "İslam Teksas'ta" elinizin altında.

Yalçın PEKŞEN

El Muhabbet-ül İslami: İslam Teksas'ta

Gözüme ilişti, inanamadım, bir daha baktım, bir daha.

Tamam, ettin mi kendine edeceğini sefil muharrir, gündüz gözüne tozutmaktasın ki kırmızı arabanın adam azmanı güllabicilerini beklemeden git kendi kendine kendi ayağınla Doktor Yıldırım Bey'e teslim ol! Bre nostaljik hergele, olur olmaz yerde beyninin karanlık kıvrımlarını zorlar, Sulukule Kapısı'nda toprağı bol olsun Bizans İmparatoru'nu, Soğukçeşme Sokağı'nda 1774'te ölmüş kavuklu İbrahim Efendi'yi, Rue de Rivoli'de 1987 modeli Citroen'lerin yanısıra elde Chassepot tüfengi saldırıya kalkan Komün savaşçılarını görür müsün, işte sonunda tozuttun, tozuttun ki iflah olmamacasına, işte sonun belliydi bre şaşkaloz, gündüz gözüne olmadık yerde olmadık saçmalıklar uydurmaya başladın ki seni artık Turgut Özal'ın iktidardan çekilmesi, enflasyonun sıfırlanması, Mehmet Keçeciler'in Süleymaniye'ye imam atanması bile kurtaramaz!

Sonra bir daha baktım, vallahi gerçek! Yanlış görmemekteyim, kitabın kapağında ciddi ciddi yazıyor: Teksas'ta İslâm'ın Gücü.

Tahta sundurmalı bir "saloon" önü, yerde kasabanın koyu çamuru, sığır çobanı şapkalı, boynu fularlı, kırmızı yelekli, mahmuzlu, çifte tabancalı, işlemeli çizmeli bir herif Colt'una sarılmış ateş edesi. Tozu toprağı birbirine katan bir demir kır at üzerinde sağrıya yatmış efe kılıklı bir başka herif ateşe karşılık vermekte. Kafada poşu, belde tabanca kemeri, elde artık Colt mudur Smith Wesson mu. Teksas'ta İslâm'ın Gücü! Yazan Raif Cilasun nam bir meslektaşımız.

Bre ne iştir?

Namussuz kitapçı saydam naylona sarmış sarmalamış, içini açıp bakamıyorum, ekmek kokusu da aldım ya aman herif vazgeçer diye sıkı sıkı tutmuşum kitabı, korka korka "Bu kaça?" dedim. "On bin lira hemşerim" dese acımadan toka edeceğim, işte yazı konusu çıktı ki ne güzel, maden bulduk maden!

Arkasını çevirdi baktı, "İki bin iki yüz lira abi" dedi.

Öyle hemen gözlerin parlamayacak. Sanki uzun boylu düşünmüşsün de, çok önemsiz bir kitapmış, almasan da olurmuş, aslında bu parayla

gidip Bacanak Birahanesi'nde zıkkımlansan daha hayırlı bir iş edermişsin de herife acıyıp sebeplensin fakir diye lütfen paraya kıyıp kitabını alıyormuşsun ayaklarına yatacaksın. Sahaftan kitap alma zagonunun birinci şartı budur, yoksa kıymete biner, gözünün ışıldamasından, sesinin titremesinden herif o saat işi çakar ki, iki bin liralık kitap on iki bine çıkar da imansız satıcı yüreği kıpraşmadan kestirir atar.

Uzatmayalım, malı kaptık, parayı bastırdık, az biraz uzaklaşıp torbasını yırtıp açtık.

Evet! Gerçek. Teksas'ta İslâm'ın Gücü. Roman! Yazan Raif Cilasun. Can Kitabevi yayını (Yahu Erdal, bu mallar senin dükkânın mamulatı mı yoksa? Erdal Öz de mi muzır yasasının on yüz bin milyon para cezasından bunaldı da feleği şaşırtıp "Hayır ben artık Hak yoluna dönsem gerektir ve de içkiyi cigarayı ve de Arif'in meyhanesini bırakıp kendimi dine imana versem gerektir ve de din iman yolunda mis gibi buram buram gül suyu kokan kitaplar yayınlayıp hem cennet köşesini garantiye alsam hem de para cezalarının topunu Nejat'a yıkıp (Bayramoğlu) bu belayı savuşturup hayırlısıyla sıyrılsam gerektir" deyip Raif Efendi kardeşimizin romanını mı basar oldu. Yahu nedir?)

Değilmiş. Bu Can Kitabevi, Can Yayınları ile karıştırılmaya; Can Kitabevi Konya başkentimizde kaim. Sahabısı Mustafa Can adında bir ihvan. Merak edene, banka havalesiyle para yollayıp gerek Raif Efendi'nin, gerek diğer dini bütün yazar kardeşlerimizin eserlerini getirtmeye yeltenene, adresesi: Mevlana Caddesi (öyle ya, Sormagir Sokağı olacak değil ya), Bostan Çelebi Sokak, Numara 11/B. (Buradaki / işareti, "bölü" değil "taksim" okunacak, dikkat isterim!) Telefon tesmiye edilen gâvur icadı araçla aramak isteyeceklere, nümerosu 11 567 . Artık Konya'nın koduna da bir zahmet rehberden bakınız.

Sonra farkettim, Konya'lara gitmeye gerek yokmuş, eserin dağıtımını, Beyazıt'ta Beyaz Saray'da Huzur Kitabevi sağlıyor. Hani şu Doktor Rıza Nur'un yasak "hatıratı"nın el altından satıldığı Beyaz Saray kitapçılar çarşısında. (Onlara altı yüz yetmiş dört milyon para cezası kesmezler, kabak bizim gariban tavşanlı dergimizin başına patlar). Kapak ressamı da Şadan, telefonu 522 81 89, İslâmi tablo yaptırmak isteyen varsa arasın. Ne yani, Şeker Ahmet Paşa taklidine milyonlar döken milliyetçi ve de muhafazakâr işadamlarımız Şadan'dan iki resim alıp fukarayı sevindirmeyecekler mi? Halit Bey, İbrahim Bey, Nurullah Bey, vatan sizden hamiyyet bekliyor!

Hele açalım bakalım, Teksas'ta İslâm'ın gücü ne ola? Yoksa İslâm Abi (Çupi) Gazeteciler Cemiyeti'nin barını boşlayıp kalkıp oralara gitti de,

elli şişe viski devirip elli gâvur karısının, bu arada Ceyar'ın oynak karısıyla fettan baldızının (olay Teksas'ta geçiyor ya) iman tahtalarına çöküp "Oh eline sağlık İslâm, ellerin dert görmeye" dedirtip alnından öptürdü, Türk'ün yenilmezliğini ve de bileği bükülmezliğini Teksas'larda tescil ettirip deftere geçirtti de, roman onun denizaşırı serüvenlerini mi anlatıyor?

Değilmiş. Romancı Raif Bey biraderimiz eserinin "dibacesinde", pardon, önsözünde diyesi ki, "1860 yılında Amerika Reisicumhuru Abraham Linkolin'in konuğu olarak Teksas'ta kızılderililere komşu bir vadiye yerleştirilen bir Ödemiş Efesi'nin kahramanlıklarını hikâye ediyorum". Ört ki ölem! "Kovboyların yanında Türk ve İslâm oluşunun meziyetleri, terbiye ve göreneklerinin gönüller dolduran ve milli hislerimizi okşayan tertemiz duygularının Hıristiyan Amerikan halkında yarattığı aşağılık kompleksi içinde çırpınışları ve taassup kinlerinin kabaran kudurganlıklarının nasıl eritildiğini." (Raif'in on cümlesinden dokuzu düşük ama artık o kadar olur).

Ulan Raif, sen bizim ekmeğimizi elimizden mi almaya niyet ettin? Bu ne düşgücü, bu ne yetenek, bu ne feraset bre kardeşlik? Raif diyor ki, "Akıcı, sürükleyici bir üslupla yazıldığı kadar (yanlış okumadınız, kendi üslubundan sözediyor), resimlendirilmesi de apayrı bir renk katmıştır romana. Resimler gözleriniz önünde daima canlanacak ve hayalinizden hiç silinmeyecektir. Her nefes alışınızda NE MUTLU TÜRKÜM, NE MUTLU MÜSLÜMANIM duyguları ile kabartacaktır göğsünüzü."

Resimleri Yüksel Toma adında bir ressam yapmış. Kendisi aslında çocuk ayakkabısı imalatçısıymış. (Vallahi dalga geçmiyorum. Raif söylüyor.)

Üç yüz on iki sayfa, bir tarla meselesi yüzünden baba yurdundan ayrılmak zorunda kalıp İzmir'in Bornova'sından İngiliz tacir "Jiro" marifetiyle Amerika'nın Teksas nam eyaletine göçeden Ödemişli Yunus Efe'nin öyküsünü anlatıyor. Efe'nin Teksas'ın kıraç toprağını iman gücüyle yeşertmesi, komşu çiftliklerin sahipleri "Fırank" ve "Simit" ile çatışmaları, "Yedi Bela Çetesi" ile çarpışmaları, Efe'nin oğlu Tahir'in "Fırank"ın kızı Eleni ile sevişmesi (kızın adı Helen de, Konyalı daha iyi anlar diye Eleni olmuş), kızılderili "reisi" Titişano'nun (ne biçim isimse) Efe'nin iman gücüne hayran olup Müslümanlığı kabul etmesi. Tahir'in aşkından ve de Türk bilmemnesinin etkisiyle Hak dinine geçip Meryem adını alan Eleni'ye namussuz çete reisi "Simit"in reva gördüğü mezalim.

Efe'nin "Amerikan Cümhurreisi Abraham Linkolin'in yolundan

yürüyüp İç Savaş'ta Kuzey saflarında yer alması ve bir akıncı kolu meydana getirip Güney içlerine yıldırım baskınları düzenlemesi (Raif iyice uçuyor). Sert ama kalbi temiz, "makul kefere" Bufolobil (Buffalo Bill) ile Efe'nin tanışması! Laredo kasabası sokaklarında (Raif, Laredo'yu da mı biliyorsun?) kanlı çarpışmalar. Kasabanın hinoğluhin papazının Efe'yi Hıristiyanlığa daveti. Efe'nin reddi.

Raif'in hacıyağı kokan satırlarından birkaç örneği birlikte okuyalım:

Sayfa 24: "Efe'nin karısı için de dedikodu oluyordu. Başı örtülü, uzun fistan içinde kadınlık hüviyetini, ar ve namusunu koruyan bu Türk kadınına hepsi hayrandı. Ona abla, anne diye seslenirken adeta içleri ferahlanırdı." (Rabia Hanım cümle kefereye parmak ısırtıyor.)

Sayfa 54: "Türklerin silah kullanmada, ata binmede üstüne gelir millet yoktur.
- Doğrusu dostum, Amerikan kovboyları yaya kalır Türklerin silah kullanışları ve hele at sürücülükleri yanında."
(Ulan Raif, Tunca Toskay basiret sahibi bir adam olsa "Kuruluş" dizisini sana yazdırırdı.)

Sayfa 62: "Yaşasın Müslüman Türkiye!"
(Kızılderili reisi söylüyor.)

Sayfa 76: Türkiye'de de köle vardır. Ama biz kölelerimizi insan biliriz ve insanca davranırız."
(Bu da Efe'nin halt etmesi.)

Sayfa 131: "Seni evvel Allah Yunus Efe'ye emanet ediyorum. Arkamdan bana Müslüman dili ile dua edilsin. Hak dini İslâm'dır."
(Fırank, ölürken hidayete eriyor ve kızı Eleni'ye vasiyette bulunuyor.)

Sayfa 145: "Şuradan çıkar bir kurtulursam yok mu ya, ilk işim İslâm dinine sarılmak olsun."
(Kasabanın hain şerifinin Efe ile birlikte kodese tıktığı zenciler kendi aralarında söyleşiyorlar.)

Sayfa 158: "Riyaseticumhur orkestrası bütün haşmeti ile salonu müziğe boğmuştu."
(Efe, Cümhurreisi Abraham Linkolin'in huzurunda. Raif unutmuş Abraham Linkolin'in gizli din taşıdığını, asıl adının da İbrahim olduğunu yazacaktı ya, dalgaya düşmüş.)

Sayfa 192: "Ben Güney orduları kumandanlığından halkla ilişkiler komutanıyım."
(Cani "Simit"in sözleri. Allah müstahakını versin Raif.)

Sayfa 200: "Kuzey, bilhassa Teksas, ana baba günü gibi kaynaşıyordu."
(Raif pusulayı şaşırdı.)

Sayfa 206: "Eleni'yi bulmaklığım lazım."
(Oh, lâkin, sizin de yazmaklığınız mı lazım Raif Efendi? Yazınız bey birader, zındık milleti roman tesmiye olunan gâvur icadı ile irşad olsun.)

Sayfa 217: "Demek sizin dininiz müsaade etmiyor ha şaraba. Keşki Hıristiyanlık da yasaklasa idi şu içkiyi, insanlık huzur bulurdu. Müslüman dinine basbayağı gıpta eder oldum."
(Bunları da Buffalo Bili söylüyor, uyumayın!)

Sayfa 245: "Hamigo denen çete."
(Zırvaladın ki tadını kaçırdın Raif Efendi oğlum.)

Sayfa 249: "Kara zenciler." (Raif kendine gel!)

Sayfa 281: "Sizin din çok iyi. Ben de istiyor Müslüman olmak."
(Kızılderili reisi Titişano Hak dinine kavuştu.)

Sayfa 303: "'Büyük Sultan'a selam benden. İnşallah gelecek, İstanbul'a, elinden öpecek o büyük Sultan'ın böyle söyle, ve ben namaz kılacak büyük camide."
(Titişano döviz gelirlerimize katkıda bulunacak.)

Yalanım varsa iki gözüm önüme aksın ve de iki bin iki yüz Cumhuriyet Lirası Raif'e helal olsun (İKB'si de dahil, İlave Kıymet Baçı, yani Katma Değer Vergisi.). Romanın yalnız finali yeter yahu! Efe Washington'da askeri törenle karşılanıyor. "Abraham Linkolin onu Beyaz Saray'ın bahçesinde selamladı. 'Hoş geldin. Gazan mübarek olsun' dedi. İltifatta bulundu, elini sıktı ve boynuna dolanarak (iki puan da aldı mı acaba?) kucakladı. Bu Türkiye ile Amerika'nın sarmaş dolaşı idi adeta."

Hay ağzını seveyim Raif, baklayı ne vakit çıkaracaksın diye üç yüz yedi sayfadır bekliyordum. Efe'nin İstanbul'a gelişine ne demeli ya?

"Tophane rıhtımı karınca gibi kaynaşıyordu. Gazetelerde menkıbelerini, anlatılanları okuyan ve dinleyenler Yunus Efe'yi görmek için koşup gelmişlerdi. (...) Askeri bandoyu mehter takımı da izliyor. Zafer teraneleri halkı coşturuyordu. Bir tabur asker, silah omuzda hazırol vaziyetinde Efe'yi selamlıyordu. (O sıralar Necmettin Erbakan henüz doğmamış olduğu için istikbal merasiminde bulunamamıştı maalesef. Bu da benden Raif!)

Dört atlı saray arabası onları Yıldız Sarayı'na götürdü. Sultan Abdülhamit, Efe'yi saray kapısında karşıladı. (Yok yahu?)

- Tebrik ederim evladım. Türk'ün yüzünü Amerika'da güldürdün ve kimliğini öğrettin. Linkolin'den hakkında tebrik var. Bu bize yeter. Türk'ün ne olduğunu asaletiyle, mertliğiyle, konukseverliğiyle, ahlak ve meziyetleriyle keferelere tanıttın. Din iman nice şeymiş, hayâ, fazilet, insanlık anlamlarını onlara Öğrettin. Seninle daima öğüneceğim oğlum, dedi, alnından öptü ve göğsüne altın bir takdir-i şahane madalyası taktı."

Hastir! Raif'e bakın hele.

Şimdi gel de rahmetli Kemal Tahir'i hatırlama!

(Yıl 1955, 1956 mıdır, Beşiktaş'ta Balıkpazarı'nda ciğerci ile turşucunun arasındaki ufacık sahaf dükkânından elli kuruşa alınmış bir kitaptır bu, Çağlayan Yayınları, her yerde bir lira, orada elli kuruş. Daha o zaman kopiliz, ne Kemal Tahir tanırız, ne Refik Erduran, ne de Ertem Eğilmez. Çağlayan Yayınları, gözümüzü açıp gördüğümüz ilk kitapları sunuyor, "Yeni Dünyalarda" dizisi, "Merih'ten Saldıranlar", "Seyyareler Çarpışıyor" falan, Refik Halit'in piyasa işi yeni romanları, hafiyesi Mayk'ın maceraları.)

Kemal Tahir içeriden yeni çıkmış, çevirilerini F.M. İkinci ya da Celal Dağlar adıyla yapar, "Halk Plajı" onun Samim Aşkın adıyla yazıp yayınladığı unutulmaz bir küçücük şaheserdir. Açalım 102. sayfayı, kunduracı çırağı Necmi'nin hayallerine dalıp gidelim: "Yüklü para vurmuş, para sebil. Eh, şöyle kenarda istirahat hakkı. Teksas en iyisi. Bir çiftlik alırsın. At sürüleri, öküz sürüleri meralarda dolaşır. Senin altında bin liralık kovboy atı ki, peşinden kurşun yetişmiyor. İki, üç kovboy tutmuşsun. Bitirim cinsinden, pireyi gözünden vurur kovboylar. Bir gün haber alıyorsun, oraların kabadayıları senin dişini saymaya karar vermişler. (...) Fazladan karı da 'Beni buradan çekip alsın. Tehlikedeyim' diye haber yollamış. Karıyı, gelirken posta arabasında görmüştük. Kasabanın boğuntu yerinde cfyuna çıkacakmış. Hayvana atlıyor: 'Türk kovboyu Sayacı'. Kemerde çifte tabanca. 'Simit Vetsonlar'. Başta siyah kovboy şapkası, boyunda ayyıldızlı kırmızı mendil, meşin pantolon çizmelerin üstünü kapatıyor. Bu sefer yanımıza maiyet almıyoruz. İcap etmez. Pekosbil hesabı tek başımıza iş göreceğiz. Kasabaya iniyorum ki, boğuntu yerinin kapısında, belki yirmi tane kovboy beygiri bağlı. İçerisi yükünü almış. Hasılı biz 'Hello boy' diye bir Teksas narası vurup içeri dalıyoruz. Kıyamet kopuyor, ortalık karışıyor. Haydutlarla birlik olan Şerif, yani oraların polis komiseri silaha davranacak oluyor. Kurşunu bileğine yapıştırıyorum.

Karıyı salimen çıkarıyoruz. Köroğlu gibi kır ata sıçrayıp ovaya düşüyoruz. Onlar atar, ben atarım. Bizim at iki kişiyi taşıdığından gittikçe kötülüyor. Vaziyet fena. Kız, 'Beni bırak da sen canını kurtar' demez mi? Şimdi gel de ağzına şamarı yapıştırma. 'Kes bakalım, sen karı aklınla erkek işine karışma' diyorum. Şikago'nun karıları olsa bu işi bilirler. Ne fayda, Teksas kızı cahil. Hoş sonunda bu kızın milyoner kızı olduğu da anlaşılıyor ya. Meğer bunlar gazyağı kuyularının planlarını ararlarmış. Planlar kızdaymış. Ne fayda ki bizim at iki kişiyi götürdüğünden solumaya başladı. Ben sol kolumdan yara almışım. Kan akıyor ama kıymeti yok. Bu sırada, kızın babası ile eski nişanlısı askerlerle tepede görünüyorlar. Tepede Amerika bayrağı dalgalanıyor. Borular ötüyor. Kızın eski nişanlısı yüzbaşı, kılıcı kaldırıp."

Kemal Tahir, Sayacı Necmi'yi yazmamış, bizim Raif'i yazmış! O zaman Red Kit yok, ama bol kovboy filmi var. Boynunda ayyıldızlı fuları, elinde altıpatlarıyla dağlarda apaçi kovalayan Türk çocukları Demokrat Parti iktidarının hediyesidir. Bu cıvıklığa İslam salçası karıştırmak da yeni zamanların marifeti!

Teksas'ta İslam'ın gücü deyince aklımıza gelen aziz ve muhterem Başbakanımızın Houston nam kefere şehrinde gâvur Doktor De Bakey'in bıçak gücü ve de çatlak kalbindeki iman gücüyle kefeni yırtıp hoplayıp kalkması olmuştu ya, bakın altından ne çıktı. Lâkin, Yunus Efe'nin yüz yıl önce çalışıp çabalaması boşa gitmiş olmalı ki, bir bölük Amerikan gâvuru, hamiyyetli reisicümhurları Abraham Linkolin'in yolundan gitmek şöyle dursun, Hugh Hefner gibi, türlü türlü zaniyenin nadan üryan suretini alıp ak kâğıt üstüne basıp, kuku resmi göstererekten minimini Türk ve Müslüman evladı sabi sübyanın moralini bozuyorlar (3266 numaralı kanun gereği!). Şarap içmeleri, abdest almamaları, Yunus Efe'nin deyimiyle karılarını kızlarını yabancı erkek içine çıkarıp el öptürmeleri, istavroz denen şeye put gibi tapmaları, Meryem heykellerine mumlar yakmaları da cabası.

Behey sefil Ardıç kuşu, bir de yazarım diye ortalıkta dolanırsın, Raif'in kuvvet-i kalemiyyesi yanında senin kalemin kaç kuruş? Amma velâkin, Teksas'ta İslâm'ın Gücü nam bu terbiyevi ve müthiş eser de sahaf köşelerinden kurtarılmalı, Keçecilerler, Dinçerlerler, ve de bilumum soyadı kalabalık devlet büyüklerimiz marifetiyle talim terbiye kurullarınca mekteplere tavsiye edilmeli, bütün vatan evlatlarının bu muhteşem romanı okumaları sağlanmalı ve hatta imtihana da çekilmelidirler!

Raif'in yeni şaheserlerini de dört gözle bekleriz. Diyelim sonraki ciltlerde İslam Şövalyesi Yunus E£e, kırmızı ceketlilerin işgali altındaki Boston şehrinde Avukat Conolly ile birlikte Çelik Bilek, Rodi

ve Profesör Oklitüs'ü de Hak dinine davet etmeli, oradan bir koşu Nevada'da Kulver Kalesi'ne uzanıp Albay Brown'ı, albayın kızı Suzi'yi (Suzi'ye isim de buldum, Suzan yapalım) Doktor'u, Konyakçı'yı (artık konyak içmeyecektir) ve Tommiks'i Müslüman yapmalıdır!

Canı isterse Baltalı İlah Zagor'u da bir güzel sünnet ettirip Zeynelabidin ismiyle kefere üzerine salar (Roger Garaudy, Raci Garudi oldu da Zagor neden Zeynelabidin olmasın?). Kahr-ü bela. Bin kunduz! Sana öyle tüyolar verdim ki Raif, bu kıyağımı unutma! Hadi Allah (C.C.) işini rasgetire.

Amin.

BÜYÜK ROMANCI RAİF CİLASUN'U DAHA YAKINDAN TANIYALIM

Zaman gazetesinin incilerini buraya derlemek için kesikleri karıştırıyorum, 8 Ağustos 1988 ya da 25 Zilhicce 1408 sayısında karşıma kim çıktı? Bizim Raif Cilasun! Büyük ustayla yapılmış değerli bir söyleşi! Sevabına, "aynen" aktarmadan edemedim, okuyucular 'Teksas'ta İslâmın Gücü"nün yazarını daha yakından tanımak isterler belki. Laf aramızda, kolej mezunuymuş!

İmla yanlışları Zaman gazetesi marifetidir.

"Raif Cilasun'la Dopdolu Bir Hayat Üzerine Sohbet"

- Halk Partisi'nden ne zaman ayrıldınız?

- 1954 yılında milletvekili adayı gösterildim. Kendi isteğimle değil bazı arkadaşların teşvikiyle. Davana daha iyi hizmet verebilirsin teşvikine kapıldım. Aday oldum. Kazanamadım. Ondan sonra da siyasetten çekildim. Hatta gazeteye ilân bile verdim.

- Demokrat Partisi'ne girmediniz mi?

- Girmedim ama Halk Partisi'ndeyken bile Demokrat Partililer beni severlerdi. Benim Halk Partisi'nde olmaklığım İslâm'a hizmet içindi. Yoksa partinin umdelerine kesinlikle bağlı değildim. Onların yaptıklarını çok iyi bilirim.

- Siyasetten çekildikten sonra ne tür faaliyetlerde bulundunuz?

- Bursalı İsmail Hakkı Dergahı'na İmam-Hatip mevzulu dernek kurulmasına kadar Bursalı arkadaşlarla çalıştım. Sonra İstanbul'da İlim Yayma Cemiyeti'nin kurulmasında çalışmalarım oldu.

- Sönmez Neşriyatı da yanılmıyorsam siz kurdunuz. Niçin böyle bir teşebbüse girişme gereği duydunuz?

- Kolej tahsilim sırasında misyonerlerin davranışları, gayelerinin ne olduğu beni uzun uzun düşünmeye sevketmiştir. Neden Türkiye'de şahane okullar açıyorlar? Hastaneler yapıyorlar? Spor alanları kuruyorlar? Kütüphaneler tesis ederek, bedava denecek şekilde

kitaplar dağıtıyorlar. Anladım ki bütün bunlardan maksat, milli duyguları zayıf, dini bilgilerden mahrum Türk çocuklarını avlamaktan başka birşey değildir. Ben de gücümün yettiğince mukabil davranışa giriştim. Hıristiyanların Kitab-ı Mukaddes adım verdikleri bir teşekküle misilleme olarak Sönmez'i kurdum.

- Sönmez'i kurarken destek gördüğünüz kimseler oldu mu?

- Şerif Gürbüz'ün, Ali Fuat Başgil'in, Hasan Basri Çantay'ın çok yardımını gördüm.

- İlk önce hangi kitapları neşrettiniz?

- Yayına ilk önce kitaplarla başlamadık. İlk etapta takvim işiyle meşgul olduk. Kitap olarak ilk defa Fikri Yavuz'un Kur'an-ı Kerîm tefsirini neşrettik. Daha sonra Büluğ'ul Meram'ı ondan sonra da Müslim'i neşrettik. Sonra kitaplar birbirini takip etti.

- Yazarlığa nasıl başladınız? İlk yazdığınız eser ne üzerineydi?

- İlk yazdığım eserler çocuk kitaplarıydı. On tane, özellikle sahabe dönemini anlatan küçük çocuk kitabı yazdım. Roman konusunda çalışmalarım; 1925 yılında Hıristiyanların misyoner teşkilatlarının samimi duygularından bana bulaşan güzel bir hastalıktır. Samimiyetle çalışırlardı, Hıristiyanlar.

- Romanları nasıl yazıyorsunuz? Konuları nereden buluyorsunuz?

- Bal arısına sorunuz, "Şu peteği nasıl yapıyorsun, çiçek çiçek dolaşıp balı nasıl topluyorsun" diye. Onun vereceği cevap nasılsa benden de aynı cevabı alırsınız.

- Romanlarınızdan "Oğlum Osman"ın filme alınması nasıl oldu?

Yücel Çakmaklı ile daha önceden tanışıyorduk. Onunla bir filim şirketi kurmayı dahi tasarlamıştık. Şirkette o, ben ve Tarık Buğra vardık. Önce Hicaz'da hacla ilgili bir film çevrildi. Filmin gösterilmesinden elde edilen parayla bir komandit şirket kuruldu. 500 bin lira sermayeyle. Ben kuruluş toplantısına gitmedim. Gitmememin sebebi beni koşturacaklardı bu işte. Sonra da Hacı Raif sinemacı oldu diyecekler, herkes başka anlayacak, bundan korktum. Bu işe girmedim. Şirket kurulduktan sonra ilk defa Şule Yüksel Şenler'in Birleşen Yollar'ı (Huzur Sokağı) filme alındı.

Benden de Küçük Efe'yi istediler. Kabul ettim. Sonra fikir değiştirdiler, "Oğlum Osman"ı istediler. Filme alındı. Film bütün yurtta çok büyük

ilgi gördü.

- "Oğlum Osman"dan başka romanınız filme alındı mı?

- Ensar Vakfı geçen Ramazan'da benden Kutsal Çile'yi aldılar filme çekmek için. Sonra bir Annenin Feryadı'nı da Suudi Arabistan ve Ürdün'de Arapça neşri için benden müsaade aldılar.

- Gazetecilik yapmayı veya gazete çıkarmayı hiç düşündünüz mü?

- Hayatımda üç defa gazete çıkarmaya teşebbüs ettim. İlki Necip Fazıl'lar, Ali Rıza Cansu'larla birlikte. Olmadı. Sonra Necip Fazıl, Büyük Doğu'yu çıkardı. İki ay devam etti. İkincisi Hulusi Topbaş'la birlikte çıkaracağımız gazete idi. Topbaş bize sermaye olarak katılacaktı sonradan vazgeçti. Üçüncü teşebbüs Musa Topbaş ile oldu. Tam muvaffak oluyorduk ki Malatya'da bir kurşun patladı, sene 1952. Onun üzerine bu iş de yattı. Bir daha da bu işe teşebbüs etmedim.

- Gazete yazarlığı da yapmadınız?

- Ben muhtelif yerlerde yazdım. Ancak gazetelere girmek istemiyordum. Çünkü dernekler üzerinde çalışmam olduğu için onlara birşeyler bulaşmasından çekiniyordum. Bu sebeple devamlı bir gazetede yazmadım.

- Gazetemiz Zaman hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Ben Zaman gazetesini severim. Zaman'ı sevmemin sebebi; davamıza tam el atmıştır. Sonra taraf tutmuyor. Diğer birkaç gazete partilerin yayın organı durumundalar. Zaman falan partiyi filan partiyi tutmaz İslâm'ı tutar, İslâm aleyhinde olanlara damgasını vurur. Ondan dolayı severim. Tavsiye ederim, bundan başka da gazete okumam.

- Bu kadar mücadele dolu hayattan sonra şimdi ne yapıyorsunuz?

- Şimdi gördüğünüz gibi bu yurtta hizmet etmeye çalışıyorum. 1980 yılında bu derneği kurduk. Kız Kur'an Kursu'nda 300'e yakın kızımız tahsil görüyor. Onların en iyi bir şekilde yetişmesi için çaba sarfediyoruz. Yaşım sekseni geçti. Yakında "Gafiller" diye bir romamm daha çıkacak. Kendi yaşantımı ve mücadelemi kaleme almak istiyorum aslında. İmkân, vakit ve ömür bulabilirsem inşallah.

- Çok teşekkür ederiz.

- Ben teşekkür ederim. Allah muvaffak etsin.

Fİ MÜNASEBET-ÜL BAYRAM-ÜL KURBAN (ne demekse?)

Maruf, Allah, celle celalehu, müstahakını versin e mi.

Efendim, Yüce Allah, yerleri ve gökleri yaratmadan önce Arş-ı Alâ'nın üzerine (bu Arş-ı Alâ ne menem bir şeydir ki üzeri de oluyor?) Muhammed adını kendi adıyla yan yana yazmış. Sonra, cenneti yarattığında da, Tuba ağacının yapraklarına ve de huri kızlarının alınlarına Muhammed yazmış. Ağacı anladık da, koskoca kadir mevla huri kızlarının alınlarına yazı yazıyor, neyse ki göbeklerine yazmamış, işe bak! Yazdığı da: La İlahe İllallah, Muhammeden Resulallah!

Efendim, sonracığıma, yarattığı ilk insan, Hazret-i Adem babamız kendisine yakarırken, "Ya Rab! Muhammed Aleyhisselam hürmetine." deyince, Hazret-i Allah (celle celalehu) demiş ki, "Yahu Adem, sen Muhammed'i nereden biliyorsun bakalım?"

"Ey büyük Allahım", demiş Adem babamız, "baktım da yere göğe, dağa taşa Muhammed yazmışsın, eh biz de eşek değiliz ya, az buçuk okumamız yazmamız var sayılır, gerçi ileride torunlarım dağlara taşlara Tek Yol Devrim, Esmen Kolonyaları, Kova Beşiktaş, Ali Ayşe'yi Seviyor falan da yazacaklar ama, şimdilik Muhammed yazılı, oradan bildim herıld yani!"

Yahu Maruf, biraz ayıp oluyor.

Maruf Evren biraderimiz (Kenan Evren ile hiçbir akrabalığı olmayıp keyfiyet bir soyadı benzerliğinden ibarettir, ayrıca Sayın Cumhurbaşkanı'nın Rabıta-tül-Alem-ül-İslam ile hiçbir ilgisi olmadığı gibi Maruf'un da olduğunu sanmıyorum) oturmuş, ilm-i edebiyye ve de derin ilham ile üç ciltlik bir eser kaleme almış. "En Büyük İnsan, Sevgili Peygamberimiz" nam ve dahi dokuz yüz altmış küsur sahifeden ibaret işbu inceleme, Günaydın refikimiz tarafından otuz kupon getiren her Müslümana meccanen takdim edilmiş ve dahi ümmet-i Muhammed'in cemi cümlesine ve de çoluğuna çocuğuna umman bir malumat kaynağı olaraktan şimdilerde evlerin televizyon ve Saatli Maarif Takvimi altlarını, plastik güllerle çay bardaklarının arasını, formika büfelerde kafasını sallayan it biblolarıyla resimli bilmemne ansiklopedisi yanlarını süslemekte.

Bu eşsiz ilim ve irfan hâzinesini karıştırıyorum.

Efendiiim, Hazret-i Adem'den sonra tam 124 bin peygamber gelmiş geçmiş. Bunların sonuncusu, Muhammed Mustafa Sallallah-ı Vesellem'in tam 201 adı var diyor Maruf kardeşimiz. Bazı din bilginlerine göre bu ad sayısı bine kadar çıkıyormuş ama, Maruf, yaptığı derin ve uzun araştırmalardan sonra ad sayısını 201 olarak kesinlikle saptıyor. Maruf diyor ki, bir sofrada Muhammed adında biri bulunsa o sofranın yemeklerine bereket gelir, o yemekten yiyenler şifa bulur. Bu hesapla, ciğerci Mehmet Efendi'nin kokmuş eşek etini yiyen hop diye zıplayıp kalkar ki bir daha dert yüzü görmeye!

Şimdi sıkı durun, evren yaratılmadan önce melekler Ahmed adında bir peygambere teşbih çekerlermiş ("teşbih ediyorlar"), Hazreti İsa da havarilerine, "Benden sonra Ahmed adında bir peygamber gelecek" müjdesini vermiş! Burada küçük bir teknik arıza sonucu Ahmet yerine Mehmet geliyor galiba ama, orasını Maruf daha iyi bilir.

Maruf, incelemeleri sonucu, evrenin 360 bin yıl önce yaratıldığı sonucuna varmış. Ashab-ı Kiram'dan Cabir Abdullah-ül Ensari'nin bir sorusu üzerine de peygamber efendimizin bu konuda açıklamalarını şöyle zikrediyor: Allah nuru dörde bölmüş, bir parçasından kalem, bir parçasından levha, bir parçasından arş, bundan da ayrıca gökleri, yerleri, cenneti, cehennemi falanı filanı yaratmış. Kalem, yaratıldıktan sonra Allah'a, "Ne yazayım?" diye sormuş, Cenab-ı Hak da "Edep ile yaz!" buyurmuş. (Yüce Tanrı'nın Türk basınındaki köşe yazarlarına bir öğüdü mü bu aynı zamanda?). Kalem aşka gelip levha üzerine Besmele-i Şerifi yazmaya koyulmuş ve bu işi tam yedi yüz yılda tamamlamış (bizim daktiloda bir yazıyı iki saatte attırıyoruz, nerede o eski kalemler?).

Daha sonra Allah on iki perde yaratmış. Bunlar, kudret, azamet, minnet, rahmet, saadet, keramet, menzilet, hidayet, rifet, nübüvvet ve şefaat. Galiba bu perdelerden kudreti Turgut Özal'a, azameti İmam Ruhullah'a (Humeyni), minneti hayali ihracatçılara, rahmeti rahmetli Hafize Hanım'a, saadeti sermaye sınıfına, kerameti Nakşibendi Şeyhi Mahmut Baba'ya vermeyi de o sıralarda kararlaştırmış olsa gerek.

Peygamberimiz bir gün Cebrail Aleyhisselam'a sormuş, "Yahu Cebrail, sen yaratılalı ne kadar oldu?"

"Hesabını bilmem" demiş Cebrail, "ama her yetmiş bin yılda bir, arşın ardında bir nur çıkar, ben o nuru on iki bin kere gördüm, artık otur sen hesapla."

"O nur neydi biliyor musun?" demiş peygamber.

"Yooo."

"O nur, ruhlar âleminde benim ruhumun nurudur!"

Cebrail efendilik etmiş, "yok yahu" dememiş.

Peygamber efendimizin doğduğu gece, bazı ulemaya göre 20 Ağustos 570, bazı ulemaya göre de 20 Nisan 571 gecesi, İranlılarm bin yıldan beri hiç sönmeyen ateşleri sönmüş, Semave vadisi sular altında kalmış, Save gölü kurumuş, İran hükümdarı Kisra'nın sarayından on dört burç çatırdayarak yıkılmış. Peygamber efendimiz sekiz aylıkken konuşuyor, on aylıkken çocuklara ok atıyormuş. Süt kardeşi Abdullah ile oynarlarken yanına beyaz elbiseli iki kişi yaklaşmış, Muhammed'i tutup karnını yarmışlar, kalbini çıkarıp tartmışlar, sonra da "Vallahi o!" demişler ve gitmişler. Efendimiz bu olaydan sonra "biraz benzi uçuk" dolaşmış!

Ebu Cehil, günün birinde peygamberimiz secde ederken başını taşla ezeceğine yemin etmiş. Peygamber efendimiz namaz kılarken elinde bir taşla ona yaklaşmış, fakat bu sırada bir ejderha ile karşılaşmış! Hemen geri dönmüş. Gene böyle bir arbede sırasında Ukbe bin Ebi Muayd, efendimizin yüzüne pis tükürük ve salyalarını bulaştırmış. Efendimizin yanakları kavrulmuş ve bu pis tükürüğün izlerini hayatı boyunca taşımış. Aynı kavgada Ebubekir de başından yaralanmış.

(Ebu Cehil, peygamberimize en çok işkence, eza, cefa eden, kâfirlerin kâfiri. Nakşibendi ve de Nurcu ve de Süleymancı ve de bilmemneci basın, bu arada Fehmi'nin Zaman gazetesi, bu fakiri "çağdaş Ebu Cehil" tanımıyla "onurlandırıyor"!)

İşte, Zaman'göre, Engin Ardıç'tan başka, peygamberimizin diğer düşmanları: Ebu-Leheb (asıl adı Abdüluzza), Ebu Cehil (asıl adı Amr bin Hişam), Ukbe bin Muayd, Nadir bin Haris, Malik bin Tuatıla, Haris bin Kays, Ebu Kays bin Fakihe bin Mugire, Münebbih bin Haccac, Nubeyh bin Haccac, İbn-ül Asda, Tuayme bin Adi, Rükane bin Abdülyezid, Adi bin Hamra, Seyfi bin Saip, Velid bin Mugire, vesaire vesaire. Bunların bir kısmı Hak dinini kabul etmiş, bir kısmı da Allah'ın gazabına uğramışlar. Örneğin, Maruf'a sorarsanız, As bin Vail nam herif-i naşerif, Mekke çevresinde bir dağ geçidinde eşekten düşmüş ve kafası patlamış! Mübarek eşek, As'ı bir de ayağından ısırmak suretiyle intikam alıyor.

Hars bin Kays denilen hergele bir gün tuzlu balık yemiş, ne kadar su içtiyse de kanamamış, içtikçe içmiş, patlayarak gebermiş.

Hazreti Ömer, başlangıçta kâfirin domuzu. Bir gün kılıcı kapıp

Muhammed'in evine, onu kesmeye seğirtiyor. Önce kızkardeşi Fatma'ya uğruyor. Fatma Kuran okumaktadır. Ömer Fatma'ya bir tokat aşkediyor ki, Fatma'nın ağzı burnu kan içinde. Fakat, Fatma'nın saklamaya çalıştığı Kuran sayfalarını alıp şöyle bir göz atan Ömer, Allah'ın emriyle ossaat yumuşuyor ve Hak dinine giriyor.

Bu arada efendimiz, müşriklerden Velid, Esved, Zema, Nadir gibi bir takım namussuz tayfasını imana getirmek için Mina tepesinde parmağının bir işaretiyle ayı ikiye bölüyor, kâfir pehlivanı, dev yapılı Rükane bin Abdülyezid'in aklını başına devşirmek amacıyla karşısında duran Semura ağacını yanma çağırıyor.

Miraç konusunda da ulema arasında ihtilaf mevcut. Bazı bilginler peygamberin göğe kendi evinden çıktığını, kimileri de yolculuğun amcasının kızı Ümmü Hani'nin evinden başladığını ileri sürüyorlarmış! Marufa göre, "şerh-i sadr" tabir edilen göğüs açılma olayı da Ümmü Hani'nin evinde gerçekleşmiş. Cebrail ile birkaç melek efendimizin göğsünü açmışlar, içini zemzemle yıkayıp hikmet ve iman nuruyla doldurmuşlar ve tekrar kapamışlar. Maruf Bey biraderimiz miraç olayını da uzun uzadıya ballandıra ballandıra anlatıyor ki, yanında Abdülhamid efendimizin hocası Arap Ebulhüda da, şu bizim Çorumlu Hacı Hafız Uzun İskender de yaya kalır.

Ayasofya Camii'nde cuma günü kürsüye fırlayıp okumaya koyulsan cümle cemaat hökürtüyle ağlamaya başlayacak da önündeki kirli mendile buruş buruş beş yüzlükler binlikler dolacak. Muhammed'in "yukarıya" çıkacağı gece Hazreti Allah Cebrail'e haber göndermiş, demiş ki, "Ey Cebrail, Rıdvan'a söyle, cenneti süslesin, resulum gelecek!". Rıdvan da başka bir melek. Malik, emir üzerine cehennem kapılarını kapatmış, Allah, celle celalehu, zebanilere de rahat durmalarını, gürültü patırtı etmemelerini buyurmuş. Gene emir ve komuta zinciri içinde her cennet köşkünün önünde yetmiş bin melek saf durmuş. Cebrail cennette dolaşıp son denetlemeleri yaparken bakmış ki beygir Burak ağlıyor. Nedenini sormuş. Burak demiş ki, "Ben bir gün cenneti gezerken, yâ Muhammed diye bir ses duydum, bu isme âşık oldum, onun aşkıyla kırk bin yıldır böyle gözyaşı dökerim". Bunun üzerine Cebrail Burak'ı alıp aşağıya, Muhammed'in evine iniyor. Giderken de yanma efendimizin abdest alması için iki yakut ibrik içinde kevser suyu almış, bir de zümrüt leğen getirmiş! Efendimiz besmeleyle abdestini alıp Burak'a biniyor. Burak kanatlı. Sağ yanında"yetmiş bin melek, sol yanında yetmiş bin melek, konvoy halinde göğe uçuyorlar. Yolda önlerine bir ifrit çıkıyor, Cebrail hemen İsrafil'e bir dua öğretiyor, İsrafil duayı okuyunca ifrit ortadan yokoluyor (bu İsrafil, Başbakan'ın şirket özelleştirme işlerine bakan ABD pasaportlu Cengiz İsrafil değil, bildiğimiz kadrolu melek İsrafil).

Efendim, bunlar hurmalık bir yerde duruyorlar (cennet hurması dedikleri bu olsa gerek). Peygamber iniyor ve iki rekât namaz kılıyor. Meğer burası Medine'ymiş. Sonra Hazreti Musa'nın dinlendiği yerde, Hazreti Meryem'in Hazreti İsa'yı dünyaya getirdiği yerde de namaz kıla kıla gidiyorlar. Bundan sonrasını Maruf galiba Dante'nin "İnferno"sundan araklamış, çünkü yol boyunca cehennemde yananlar, cennette serinleyenler vesaire vesaire bir sürü ahali anlatılıyor. Cennetin kapısını Muhammed'e İsmail Aleyhisselam açıyor. Bütün tanıdıklar orada. Adem nurdan bir taht üzerinde oturuyor. Yanında horoz şeklinde bir melek! Yahya ile İsa cennet yollarında sohbet ede ede giderken Muhammed'i görüyorlar,

İsa, "Esselamünaleyküm" diyerekten kendisini selamlıyor. Bu arada rızk meleği Kasım ile tanışıyorlar. Ağzından burnundan ateşler fışkıran bir başka melek de bu arada "Sübhanellezi lâ yecevüzü ve hüvelmelikikücebbar, sübhanelmuti limen yeşaü sübhanelmenleyse kimeslihi" şeklinde dua etmede. Meğer bu da Malik'miş.

Cehennemin her katında bir başka çeşit kâfir yanmakta. Yahudilere bir kat, Nasranilere bir kat, Mecusilere bir kat ayrılmış. Cehennemde yetmiş bin şehir, her şehirde yetmiş bin ev var. Odalar yılan ve çıyanlarla dolu. Burada çocuk düşüren kadınlar oturuyor! (Ona göre, ayağınızı denk alın ha!). Kocalarına dilleriyle eza ve cefa eden kadınların dilleri de kasap çengellerine asılmış (Anlayana!).

Dünyada içki içenler susuzluktan kavruluyorlar (Yandık desenize!). Zina edenler kazanlarda fokur fokur kaynıyor (No comment.). Kocalarının paralarını müsrifçe savuran kadınlar elleri boyunlarına bağlı azap içindeler (Yaa, gördünüz mü?).

Halka zulmeden, fakir fukaraya kötü muamele edenler zebanilerden kamçı yiyorlar (Aman dikkat Turgut Bey). Erkekleri parayla baştan çıkaran kadınların kafaları hörgüç gibi bükülmüş (Yazık değil mi kızlara canım).

Daha neler neler. Maruf Evren kardeşimizin kitabı gerçekten eşsiz bir bilgi hâzinesi. Sözgelimi, göğün ancak iki rekât daha namaz kılınarak çıkılabilen altıncı katının sarı yakuttan yaratıldığımı, adının Halida olduğu, bu katta altı yüz bin melek bulunduğunu ve her meleğin de bir yedeği olduğunu biliyor muydunuz? Yaaa, echel-i cühela takımı, öğrenin bunları! Pekiii, söyleyin bakalım, cennetteki Bahrüssele denizinde Cebrail ezan okurken teşbih eden beş yüz bin melek hangi duayı terennüm ediyorlar? Bilemediniz, değil mi? Ben size söyleyeyim: Kuddusün kuddusün rabbülerbab, sübhane rabbinelelazim, kuddusün rabbülmelaiketihi verruhi duasını. Pekiii,

İsmail, İshak, Yakup, Harun ve Lut peygamberlerin bu katta ortak teşbihleri nedir? Sübhane men yasıfülvasıfune azametehü sübhanemen haddat lehünri-kabü ve zelzeletlehüssıfak. Şiştiniz mi?

Peygamber efendimiz Miraç'tan dönünce, söylenti bu ya, bütün bunları Ümmü Hani'ye anlatmış. Kadıncağız ne dese beğenirsiniz? "Yâ Muhammed, aman bunları ümmetine anlatma, seninle dalga geçerler!"

Puta tapan Arap takımı da pek uygar doğrusu, Uhud savaşında Müslümanlar yenilip Hamza öldürülünce Haris bir Amir'in kölesi Habeşli Vahşi, Hamza'nın ciğerini çıkarıp Utbe bin Ebi Vakkas'ın kızı Hind'e götürüyor, kız Hamza'nın ciğerini ağzına atıp çiğniyor, yutamayınca tükürüyor. Sonra gidip Hamza'nın burnunu, kulaklarını ve erkeklik organını kesiyor!

Maruf Bey biraderimiz elli iki yaşında. Adapazarlı. Nuruosmaniye'de Hacı Dursun Taş'tan Kuran, Hacı Dursun Çakmak'tan da tasavvuf musikisi dersleri almış. İki kez hacı olmuş. Son Havadis gazetesinde cuma sohbetleri yazmış. Yeni İstanbul, Hergün, Ekspres, İstiklal, Milli Gazete gibi güzide refiklerimizde ilmi makaleleri intişar etmiş. Kendisi şu anda Türkiye Hafız-ı Kur'an ve Mevlidhanlar Derneği Genel Başkanı aynı zamanda.

Düşünüyorum da, acaba Maruf mu haklı? Biz "ilerleyen", ilerlemek için doğaya karşı çıkan, doğayı bozan, değiştiren Batı'nın peşine takılmış giderken, kendimize akıl ile bilimi rehber edinmiş sıkıntıdan sıkıntıya sürüklenirken onlar, bizim gene bilim yolundan araştırdığımız saçma sapan zırvalara yürekten inanıyor, o güzelim uyuşukluk içinde hiçbir güç harcamadan, hiçbir soruna, hiçbir açmaza düşüp katlanmadan, mutlu birer bitki gibi yaşayıp ölüyorlar. Evrenin ve insanın sırları onlar için hiç de soru işareti değil; kader, kısmet, tevekkülün rahatlatıcı miskinliği içinde kafasını kuma gömmek, günün birinde nasıl olsa herkes, herşey öleceğine göre doğumundan ölümüne saksı gibi yaşayıp gitmek. Yoksa mutluluk bu mu?

Göğün bilmem kaçıncı katındaki bilmem kaç bin meleğin teşbih duasını mırıldana mırıldana, aptesanede poponu yıkarken hangi parmağını hangi boğumuna kadar kullanacağını bile önceden saptayan şekilci bir din anlayışının demir kasnaklarına boynunu uzatıp ötesine karışmamak. Bu insanlarla dalga geçiyoruz, küçümsüyoruz, hor görüyoruz, ya bir de onlar haklıysa? Göğün bilmem kaçıncı katındaki melekler konusunda demiyorum elbette, ama evrenin ve insanın sırlarını çözmeyi bütün bütüne reddedip kendini gülsuyu ve hacıyağı kokulu bir sis bulutunun rahatlıklarına kapıp koyuvermek. Bilimi, sanatı, felsefeyi boşlayıp sepet gibi yaşayıp ölmek. Hüzünlü

mü, yoksa sonuçta aynı hesaba mı geliyor? Maruf da ölecek günün birinde, bu fakir de. Ama Maruf rahat ve mutlu ölecek galiba.

Bilemiyorum ki. Bir tarihte, sanırım 1973, bir imam tanımıştım. Adam alkolikti! Evet, alkolik imam! Sirozdu da, karnı burnunda, davul gibiydi, şimdiye çoktan ölüp gitmiş olmalı. Bir köyde hocaymış, içmeye de sabahtan başlıyor, bir gün köyün camiinde secdeye varmış, Allah-ü Ekber avazlarıyla cemaat da arkasından secdeye varıyor, bekliyor ki hoca kalksın.

Üç dakika, beş dakika, hocada ses yok. Çünkü, hoca sızmış! Hoca kafasını koymuş ve gitmiş!

Köyden taşla kovalayıp sürüp çıkarıyorlar. O da gelmiş, Kilyos'ta meyhane açmıştı, sonraları galiba Bostancı taraflarında bir kıyı meyhanesinde de karşıma çıktı. Rakısı hilesizdi, meyhanecilerimizin yüzde doksanı gibi şişenin mantarını açmadan içine kaynar su şırınga edip rengini döndürmeden rakıyı sulandırmazdı. Mezeleri gani, fiyatları hesaplıydı, her gün denizden sandalla taze balık gelirdi, bakıp canlı canlı seçerdik, pişirtirdik.

Ölmüş olmalı şimdiye, dedim ya, ileri derecede sirozdu, karnı burnundaydı.

Galiba o alkolik imam Tanrı'ya Maruf'tan da benden de çok daha yakındı.

İMAM-I CAHİLİ HARİCİYE SAFLARINDA

"İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye, Atatürk'ün önderliğinde zaferden zafere koşmuştur!"

Nedir bu? Bir kurgubilim romanının giriş cümlesi mi?

Bilemediniz. İşbu inci, 1984 yılında, haziran sınavlarında, Marmara Üniversitesi'ne bağlı Siyasal Bilimler Okulu son sınıf öğrencisi bir adamın sınav kâğıdında soru yanıtı. Soru basit, "İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin dış politikasını özetleyiniz." Yoldan geçene sorsan, bu konuda üç-beş cümle eder, ne bileyim, hiç olmazsa savaşa girmedik der, İsmet Paşa Türkiye'yi savaşa sokmamak için direndi der, azıcık daha "malumatlısı" önce tarafsız kaldık, sonra Almanlara yanaştık, Stalingrad'dan sonra müttefiklere döndük der, der oğlu der. Bizim kapıcı Yılmaz'a sorsan sana verebileceği birkaç bilgi kırıntısı vardır çocuğun.

Sorunun yanıtı, İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye, Atatürk'ün önderliğinde zaferden zafere koşmuştur. Bu. Ve yalnızca bu. Tek cümle, baştan sona rezillik.

Olayı, Marmara'da öğretim üyesi arkadaşım A.B. anlatmıştı o sıra.

"Ne yaptın peki?" dedim, "Herhalde çaktırdın da, ben senin yerinde olsam bir de sınıfın ortasında, bütün öğrencilerin gözü önünde meydan dayağı atardım, eşek sudan gelinceye kadar döverdim hergeleyi."

Düşünün, bu sınav kâğıdını yazan herif, Siyasal Bilimler Okulu son sınıf öğrencisi. Sınav, haziran sınavı. Diploma almasına ramak var, Allah bilir eylülde ekimde Dışişleri sınavına da girecek.

"Hayır", dedi arkadaşım, "mezun ettim!"

"Anlamadım?" dedim. "Ne yaptın, ne yaptın?"

"Geçer not verdim," dedi, "sınıfını geçti, mezun oldu, diploma aldı."

"Sen ne dediğinin, ne yaptığının farkında mısın?"

"YÖK'ten," dedi, "bize belli bir kontenjan geliyor, yarı öneri, yarı emir,

her yıl, her sınıfın belli bir bölümü geçecek, bu durumda üniversitelerde başarı oranı da yüzde bilmem kaça yükselebiliyor böylece. İhsan Doğramacı zagonu!"

Ağzım bir karış açık kalmıştı.

Yıl 1984'tü. Şimdi, eminim, İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'yi Atatürk'ün önderliğinde zaferden zafere koşturan hergele, anlı şanlı Hariciye'mizin müstesna bir masasında oturuyor, kimbilir, belki de, belki değil muhakkak, askerliğini tamamlamış, Ankara'da "bekleme süresini" bitirip rotasyona girmiş, kapağı dışarı atmıştır. Benim ödediğim gelir vergisinden karşılanan maaşını hem de döviz olarak alıp yatıyor dur aşağı, kimbilir Paris'te mi, Londra'da mı, Washington D.C.'de mi?

Tüü, sizin üniversitenizin de, hâriciyenizin de.

Niyazi Berkes öldüğünde, eşi konsolosluğa gitmiş, haber vermeye, belki cenazeyi Berkes'in anayurduna gönderebilmek için ne yapması gerektiğini öğrenmeye, akıl danışmaya.

Biz böyle birini tanımıyoruz demişler!

Türkiye Cumhuriyeti Londra Başkonsolosluğu.

Orayı çok iyi bilirim. Pek çoğunu bilirim ya.

Sosyal Sigortalar Kurumu Şebinkarahisar Şubesi ya da Hocapaşa Vergi Dairesi ya da Cebelibereket Evkaf Müdüriyeti ya da Osmanlı Teavün Cemiyeti Yenibahçe Merkezi. Hep aynı kapıya; sıradan, bakımsız, dökük devlet dairesi, şu farkla ki, adresi Çıkrıkçılar Yokuşu değil de Knightsbridge.

Kapının önünde sıra sıra bekleşen kara kalabalıklar, gastarbeiter takımı, elinde kamçısı eksik uğursuz suratlı kavas yamağı, bitmez tükenmez kuyruklar, koyu kahverengi beylik giysileriyle cep telsizlerini şimdilik çekmeceye koymuş güvenlik görevlileri, demirbaş defterine 1923'te girişi yapılmış, daha doğrusu Osmanlı Hariciyesi'nden devralınıp orada tutulmuş, defterden düşülmesi ve "imhası" için tonlarca yazışma gerekeceğinden kimsenin değiştirmeye yanaşamadığı sefil tahta masalarda yün örüp çiklet çiğneyen memureler. Bunlar, hariciyeci!

Asık yüzlü konsolosluk memurları, "üç ay müddetle temdit edilmiştir" damgasını Eminönü'nde değil de Knightsbridge'de vurabilmek için Mülkiye bitirmiş, çat pat yabancı dil heceleyen, sınavlara girmiş,

Ankara'larda sürünmüş memur tayfası.

Bizim bildiğimiz bu iş artık zengin çocuğu eğlenceliği durumuna geldi de, (76'da herkes bana aman hâriciyeye gir deyip duruyordu, maaş 11.500, Ankara'da en düşük ev kirası 15.000 lira o zaman), bizim bildiğimiz zengin çocuğu da bu kadar paspal olmasa gerek.

Aldıkları üç kuruş maaş. Bir yerden bir yere görevli gidince harcırah (yolluk!) ancak cigara parasıyla metro biletine yetiyor, işin yoksa tanıdık, dost, ahbap, arkadaş evi ara geceleri kalabilmek için. Yüzünü kızdırarak.

Bunlar, uluslararası platformda Türk tezini savunuyorlar!

Sonra da ASALA deyyusları vuruveriyor bir tarafından, karısı Dışişleri Şehit Dulları Derneği üyeliğine!

Çekilir iş midir?

Değildir. Onun için de, işte böyle, İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'yi Atatürk'ün önderliğinde zaferden zafere koşturanların, hayatı boyunca Niyazi Berkes adını hiç duymamışların elinde kalır.

Bence, hâriciyeye imam-hatiplileri de alınız! Yakışır!

Bir kere, Riyad gibi dış temsilciliklere uyarlar, sonracığıma, İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'yi Atatürk'ün önderliğinde zaferden zafere koşturacak kadar körkütük değillerdir.

Alt tarafı şeriat istiyorlar. O kadar kusur, kadı oğlunda da olur.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne, "halk arasındaki" deyimiyle Mekteb-i Mülkiye'ye son on yıl içinde kaydını yaptıran öğrenci kitlesinin yüzde kırkı İmam-Hatip mezunuymuş.

Giremedikleri bir Mekteb-i Harbiye kaldı, oraya da dalarlarsa, seyreyleyin siz gümbürtüyü ondan sonra!

1970 yılında 40 olan İmam-Hatip Lisesi sayısı, 1988 yılında tam 384. 44 bin olan öğrenci sayısı, şimdi 290.000.

Bu kadar imamı hangi cami kaldırır, elbet başka işlere bulaşacak bu adamlar. Burnu sümüklü, yalın ayak, başı kabak, kafasında incir ağacmdan düşüp yarma izleri irinli gariban çocuğu, kapağı yatılı okula atıyor, döşek var, sıcak yemek hazır, "finanse" eden yerel Cami Yaptırma Derneği, bir de Komünizmle Mücadele Cemiyeti eski üyeleri.

Sonra da hâriciyeye girecek elbet!

Alın alın, Niyazi Berkes adını duymuşlardır belki, hiç olmazsa.

Nasılsa felsefe derslerini de liselerden kaldırma yolundasınız. Felsefe dersleri, fen kolu öğrencileri için zorunlu ders olmaktan çıkarılmış. Edebiyat kolunda da, felsefe öğretmeni bulunamadığı için, derslere İlahiyat Fakültesi mezunu, İmam-Hatip kökenli din dersi hocaları giriyormuş.

Helal-i hoş olsun!

Bunlar felsefe dersinde ne öğretiyorlar çocuklara? İslam felsefesi mi? İmam-ı Gazali mi? El Biruni mi? İbn-i Rüşd mü? Yooo. (Hadi Avicenna, Averroes isimlerinden vazgeçtik, Arapça aslı olsun yeter).

Orta Asya Türkleri'nin on iki hayvanlı takvimi, dağlama yöntemleri, kale planları, atalar ruhu inançları, Bağdat'ta Şemmatiye Medresesi, Kahire'de Ahmet İbn-i Tulun Hastanesi, Fatih Külliyesi, Süleymaniye Darüşşifası.

Hey yavrum hey!

Yahu bari fıkıh, hadis, kelam öğretin. Yahudi çocuklarına zorla tekbir getirtiyorsunuz, utanmıyorsunuz, bari İslam Mislam ayağından doğru dürüst, gerçekten felsefe öğretin! Hayır, nerede varsa ıvır zıvır laklakiyat, o.

Öğrensinler, öğrensinler, Birleşmiş Milletler'de konuşma yaparken işlerine yarar, Cenevre'de Nükleer Silahsızlanma Konferansı'nda tartışırken çok yararlıdır.

1967 yazında Balkanlar'da dolanıyordum. Almanya'ya gidecektim, pasaportta meslek "hanesi" boş, öğrenciyiz ya, Emniyet Müdürlüğü Dördüncü Şube öğrenciliği meslekten saymıyormuş, meslek bölümünü boş bırakmışlar. Avusturya polisi sınırda trenden indirdi, gerisin geri Yugoslavya'ya yolladı, cepte yalnız yüz Türk lirası, karnım aç, en yakın Türk temsilciliği Belgrad'da, yüz lirayı yüz dinara çevirip doksan dinara üçüncü mevki tren bileti aldık Belgrad'a kadar. Belgrad garına gecenin üçünde ulaştık, Balkan yazının gecesi kuru ayaz, zağar gibi titreye titreye sabahı bekliyoruz, Belgrad garı önünde kaçakçılar, karaborsacılar, fahişeler kıyamet.

(Sonraları o Balkan yollarını çokça yaptım ama, aradan yirmi iki yıl da geçmiş olsa, şu Maribor, Svilengrad, Jesenice, Klagenfurt isimleri kötü kötü çağrışımlar yaratır, ayaz, açlık, korku gibi. Tahta bavullu,

haşlanmış yumurta kokulu, fırça sakallı Sırp köylüleri, Hırvat işçileri üçüncü mevki kompartımana girip itekleye itekleye yanıma sokulur; sarı badanalı Avusturya istasyonlarında çelik mavisi bakışlı polislerin gözlerinde o eski imparatorluk keplerinin yansımalarını, beyaz üzerine siyah gotik harflerle sokak tabelalarını, uzaktan uzağa bir Kalman, bir Lehar, bir Strauss melodisini boşu boşuna ararım. Kimi zaman düşlerime girerler, külrengi kayalıkların arasından çağıltılı dereler akar, lokomotif hırıltıları, sisler, dumanlar, kein Eintritt, verboten, halt, Papieren, "nix" verstehen, falan filan. Ter içinde uyanırım, 1967'de Avusturya sınırında trenden indiriyorlar, üzerimde yalnızca yüz lira, en yakın Türk konsolosluğu Belgrad. Neden Zagreb'e ulaşmayı akıl etmedim de Belgrad? Yaş on altı, açlık, korku, karanlık.)

Valizi serip yatıyorsun, Yugoslav polisi gelip kaldırıyor, karnın aç, sabahı ettin, bir hamalın eline son kalan on dinarını tutuşturup Turski Ambasad diyorsun yarım yamalak, o önde, sen arkada yola düşüyorsun.

İki yüz dinar borç verdiler. O sıralar "parke" bire bir, yüz dinar yüz lira. Belgrad'dan İstanbul'a kadar üçüncü mevki tren parası. Tam iki yüz dinar tutuyor. Başkaca da beş kuruş vermediler.

Efendim, "mevzuat böyleymiş", yalnız yol parası verebiliyorlar, o da en kısa yolun en ucuz tarifeli ücretini.

Karnım aç dedim, ne olur, birkaç dinar daha verin de bir yemek yiyeyim. İstanbul'a yol bir gün bir gece çekiyor, hepten aç mı gideceğim?

Mevzuat müsaade etmiyormuş. Veremezlermiş.

Hem fazla da dırlanmamalıymışım, yönetmeliğe göre ancak en yakın Türk temsilciliğine kadar yol parası borç verilebilirmiş, yani Sofya'ya kadar gidebileceksin, orada hadi bakalım yeniden adres sormalar, konsolosluk bulmalar, masasında yün örüp çiklet çiğneyen hatuna dert anlatmalar, acındırmalar, ağlamalar, lütfen üç beş daha koparmalar.

Bana aslında iyilik etmişlerdi!

Trene bilet almadım, minibüsle yıllık izine dönen "Gastarbeiter" tayfasına rastladım da hem karnımı doyurdular, hem beni sevabına Aksaray'ın göbeğine kadar bıraktılar. Aksaray'dan o zaman oturduğum Teşvikiye'ye taksi tuttum, o zamanın parası, beş lira mı, o da bizde yok, evin altındaki Bakkal Alaaddin'den inince borç aldım da, yatağa girip aralıksız on dört saat uyuduğumu hatırlıyorum.

Pasaportun bir sayfasına kapı gibi mühür basmışlardı, "meşruhat mahalli, vize tatbik edilemez" sayfasına, yardım tertibinden iki yüz lira borç almıştır, borcunu ödemedikçe yurt dışına çıkılmasına izin verilmemesi diye. Hemen ödedik, Maliye pasaporta borcun ödendiğine dair not düşmeyi reddetti, makbuzu yıllarca Kuran-ı Kerim gibi sakladık, her çıkışta başımıza ayrı dert oldu o damga, laf anlatana kadar akla karalar seçtik. Alt tarafı iki yüz lira, ödemezsen canına okuyorlar, ödesen gene canına okuyorlar! Kemal Abim seksen milyar götürüyor, dokunulmazlığı var, ben iki yüz liranın "üzerine yatsam" asacaklar herhalde!

Hâriciyenin notunu yirmi iki yıl önce vermiştim.

Pek öyle sınıf geçecek hali yoktu.

Görülüyor ki, bugün de olduğu söylenemez.

Hadi hadi, vaktiyle benim gibi münafıklık etmeyip hâriciyeyi seçen nice sınıf arkadaşım kızmasınlar, üzülmesinler, tahta masalarında döviz olarak aldıkları üç kuruş maaşlarına talim edip vatanı milleti kurtarırlarken, üç ay müddetle temdit edilmiştir damgalarını ıstampalarının mürekkebine bastıra bastıra müsterih olsunlar, eğitim denince tek rezillik Türkiye'nin başındaki bela değil.

Fransa'da, SNALC kuruluşunun, Ulusal Lise ve Kolejler Sendikasının yaptığı bir araştırma elime geçmişti, bundan beş yıl "mukaddem". Kuruluş, yetmiş ortaöğretim kurumundan bin beş yüz Fransız öğrencisi üzerinde araştırma yapıp "kültür düzeylerini" saptıyor.

Sonuçlar korkunç! Bizim öğretim üyesi arkadaş A.B.'yi bile şaşırtacak kadar dehşet verici.

Fransız öğrencilerinin ne tarihten, ne coğrafyadan, ne anadillerinden, ne edebiyattan haberleri var!

Veledin biri anket sorusuna şöyle yanıt vermiş:

Sorular: Jeanne d'Arc kimdir? Pasteur'ü tanıyor musunuz? Charles de Gaulle adı size ne hatırlatıyor?

Yanıt: "Jeanne d'Arc, hapisteki kralı kurtarmak isteyen bir kadındır. Jeanne d'Arc'ın babası Pasteur'dür. Jeanne d'Arc'ın kurtarmak istediği kralın adı Charles de Gaulle'dür."

Aynı yumurcak, çizdiği haritada da İsviçre'nin yerini Pasifik

Okyanusu'nda gösteriyor!

Bir başkası, sinemanın on dördüncü yüzyılda Jean Lumiere tarafından icat edildiğini yazıyor. Ankete katılan öğrencilerden yüzde 43,5'i Voltaire'i çağından bir yüzyıl önce yaşatırken, birisi de hâlâ hayatta sanıyormuş! Öğrencilerin yüzde 43,1'i Wolfgang Amadeus Mozart'ın İmparator III. Napoleon zamanında yaşadığını sanıyor, yüzde 13,9'u da, sıkı durun, Picasso'nun on dokuzuncu yüzyılda ölmüş olduğunu!

Bize ne bütün bunlardan, öğrensin bacaksızlar demeden önce bir düşünün, sizin oğlan da Namık Kemal'i Kanuni Sultan Süleyman döneminde yaşatsa, Kıbrıs çıkartmasını Viyana kuşatmasıyla karıştırsa ne yaparsınız?

"Sallandır iki tarih öğretmenini Galata Köprüsü'nde, bak nasıl düzeliyor işler" mi dersiniz yoksa?

Yoksa kimi "daevrimci" biraderlerimiz de çıkıp, tarih eğitimi de neymiş, tarih bir burjuva bilimidir diye mi zırvalar?

Neyse, hiç olmazsa Frenk, kasaba kilisesine papaz olacak herifi alıp da Quai d'Orsay kadrosuna katmıyor.

Biz, bu gidişle Cumhurbaşkanı bile yaparız.

THE LAST TEMPTATION OF MOHAMMAD (!)

"Yazarınız tetikte olsun. Varsa, silahlı muhafızlarıyla gezsin. Ne kadar çok dinsiz öldürsek o kadar kârdır. Bu mektup elinize geçtikten sonra yazarınızın dakikaları sayılıdır!"

Birol Ulusoy adında genç bir şeriatçı, "ODTÜ'de okuyan bir grup öğrenci adına" yazıyor.

Hayır, korkmadım. Üzüldüm. Çok üzüldüm.

Daha önce de Boğaziçi Üniversitesi'nden yazan C. Gülekoğlu küfür etmekle yetiniyordu. Birol daha yürekliydi, hem açık açık ve de "erkekçe" öldüreceğim diyor, hem de adını sanını yazıyor (kıtır atmıyorsa), bizim Boğaziçili mektuba imza atmaya korkmuş ama şabalaklığından zarfın üzerine yazıvermiş!

Nusaybin'den "Dağ Arslanı Delalo" rümuzuyla yazan bir hayvancık da hayatı pahasına da olsa "beni geberteceğini" bildirmiş.

"Müslümanlar" (!), Zaman gazetesinin önerisi doğrultusunda kaleme kâğıda sarılıp "infial" ediyorlar! Tempo dergisine ve yazarına yüz küsur mektup, "eser-i cedit"ten kasap kâğıdına kadar her türlüsü, makinede yazılmışı, tükenmezlisi, sarı saman kâğıda kurşun kalemle kargacık burgacık name döktüreninden, kâğıdın dört bir yanını cıgara yanığına bulayanlar. "İşte sen de böyle yanacaksın" demek istiyorlar besbelli, artık ister bu dünyada, ister öbür dünyada! Bunların bir de sloganı varmış, onu da yeni öğrendik, "Kâfirler için yaşasın cehennem!". Mektuplarından onda sekizinin altında büyük harflerle bu.

Zaman yazıişleri küfür salvosunu başlattı, işmarı çaktı ya taraftarlarına, "alçak saldırgan" diye lafa girip soyadımız üzerine çağrışımlarda geziniyor, odun, kütük vesaire akıllara seza incelikte "espriler" patlatıyor, bunlar da sözbirliği etmişler, ardıç ağacı cehennem ateşine iyi yakıt olur demeye getirenler, ustaları Necip Fazıl'dan kinaye, "sen alçak değil, çukursun, çukur yazar" diye kendilerine göre kıvrak hiciv kültürü satanlar. Hoşt, it, köpek, namussuz, kuduz, ağzı salyalı, piç, orospu çocuğu, zavallı diye diye "nezih" saldırıya geçenler. Geber inşallah, kalemin tutulsun, Rusya'larda sürün, Allah'ın gazabı üzerine olsun, kendi bokunu ye,

ahrette iki elim yakandadır, kıyamet günü görüşürüz, dilerim Allah'tan tez vakitte belanı bul, lanet olsun, yayın hayatın en kısa zamanda noktalansın, şehvet budalası kelb oğlu kelb, vesaire vesaire saf saf beddua edenler.

Biri de, Halil Taş adında biri, "inşallah bir trafik kazasına uğrayasın da ömrün boyunca sakat kalasın" demiş! Allah razı olsun! İnsanın böyle okuyucusu olsun, düşmana ne hacet?

Bunların hiçbiri okuyucu mokuyucu değil tabii, Tempo aldıkları çok kuşkulu, fakirin "bayram yazısını" okuyup anlayabilecek düzeyde olmadıkları şüphesiz, Zaman'ın aklı sıra kendi yorumuna göre, "iktibas" ettiği bölümleri gazetede görmüşler, sekiz sütuna manşetlerden çığlık çığlığa haykıran hezeyanları bir tamam özümsemişler, Fehmi'yi, Maruf'u okumuşlar, geçmişler yaylım ateşe. Hepsinin de hakkını yemeyelim, günahını almayalım, içlerinde efendi efendi yalnızca kınayanlar, üzüldüklerini belirtenler, en kısa zamanda iflah ve de ıslah olmamızı içtenlikle dileyenler, Hak yoluna çağıranlar, bir daha böyle şey yazmayın diyenler de azımsanmayacak sayıda.:. Samsun'dan yazan A.E.'nin "İstanbul sokaklarında karşıma çıkma sakın, yakalarsam burnunu keser anüsüne sokarım" cümlesinden sonra (evet, aynen böyle demiş), kurukafa, çatılmış kemik resimleri çizenlerden sonra, "gominisler Moskobaya" (aynen böyle yazılmış) diyenler, "Ebu Cehil piçi" iltifatına mazhar bırakanlar, vesaire vesaireden sonra, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Şefik Diler'in "inançlarıma saygı duyulmasını istesem çok şey mi istemiş olurum, saygılarımla." diye biten mektubu gerçekten sevindirici geliyor.

Hayır, çok şey istemiş olmazsın Şefik. Sen Ortadoğu'daki Birol'dan da, Boğaziçili C.'den de çok daha aklıbaşında bir çocuğa benziyorsun, üstelik terbiyelisin, sen anlarsın beni. Senin inancına saygısızlık etmeyi düşünmedim ki. Telefonu açıp ana avrat dümdüz gidenlerin yanısıra kimileri de çıkıp, "Engin Bey, biz sizi anladık, siz İslam'a değil, İslam'ı çarpıtanlara, kendi güdük çıkarları için kullananlara saldırıyorsunuz, ama her okuyucu aynı düzeyde değil ki, şunu iki satırla açıklığa kavuştursanız" diye adam gibi konuşanlar olmasa bu konuya hiç dönmeyecek, Zaman militanlarını kendi hallerine bırakacak, belki çok kafam kızarsa Birol'u savcılığa verecektim, ölümle tehdit, bildiğiniz gibi, ağır suçtur!

(Hoş, Başbakan hakkında iki kelime yazınca Ankara'dan özel emirle pek bir "hassasiyet" gösterme duruşuna geçen savcılar, bir muhalif gazetecinin canını korumak için küçük parmaklarını kımıldatırlar mı, o da ayrı merak konusu ya.)

Ama Şefik ve Şefik gibiler için durup bir muhasebe, bir muhakeme yapmak farz. Bir kere, insan gibi tepki gösterdikleri için teşekkür etmek, sonra yanlış anlamamalarını, saldırının, alayın, gırgırın, İslam ile, Allah ile, peygamber ile ilgili değil, bir takım hokkabazlarla ilgili olduğunu yeniden hatırlatmak, yok gene de yanlış anlamakta direnen varsa, işte burada, onlardan da özür dilemek. Biz kimsenin inancına karşı yürümüyor, kimsenin diniyle imanıyla dalga geçmiyoruz, tersine algılıyor ve bunda da ısrar ediyorsanız, peki, sizden özür dilerim. İçiniz rahat ola.

Ama üç beş sapısiliğin asma kesme tehditlerinden de yılacak gözümüz olmadığını dost düşman bilsin.

Sürekli okumayanlar için hatırlatalım: Geçtiğimiz Ramazan ayında Günaydın gazetesi bilmem kaç kupon karşılığı dağıttığı kitaplara Maruf Evren adında bir zatın "Sevgili Peygamberimiz" adında üç ciltlik bir kitabını da eklemiş, kitap da bir vesileyle elimize geçmişti. Açtık, okuduk, ipe sapa gelmez, kaleme kâğıda sığmaz safsatalarla dolu olduğunu gördük. Maruf Evren, İslam'ı anlatıyor sanıyordu kendini ama, yazıp çizdiği, yüzyıllardır "İslam âlimi" oldukları ileri sürülen birtakım hocaların yorumlarından, artık belki afyonun, belki oğlancılığın verdiği zihin bulanıklığıyla kendi çarpık kafalarına göre "uçmalarından" mütevellit bönlüklerden ibaretti. Evren de bunları sağdan soldan derleyip toparlamıştı. Kötü basılmış, kötü resimlenmiş üç ciltte, okuma yazma düzeyi düşük vatandaşlara seslenen iri iri harflerle yüzlerce sayfa boyunca anlatılan buydu.

Maruf Evren'in Tan gazetesinde sayfa sekreterliği yaptığını işitince şimşek çaktı. Kendisini ve kitabını kaleme sarmak bu durumda farz değilse de sünnet sayılırdı, biz de fırsatı kaçırmadık.

Vay efendim! Kıyamet kop.madı da, Zaman refikimiz koparmaya yeltendi. Akılları sıra olayı kullanacaklar, dalga dalga büyütüp hem gazetelerine üç beş satış artışı sağlayacaklar, hem de kendi kamuoylarında daha bir saygınlık uyandıracaklar. Sekiz sütuna manşet, savcılık uyuyor mu? Dinimize imanımıza Allahımıza kitabımıza saldırılıyor, bu ne iş?

Hiç böyle bir şey yoktu oysa. Küfür ediyorlar, kışkırtmaya çalışıyorlardı, kimi, beni, savcıyı, Diyanet İşleri'ni, siyasi partileri, şunu bunu, Allah ne verdiyse. Maruf Evren'i de oyuna getirdiler, adamcağız gülüp geçse, aldırmasa ya da içinden bildiği olanca bedduayı okuyup arkasını dönse yürüse mesele kalmayacak, hayır, manşet yanından birkaç gün başyazı yazdırdılar, o da bunun cerbezesiyle veryansına koyuldu. Fehmi Koru'nun zaten kuyruk acısı

var, Tempo, Koru'nun maaşını Deutsche Mark olarak aldığını yazmış, neden dinar ya da riyal değil de, neden düpedüz Türkiye Cumhuriyeti Lirası değil de mark, hani nerede kaldı din iman demiş ya, eline fırsat geçti, yanıtını verecek!

"Şark kurnazlığıyla" akılları sıra tuzaklar kurdular: Sabahattin adında gençten bir muhabir telefon ediyor, buyurun gazetemize, sizi Maruf Hoca'yla tartıştırıp tutanakları yayınlayalım! Olabilirdi diyorum, isterseniz başta İstanbul Müftüsü olmak üzere elli adet de cami hocası getirin tartışalım, ama siz bana "alçak" dediniz mi demediniz mi bir kere, hakaret edilen yere gelmem! Hadi ertesi gün "saldırgan kaçıyor" çığlıkları.

Beceremediler. Sağ basında, Allah için, tık yok! Ne Milli Gazete, ne Türkiye, ne Tercüman konuya ilgi duyuyorlar, bir bardak zemzem suyunda fırtına koparmaya kalkışmayacak kadar profesyonel onlar, iman gücüyle değil başka güçlerle yayınlanıyorlar, iktidar partisi, sağ muhalefet hiç önemsemiyor. Diyanet İşleri sessiz, adamların işleri başlarından aşkın, karşı demeç diye bula bula Vehbi Dinçerler'i bulup görüş alabiliyor Zaman, bir de Alparslan Türkeş'i!

Ossaat işin ciddiyeti büsbütün kaçıyor mu sana? Bir de profesör yazıyı okumuş güya, çok bozulmuş, kınıyor. Yahu adam Ege Üniversitesi'nde dermatoloji profesörü, deri uzmanı, acaba derginin kapağını mı okşamış da anlamış? Hayır, profesör diye iri iri yazacaklar ki, Zaman okuyan birkaç bin saftırık etkilensin, vay, bak koskoca profesör bile ne diyor?

Alaturka kurnazlıklar, pislikler, saldırılar, kışkırtmalar sökmedi, iki hafta salvodan sonra susuyorlar, Maruf Evren üç beş yazı döşenip "Tempo'nun tıfıl yazarı, sen camiye gel iki rekât namaz kıl, ben de seninle diskoteğe gidip 'break dance' yapacağım" gibilerden zırvalıyor, işte hepsi bu.

Tartışalım mı dediler? Peki. Tartışalım.

İnsanlarla! İhsan Doğramacı sultası altında artık El Ezher Medresesine dönmüş Ortadoğu Teknik Üniversitesinden, Boğaziçi Üniversitesinden çember sakallı genç budalalarla değil. İnsan gibi insanlarla her zaman tartışırız, neden gocunup yüksünelim ki bundan?

Şimdi soruları ben soracağım, siz cevap vereceksiniz.

Ya da isterseniz, Profesör Perek sorsun, onunla görüşünüz.

Prof. F. Z. Perek, 1986 yılında yayınladığı "Kur'an ve Atatürk

Reformları" adlı çok geniş çalışmasının birinci cildinde, yüzyıllarca önce sorulmuş olması gereken soruyu soruyor. Altı yüz yıl kadar gecikmiş bir isteği dile getiriyor, demeye getiriyor daha doğrusu: Bize bir Martin Luther gerek!

Bir çeşit İslam protestanlığı!

Bu özlem, yakın çevremde, uzak çevremde, imanı gerçekten sağlam, dini gerçekten bütün, ne Sünni, ne de belki bir çeşit protestanlık denebilecek Şii şekilciliğinden hoşlanmayan, camiye de giden, oruç da tutan, namaz da kılan, ama içki de içen (örneğin) insanların, iyi yürekli, temiz yürekli, iyi niyetli, hoşgörülü, anlayışlı insanların ortak özlemi. Otuz yedi yıldır bunu gözlüyorum sayılır. Çok var böylesi.

Bunlar, donmuş, kalıplaşmış, ortaçağda ulaştığı yüksek uygarlık düzeyinin de çok gerilerine düşmüş, kendi kendini bile yineleyemeyen, kendi kendisinin de karikatürü olmuş İslam dünyasının, Müslüman Doğu'nun derlenip toparlanmasını isteyenler. İslam dünyasının da kendi Rönesans'ını yapamamış olmasına içerleyenler, üzülenler. Beş yüz yıl kadar geç kaldılar gerçi ama.

Gâvur kazanır Müslüman yer kafasının bizleri hangi bataklıklarda boğduğunun farkındalar. Kıçını yıkamasını bilemeyen Arap'ın petrol kuyuları kuruyunca geldiği yere, çölün ortasına, yağlı parmaklarını pilav kazanma daldırmaya döneceğini seziyorlar. Şii İran hırçınlığı da ters geliyor onlara. Kapanmaya yüz tutan yirminci yüzyıla, tanı atan yirmi birinci yüzyıla ters düşmeyecek, uyacak, atbaşı gidecek bir din reformu, yeni bir İslam tanımı arıyorlar. "Batılı" değil, ama Batı'nın vardığı konakları gözardı etmeden, onun ulaştığı uygarlık düzeyini de içerecek bir sentez istiyorlar. Bu belki de yeni bir Türk-İslam sentezi işte! Profesör Perek, Atatürk reformlarının toplumunda yeni İslam tanımı nasıl olmalıdır sorusunu ortaya atıyor.

Profesör Perek, İslam bir iman, ahlak ve adalet sistemidir, diyor. Çağının "kaldırabildiği" oranda uygulanmış, çöl bedevisinin "anlayabildiği" oranda açıklanmış, algılayabileceği örneklerle bezenip özendirilmiş bir bütün. Baldırıçıplak bedevinin hoşgörebileceği kadar kadın özgürlüğü, onaylayabileceği kadar kölelik.

Öyle ya! Cennet tasvirlerine bakınız, neresinden bakarsanız bakınız bir Arap cenneti! Vaha, hurma, su dibi, gölge, serinlik. Cehennem çöl cehennemi, sıcak, alev, ateş, fokurtu. Oysa cennette sedirler, minderler, av etleri. Neden hurma var da ananas, kivi, guava, avokado yok? Hadi bakalım!

Profesör Perek demeye getiriyor ki, elektronik sanayiinin geliştiği, üretimin zincirde robotlarla yapıldığı çağda İslam'ın köleliğe cevaz veren uygulamasını ne edeceksiniz? Zuhruf Suresi, âyet 31, Allah kelamı, kölelik caizdir, hatta Allah'ın tertibidir! Dikkat isterim ve de soruma cevap isterim.

İyi de, acaba Sayın Profesör, yukarıda da değindiğimiz gibi beş yüz yıl kadar gecikmemiş mi? Batı kendi dönüşümünü tamamlar, katolik zagonundan, engizisyon baskısından kurtulup vicdan özgürlüğü yolunda ilk ürkek adımları atarken becerebilseydi bu işi, belki. Belki de, bu hamleyi hangi üretim tarzına, hangi coğrafya keşiflerine, hangi bilim ve teknoloji atılımına bağlayabileceksin bakalım?

Gel seninle film yapalım bakalım, eloğlu İsa'nın hayatı üzerine çektiği kimbilir kaç yüzüncü filmde peygamberinin, ne peygamberi, "tanrısının oğlunun" Mecdelli Meryem'le foşur foşur seviştiğini gösteriyor. Ortalık karışıyor, kınama, suçlama kıyamet, ama ne ölen var, ne yaralanan, ne de filmi yasaklayan! Dini bütün katolikler gişe önünde bağırıp çağırırken film de içeride tıklım tıkış salonda vızır vızır oynamakta. Yasaklamayı düşünen. Zaten söz konusu olamaz!

Sen git de bir Ramazan günü Fatih semtinde ağzında cıgarayla gezin bakalım, başına neler gelecek?

Şu domuz meselesi. Profesör diyor ki, o çağda domuz etinin temizliği mümkün değil, saklaması olacak iş değil, yasak. Sağlık nedeniyle yasak. Bugün öyle mi? Neden domuz yenmesin? Neden proteinsizlikten aptal olmuş, bulgurla beslene beslene serseme dönmüş insanımıza hem bol hem ucuz et yedirmeyelim böylece? Perek, Hıristiyanlığın da başlangıçta domuzu yasaklamış olduğunu anlatıyor, ne de olsa Hıristiyanlık dediğin önceleri bir Yahudi mezhebinden başka şey değil, sonra Ermiş Petros bakmış ki Ortadoğu'da bu yürüyor da koyun kuzu beslemeyen soğuk kuzey ülkelerinde tepki görüyor, kaldırıvermiş domuz yasağını olmuş bitmiş! Kuzeyli domuzu yasaklasa keçiyle beslenecek, keçi de ormanını öldürüp bitirecek. Filistin'de orman yok ki, bilmem anlatabiliyor muyum?

Gaza edeceksin. Hadi el de canına okusunlar. Hangi çağdasın? Altıncı yüzyılda Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi mi vardı?

Köle çalıştıracaksın. Çalıştırsana! Hadi arslanlar, görelim sizi!

Boksör Cassius Clay Muhammed Ali oldu diye zil takıp oynayanlar, Roger Garaudy Raci Garudi adını aldı diye sevinenler, sorun bakalım Garaudy'ye, sünnet olmuş mu? Efendim? Olmamış mı? Olmaz olmaz,

adı üstünde, farz değil sünnet. Hadi bakalım ben oğlumu kestirmeyeyim de mahallede başına neler gelecek?

Resim yasak. Heykel yasak. Mekke'nin baldırıçıplağı tapıyordu da ondan yasaklandı. Bugün ancak Alain Delon'a "tapıyorlar", başkaca bir sakıncası kaldı mı?

Kuran Arapça. Arap anlasın diye Arapça. Zulu'nun da anlamasını isliyorsan Zulu diline çevirmek zorundasın. Aklı yatmayan var mı? Ezan da öyle. Minare yüksekliği, uzaktan duyulsun diye. Namaz zamanını televizyonla da duyurabilirsin, ne gerek kaldı minareye?

Kâbe kutsal. Gökten meteor düşmüş, "cahiliye" devri Arabi onu kutsal sanmış da onun için kutsal, Muhammed kaldırıp atmayı göze alamamış, kalsın demiş. Git göktaşına tapın. Cevap isterim!

Farz kılındığı için mi hacca gidiyorsunuz, yoksa bu, Mekke ekonomisini canlı tutmak için, yerleşik bir panayır, fuar geleneğinin din kılıfı geçirilmişi mi? Cevap isterim! Bir kısım hacı emminin altın kaçakçılığı yaptığına bakılırsa, işin gerçeğini pek iyi kavramışa benziyorlar!

Ya kat kat göklerdeki yedek meleklere, İmam Hatip okullarına tıktığınız başı kabak çocuklardan başka kimin inanmasını bekliyorsunuz? Melekler futbol mu oynuyorlar da yedekleri var?

Faiz yasağı, Mekke tüccarının belini kırmak için mi? Medine'de yerleşmiş rakip Yahudi cemaatini sürüp çıkarmak için mi? Cevap isterim!

Gaza adı altında kervan soymak ne demek oluyor? Cevap isterim!

Ustam Attila İlhan'ın dediği gibi, hadi şimdi tartışın!

ŞEYTAN GAZETELERİ

Kasım 1988 sonlarıdır, Ankara'dayız. Kavaklıdere'de bir pizzacı, fakir, bizim Ankara büro şefi Şefik Kahramankaptan, bir de yanımızda kim? Fehmi Koru! Yemek yiyoruz, biz Şefik'le içki içiyoruz, Fehmi de vişne suyu bardağını kaldırıp kaldırıp eşlik ediyor. Öyle "yobaz" tanımına giren bir adam değil Fehmi, ağzına damla alkol koyduramazsın da, karşında efendi gibi oturup seninle sohbeti koyultur. Aman can kurban, Müslüman'ın böylesi baş üstüne!

Şefik tanıştırıp görüştürmüştü bizi, karşılaştığımızda boynuna sarılıp iki yanağından öptüm, Fehmi de şaşırdı. "Gel kardeşim," dedim, "öpüşelim barışalım da şu tatsızlık bilsin artık."

Aklı yattı. Nitekim, laf lafı açıyor, üçüncü cümlede ne dese beğenirsiniz?

"Biz aslında Zaman gazetesi olarak şu Maruf Evren'in 'aleyhinde' bir yayma girişmek üzereydik de, sen adamı eleştirip harcayınca savunmak farz oldu!"

Ağzım bir karış açık kalmıştı.

Bilen bilir, 1988 yılının temmuz-ağustos-eylül aylarında Babıali'de maşallah bir Tempo-Zaman, Ardıç-Koru savaşı yaşandı.

Patırtı, fakirin, elinizde tuttuğunuz kitapta da yer alan "Fî Münasebet-ül Bayram-ül Kurban" adlı yazısından kopuyor. Olayın ayrıntılarını başka yerlerde de yazdım, burada girmeye gerek yok ya, özü şu: Söz konusu yazı, Maruf Evren adında bir aklıevvelin yazmış olduğu "Sevgili Peygamberimiz" adlı kitabı ti'ye alıyordu. Sonradan öğrendim, kırk yıl düşünsem aklıma gelmez, bu Maruf Efendi, sinema eleştirmeni bizim Burçak Evren'in ağabeyi!

Nereden bileceksin, o zaman Maruf'un Kenan Evren'le de akraba çıkabileceğini hesaba kalmak gerekir!

Burçak üzülmüş, ben de üzüldüm. Ama, arkadan, "kitabı okudum, Engin haklı" diye de haber gönderecektir.

Zaman gazetesi, mal bulmuş Mağribi gibi yazının üzerine atladı. Sözde beni "İslam'a saldırarak şöhret kazanmaya çalışmakla" suçluyorlar ya, asıl kendileri ortalığı karıştırıp gazeteye tiraj ve de kendi

kamuoylarında daha bir prestij peşindeler.

29 Temmuz 1988 Cuma tarihli, pardon, gene kendi künyelerine bakılırsa 15 Zilhicce 1408 Cuma tarihli Zaman'da manşet yanından bir duyuru. İmzasız.

Başlık: "İslâm'a TEMPO'lu saldırı".

Bla bla bladan sonra, işte efendim bu ülkenin yüzde doksan dokuzu Müslüman'dır, falan filan teranesi, sadede geliyor imzasız Zaman yazarı: "Yazar geçinen ve saldırarak şöhret olmak isteyen veya şöhretini pekiştirmek isteyen zavallıların bu çirkin satırlarından küçük hatırlatmalar yaparak, bugüne kadar anlayamadığımız biçimde suskun duranları düşünmeye ve harekete çağırmak isteği"nden dem vuruyor.

Sonra, bir Müslüman'a da pek yakışır şekilde (!), "satır araları" konuşturulup birtakım lastikli anlamlarla oynanıyor, akılları sıra cinlik yapıyorlar ve de birşeyler ima ediyorlar:

"Arkalarını verdikleri yer neresidir?"

Sonra, Engin Ardıç adı soyadı üzerine çeşitlemeler. Efendim, fakirin adı "alçak", soyadı da "ağaç" oluyormuş, buyurun buradan yakın, bir yaşımıza daha bastık!

"Bol çıplak kadın resimli Tempo dergisi, adı, çok geniş, niteliği düşük mal, alçak anlamında bir kelime, soyadı ise, yapraklarını kışın da dökmeyen dağ ağacı demek olan yazarıyla, İslam dinine saldırıda şu anda ön saflarda koşturuyor."

Sonra da, başka bir yazılarında, "biz isim vermemiştik ki" diyeceklerdi.

Az aşağıda, büyük harflerle:

Alçak saldırgan.

E pes yahu!

Aynı yazıda, "adlî mercilerin" neden "takibat" yapmadığı soruluyor, "sayın muhbir vatandaşlık" ediliyordu. Hatta birkaç gün sonra Fehmi Koru başyazısında işi daha da ileri götürecek, açık açık Erol Simavi'den beni kovmasını isteyecekti:

"Sayın Ardıç'ın Tempo'dan ayrıldıktan sonra orada yazdığı yazıları toplayacağı yeni kitabının önsözünü merak ediyorum. Herhalde Hürriyet grubu, sahibi, yöneticileri, orada çalışanlar da en az Nokta

dergisi kadar ilgiyle okunacak malzeme teşkil edecektir. Ne dersiniz Sayın Erol Simavi, Saym Çetin Emeç?"

Fehmi aklı sıra Simavi ile Emeç'i kışkırtıp endişeye düşmelerini sağlayacak, böylece beni kapının önüne koyacaklar, sen sağ ben selamet.

Zaman yönetimi, ilk imzasız ihbarından sonra üç gün bekledi. 2 Ağustos 1988 Salı ya da 19 Zilhicce 1408 günü, sekiz sütuna manşetten "giydirdi":

"Savcılar daha ne bekliyor?"

Üst başlığı da okuyalım:

"Kendi kısır aklına göre mizah yaptığını zanneden Tempo yazarı, dinimize saldırmaya ve Peygamber Efendimiz'e hakaretlerine pervasızca devam ediyor."

Cumadan salıya neye devam etmişsek. 31 Temmuz günü çıkan dergide İspanya Kültür Bakanı Jorge Semprun'dan sözediyorum, o arada Peygamber Efendimiz'e nasıl hakaret etmişim acep?

Manşet değil mi, uydur uydur salla!

Asparagas şöyle sürüyor:

"Diyanet İşleri Başkanlığı ile yetkili ilahiyatçı kişilerin, iğrenç saldırı karşısında suskunluğu tercih etmesi gerçekten düşündürücüdür. En ufak haberleri dahi ihbar kabul ederek harekete geçen savcılarımız, dinimize, imanımıza, kitabımıza ve Peygamber Efendimiz'e ağız dolusu hakaret ederek tezyif edenlere karşı niçin harekete geçmezler? Müslümanlığı kimseye kaptırmayanlar İslam'a ve Peygamber Efendimiz'e yapılan bu iğrenç ve küstah saldırı karşısında neden ağızlarını açıp bir kelime söylemezler, niçin kalem oynatmazlar, niçin suskun kalırlar?"

Tabii haber gene imzasız. Artık haber mi, yorum mu, tahrik mi ne derlerse adına.

Ne hakareti, ne tezyifi, ne iğrenç ve küstah saldırısı? Maruf Evren nire, Muhammed Mustafa nire?

Maksat, ortalık karışsın, niyetleri Halife'yi, pardon, Diyanet İşleri Başkanı'nı, savcıyı kışkırtmak.

4 Ağustos Perşembe (21 Zilhicce) tarihli Zaman, gene manşetten gidiyor: "Evren mahkemeye veriyor!"

Bu Evren hangi Evren kardeşlik? Bu Evren, Maruf Evren. Ama kısaca Evren deyip geçeceksin ki, okuyan keriz, Kenan Evren sansın. Vaaay, Sayın Cumhurbaşkanı hidayete erip İslam müstantikliğine soyunmuş! Desin.

Eskiden "şark kurnazı" derlerdi ya da "çarıklı erkânıharp" bunu yapana, arkadaşlar sabah akşam bulgurla beslene beslene kafaları ancak bu kadarına erer olmuş.

Manşetin sağ yanında, Maruf Evren, gazetenin muhabirine demeç verirken görülüyor. Sol yanında, çerçeve içinde, fakirden "dünyada da ukbâda da din adına davacı" olduğunu belirlen yazısı.

(Peki Maruf, öbür dünyada görüşürüz. Ahirette, mahkeme-i kübrada iki elim yakandadır.)

Maruf bizim ilk kitabı da okumuş, okuması yazması da var, Profesör Gezer'in Fatih heykeliyle ilgili yazıyı.

"Yazar Fatih'in heykeline bakıyor. Normalde Fatih'in ihtişamını, atının kanatlarım görmesi gerekmez mi? Hayır, yazarın gördüğü ilk şey, atın hayaları. Adamda hâyâ eksik." diyor.

Fatih'in atının kanallı olduğunu(!) bilmiyordum, bu suretle Maruf'tan öğrenmiş oldum, bu arada Maruf da benim aklımın fikrimin nerede olduğunu(!) usturuplu bir şekilde kamuoyunun gözleri önüne sermiş "olüyür".

Bu arada, hadi onu anladık da, "piç" demeye getirmesi ayıp kaçmış biraz: "Sayın Ardıç küfrünün gereğini yapmış. İmam-ı Gazali'nin, annesi ve babası dini nikâhlı olmayan çocuk hakkında bir hükmü var" buyurmuş.

Yanlarında mıydın da biliyorsun?

Hem anamla babamın dini nikâhları var, hem de benim vardı, "sabık refikamla" evlenirken Teşvikiye Camii imamını çağırmış, halta yanlış hatırlamıyorsam elli altın da "mihr-i müeccel" kesmiştik, ne haber Maruf Efendi? Sen bu yazıyı okuyunca bizim valideyi bir ara da konuş, bak bakalım senin hakkında neler düşünüyor.

Maruf Efendi, aynı söyleşisinde, "cami duvarını kirletme meselesi var" diyerek gene aklı sıra fakire "eceli gelen köpek" de demiş ama hadi

üzerinde durmayalım.

22 Zilhicce (5 Ağustos) tarihli Zaman'da olay gene manşetten sürüyor, abartı boyutları daha da zengin tutulmuş: "Saldırgan kaçıyor! Engin Ardıç, eserini tahrif ettiği Maruf Evren ile gazetemizde buluşma davetimizi kabul etmedi."

Başlık yanında, daha iyisini, daha güncelini bulamadıklarından, fakirin Boğaziçi Üniversitesi 1976 Yıllığı'ndan makasla kesilmiş vesikalık gençlik resmi!

Bakınız saldırgan nasıl firarı seçti: Telefon ettiler, sizi, dediler, gazetede Maruf'la buluşturalım, tartışın, tutanakları yayınlayalım.

Olurdu, dedim, ama bana, hem de büyük harflerle, Alçak Saldırgan dediniz mi demediniz mi, bana hakaret edilen yere gelmem.

Hepsi bu. Saldırgan kaçıyormuş.

Manşetin sol yanında, gene Maruf'un misafir başyazısı, hakkımda araştırma yapmış da, "gerçekten dinsizdir, ama iyi araştırmacıdır" demişler!

Maruf da diyor ki, "zavallı, iyi araştırmacı dedikleri bu mu?"

Bir de: "Saçma sapan yazıları yüzünden Nokta'dan kovulduğunu açıkça anlatan, kitabında kendisine edilen küfürleri yayınlamayı da dürüstlük sayan, Tempo'nun sulu yazarı."

İyi bildin, dürüstlük sayarım.

Nokta 'dan da "saçma sapan yazılarımdan" dolayı kovulmadım, sap yerken saman veriyorsun dışarı tosunum.

Bu arada Fehmi kardeş de, başyazısında "takmış" fakire: "Derginin yazarı, aklını ilk gençliğinde başından geçen gönül maceralarına takmış, 40 yaşına doğru başladığı yazarlığında 'Niçin geç kaldım?' psikozuyla hemen şöhret sahibi olmak amacında olan bir kişi," diyor.

Ben yazarlığa on sekiz yaşımda başladım iki gözüm. Yayınlanan ilk yazım Tiyatro 70 dergisindedir, Haziran 1970. Aç, bak.

İlkgençliğimde başımdan geçen gönül serüvenlerine senin deyiminle "takmış" olabilirim; ilkgençliklerinde de, songençliklerinde de, âhır ömürlerinde de hiçbir kadının yüzlerine bakmadığı medrese mollaları dertlerine yansınlar.

Hoş onlar oğlan kovalamaktan dönüp kadınla kızla pek ilgilenemiyorlar ya.

Oh canıma değsin, iyi ki yapmışım!

Yapamayanlar, leş gibi hacıyağı kokup kadınların burnunun direğini kıranlar, elli metre öteye kaçıranlar düşünsün.

On dokuz yıldır yazıyorum, bu da geç kalmaysa eğer, seni de teneşir paklar herhalde.

Unutuyordum, gazetenin aynı sayısında, çok yetenekli (!) bir sanatçının karikatürü, Engin Ardıç sırtüstü yerlere serilmiş yatıyor, böğründe "İslam gerçeği" yazan bir arslan da tepesinde. Hayvancık gülümsüyor, Ardıç da yattığı yerden onun suratına tükürüyor! Çizenin adı Vehip Sinan. Kayıt düşelim.

23 Zilhicce (6 Ağustos) sayısında, bazı "mütedeyyin eşhas" fakiri kınamışlar, bu da manşetten. Alparslan Türkeş, "saldırıyı çok yersiz ve yakışıksız buldum" diyor. Vehbi Dinçerler, "böyle saldırganların isimlerini zikretmeye bile değer bulmuyorum" buyurmuşlar. Sabit Osman Avcı (Fix Ottoman Hunter diye dalga geçerdik), fakire, "densiz, terbiyesiz" diyerek intikamını almış sayılır. H. Aydın Arvasi nam zat (her kimse o), "sessiz kalınmamalıdır, herkes bu saldırıyı şiddetle kınamalı" yönünden fetva vermiş.

Maruf da gene başyazısında, Sedat Simavi merhumun "kalemini kır, sakın satma" şeklindeki, genç gazetecilere ünlü öğüdünü zikredip, kalemimin satılık olduğuna karar vermiş.

Buna "hoşt" demek gerekir ama demiyorum, çünkü yasak.

Maruf Efendi, tıpkı Fehmi gibi, Hürriyet'ten ve Tempo'dan kovulmamı "talep ediyor", diyor ki:

"Erol Simavi'ye düşen bir görev var, madem ki dindar ve madem ki dürüst gazetecilik yapıyor, o halde oğlunun dergisinde dinle alay edenlere neden yer veriyor? Dindar adamların gazete ve dergilerinde dinsizlerin yeri olmamalıdır."

Gerekçesini de şöyle göstermiş:

"Bendeniz o dindar gazete sahibinin ağabeyinin gazetesinde tam 13 yıl ekmek yedim."

Vay anam vay!

Bu tutumun sıfatını da sen koy Maruf!

Son dakika haberi: H. Aydın Arvasi, ANAP Van milletvekiliymiş.

Hızlarını alamamışlardı. Kopardıkları fırtınanın bir bardak suyun dışına taşamaması, umut bağladıkları Diyanet İşleri Başkanlığının bu kadar entipüften bir konuda görüş belirtmeye yanaşmaması, yağlayıp yıkadıkları savcılardan hiçbirinin bir soruşturmacık bile açmaya yeltenmemesi onları kudurtmuştu. İktidar partisi ANAP, sağ muhalefet DYP, sağın daha küçükleri, RP, İDP, hatla MÇP kılını kıpırdatmamıştı, kimseciklerin Zaman'ın yaygarasını iplediği yoktu. Sağ basın da Zaman'ı yalnız bırakmıştı, ne Tercüman'da., ne Türkiye'de, ne de Milli Gazete'de, tık oldu.

Büsbütün içerlediler. Ağızlarını iyice bozdular. 3 Muharrem 1409, yani "gâvur hesabıyla" 16 Ağustos 1988 tarihli gazetelerinde, Maruf veryansın ediyordu. 'TEMPO'nun tıfıl çocuğu! Sen kiminle dans ettiğini biliyor musun? (.) Küfür ehli çocuk, bize ve bu gazeteye salyalarım akıtarak saldırılarını sürdürüyor. (.) Onun tahmin ettiği gibi eşimin dışında hiçbir kadınla ilişkim olmadı, olmamasına da çalışacağım. Yani hiç zina yapmadım. Elbette ben Hz. Yusuf değilim. Bir gün şeytan benim kanıma girmeyi başarır ve. yapmam için beni zora sokarsa kiminle..edeceğimi onun kulağına fısıldarım."

(Maruf kibarca diyor ki, sinkaf edeceğim! Peki ama Maruf, kimi? Beni mi, bacımı mı, yedi sülalemi mi, eşiktekini beşiktekini mi? Bildir de anlayalım iki gözüm, efendiliğine kurban olduğum.)

Maruf devam ediyor: "O benim gittiğim camiin eşiğinden adımını atamaz, ama ben onun istediği diskoteğe gider ve istediği dansı isteğini hanım akrabası ile ederim."

(Heyvah ki heyvah, Maruf bizim ailenin nisa taifesine fena halde kafayı takmış! Var mı Müslümanlıkta elalemin karısına kızına kem bakmak, hem de nikahsız?)

Maruf'un Tan gazetesinde sayfa sekreterliği yaptığını, Allah bismillah diye diye çıplak karı resimlerini önündeki plan kâğıdına yerleştirdiğini yazdık, bu ne perhiz bu ne lahana turşusu dedik ya, yüreğine ineyazmış. İpliği pazara çıkınca kantarın topuzunu kaçırıyor. "Tan' da gece sekreterliği ve spor sekreterliği yaptım çok kısa bir süre. (.) Ramazan aylarında sözümün geçtiği kadarı ile aşırı çıplak resim kullanılmaması yolunda uyarılarım olurdu' diyerek kıvırtabileceğim sanıyor.

(Nitekim, tam bir sayfasını bana ayırmak "onurunu" esirgemeyen

Vahdet adlı haftalık Nurcu varakpârede, Ali Gümüş adında birisi, "Maruf Efendi de yanlış yerde işporta yapıyordu, ipliği pazara çıktı" diyecektir. Yani, yemiyorlar!)

Maruf yazısının sonuna doğru gitgide nezihleşiyor:

"Sana tavsiyem, arkandaki o bir karış pisliğe bakmadan sağa sola sakın çatma e mi. Sonra o pis külodunu, bana şaklaban diyecek kadar edepsizleşen, küstahlaşan, yüce dinimize uzatılan kopasıca o diline yalatıverirler."

Maşallah üstatta hem satiriasis, hem pedofili, hem de müslekreh ekskrement saplantısı, anal erotizm fiksasyonları, her yol var. Dr. Yıldırım Aktuna ahbabımızdır, isterse kendisine bir randevu alayım, yardımımız dokunsun!

Zaman, 6 Eylül (24 Muharrem) sabahı son bir salvo atıp sustu. Ama ne salvo. Çerçeve içinde, sürmanşet!

Başlık: Erol Simavi'ye açık mektup.

(Bizim patron böyle paçavraları okumadığı için sanırım görmemiştir, buraya alıyorum, okumadıysa okusun.)

"Sayın Simavi, 5 Mayıs 1988 tarihli Hürriyet gazetesinde yayınlanan röportajınız, 'Ben çok dindar bir insanım' başlığım taşıyor, ardından şunları söylüyorsunuz:

'Dinine çok bağlı, çok sadık bir insanım. Allah'a da, dinimize de bütün kalbimle inanıyorum. İyi bir Müslüman olmaya çalışıyorum. Abdest almadan güne başlamam. Boy abdesti almadan işimin kapısından adımımı atmam. Sadece Hacc'a gitmedim, ama bir gün inşallah o da olacak. Bunun dışında Müslümanlığın bütün farzlarını yerine getiririm. '

Röportajda ayrıca, şu cümleniz de hayli dikkat çekici idi:

'Elhamdülillah, hepimiz Müslümanız. '

Şimdi yine sizin sahibi olduğunuz bir yayında Allah'a, Peygamber'e, Kur'an-ı Kerinı'e haftalardır saldırılıyor.

Hemen soralım: Bu bir çelişki değil mi?

Sayın Simavi, bu saldırıyı başlatan kişiden, acaba haberiniz var mı?

Bu 'üne kavuşmak için çabalayıp duran kimse' girdiği hiçbir işte dikiş

tutturamayan biri.

Sizin yayınladığınız dergiyi, kendinden söz ettirmek için oyuncak yapan bu kişinin denemediği iş yok.

Önce profesyonel turist rehberliği yapmış, dikiş tutturamamış. Daha sonra reklamcılığa geçmiş. Mesleğin her dalında, yönetmenlikten, metin yazarlığına kadar bir sürü masa dolaşmış. Olmamış. Bu kişi, bakmış ki reklamcılıkta da kimse kendisine yüz vermiyor, kendini Babıali'ye alıvermiş. Köy yazarlığından, ekonomiye kadar, her boyaya girip çıkmış.

Sonunda da 'hasbelkader' Nokta dergisinin köşe yazarlığına soyunmuş. Burada da yapamamış. Kapının önüne konduğunda da, patronu hakkında ne kadar aşağılayıcı söz varsa, hepsini yazdığı bir kitapta sıralayıp durmuş. Kapağı sonunda sizin dergiye almış. Aldığı ücret, orada çalışanların hepsinin üzerinde olduğu için, herkes bir tuhaf bakıyormuş ona. Bu sıkıntıyla haftalar boyu yazdığı yazılar, kimsenin ilgisini çekmemiş. Yazıları ilgi çekmeyince, sonunda beylik bir konuya, İslâm'a saldırıya başlamış. O dergide çalışanların bize anlattıkları, bunlar.

Sayın Simavi, 'Elhamdülillah hepimiz Müslümanız' dediğinize göre, bu derginizde İslâm'a kimsenin cesaret edemeyeceği ölçüde yapılan saldırıdan haberiniz yok. Haberiniz olsa, böyle bir saldırıya izin vermeyeceğinizi sanıyoruz. Üne kavuşmak, kendini gösterebilmek için çabalayıp duran bu kimse, herhalde büyük bir holdingin çıkardığı bir yayını kendine oyuncak yapamaz."

"İmzasız"ın çiziktirdiği satırların hangi bir yanını düzelteceksin?

Erol Simavi'ye yağ çekenlere bak. Gazetelerinde Hürriyet ile Simavi hakkında demedik laf bırakmayanlar bunlar, telefonu açıp açıp patron hakkında ağıza alınmayacak galiz sözler edenler, "Hürriyet'i bilmem nerenize sokacağız" diye mektup gönderenler, meğer ne de çok saygı duyarmışsınız Simavi'ye!

"Doğru Söyleyeni Dokuz Köyden."in ilk sayfasını açıp "hayat hikâyemi" özetleyip yorumunu da yapıverenler, sonra da araştırma yaptım ayaklarına yatanlar. Bir daha sefere atacağınız pislikleri sağlam popoya dayandırın da kepaze olmayın. Açmış, Türkiye'de Kim Kimdir'in Ardıç maddesini, bakmış orada "köy yazarı" diye bir laf geçiyor, dayanmış. Köy yazarı!

O "köy"ün aslında "köşe" olduğunu, bir dizgi yanlışı sonucu o başvuru derlemesinde "köy yazarı" diye gülünç bir hataya düşüldüğünü

nereden bilecek?

Zaman bir süre sustu. Konuyla ilgili ikinci yazım, "The Last Temptation of Mohammad" üzerine, eskisi kadar edepsizlik edemeden birtakım yanıtlar vermeye çalıştılar, kendi kafalarına göre.

Bu yanıtlar, yazanın düzeyine, kafa yapısına, zekâsına göre çeşitlilik gösteriyordu. Sözgelimi, 11 Eylül tarihli gazetede, Ömer Gasgar ile Rıfat Yörük adında iki şaşkının "Yelpaze" adını verdikleri köşede veciz bir şiir yer almıştı:

"Kendi eliyle kendi kuyusunu kazar

Gittiği yeri batıran ‘çukur’ yazar

Ardıç ağacından bile soğutacak milleti

Tükürün yüzüne değmesin nazar"

Görüldüğü gibi, "ar" redifli, "az" uyaklı bu dörtlük, a a b a kafiye şemasını izliyor. Haniya güzel nane şeker!

Aynı köşede aynı gün, "Müslümanlara saldırmaktan zevk alan Gırgır dergisini boykot edelim" çağrısı, Ömer Gasgar ile Rıfat Yörük’ ün mizah duygusunu ve anlayışını da yansıtıyor, Allah selamet versin.

Bütün bu toz duman arasında, faşistler de çorbaya tuz katmak gereğini duydular ve haftalık Yeni Düşünce gazetesinde, yani Türkiye’ nin Völkischer Beohaclıler'ında, 16 Eylül 1988 günü, "kendini yazar sanan Engin Ardıç gibi sadistler" şeklinde bir "ibare" geçti. Orada da kaldı.

Ülkücüler, şeriatçılardan daha "müeddep" adamlardı galiba!

Evet, galiba öyleydi, çünkü 19 Eylül tarihli haftalık Vahdet dergisinde Ali Gümüş, "Racır Garudi bir yerlerini ona gösteriyor, o da utanmadan yazıyor" gibi, "muşamba kılıklı, muşmula suratlı Tempo" gibi, "daktilo önünde inekleye inekleye içi kararmış" gibi, "mason biraderlerin emrinde parayla tutulmuş ücretli köle" gibi terbiyesizlikler ediyordu.

(Tabii, ülkücüler daha edepli olmasına edepliler de, artık bilmem uyuzluk olsun diye, bilmem cahillikten, hem gülünç hem hüzünlü yanlışlar yapıyorlar. Aynı sayıda, "The Last Temptation of Mohammad" şöyle tercüme edilmiş: "Muhammed’in kandırmacılığının sonu!". Bey kardeşim, vaktiyle Ülkü Ocakları'nda adam vurmakla gönül eğleyeceğinize akşamları İngilizce kursu açsaydınız ya da MHP ilçe merkezlerinde, böyle hatalara düşmezdiniz şimdi. Yoksa "mahsus"

mu böyle çevirip lafı saptırıyorsunuz?)

Bundan ötesi de goygoydu. Ben yazıda "Hacer-ül Esved göktaşı değil mi?" diye soruyorum, Ali Güler adında bir adam Zaman'da bana yanıt veriyor (!): "Hacer-ül Esved meteor değildir, cennetten gelmiş kıymetli bir taştır."

Böylece, tartışmış oluyoruz!

"Hacc'a gitmek acaba Mekke ekonomisini canlı tutmak için mi farz kılındı?" diyorum, Ali Güler, "Hacc'a gitmek Allah'ın emridir" diyor. Böylece bana cevap vermiş oluyor!

İslam köleliğe izin veriyor, açıklayın bakalım bunu, diyorum. Adam açıklıyor: "Harbde alman esirlere isterseniz köle olarak kalabilirsiniz deniyor, kabul edenler de köle oluyordu. Düşmanı öldürmeyip köle olarak kullanmak normal değil midir? Rusya'da halk köleden daha kötü durumda değil mi?"

Hadi canım. denmez buna, hadi ulan denir. Hatta "ha" ile başlayan daha başka bir şey denir de, bu ülkede hırsıza hırsız, namussuza namussuz demek yasak olduğu gibi, hakedene küfür etmek de suç sayıldığından, geçelim.

Şeriatçılarla "muhabbetimiz", kısaca ve kabaca bu.

Sonra, barış değilse bile, ateşkeste karar kıldık, şimdilerde birbirimizle uğraşmıyoruz.

Uğraşmayacağız anlamına gelmez elbette.

Ama. Bu arada ben ne yapıyorum biliyor musunuz?

Hatim indiriyorum! Yani, Kuran okuyorum! Tevrat'ı da, İncirleri de, hatta bu arada "apocryphc" denilen, "kabul edilmemiş" İncil'leri de okuyorum, Kuran'ı da inceliyorum.

Öyle anlamadığım bir dilde, iki yana sallana sallana değil.

Türkçesini okuyorum. Anlayarak. Üzerinde düşünerek. -

Ne dersiniz ey ehl-i şeria?

Abdurrahman Dilipak'a söyledim, pek hoşuna gitti, geç olsun da güç olmasın, zaten Müslüman'ın sonradan hidayete ermişi makbuldür, hadi hayırlısı gibilerden birşeyler dedi. Öyle ya, doğduğun günden kafa kâğıdında "Dini: İslam" yazar, kimse aldırmaz, Roger Garaudy

altmış yaşında din değiştirir Raci Garudi olur millet mayışır, boksör Cassius Clay Muhammed Ali olur, zil takıp oynamadıkları kalır. Bunun da sonradan olanı makbul demek ki.

Haydi hayırlısı. İnşallah!

İSLAMİ MUHABERAT!

"Fî münasebet-ül bayram-ül kurban" ve "The Last Temptation of Mohammad" adlı yazılar üzerine, Zaman gazetesinin kışkırtmasıyla tam yüz kırk üç tepki mektubu geldi. Bunların en ilginçlerinden seçtiğim bölümleri, yazımlarına hiç dokunmadan buraya alıyorum. "Görsel" güzelliklerinin (!) tadını paylaşmak istediğim birkaçının da fotokopisi ilişiktedir; eminim siz de benim kadar güleceksiniz. Müslümanlara kitakse (göz atma)!

Baki bir alemde huzura kavuşa bilmeniz için sizi Allah'ın (C.C) bir olduğuna, Hz Muhammed'in O'nun resulü olduğuna, İslam'a davet ediyorum. Allah tövbe edenleri affeder. Geçkalmış sayılmazsınız, fakat geç kalmak üzeresiniz. Nizayi ŞİMŞEK, MAMAK İmam Hatip Lis.

Bundan sonra "Tempo" dergisini okunmaması için bütün gayretlerimi sarfedeceğim. Beyazıt ŞAHİN, Ankara Siyasal B. Fakültesi

Sen kiim. İslam'a dil uzatmak kim be. Yakında o dilini kendi ellerimle kesip sana yedireceğim. Aynı akıbete senin o siyonist biraderlerin de maruz kalacaklar. Hiç merak etme. Sonun umduğundan daha yakın olacak. Temponuzu da Hürriyet'inizi de yakında başınıza geçireceğiz. Ayağı takunyalı, eli tesbihli mürtecilerin intikamı umduğunuzdan daha çabuk ve acı olacak. Aslında layık olsaydın seni tükürüklerimizle bile boğarız. Ama nerede sende o şeref! Bir gazete sana modern EbuCehil diyormuş. Hadi oradan. Sen o müşrikin altına karbon kâğıdı konmuş beşinci kopyası dahi olamazsın. Yediğin nanelerin hesabını hiç ummadığın şekillerde vereceksin. GÖRÜŞECEĞİZ adi herif. (-elbette- imzasız)

Yazarınız tam soyadına layık bir yazı yazarak kendisinin bir alçak olduğunu bütün dünyaya kendi ağzıyla tanıttı. (imza: Fetih)

Ben müneccim felan değilim amma, sizlerin sonları hiç de iyi olmayacak burasını kesin biliyorum, debelene debelene gebereceksiniz! tam köpekler gibi (aslında sizin gibi kafirciklere köpek dediğim için köpekler benden davacı olacaktır biliyorum ama ne yapayım sizler için başka güzel isim bulamıyorum. (tabii bu da imzasız)

Seviyesiz, adi, hayasız, mücrim, düşüncesiz, ağzından salyalar akan karaktersiz sana lânet ediyorum. Abdullah KULU

Bu yazınıza karşılık mason babalardan ve Lions kulüplerinden ne kadar rüşvet aldın. Ardıç! Önümüzdeki yıllarda bu memlekette tutunamayıp girecek delik arıyacaksın. Mahmut Salih YILMAZ

Dine dil uzatanın akibeti berbat olur. Senin benzerlerin daha evvel gelip geçti. Firavun ve nemrutlara ne kadar benziyorsun. Sana son bir cümle ile hitap ediyorum. Hidayetin mümkünse Allah hicabıyet versin yoksa Allah Belânı versin bizede göstersin. Amin. A. GÜNAY

Sen iki yüzlü Hiç bir yayınında samimi olmamış, yıkmayı sanat edinmiş siyon itlerinin uşağı, zannediyormusun savurduğun bu galiz küfür ve hezeyanların hesabı yanına kalacak. Senin kötü akibetini Allah'tan her iki cihanda görmek isterim.Mehmet DURMAZ

Vahşi hayvanlardan farkınız yok. Barbar ve caniler. Allah'ın gazabına uğramanızı dilerim. Nazım ÇELİK

İtler ürecek kervan yürüyecek. Korkunun ecele faydası yok. M. ATABAY

Siz bir yazar olamassınız. Alçak herifin birisiniz. Yok yok Necip Fazıl'ın deyimiyle "ÇUKUR" birisiniz. Fakat içi pislik dolu bir çukur. Üzerinize iş görüldükçe taşıp ortalığı kirleten bir çukur. Beddualarımız üzerine olsun. Hüseyin BİLLUR

Temponun insanlıktan uzak sahibine ve onun alçakça faaliyetlerine şakşakçılık yapan adi heriflere, analarınız size Türk ve müslüman ismi taktığında her halde sizin bir köpek olduğunuzu farketmemişti. Allah'ın merhameti ve bin bir lutfu ile bugünlere gelmenize rağmen şimdi sırf biraz daha rahat yaşamak için bilmediğiniz, tanımadığınız, belki de bu zahmete (!) kazanamadığınız birbirinden değerli mefhumlara alçakça saldırıyorsunuz. Size hakaret edip bir sürü hayvan ve kanalizasyon maddesini aşağılamış olmamak için ağzımı bozmuyorum. Yukarda kazara geçen "KÖPEK" lafzı için de yıllarca bir parça nimet için sahibine sadakat ve hürmetle hizmet eden bütün köpeklerden özür diliyorum. Çünkü siz, bir KÖPEK DAHİ OLAMAZSINIZ. Vehbi ÖZKAN

Köpeğe! Senin o it'ane yazını ZAMAN gazetesinde okuduğum zaman beynimin parçalanacağını sandım, o anda eğer sen yanımda olsaydın eğer, seni o dağ başında dilim dilim doğrardım, Orospunun dölü! (.) Ya tövbe edip sapıklığından dön, ya yazdıklarının bir hata olduğunu belirtip basından bütün müslümanlardan özür dilersin ya da hayatım pahasına da olsa seni gebertirim. Rümuz: ŞERE ÇİYA DELALO

Gebermenizi sabırsızlıkla bekliyorum. Ardıç gibi keresteler için

yaşasın CEHENNEM.Sinan CELLADOĞLU

Kaleminizi denk alın. Temponuz bozulsun. Sadık SAVCI

Sana yazıklar olsun bu vatanın bu milletin ekmeğiyle büyü ve sonradan bağrından çıktığın milletinden uzaklaşarak ateist köpekleri gibi havla.Veli AYAZ

Evet ben artık sizin annenizden de şüphe ediyorum. Sizin anneniz yok heralde yani siz bir piçsiniz, çünkü görünen köy kılavuz istemez. İsmimi sana vermeğe gerek duymuyorum. Çukur herif. C. GÜLEKOĞLU Boğaziçi Üniversitesi

Boğaziçi Üniversitesinden C. Gülekoğlu, daha sonra beni arayıp mektubu kendisinin yazmadığını, üniversite yurdunda birlikte kaldığı bir grup şeriatçı öğrencinin kendisine öfke duyduğu için adını kullanıp mektup gönderdiğini bildirdi. Ben de Tempo'da mektubu yayınlamış, bir de dalgamı geçmiştim, hem adımı yazmıyorum diyor, hem de zarfa yazıvermiş unutup, şabalağa bak, Boğaziçi ne hallere düştü diye. Okuyan makaraya sarıyormuş, sonunda çocukcağız dayanamamış, telefon etmiş.

Ey ruhunu doyuramayan, zilletli olup, zilletini anlayamamış, fuzuli herif. Geber inşallah! (imzasız)

Sana yazar diyenin dili kurusun inşallah.(imza: Garip)

Akibetini gözle, kıyamet günü halkeden seninle görüştürür inşallah.Cemal GÜNGÖR

Yayın hayatınızın en kısa zamanda noktalanması dileğiyle sayın dört ayaklı mahluk-u acibeler.(bu da imzasız)

Bok püsür ENGİN ARDIÇ, Yazar mısın sen uşak mısın? Bu saldırın da niye kuduz musun yoksa illeti belli olmayan bir hastalığa mı tutuldun hergele. Daha fazla ileri gitme yıpranır perişan olursun. Yok edilirsin. Senin ne haddine şuna buna dil uzatmak: Sen önce kendine bak kelp oğlu KELP. Şehvet budalası ahlaksız. İ. YILDIRIM

İşte tecelli etti çukurda bir alçak Alçağın sonu cehennemdir ancak. (imzasız)

Surda bir gedik açtık mukaddes mi mukaddes Ey kahpe rüzgar artık ne yandan esersen es. (imza: "Şehid adayı")

Son olarak Rabbimden şunu diliyorum. KAHR İLE GAZAB OLASINIZ!

Harun DURMAN

O donkişotluk yapmaya devam eden dinsiz, ahlaksız, aptal yazarınız görevine devam edecekse son haftalarda tetikte olsun varsa silahlı muhafızlarıyla gezsin ne kadar çok dinsiz öldürürsek o kadar kârdır. Not: mektup elinize geçtikten sonra müstakbel yazarınızın dakikaları sayılıdır. ÖDTÜ'de okuyan Üniversiteli bir grup öğrenci adına Birol ULUSOY

Allah'ın laneti üzerine olsun. İnşâllâh bir trafik kazasına uğrayasında ömrün boyu sakat kalasın. Halil TAŞ

Engin Ardıç denen çingene kiyafetli, Karga burunlu beyinsiz itoğlu it insanlık kaçkını kuş misali bin akıl koysan kafasına gagasını bok'a sokar. Kaç paralık adamsınki Peygamberimine dil uzatiyorsun. Karaktersiz, ipsiz, beyinsiz, neidüğü belli olmayan dipsizlerden ancak beklenir ki sen bütün bunlara laik itoğlu itsin. İstanbul sokaklarında yakalarsam burnunu keser anüsüne sokarım. A.E.

Ey yazar cenaze töreninde bende bulunacağım. (imza: 'Tolga")

Kefere Engin Ardıç'a, Gönderdiğim bileti kefeninize koydurunuz. Orada size lazım olabilir. Cümle lanetlerimizle. AHİRET TURİZM Gideceği Yer: Cehennem Saat: Belli değil. Dönüş: YOK EBEDİYYEN KALACAK Yolcunun adı: Engin Ardıç. Şirketin notu: Sizin için özel bir gayya hazırlanmıştır. Emrinize de bir kaç cehennem zebanisi verilecektir. Şirketimiz lanetli yolculuklar diler. Abdullah ADEMOĞLU

Yürrü anca gidersiniz.Cengiz DAĞDELEN

Kafir TEMPO Efendim hakkındaki saldırının cevapsız kalacağını sanma ellerimizi her an boğazının orta yerinde hisset, Ayrıca Engin Ardinç için hayvanat bahçesinde özel yer ayırdığımızı iletiriz. Kominisler Moskobaya. Cengiz TÜRKMEN / Ankara Etlik.

Temponun sulu yazarı Engin ARDIÇ seni bu millet susuz bırakırsa sulanmak için daha ne yapacaksın..? Adnan KESER

Bir domuz olarak Engin ardıçın fazla konuşması bizleri rahatsız etmektedir gereğinin yapılmasını arzederim. (imza: ÖDTÜ Fizik Eğitim Emin ÇELİK)

Ebu Cehil Piçi Ardıç'a, "Eceli yaklaşan keçi çobanın ekmeğini yermiş". Anlarsın ya. Sedat KÖKSÖKEN

Sizi biz Türk bile kabul etmiyoruz. Çünkü Türk mert, dürüst ve dindardır. Sizin gibi aşağılık bir mahluk değildir. Allah din düşmanlarını kahretsin. Amin. Volkan ÜNLÜ

Mendebur pis soysuz kansız tempo ahalisi. (.) Bu memleket müslümandır ve müslüman kalacaktır. Hiç bir zaman komünist itler burada yuva yapamayacaklar. Sizin ormanınızı yakanların gözleri körolsun. Hoş orman yanmazsa ayı açıkta kalmaz ya! Allah hepinizin belasını versin moskof ayıları. Mektubumu sizin gibi köpeklere yakışan engüzel cevapla bitiriyorum. Hoşt! Kenan SOLMAZ

En yakın hastanede kuduz muayenesinden geçmeni temenni ederim. Soner YİĞİT

Kendinizi Moskovada mı zannediyorsunuz. Ulan hain ahmaklar babanız bile iflas elti. Ömer DAĞ

Sonunuzu hiç merak etmeyin memlekette sandalye de çok ip de çok.! Ali KILIÇ

Sayın Engin Arsız herif, utanmaz herif, eşşek herif.Ahmet DÖNMEZ

Hıyar Engin Ardıça Amma artık bu millet uyandı sizinde bundan böyle Ananız yandı. Osman GADDAROĞLU

Zavallı mahluk.! Zamanımız Rus dinsizinin kap yalayıcısı yalak, bekle pek yakında benim Efendime uzanan dilini kesecek, kalemini kırıp gözüne sokacağız.Abdüsselam OFLAZ

Engin Ardıç denen hergele, hayvanoğlu hayvan sanamı düştü lan Peygamberimiz (S.A.V.) söz söylemek. Soytarı-sıpa.! Devrim ÇAM

Bizler burada PKK militanları ile nasıl bir savaş başlamış ise, sizler gibi Aydın geçinen üç-beş yazarın manevi değerlerimize yapmış oldukları iğrenç saldırılara karşı'da savaşımız devam edecektir. (.) Bugün ehli imanı ısırmak için havlayanlar yarın bir kemik mukabilinde kapımızın sadık bekçileri olacaklardır. SİİRT EMNİYET MENSUPLARI

Uzatmayalım, örnekler sayfalarca uzayıp gidiyor. Bu kadarı bile, şeriatçı kardeşlerimizin düzeyi hakkında yeterli bilgi verir sanırım.

PALDIR KÜLTÜR

MAFIA ALLA TURCA

On dört şubat bin dokuz yüz yirmi dokuz. "Resimli Ay" dergisinde şair Nazım Hikmet Bey'in "karısı ile alınmış bir fotografısi", Ertuğrul Muhsin Bey Türkiye'de ve dünyada 1928 yılının tiyatro olaylarını değerlendiriyor, "muharrir" Nizamettin Nazif Bey'in Kara Davut "tefrikası" aydın kamuoyunda tartışılmaktadır, yeni "ithal" Parker marka dolmakalemlerin birisi on iki buçuk kuruş, birisi on yedi buçuk kuruş olmak üzere iki ayrı modeli "istimale arzedilmiştir".

Büyük "terakki", Nazım Hikmet Bey, Bahr-i Hazer ve de Salkım Söğüt şiirlerini Columbia gramofon plaklarına okumuş! Cumhuriyet gazetesi, tarihte ilk kez bir Türkiye Güzeli "intihabı" için çağrıda bulunuyor, Terkos gölünden su getiren borulardan biri patladığı için İstanbul'da su sıkıntısı çekiliyor, Cumhuriyet Halk Fırkası memlekette fakir fukara kalmayacaktır buyurmuş, (yok canım 1989 değil vallahi 1929), Şehremaneti, Gazi Hazretleri'nin Samsun'a muvassalatlarından evvel içinde bir müddet ikamet etmiş oldukları Şişli'deki evin müze haline ifrağı için karar almış, Şirket-i Hayriye vapur biletleri on beş kuruştan on kuruşa "tenzil" edilmiş, kar yağıyor, Ramazan'ın dördüncü günü.

On dört şubat bin dokuz yüz yirmi dokuz. Tam altmış yıl!

Mardin'in Derik ilçesinde, sonraları yazıhanesinde Kalaşnikof bulunduracak, Serpil Örümcer ile Filiz Akın adlı "sanatçıları" bıçaklatacak, "Ceyar", "Süelin", "Babi" ve de "Yunus Emre" (!) adlı dört panter besleyecek, akvaryumda piranha balığı barındıracak, adı Mehmet Nabi konacak çocuğun doğmasına daha tam on yıl var.

Mehmet Nabi İnceler'in, "Mafya, Amerika'da-Avrupa'da esrar, eroin, kumar. bizdeyse hizmet demektir" vecizesi okul kitaplarına girecek güzelliktedir.

Daha on dört şubat bin dokuz yüz yirmi dokuz, İnci Baba on yıl sonra doğacak.

İmdiii, biz haberi nereden verelim? Biz haberi Düvel-i Müttehide-i Amerika'nın Chicago şehrinden verelim. On dört şubat bin dokuz yüz yirmi dokuz, İstanbul limanına demirli Emden kruvazörünün, Weimar Alamanya'sının bu müstesna şaheserinin süvarisi Dolmabahçe'de karaya çıkıp Vali Vekili Muhittin Bey ile kolordu kumandanı Şükrü

Naili Paşa'yı ziyarete giderken, tam saat on bir, tangırtılı tungurtulu bir Ford, şu çamurluğu geniş, tamponu iki karış dışarıda, araç gereç kutusu yanında, stepnesi kıçında, tavanı dörtköşe, farları kurbağa gözü 29 model Ford'lardan biri, North Clark Street'te George "Bugs" Moran'ın garajına yaklaşıyor.

Emden kruvazöründe on iki de "bahriye talebesi" var, Alamanya'da son zamanlarda yıldızı hayli sönen "müfrit milliyetçi" Mösyö Hitler taraftarlarıymış diyorlar, akşam süvariden izin alabilirlerse Pera'ya, Petrograd Pastahanesi'ne ya da Weinberg'e gidip bira içecekler, niyetleri oradan Novotni'ye uzanıp birer Beyaz Rus madam tavlamak.

Oysa 29 model Ford arabada, ikisi polis üniformalı beş adam vardır. Efendim, iki gün önce, bir içki kaçakçısı "Bugs" Moran'a telefon etmiş, kulaklık bir elinde, uçsuz cıgarası ağzında, fötr şapkasını ensesine yıkıp kesik kesik konuşuyor: Bir kamyon saf alkol mal var elinde, Bugs'ın ilgisini çeker mi? Bugs, Kuzey Clark Sokağı'ndaki depoya gönder diyor, iki gün sonra, on dört şubat sabahı, tam saat on birde orada olsun.

İki gün sonra, on dört şubat, Saint Valentine günü. Sevgililer günü. Millet birbirine mini mini pembe yürekçikler şeklinde çukulata kutuları yolluyor, postaneler kart mektup kıyamet, gazetelerde çarşaf çarşaf ilanlar, Barbara, I love you so much, imza Billy.

Öğleden sonra, "Bugs" Moran'ın North Clark Street'teki garajında, duvarın dibine yığılmış, kusturucu kan kokusunun ağır bulutu arasında tam yedi ceset bulunacaktır! Polis kılığına girmiş "gangaster taifesi", yedisini de duvarın dibine sıralayıp basmış mermiyi, şu tamburlu mitralyözlerle, sonradan her sinema seyircisinin belleğine çivi gibi çakılacak şu tamburlu mitralyözlerle, hani 29 model Ford'un bir çamurluğunda bir adam, öbür çamurluğunda biri daha, şapkalar geniş kenarlı, enseye yıkık, çenede Cool ya da Lucky Strike izmariti, yakada karanfil, gömlek vişneçürüğü ya da çivit mavisi, ceketler dikine yollu yollu iyi kumaştan.

George "Bugs" Moran, hayatta kalmasını, randevuya geç gelmesine borçludur, elinde mitralyözü garaja seğirten herifler, yanlarında polis üniformalıları görünce işi ossaat şıp diye kavrıyor, bir köşeye sinip beklemiş, pis canını kurtarmış böylece, 1957 yılında eceliyle ölecek. "Böyle öldüren" demiş, "bir tek kişi tanıyorum: Alphonse Capone!"

Yahu bizim yerli mafya da, madem esrar, eroin, kumar, karı kız işinde değil de hizmet yarışında, kendisine şöyle yabancı dil bilen, mürekkep yalamış "consigliore" tutsa iyi edecek. Drej Ali'nin kardeşi Memet,

Maksim Gazinosu çıkışında İnci Baba'yı takır takır yere indiriyor, gecelerden altı şubat gecesi, Saint Valentine gününe daha sekiz gün var. Bari sekiz gün sabretselerdi de Saint Valentine'i kutlasalardı!

Desenize, bizimkisi "milli mafya", nerede o ceketi ak, gömleği kara, iskarpini Sakson delikli, hemi de yarısı beyaz yarısı kahverengi eski zaman gangsterleri. Aaaah ah, gel de "nostaljik" olma kardeş! Herifçioğulları Cotton Club'a gidip Benny Goodman dinliyorlardı, bizimkiler Maksim'de İbrahim Tatlıses. Alphonse abim Mae West'i "götürür", bizim baba "koklatıp da vermeyen" türkücü karının baldırına cark diye Sürmene işini bastırır da foş diye kan fışlar. Gâvurun babası Alphonse "Al" Capone, Charles "Lucky" Luciano, Dutch Schultz, Frank Costello, Meyer Lansky, bizimkiler Kürt İdris, Arap Nasri, Topal Yaşar, Uzun Ali, yok Yamuk Selahattin, yok Kambur Hüdaverdi.

Toprağı bol olsun, müteveffa Capone, vurdurduğu adamın cenazesine kamyon kamyon çiçek gönderir, arkasından bir de oturur ağlarmış. Gâvurdaki "inzeluğa" bak!

Hani bu cennet vatan, kurban olduğumun Türkiye'si, "küçük Amerika" olacaktı ya? Ne etmeli, işe mafyadan mı başlamalı?

Zaten bu mafya lafının da şimdilerde suyu çıktı ya, kolunu sallasan mafyaya değiyor, yok böbrek mafyası, yok patates mafyası. Politikacı mafyasından ciğerci mafyasına kadar seksen çeşidi var mübareğin.

Oysa Sicilyalılar böyle mi başlamıştı? Onların zamanında mafyaya hürmet vardı, mafyaya saygı vardı, sevgi vardı efendiler! Nerede o eski mafyalar?

Kökleri ta Ortaçağ'a dayanıyor, daha zengin kuzeye karşılık, her zaman geri, her zaman sömürülen güneyin, İtalya'nın bu "kalkınmada öncelikli bölgesinin" hep yabancı çizmesi altında ezilmiş topraklarının tepkisi; Bourbon krallarının inim inim inlettiği İki-Sicilya Krallığı'na, o başkenti Napoli olan, İtalya'nın bütün güneyini, Sicilya adasını içine alan eski devletin köylüsünün bir şekilde başkaldırma biçimi.

Garibaldi 1860'da Palermo'ya bin kadar kırmızı ceketli gönüllüsüyle çıkartma yapıp oradan Napoli üzerine yürüyor, bu toprakları cumhuriyet etme niyetinde, ama pes edip Piemonte Krallığı'na bağlıyor, Kral Vittorio Emmanuele'ye, onun "veziri" Kont Cavour'a boyun eğiyor ya, (televizyonda o yakışıklı "İtalyan paşasını" oynayan Franco Nero'yu hatırlayınız şöyle bir).

Sicilya eşkıyası, İtalyandır, hemşeridir, birliği sağlayacak, bizi

İspanyol kökenli yabancılar boyunduruğundan kurtaracak diye Garibaldi'ye destek vermiş. Kazanan yanda da olmak istiyorlar elbette. İtalya yönetimi de, bir ara köklerini kazımaya kalkışan, üstelik bunu da başaran Mussolini hariç, her dönemde bunlara göz yumuyor.

O zamanlar bu eşkıya çetelerine Napoli taraflarında "Camorra", Calabria yöresinde "Fibbia", diyelim Monreale'de de "Stoppaglieri" tabir ederlermiş. Birleşip "Mafia" adını almalarının, eski bir savaş narasından, Fransız işgalinden, belki on dördüncü yüzyılın sonlarında Charles VIII, belki on beşinci yüzyıl başında hani şu Barbaros Hayrettin'in yardımına koştuğu François I, artık belki de genç general Buonaparte önderliğinde buralara sarkan Fransız Directoire ordularına karşı geliştirilmiş o ünlü slogandan kaynaklandığı sanılır: Morte Alla Francia Italia Anela! Fransa'ya ölüm diye haykırıyor İtalya!

Mafya dediğin, dağ eşkıyasının şehre inip örgütlenmişi. Altı üstü hepsi bu! Önceleri köylüyü, çiftçiyi, sonra da şehirli "esnafı" bir güzel sağıyorlar, "koruma" ayağından haraç, işini yürütsün diye de polisi, candarmayı rüşvete bağlamaca. Ha, bir de "omerta" yasası, ağzına kilit vuracaksın, muhbirlik edene acımıyorlar!

1880'lerde, açlıktan kavrulan İtalya'dan Amerika'ya o büyük göçlerin başlamasıyla birlikte, dönemin ünlü babası Don Vito Ferro, "teşkilatı" da denizaşırı taşıyor. Mafyanın önce New Orleans'da, "kabadayı" Giuseppe Esposito marifetiyle "icra-ı faaliyete" başladığını bilir miydiniz? Bir süre güneyi haraca kesiyor bunlar, Mike ile Dave Hennessey kardeşler gibi helal süt emmiş polis müdürleri, sonraların politikacıları eliyle buralardan dehlenince de, aşağı yukarı 1900'den başlayarak yukarı, New York'a, özellikle Brooklyn mahallesine çıkıp yerleşiyorlar.

New York'ta bir değil, birkaç mafya oluşuyor, Tony Manfredi, Rosario Borgio, Ignazio "Lupo" Saietta, Frank Costello gibi namlı babaların başını çektiği İtalyan mafyası, Meyer Lansky'nin, Hymie Abrams, Charles "King" Solomon gibilerinin babalık ettiği Yahudi mafyası (Sergio Leone'nin o unutulmaz filminde Robert De Niro'nun hüzünlü yüzünü hatırlayınız), Dion O'Banion, ve sonraları Chicago'da Capone'nin temizlemeye çalışacağı Bugs Moran'ların İrlanda mafyası. Köken farklı, kuruluş, çalışma tarzı aynı, evde spagetti ya da hamursuz yoğuran şişman karı, bir araba çocuk, etekte kabadayılar, "consigliore", yani ailenin avukatı.

Kimisi atyarışı dümenlerine, kimisi pezevenkliğe hız veriyor, uyuşturucu "işi" daha o sıralar o kadar yaygın değildir. Ama asıl büyük voli yılları, içki yasağı dönemi. Koskoca Amerika Birleşik

Devletleri'nde 1920'den 1933'e kadar tam on üç yıl alkol yasağı var, yaa, bira bile yasadışı! Aslında bir metodist işgüzarlığı bu, Amerika'nın yobazı bizimkine kök söktürür, Başkan Wilson'u hazır harcamışlar, Andrew Volstead adında dangalak bir senatörün verdiği kanun teklifi şıp diye kabul edilince, on üç yıl sürecek akıl almaz içki yasağı. Amerika gibi yerde!

Bir yandan Kanada'dan kaçak içki, özellikle viski getiriyorlar, bir yandan kapısı parolayla tıklatılan gizli barlarda tüketilmek üzere kıyıda köşede kurulan gizli kazanlara, imbiklere alkol yetiştiriyorlar. New York Luciano'nun, Chicago Capone'nin elindedir, hemen her büyük ve önemli şehirde ayrı bir çete.

"Sendika" 1932'de kuruluyor. Evet, gangsterler sendikası, The Syndicate ya da, Murder Incorporated. öyle, ezilen ve sömürülen gangsterlerin s'ösyal haklarını korumak için falan değil elbette, pasta öyle büyük ki, Luciano, babaların babası olaraktan hepsini topluyor, Frank Costello, Joe Adonis, Longy Zwilmann, Bugsy Siegel, Meyer Lansky, Dutch Schultz. Birbirimizle hırlaşıp tepişeceğimize birleşelim, kaymağı hepimizi doyurur pastanın.

Bundan gayrisi, mitoloji. Roland Barthes ustamızın yirminci yüzyıl "mitleri" arasında saydığı Greta Garbo gülümsemesi, eski Yunan çobanlarının adlarını taşıyan deterjan markaları, striptiz, plastik uygarlığı gibilerinin arasına mafyayı da katmalı: Bilmem kaçıncı caddeyle bilmem kaçıncı sokağın kesiştiği köşedeki berber dükkânında yanağı sabunlanıp koltuğu ters çevrilen, kevgire çevrilen göbekli babalar, küt tavanlı eski Ford'ların çamurluklarında yakaları karanfilli kabadayılar, banka şubelerinin cam kırıkları arasında kırmızı kırmızı kan lekeleri, Capone'nin Borsalino şapkası, delikli, iki parçalı Sakson ayakkabılar, kar gibi ak getrler, pantolon askıları, erkek çorabı jartiyerleri, kırmızı beyaz yollu yollu gömleklerin kollarını ceketin altından gizlice yukarı çekmek için takılan lastikler, ille de ille de o eski usul tamburlu mitralyöz.

Belki daha başka görüntüler de, yakası yelken gibi geniş ceketinin altından gülümseyen Jean-Paul Belmondo ya da Alain Delon. Don Vito Corleone olmuş Marlon Brando'nun acılı yayvan çenesi. Belki daha eskiler, yerlere kadar uzanan paltosuyla Edward G. Robinson. Melek yüzlü şeytan James Cagney. Sonra en yakınlar, Harlem'in göbeğinde caz kulübü Cotton Club'un cıgara dumanı, kadın kokusu, projektör ışığıyla harman olan sisinde klaket dansı yapan inci dişli zenciler, Dutch Schultz'un sinirli gaddarlığı, kapıdan giren Richard Gere'i türküsüyle karşılayan Cab Calloway.

En hoşu da, herhalde, Bugsy Malone. "Mafiosi" oynayan çocuklar, mafya muhabbetinin çocuk dünyasına taşınmış şekli, birbirlerine kurşun yerine pasta atan, 29 model Ford'larının pedalını bisiklet gibi çeviren çocuklar. Hele o zamanlar hepi topu on üç yaşında Jody Foster'in, insanı maazallah ceza kanunu kapsamına sokan "My Name is Talulah" şarkısı!

Ama neresinden bakarsan bak, tok karnına seyredilecek bir düş dünyası bu, Taksim'in ortasında kıçına kurşunu yedin miydi ossaat aklın başına geliyor, şıpın işi Hanya'yı Konya'yı, New York'u Chicago'yu, Mardin'i Urfa'yı anlayıveriyorsun! Çünkü efendim, mafya dediğin, bildiğin dağ eşkıyasının şehre inip "asri" olmuşu; yiğitlik vurmakla, ağalık vermekle, Robin Hood da zenginden alıp fukaraya dağıtırmış, Sungurlulu Uzun İskender de. Krala karşı değil Robin, İskender'in de Osmanlı'yla bir alıp veremediği yok, sıkı mı İnci de Kenan Paşa'nın canını sıksın?

Bunların da sağcısı solcusu var, Mehmet Nabi vatanı milleti uğruna dövüşürken, Dündar Abi de sömürülen işçinin memurun dulun yetimin hakkını kolluyor! Yo, kendi içlerinde dürüst adamlardır, kendilerine göre bir ahlak düzenleri, namus anlayışları var, 1979 yılında Dündar Kılıç'la Stardust gece kulübünde tanıştık, rakı içtik de yanımdaki kadınla göz göze gelmemek için kafasını çeviriyordu; böyle de dürüsttürler, orospuya orospu, namuslu kadına bacı yenge muamelesi. Yo, "Otuz yıldır namusumla kumarhane işletiyorum" demekte beis görmeyen adam, saygı gösterirsen saygı gösterir, Dündar Bey dersen Engin Bey der, hele okur yazarsan yerlere göklere sığdıramazlar! Böyle de ilginç adamlardır.

Ama ne demiş Andre Maurois, "İngiltere Tarihi"nde, "Ahlak düzeni sağlam olmayan toplumlar, ruhlarında artakalmış vahşet duygusunun da etkisiyle, başa çıkamadıkları soyguncularına hayranlık duyarlar" demiş.

Sonra da millet şaştı, vay efendim Yaşar Kemal, İnci Baba'yı yatağında ziyarete, geçmiş olsuna gitmiş.

Yaşar Kemal mi? Hani şu "İnce Memed"in yazarı değil miydi o? Hani, "şekavet sosyalizmini" savunan ağabeyimiz?

MAGANDALAR ZONTALAR

Yanılıyorsun Ali Abi, yanılıyorsun.

Ali Sirmen, iki ay kadar önce "Arabesk lümpenin gülmece dergilerinden öğrendiği deyimle entel diye adlandırdığı ‘aydın’ı gerçekte istemeyen çok" diyordu. Arabesk lümpen memlekette sürüsüne bereket, arabesk lümpenin gülmece dergileri de maşallah kapış kapış satıyor ya, entelektüel başka şey, entel başka! İkisinin arasında "lektüel" bir fark vardır: Okuma farkı, entelektüel okuyor, entel okumuyor. Entel değişik bir yaratık.

Bir de magandalar ve zontalar var. Maganda da başka şey, zonta da. (Ya da nüans var, isterseniz "nüans farkı" diyelim, işte entel ağzıyla, "supleks" gibi, "örneğin mesela" gibi, "amaçtaki gaye" gibi, "hisli duygu" gibi).

Lümpen deyip geçersin, çeşit çeşit, renk renk lümpen var.

Bu entel milleti bir âlemdir Ali Abi, ya, bunlar ayrı bir insan çeşidi, ayrı bir "ırk" gibi: Hani şimdi saçlı sakallı şairler kim daha marjinal, sen mi daha marjinalsin ben mi daha marjinalim diye sidik yarışına kalkıyorlar ya, bunlar işte marjinalin Allah’ı, üstelik hazımsız. Birtakım yavan yayın organlarından öğrendikleri üç-beş kırıntıyı sindirmeden satmaya kalkıyorlarsa kabahat lümpen dergilerinin mi? Burunlarından da kıl aldırmazlar ha, çoğunluğu asık suratlı, sarkık bıyıklı, kadınları şekilsiz oluyor, bir kısmı da kahkahası fazla çınçınlı bar müşterisidir.

İçlemsel özdekçiliğin anamalcı düzen içinde irdelenmesi sonucu nedenselliğinin ayracında özlemlerin bulutsuz göklerinin olgubilimsel özyaşam döngüsü. Sayalım bakalım, şimdi bu cümleyi ciddi ciddi okuyup tartışmaya kalkacak kaç salak çıkar? Sandığından fazla, Ali Abi. Uzaktan uzağa İnti İllimani çalıyor, pikabın üzerinde toz ve akşamdan kalma kurumuş salçalı makarna artıkları, içki bardaklarının çember çember izleri, oğlan seyrek sakallıdır, kız ille de çirkin ve pasaklı olacak, ayaklarında Bodrum işi sandal, fitilli kadife pantol. Tartışıyorlar!

Yalan mı?

Bunlar ellilerde dar parçalı, cari kırmızı, bacağa sımsıkı yapışan şeyler giyerlerdi, kışın balıkçı yaka kazak, saçlar kısa, o zaman öyle sakal

makal yok, TK 24 teypte Elvis çalıyor da bunlar da Henry Miller okur gibi yapıyorlar.

Altmışlarda işin rengi değişti. Ortalığı tahta kaşıklar, tahta çanaklar, kilimler, makrameler, kuş motifli yün çoraplar kapladı. Duvarlara bağlamalar asıldı, gizli gizli gitar dinlendi ama bağlama da hep orada asılı kaldı. Pikapta bu sefer iki fırt Ruhi Su, az Joan Baez, daha bir okumuş yazmışı Bob Dylan falan da biliyor, anlamadıkları şarkıları ezberlerine alıyorlar.

Şimdi bakıyorum bir Anais Nin, Gergedan dergisi, sayfaları açılmamış Kundera'lar, cıgara kâğıdı ve de sarma tütün torbası kalabalığıdır gidiyor. Caz modası var ya, Chet Baker rahmete kavuştu, Miles'ın konserine bilet var mı, 1942'de falanca topluluğun filanca davulcusu hani ayrılıp bilmem kime geçmişti malumatfuruşlukları. Bunlar daha inceleri, çoğunluğu henüz Pat Matheny, John McLaughlin, Jan Garbarek, pek pek Paco de Lucia dolaylarında geziniyor.

Bunlar "yaşantı olsun için"dir. Yaşantı olsun sanırlar, müzmin mutsuzluktan barlara gidilir, Bodrum'a kaçılır, ayakta hushpuppy, sırtta yelek, kimi zaman tek kulakta küpe, kadınlarda minik minik çiçek desenli koyu renk basma entari tercih edilir, ille de tozlu ayakta deri sandal, memeler ya aşırı küçük ya torba gibi olacak. Züğürdü rakı içiyor, biraz biti kanlanmışı viski, arada garip kokteylleri de deneyeni olur. Malibu gibi kibar içkilerini ya da Kiwi likörünü kendileriyle aynı sınıftan ama kendileri kadar malumatfuruş olmayan hemcinslerine bırakmışlardır.

Bunlar hep zengin çocuğudur. Topağacı dolaylarında beton yığınları arasında yaşarlar, "kendini kurtarmışları" da Boğaz sırtlarında, bol deniz gören, şömineli ocaklı teras katlarında. Mangal kömüründe ızgara yaparlar, güneş batışı seyrederler, arada çat kapı dostları gelir (selamsız sabahsız girilir çıkılır bu evlere ve bunu da Batılılık sayarlar): Aslında hiç sevilmeyen, gelmesi istenmeyen ama "yeşillik" ve "radikal" modası olduğu için sineye çekilen bir eşcinsel, ayakları kokan bir alkolik kadın, iktidarsız bir eski sevgili, gecenin ikisinde pipisinin varlığını "duyumsayıp" bir iş çıkar mı diye damlayan ressam bozması iki serseri. Bunlar geri çevrilmez, sabahın dördüne doğru herkes geniş salonun bir köşesine serilip sızar. Sabah da uyanan kendi yazgısına doğru çekip gider.

Moda neyse onu izlerler. Bugün Kundera, dün Eco'dur okudukları, daha doğrusu alıp da rafın üzerine koydukları. Yanında Georges Bataille, Almanca aslından Jürgen Habermas, iki ince cilt Walter Benjamin de bulunur. Üzeri iki parmak tozdur.

Mutsuzdurlar. Bir türlü bunu halledemezler, yattıkları erkek, kadın sık değişir, içki analarını bellemiştir, beceremezler. İstanbul' dan Bodrum'a giderken kendilerini de götürdükleri için orada da aynı oyun tekrarlanır. Çok içmek, çok bunalmak, çok resimden anlar görünmek marifet sayılır. Ciltli parlak kâğıda kitaplar da alırlar, Flaman ustalarının eserlerine bakış, Venedik gizemleri, bir de Carlos Castaneda. Linda Goodman'ın burçlar kitabı zaten başucundadır.

Ondan sonra da oturur yaşamın gizemselliğinin eytişimsel içleminde bu sorunsalı temellendirip yeniden üretme eşgüdümü üzerine tartışırlar. Ve gene içerler.

Hemen Mevla sonlarını hayır eyleye!

Şiir de severler ha, dost ahbap gayretiyle meşhur edilen ne kadar kıytırık varsa bunların elindedir. Bir zamanlar devrimci takıldıkları için, beşinci sınıf Arnavut romancıları, parti neferi Çuvaş yazarları, iki ay mahpus damında kalmakla büyük Türk ozanı geçinen gariban takımının yirmi sayfalık başeserleri dillerden düşmez! Onlara sorarsanız köy enstitüleri mutlaka yeniden açılmalıdır, Maarif Klasikleri'nin yeri doldurulamaz, Aşık Veysel büyük adamdır, Nurullah Bey de örnek düşünür.

İmdi, Ali Abi, bu zibidiler nereden aydın oluyor da biz bunların savunmasını yapıyoruz? Biz, imanı gevreyenler, ay sonunu zor getirenler, akşam yemeğinden vazgeçip kitap okuyanlar, hayatı boyunca ne sekiz ay Bodrum'da serserilik etme lüksüne, ne denize karşı evlerinde "barbecue" partisi verme ayrıcalığına, ne sıkılıp bunalma konforuna sahip olanlar. Sabah işe geç gitme şansı bulunmayanlar, New York'ta gezindikleri günleri hafif hasret, çokça dudak kıvırma, pek pek üç İngilizce deyimle anamayanlar? Paşa babadan kalma madalyaları, nişanları, sepya fotoğrafları sabah kahve içerken sevgililerine gösteremeyenler? Nişantaşı'nda, içinde minik mumlar, cam şişeler, tahta kandiller, kaktüsler, çiçekli pazen yastık yüzleri satılan küçük ama şık ve anasının nikâhı dükkân işletmeyenler? Efendim?

Lümpene kurban olayım, onun o hayvansı dangalaklığında hiç olmazsa ezik, şaşkın, hüzünlü bir zavallılık var. Lümpenin gariban kuntluğti, belki zengin piçlerinin yapay bunalımlarından, yarımyamalak okumuşluğundan, utanmadan devrim mevrim sayıklamalarından, içip içip zırvalamalarından daha temiz. Lümpen evden kaçıp kurufasulya yiyerek "bohem takılıp" sonra da sıkılınca babasına BMW aldırmıyor, aldıramıyor ki. Lümpen ne bilsin Gergedan dergisinin parlak kâğıda mastürbasyon kültürünü? Veli'nin barında

gecenin ikisinde tavlanan içi geçmiş kaknem kokonaların rakı, umutsuzluk, sıkıntı ve tatminsizlik kokan yataklarını nereden tanısın? Lümpen bütün o boyasız karılara, örme heybelerine, tıraşsız koltuk altlarına, çirkin ayaklarına, dolaşan dillerinden dökülen Kafka, Adorno, Joyce, Proust kırıntılarına dünden razı ama, yanaşamıyor ki garibim.

Lümpen var, lümpencik var. Kabasına maganda, incesine zonta tabir ediliyor. Maganda daha köylü, kendini kaldırımdan kaldırıma yolun ortasına atan, İstiklâl Caddesi'nde tavuk kesen, genelevde aç aç bakınan, kahvede okey oynayan maganda.

Karısını sopalayan o, hani o lümpen dergilerinde ayak yıkatırken resmedilen, "röntgen geçen", Arap Kadri'yle "takılan", komşu dul Nurtop Hanım'a balta olan, Fenerbahçe'yi tutan, ANAP'a oy veren maganda. Ada vapurunda dümbelek çalan, Auschwitz toplama kampına giden Yahudi vagonu gibi pislik içinde, üst üste, ter kokulu ve trahom yuvası belediye otobüslerinde elâlemin karısının kızının baldırını sıkıştıran, yolda kendisi önden yürüyüp karıyı iki metre arkadan yürüten hani. Sultan Suyu'na Aygaz tüpü, Yeni Rakı, okey takımı ve defle giden, ayağına tokyo, poposuna kırmızı beyaz çubuklu pijama altı giyen, "atlet fanilası" koltuğunun altından iki karış sarkan, komşusuyla kavga çıkarıp çoluk çocuğunun "baba Allah'ını seversen yapma", karısının "Selahattin ölümü öp" çığlıkları arasında dalaşan.

Apışarasını karıştıran, denize paçalı iç donu ve beline taktığı şambrelle giren, girmeyip çimen, burnunu iki parmağıyla kıstırıp çivileme atlayan şu zavallı.

Gömme banyo içine konan tabure üstünde "naylon" leğeninden su dökünülen dünya, kaynanaya özene bezene diktirilen işlemeli televizyon kılıflarının, arabanın arkasına yerleştirilen kafasını sallar köpek biblolarının, lacivert takım elbiselerin, pantolon kemeri üzerinden sarkan lahmacun göbeklerinin dünyası. Bu dünyanın burun hapı yapan, Nacar saat taşıyan, maça girebilmek için stad kapısında sabahlayan, minibüsünü Ferdi'nin, Orhan'ın resimleriyle, havluya sarılmış ağlayan çocuk afişleriyle, nazarlıklarla, En'am Cüzü'yle, karınca dualarıyla donatan, bozuk para vermeyince fena halde sinirlenen, Özal'a oy veren elini kasap satırıyla kesmeye kalkan insancıklarımız.

Kızgın güneşte tesettüre uygun kara başörtüleri, kara pardösüleri altında ekşi ekşi terleyen, ayağında topuğu yenmiş Karakaş ayakkabısı, şaşkın tavuk gibi arabaların önünden kaçışan, biri karnında, biri kucağında, üçü eteğini çeker beş çocuk anası

bacılarımız.

Bak zonta dedin mi orada dur. Zonta ayrı: Saçlar kulak dibinden kısacık alınmış olacak, favori varla yok arası, ense üçgen, saçlar önden kâhkül gibi püskürtülmüştür. Ayakta muhakkak siyah "loafer", boyasız tercih edilir, ama ille de kar gibi beyaz, tertemiz çorap! Bunların bu beyaz çorap tutkusunun sosyo-ekonomik açıklaması ne ola ki? Ayakta blue-jean, daha doğrusu "belucin", yıkanıp rengi atmışı değil öyle şehirli delikanlı işi, mavisi en koyu cinsinden, Mercan ya da Topkapı Garajlar'da ucuza alınıyor. Bilekte künye, boyunda altın zincir, künyede isim yazar, paralıca zontalarda taşlı, kakılmış isimler uygundur.

"Signe" giyiniyorlar efendim, ara sıra spor takılıyorlar, Nike ayakkabı (Nayk değil, Nike okuyunuz), Benetton taklidi t-shirt, kızlarda belki Louis Vuitton çanta (Bakırköy çarşısında taklidi birkaç bin liradır). Kanarya sarısı Mistral marka gömlek, üzerinde gâvurca birtakım yazılar, ne olduklarını sormayın kendileri de bilemez! Kimi zaman şalvar pantol giyiyorlar, breakdance yapıyorlar sokak ortalarında, televizyonda yeni oynayan dizide gördükleri Harlem zencisi misali omuzlarında eşşek kadar "kasetçalar", bangır bangır gidiyorlar. Garip bir ıslık çalma tarzları var, gelip geçen kızlara bakıyorlar. Huoop, altılı ganyanı unutmayın.

Rakı ağır geliyor. Viski el yakıyor. Karışımlı içkiler mide bozar, hem pek bilmezler, bira içilir. Yanında ketçap yerine çiğ domates salçalı patates kızartması, koskoca İstanbul'da artık "tarator" kelimesini bilen kalmadığından "sos" tabir edilen, eskiden ceviz, şimdi sarımsaklı ekmek içi midye tava, bol kırmızı biberli kokoreç. Bira da tezgâh altında özel musluktan hortumla bol terkos suyu takviyeli ama, iki bardak içen tavus kuyruğu çıkarıveriyor. Yedi yüz, sekiz yüz liraya "kafa bulmanın" zontacası bu.

Yolda, otobüste, durakta tuhaf bir şekilde itişilir, itişmeden olmaz. İtişeceksin ki dikkat çekesin. Böylece varolmanın dayanılmaz ağırlığını herkeslere gösterebilesln.

Zonta da varoluyor. Entel abisi sakal bırakır, Kundera okur gibi yapar, ablası kendini kendine kanıtlamak için olmayacak heriflerle yatar kalkar, bizim zavallı zontacık ne yapsın? O da böyle itişir işte. Yüksek sesle, bağıra çağıra konuşur ki farkedilsin. Karate marate, taek-von-do öğrenir ki, gecenin birinde karanlık bir sokaktan geçerken bir kızı rahatsız eden bir adam görsün ve adamı tepelesin de kız ona meyletsin. Yatıp kalkıp bu düşü görürler.

Eskiden, şehirleşme bu kadar çarpılmış, sanayileşme bu kadar körlemesine gitmiyor, bu kadar kalabalık değil ortalık, zontaya "orman kibarı" deniyor. Magandaya da "orman kaçkını". Parmakla gösterilirlerdi, çok şey gibi onların da tadı kaçtı şimdi.

Ali Abi, gene de ben entellerden çok magandaları, zontaları seviyorum. Entel diyorum, entelektüeli aman karıştırmayalım. O şimdi, dişlerini sıkıp yumruğunu çatırdata çatırdata yaşama kavgası veriyor. Ayakta kalabilmek kavgası.

Peki halka inelim diye devrimci takılanlar, halktan bu yoldan büsbütün koptuklarını görünce kimisi küsüp yupi yazılanlar, kimisi İslamcı kardeşleriyle diyalog ve de demokratlık liberallik olsun diye namaza duranlar entel mi entelektüel mi? Hadi bakalım! Bu İslamcılar çok güçlendi, nasıl olsa gelecekler diye, günün birinde başları belâdan kurtulsun diye, ufaktan ufaktan tasavvuf şiiri, Biruni felsefesi, kırçıl imam sakalı döktüren ahbaplarımız da var, onlar bu yazının neresine sığar?

İDARELİ KULLAN KOCACIĞIM

Müzikseverler Semra Özal'a yalvarıyorlarmış: "İbo'yu, Orhan'ı, Ferdi'yi de evlendir".

Yok yahu?

İMÇ Müzik Dünyası. Böyle bir dergi. İMÇ, İstanbul Manifaturacılar Çarşısı, kısaca "Unkapanı", Türkiye'nin müzik dünyasının yüreği burada atıyor! Burada Müzik Prodüktörleri Derneği diye bir dernek varmış, "İMÇ Müzik Dünyası" dergisi bunların yayını. Fıstık yeşili üzerine hacı yeşili kapak, "aylık müzik magazin dergisi", ü, i, ve gene ü harflerinin noktaları notalardan oluşuyor. Hoşluk yapılmış.

Girelim bakalım dünyalarına.

Kocaman bir başlık, müzikseverler Semra Özal'a yalvarıyor, İbo' yu, Orhan'ı, Ferdi'yi de evlendir. Çember içinde Sayın Semra Özal, her zamanki güzelliği, şıklığı ve zarifliğiyle gülümsüyor. (Savcı soruşturma açtı açalı böyle yazıyoruz!). Altında İbo, beyaz üzerine gülkurusu ipek t-shirt'üyle, kaim bıyıkları, çokbilmiş gözleriyle bakınıyor. Yanında Orrrhan Abimiz, kafası hep hafif yamuk, bıyıklar afili, saçlar 1970-72 modası, onun da yaka bağır açık. En sağda Ferdi, bıyıklar aşağı bakıyor, saçlar dalgalı, onun da yakası açık, (kravat bir burcuva yularıdır ve de "hakim sınıflar, bürokratlar mürokratlar takar" diye mi takılıyorlar acaba), omuzunda her nedense kimbilir kimin öğrettiği beyaz ipek fuları yok bu sefer.

(Bak nereden nereye, yıl 1975 ya da 1976 olmalı, "Eski" Kulis'teyiz, Ferhan Şensoy, Temel Gürsu, birileri daha. Temel o sıra Alain Delon'un ilk filmlerinden biri olup Yunan Yeşilçamı'nın "Nomos 4000" "Yasa No 4000" diye çevirebiliriz" adlı filminden bu kez kendisi bir apartma yapmış. Kötü adamı Ferhan oynuyor, esas kız Müjde, daha o sıralar Aşk-ı Memnu dizisi ortalığı yeni kasıp kavurmuş, hepimiz Müjde'nin peşindeyiz ama haspa hiç yüz vermiyor. Esas oğlanı da Mahmut Cevher oynuyordu galiba, iki paydos arası Kulis'te laflayıp içki içerdik, George ayrılmıştı, Mehmet Ali'nin saçlarına daha kır düşmemiş. Eski Kulis'in son demleri.

Hulki Saner, yanında uzun boylu, esmer, elleri göbekte, mahcup tavırlı bir delikanlıyla geldi. Oturdular. Onlara da birer içki söylendi.

Saner, yumuşak bıyıklı, yumuşak bakışlı delikanlının "yeni keşfi"

olduğunu ve yeri yerinden oynatacağını ısrarla belirtiyor, "Çeşme" diye bir arabesk film yapacaklardı, Temel çekecek de başrolde de bu çocuk oynayacak. Adını sorduk.

Utana sıkıla, "Ferdi Tayfur, abi." dedi.

Kahkahayı patlatmamak için Ferhan kendini masanın altına attı, ben bara, orta yaşlı hergelelerin harman olduğu tarafa döndürdüm başımı. Çocuk büsbütün utandı.

"Şey, abi." dedi, "benim rahmetli babam Ferdi Tayfur'u çok severmiş de, onun için benim adımı da öyle koymuş."

"Hayırlı olsun," dedik.

Sonra o çocuk, Ferdi Tayfur oldu.

Nereden nereye.)

O zaman, öyle ya, Orrrhan Abi var. Ferdi'nin bir söylentiye göre Adana, bir söylentiye göre Kayseri kerhanesinde çaycılıktan yetiştiğini kimsecikler bilmiyor. Orrrhan Abi de bir çeşittir diyorlar, Samsun'un padişahı, gogoyu Hürriyet Gazetesi'ne sarıp, içine iki karton "Malbura" kırarmış, cigara "baksının" mukavvası da zıvana. Hürriyet "çarşaf yerine geçiyor. Orrrhan Abi'ye bak, utanmasalar peygamber soyundan indiğini, iki yaşında kuran hafızı olduğunu, cuma namazlarını bir koşu Mekke'de kılıp geldiğini falan da uyduracaklar. İbo daha o sıra inşaat tepelerinde kendi kendine türkü mü çığırıyor, Laleli'de Hacıbozanoğulları'nda kadayıf mı yiyor, Beyoğlu pavyonlarında ayakçılık mı yapıyor belli değil. (Bu Hacıbozanoğulları adı da bir tuhafıma gidiyor ki, sormayın! Ne demek yani?).

Bu İbo da bir âlemdir, Ece Bar'da gelip masana oturur, masada bulunan sekiz kızın sekizine de ayrı ayrı asılır, hem de ne asılmak, kulaklarına en yanık Urfa havalarını çığırıyor, kızların hepsi sırayla kaçar gider, sen İbo'yla başbaşa kalırsın. Sonra da gören dedikodusunu yapar, Engin Bey İbrahim Tatlıses ile ahbaplık ediyor!

Maşallah bizim hayatımız da arabesk yıldızları arasında geçmiş, oysa ben daha çok Maria Callas, Luciano Pavarotti ve Placido Domingo ile haşır neşir olduğumu sanırdım, demek ki dönüp geriye bakmak her zaman iç açıcı değil!

Kapısını araladığımız İMÇ dünyasına dalalım. Kapak içi reklamı: Tavernalar Sultanı Arif Susam! "Kader Utansın" adlı son kasetiyle huzurlarınızda! Kasetin A yüzünde, üçüncü şarkı. Sıkı durun. "Nerede

tırak, orada bırak"! Söz Ülkü Aker, müzik Selami Şahin. Selami, boyun devrilsin e mi? A ve B yüzlerinde, yanında ayraç içinde "münhasıran" yazılı bazı parçalar var (Ne demekse?). Bunlardan birinin adı, "Havası Batsın". Birinin adı, "O Biçim". Kasetin üzerinde Arif, smokinli, ama boyunbağı yerine kuşak gibi bir şey geçirmiş boynuna, sırıtıyor. Smokin el smokini olmalı. Arif'in ceketi açık mavi, yanar-döner, kimilerinin "şanjanlı", kimilerinin "cancanlı" tabir ettikleri cinsten. İlanın tepesinde de bir ibare, "aylardır beklenen özlem". Ne demekse? Sinemalarında "Hisli Duygular" adıyla film oynayan ülkenin basın ilanı da elbette aylardır beklenen özlemlerden sözedecek!

Gene bu ilandan öğrendiğime göre 1988 Arif Susam'ın yılıymış. "1988 de" diyor ilan. Demek ki bundan önceki yıllar da Arifinmiş de haberimiz yok. Hayret verici bir şekilde, "de"yi ayrı, yani doğru yazmışlar! Ama fazla sevinmeyin, kasetteki şarkıların listesine bir göz atınca hemen "Sende Sev" şeklinde yazılmış bir isim sırıtıveriyor. Çok şükür bu memlekette dillere destan şanlı eğitim politikamız ve de Aral biraderlerin Gırgır-Fırt dergileri sayesinde son on-on beş yıldır bütün "mi"ler, "mı"lar, "mü"ler ve de "de"ler bitişik yazılır olmuştur. Nankör memleket, Fransa'da olsaydı adamı Fransız yazımına katkılarından dolayı Akademi'ye üye seçerlerdi.

Sayfayı çevirelim. Nesli Şah, kaseti satarsa görebilecek. Doğuştan âmâ olan Diyarbakırlı sanatçı, ameliyat parası için kaset yapmış. Böyle diyorlar. Arabesk müziğe yepyeni bir nefes getireceğini ileri süren Uğur Bayar Mısır'a gidiyormuş! Uğur, yeni kasetinin iyi olması için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayacakmış! Metin Şenay (Damla Plak'ın sahibiymiş, bak sen), "Taverna 89" adında bir kaset hazırlamış. Derginin ifadesine göre, Metin kardeşimizi görenler "Ooo, bu ne sürat?" demekten kendilerini alamıyorlarmış.

Güneş Plak ve Kaset Sanayi ve Ticaret, ki prodüktörü Mustafa Güneş, halk müziği starlarından "hem kulağınıza hem cihazınıza ziyafet" çekiyor! Mustafa için çıksın e mi, kulağı anladık, cihaza ziyafet de ne oluyor? Benim Sony'e bir sorayım, Küçük Emrah mı sever, Selahattin Alpay mı? Pioneer'ler Belkıs Akkale tercih ediyorlarmış, Dual, İzzet Altınmeşecidir. Marantz ille de Burhan Çaçan diyor! Mustafacık, tam sayfa ilanının altına da şöyle yazmış, gene sıkı durun: ". Ve unutmayın, güneş girmeyen yere doktor girer!"

Mustafa, İMÇ Çarşısı'nda altıncı blokta bulunuyor. Telefon edip hatırını sormak isterseniz, numarası 528 38 88. Canım benim.

Mustafa'nın listesinde Aysel Şeker, M. Kırmızıgül, Canan Başkaya, Mahmut Tuncer gibi, kenar mahalle dilberlerimizin neredeyse üçüncü

göbek dedesinin hangi yıl kızamık çıkardığını bileceği, ancak bizim gibi cahil takımının ilk kez duyduğu isimler var. Bunlardan Aysel herhalde başağrısına, Canan soğuk algınlığına, Mahmut da lumbagoya iyi geliyor olmalı.

Çevir sayfayı, küt, Cengiz Coşkuner. Cengiz'in saçları zonta modasına göre kesilmiş. Kabarık. Önden arkaya dağ gibi yükseliyor. Cengiz'in elinde elektrogitar, sırtında beyaz saten gömlek, Cengiz'in boynunda altın zincir, bileğinde altın künye, parmağında altın yüzük. Yanaklar lahmacun tombulu, bıyık Adana işi. "Duydumki Unutmuşsun", "Benimde Canım Var' gibi, gene "ki"leri, "de"leri bitişik yazılan nadide eserleri var.

Korkusuz Gülnihal İsrail'de sahneye çıkacakmış. Gülnihal'i Özlem Plak firmasının sahibi Mehmet keşfetmiş. Gülnihal'in kaç benzin istasyonu, kaç han, hamam, kaç apartmana patladığı zikredilmiyor. Sanat hayatında ilk adımlarını Sulukule'de düzenlediği sazlı-sözlü-göbekli bir "kokteylisi" ile kutlayan değerli sanatçımız "kan ve barut kokan Ortadoğu ülkesi İsrail'e" turneye gitmekten çekinmiyormuş. Gülnihal gerçekten tehlikede, İsrail'de bir halt olmaz ama hava karardıktan sonra İstiklal Caddesi'nden geçmeye kalkarsa soluğu Bayan Matild'in fabrikasında alabilir!

Küçük Demet'in kaseti yüz bin satmış ama listelere bile girememiş. Bre, bizim derginin yüz bin sattığını görsek zil takıp oynayacağız. Küçük Demet'in ikinci kaseti "Kimsesiz Çocuk-Allah Allah" yakında piyasaya çıkıyor. Derken, siyah-beyaz bir ilan, "Eğlencede çağ atlıyoruz".

Bak buna bir şeycik demem. Bir tane de imzalayıp Başbakan'a gönderin. Ateş Böceği Ercan sunuyor, kaset, "yirminci yüzyılın yıldızlar albümü". Yirminci yüzyıl yıldızları arasında başta Zeki Müren olmak üzere Tüdanya, Kibariye, Coşkun Sabah, Müslüm Gürses falan filan var. Öyle ya, kimse çıkıp da Paşa'nın on dokuzuncu yüzyılda yaşadığını ileri süremez.

Tüdanya saçını yaptırmış! (Asıl adı Hatice'dir). Son görüşmemizde üzerinde bir gündelikçi kadın havası vardı, yavaş yavaş İstanbul'a alışıyor olmalı. Müslüm evladım tam inşaat amelesi, Ümit Besen daha etli, bıyıklar incelmiş, saçlar kısa, daha bir yontulmuş gibi, kolay mı çocuk İngilizce arabesk bile yumurtladı: Hani şu ortalığı kırıp geçiren "Ay Lav Yu, Ay Lav Yu, Du Yu Lav Mi, Yes Ay Du, İf Yu Vant Mi Tel Mi Tel Mi, İf Yu Lav Mi Kis Mi Kis Mi" şarkısı Ümit'indir. Ha canım.

Sayfayı çevir, işte kapak konusu, Bayan Özal, arabesk krallarını

evlendirecek mi? Yahu siz ne diyorsunuz, birkaç büyük gazetemiz bunu ciddi ciddi haber yaptı, hem de magazin sayfasında değil, sanat sayfasının yakınlarında biryerlerde. Makaleyi kaleme alan değerli meslekdaş, Azize Gencebay, Zeliha Bayburt ve Adalet Tatlıses üçlüsünden ağızları yanan Orrrhan, Ferdi ve İbo'nun Sevim Emre, Necla Nazır, Perihan Savaş, Derya Tuna gibi yeni ufuklara yelken açtıklarını hatırlatarak, "dullar da sever" diyor. Derginin büyük anketi sonucu, müzik dünyasının, bu üç değerli sanatçımızın evlenmelerini istediği meydana çıkmış. Herhalde dergiyi çıkaran Ayhan Güçlücan kardeşimiz, Sayın Semra Özal'a milletin yalvardığını, adı geçen kişileri evlendirip sevaba girmesi gerektiğini bangır bangır bağırıyor.

Elbette, dullar da sever ya, ne sandınız? Fakir de dul. Sesi ve müzik bilgisi de adı geçen kişilerden hiç aşağı değil! Kader, utansın, felek onlara gülmüş, onlar köşeyi dönmüşler, bu gariban da bir yazar parçası olaraktan sürüm sürüm sürünmekte. Şu Semra Anamız'a varıp elini öpsem, ben ettim sen etme desem acaba beni de başgöz eder mi?

Çevir bakalım abi. Özgün müzik dünyası da birbiriyle kapışıyor. Sol arabeskin adı, bilindiği gibi, şimdilerde özgün müzik. Özgün, orijinal demek. Yani biz Arap müziğinden araklamıyoruz mu demek istiyorlar nedir? Eveeeet, yorgun demokrat, ukalâ jakobene karşı. Söyleyen Gültekin, "dövrimci" bir arkadaş.

Bir kaset daha, Necati Dindaş ve kadınlar matinesi. Bir de slogan: "Odunu kömürü bitenler üzülmeyin, bu kaseti dinleyin, üşümeyin!" Ulan, yedi sene reklam yazarlığı yaptık böyle slogan bulamadık! Necati'nin ekibinde Ertan Eren, Tuncay Tuncel, Grup Silvana gibi pavyon kokan isimler var. Prodüktör, Recep Sülşurup. Vallahi dalga geçmiyorum.

Daha başka. Ege'nin Gülü Mustafa Oruç, Bolulu Amâ Rasim, Sebenli Cemal, Burdurlu Hafız Rıza Yağız, Tokat ekibi Çetin Han ve arkadaşları. Kanarya Kardeşler. Metin Kaya söylüyor, son yılların güzide şarkısı, Nerede Tırak Orada Bırak! Küçük Ceylan artık büyümüş, koca kız olmuş, yakında Semra annesi onu Küçük Emrah'la evlendirir. Nurgül diye bir küçük kız daha. Küçük Tarkan, Küçük Nurtaç. Yeter be! Neyse, bildik bir ikili, Rânâ ile Selçuk Alagöz, onların bu "tufada" ne işleri ola?

"Arabeskin yeni prensi" Murat Yıldız söylüyor. Siz prens deyince hep karşınıza Cengiz İsrafil, Ahmet Özal, Adnan Kahveci mi çıkacak sandınız? Ne varmış, Murat Yıldız da kendine elverir bir prens işte. Murat'ın "hit" parçası, "Le Canım" adını taşıyor. Murat'ın kasetinin adı, "Acımadılar". Murat'ın resmine bakınca iş anlaşılıyor gibi, Murat'ın saç

tıraşı, kaşları, dudakları, üzerindeki kırmızı giysi, kasetin anlam ve önemini açıklıyor.

Suzan Sümbül. "Nikâh Memuru" diye bir şarkısı var. Bir de, "Telli Baba". Kızın aklı fikri kocaya kaçmakta galiba. Kasetin B yüzünün en dibinde bir de "potbori". Kızım Suzan, potbori de ne ola ki, yenir mi yenmez mi, deyiver bacım.

"Arabeskin Madonna'sı" Sıla adında bir kız. Bu bizim Playmen' de soyunan Sıla olmasın sakın? Plakçı Tayyar Çimen, "sesini çok beğenmiş". İfadesi bu.

Haberler. Nejat Alp leyleği havada görmüş. Ünal Narçın bundan böyle Coşkun Plak'taymış. Gurbetçi Fatoş Arzu Kasetçilik'te oysa. Zekeriya Civelek, Mehmet Şimşek, Aziz Eken, Rıza Konyalı, Süleyman Uzun, Mehmet Göl, Latif Gülaçar hep oradalar. Şekkure Uygun da orada. Kız Şekkure, senin ne işin var bu kadar adamın arasında? Bu isimlere, bundan iki yıl önce Tophane İş ve İşçi Bulma Kurumu' nun günlük listelerinde de aynı sırayla rastlamak mümkündü herhalde.

Tahir Sıral, "özgün müzikte ben de varım" demiş. 12 Eylül solculuğu bu kadar olsa gerek. Serpil Kılıç Ankara'dan güneş gibi doğmuş, müzik bilgisi yokmuş ama güçlü bir kulağı varmış, müzik otoriteleri şaşkına döneceklermiş. Neşe Turan boş zamanlarında kitap okur, spor yaparmış. Ahmet Karaca'nın sesi Karadeniz'den yükseliyor.

Nuran Şenkal. Who's that girl? Daha doğrusu, wer ist dieses Mâdchen? Nuran ilk bakışta "acaba melez mi" sorusunu akla getiriyormuş (çok şükür "mi"yi ayrı yazmışlar bu kez). Aslında Almanya'da doğup büyüyen bir Türk kızı, bir Türk-Alman senteziymiş Nuran. Resmini görse, Alman "ırkı" ne kadar da değişmiş ben gittim gideli diye Adolf Hitler herhalde saçını başını yolardı!

Sibel Yücel'in "vatana hasreti varmış". Adnan Çağlar, "şampiyon Galatasaray" diyor. Aslan Adnan! Adnan Yılmaz, "hostes kıza vurulmuş". Kaset kapağında hostes kız, elinde kemençe, burun kanca, bre bu kız nerenin hostesi, Karadeniz Hava Yolları daha kurulmadı.

Serdar Ateş "kalbinin kadınına" sesleniyor. Namık Şimşek, annesine "ağlama annem" diyor. Zeki Alasya-Metin Akpınar İkilisi, arabesk tiyatro dünyamızın değerli yıldızları, İMÇ dünyasına her geçen yıl daha bir yakışan, ileride inşallah ANAP iktidarının birisi Kültür Bakanı birisi Çadır Tiyatroları Genel Müdürü olacak iki büyük sanatçımız da kasetleriyle burada.

İlaç için iki sayfa da Batı müziği! Batı müziği dediysek Mozart değil,

Samantha Fox, bluejean şortu, sarı saçları ve günde kırk kilo süt veren Montofon ineği misali memeleriyle gülümsüyor. Batı müziği dediğin başka ne olacak? Bir de George Michael. Sandra Kim. Michael Jackson. Julio Iglesias. Pardon, Miles Davis ile Louis Armstrong da varmış listede, özür dilerim.

Klasik olsa ne yazar? Unkapanı dünyasında "barok" değil "barak" müzik vardır. Beethoven'in ünlü senfonisinin adı "Eroico" olarak değiştirilmiştir. Çaykovski'den de "varitatons" dinlersiniz. Adamlar Türkçe bilmiyorlar, gâvur imlasını nereden kıvıracaklar?

Doğru yazsalar ne yazar? Cânım senfoni küt diye yarıda kesilir! Gâvur, parçanın uzunluğuna göre keser ses bandını, bizimkiler ille de 46 dakikalık kasete çektiklerinden, İMÇ'de başından sonuna bütün klasik müzik eseri bulmak iğneyle kuyu kazmaya benzer. Chopin alırsın, etiketini kazıyınca altından Pink Floyd çıkar, üzerine çekmişler! Polonaise dinlerken arkadan "The Final Cut" albümüne de kulak misafiri olursun!

Katil kim? Katil, Kent Elektronik'tir. Yetkilisi Ömer Borazancı, "dolum sırasında voltaj düşüyor, ondan oluyor" derse de inanmayın, öyle olsa bütün kasetlerin aynı yerde kesilmemesi gerekirdi, kimisi 45, kimisi 43, kimisi 42 dakika olabilirdi. Sözleşmiş gibi bir eserin bütün kasetleri aynı notada kesiliveriyor. EMI'ye cezayı ödeyince günlerini görecekler!

Bu da böyle bir dünya işte. İMÇ Müzik Dünyası. Göbekli, bıyıklı adamların, masa altından el değiştiren milyonların, milyarların, kasetçi eşiği aşındıran pavyon güllerinin, kasaba kırolarının, müzik zontalarının dünyası. Pastırmayla içilen viskilerin, şarkıcı bozuntularının kafalarından aşağı kovayla dökülen gül yapraklarının, otuz sekizlik toplu Smith Wesson'ların, çıkıdaka çıkıdak "rythmbox" eşliğinde piyanist-şantörlerin, "Ooo, hoşgeldiniz Ahmet Bey, hepinizi piste davet ediyorum efendim"lerin dünyası.

"İstanbul Kızları" adında iki yelloz kaset yapmışlar. Kasetin adı, bir kere daha sıkı durun, "İdareli Kullan Kocacığım"!

Unkapanı kırosunun aklına "İstanbul Kızı" deyince orospu geliyorsa kimin günahı?

Hoş, Başbakan'ı Turgut olan memleketin müzik dünyası ne olacaktı ki?

KEBABIMIZ ALEXANDER, ABEM!

"Pizza. Türkiş pizza."

"Bana bak, doğru söyle", dedim, "Bu gerçekten pizza mı, yoksa bildiğimiz lahmacun mu?"

"Abem" dedi, "Aslına bakarsan kıymalı pide oluveriyo."

Birkaç gündür deniz vardı, bugün daha ılımlı, iskelelere bağlanmış teknelerin flamaları deli gibi çırpınıyorlar, kuzey-kuzeybatıdan esen yel denizi şöyle bir yalayıp minik minik dalgalar yaratıyor, tepeleri ak köpüklü "kuzucuklar" bunlar, denizin yüzü kırışmasa dipten yosunlar, bayağı iri kefal sürüleri, hatta bir iki şaşkın ahtapot yavrusu bile görünecek! Oysa, dalga boş Tuborg, Efes, Cola, Fanta şişelerini, naylon torbaları, cıgara izmaritlerini, ekmek içine köfte artıklarını, bir de "Türkiş pizza" kalıntılarını taşıyıp getiriyor. Burası Gümbet. Sağımda anadan üryan İngiliz dilberleri, solumda anadan üryan Alaman dilberleri, duyduğuma göre İstanbul'da kar yağmış (!), bizim burada keyfimiz keka.

Burada dediysek, Bodrum'un içinde değil, dolaylardaki köylerde, "yalılarda", Bodrum'un içi artık Allahlık, gecenin dördüne doğru Halikarnas Oteli'nin "diskosunun" amansız gümbürtüsü Hadi Gari'nin langada lungada patırtısına karışıyor, hemen her yerde çalan da "Rain", bu yazın gözde parçası! Benim aklım ermez, "gençler" bayılıyorlar, kafasına korsan usulü kırmızı yemeniyi geçiren, ayağı çıplak ve de kirli, kıçında kara şalvar, yıllardır yağan paradan ve "türüz karılardan" sarhoş yerel Bodrum bitirimleri, Kavalye'de, İpanema'da, Hadi Gari' de avlanıyorlar. Bir de yoldan çevirenler var, bizim hanım bir köpek sevecek oldu, pat, ossaat yanıbaşında sakalı kumral, gerdanında gerdanlık, yavşak bir Bodrum hergelesi, bir yandan köpeği, bir yandan çaktırmadan kızın poposunu okşamaya kalkıp, bir yandan da gülümseye gülümseye "no problem, hellooo, no probleeem" diye söyleniyor! Pırablım değil, piroblem okuyunuz! Dövsen bir türlü, sövsen bir türlü, "Ulan dürzü, bak bakalım bizde gâvura benzer surat var mı" dedik de utandı kaçtı.

Bunlar ayak takımı. Kalantorlar, diyelim ellerindeki gümüş tesbihleri şakırdata şakırdata yastıklarına gömülmüş geleni geçeni süzen halıcı esnafı, güneş yağı satışlarından deveyi hamuduyla götüren bakkal çakkal eczacı takımı, bir ekmekle bir gazeteyi sekiz saatta verip, paranın üstünü almak için de bir dört saat daha bekletip İstanbullu'yu

çıldırtan o bildik, gevşek ve "tepkisiz" Bodrum dükkâncıları "karıya kıza" bakmıyorlar. Gözbebeklerinde dolar işaretleri, Varyemez Amca gibi, köşeleri fırıl fırıl dönmekle uğraşıyorlar.

Fiyatlar tam bağımsız ve de liberal! Bir şişe bira yanyana üç bakkaldan birinde altı yüz elli, birinde sekiz yüz, birinde bin liraya satılıyor. Baraz'da bir tabak makarnayla bir bardak kötü pembe şarabı siftinip bin beş yüz liraya akşamı kurtarmak da mümkün, Chinatown adı verilen ve Çin Lokantası olduğunu ileri sürüp duran (sürüp duruuu.) "lökös restaurant lokantasında" elli bin lira hesap ödeyip delirmek de olanak ve olasılık dahilinde! Yok aklımız kesmiyorsa, tıkış tıkış, omuz omuza güç bela yürünebilen sokaklardan birinde Alexander Kebab da yiyebilirsiniz! Feymız Türkiş Aleksandır Kebap! Bilin bakalım bu nedir? Bildik, İskender diyeceksiniz, hayır, dönerin üzerine yoğurt dökülmüşü, yerseniz!

Hadi "restaurant lokantası" fiyatlarıyla başa çıkmak gene mümkün de, Bodrum'un taksi sürücüleri insanı katil ederler. "Garajlardan" bir yere gitmek için taksimetre açtırmak söz konusu değil, çünkü hazret tam iki misli para alacaktır, çok dırlanırsanız üçü beşi bir olup üzerinize hamle ediyorlar, dayak yemek işten bile değil, utanmaz ve yılışık herifler üstelik, adamın suratına bir bakışları var. Bu erazil taifesini düzene sokmak, zapt-ı rapta almak için de şaklaban değil, Belediye Başkanı olmak gerekiyor! Caddeye Zeki Müren Bulvarı adını takan, "Bodrum'a Türkler gelmesin" diye ahkâm kesen ANAP tosunu şimdilerde ortalıkta görünmüyor, hoş, kadim dostumuz Barmen Seyfi'nin dediğine bakılırsa adamcağız "Türkler için çok pahalı, daha ucuz yerler arasalar iyi ederler, kusura bakmasınlar" gibilerden bir laf etmiş de her zaman olduğu gibi basın abartmış bu konuyu, basın kadar başınıza taş düşsün e mi?

Bodrum Emini Cevat Efendi'nin kara kollukçu zaptiye neferleri de bu arada Gümbet ve benzeri kıyılarda, kovaya tıktığı buzlar içinde "kold dirink" satmaya uğraşan gariban takımını kovalıyorlar. Osmaniye'den kalkıp buralara düşen Mustafa, işbu "kold dirink" ve iki bin liraya ufacık beyaz peynirli domatesli sandviç satışlarından bu mevsim bir buçuk milyon lira biriktirmiş, "memlekete" dönüp kız alacak. Belediye Zabıtası, Mustafa'nın mallarını denize döküveriyor mu sana. Neyse, eski başkent zaptiyesini örnek alıp incirciye ve karpuzcuya yaptıkları gibi bir yerine tıkmaya kalkmamışlar! Mustafa ile arkadaşları aralarında, kendi çaplarında, yüz bin lira kadar bir para toplayıp rüşvet teklif edecek olmuşlar, parayı götüren çocuk doğruca nezarete, iki gün "içeride", yediği sopa da cabası. Hayret bir şey, rüşvet almayan ANAP'lı belediyeciler de varmış dünyada, işit de inanma! Garip ama gerçek, içlerinde üç beş de namuslu adam çıkıveriyoo.

Belki yüz bin lirayı azımsamışlardır, hadi orasını karıştırmayalım da saltanatlarının son günlerini yaşayan ANAP'lıların da azıcık gönlünü okşamış olalım. Ne de olsa onlar da insan.

Geceleri bayağı serin, omuzuna hırka almak iktiza, ama güneş henüz parlaklığından hiçbir şey yitirmemiş sayılır, ekime kadar da bu böyle gidecek. Şişesi on dört bin liraya gâvur malı yağlarla beslene beslene derimiz domuz derisine döndü, kayışa kesti, güneşin altında bir sağa bir sola dönüp duruyoruz. Yapacak başka bir şey de yok, gündüz güneş, deniz, akşam rakı, cuppa yatak! Arada yediğin kalamar kızartmasıyla ahtapot tavası da protein olsun için yanına kâr. Nasıl olsa balık cüzdan yakıyor. Eh kırk yılda bir de buralara düşmüşüz, Alexander Kebab'a talim edecek değiliz ya.

Kıyı yolu boyunca geceleri amansız bir "piyasa" oluşuyor, Halikarnas ucundan kaleye, oradan yal limanı üzerinden "askeriye kampına" uzanan kıyı sokağı İstiklal Caddesi'nden beter, birilerine çarpmadan, sürtünmeden yürümek olacak iş değil. (Askeriye kampı dediğim, Türk Silahlı Kuvvetleri Özel Eğitim Tesisleri, Allah Allah, yahu dinlenmek, denize girmek ayıp mı? Bodrum'un ortasında ne özel eğitimi komutanım? Şunun adını koysanıza, merak etmeyin kimse sizi kınayacak değil, sivilin nasıl tatil yapıp dinlenmek hakkıysa, askerin de hakkı, hatta belki sivilden de çok hakkı öyle değil mi? Kenan Evren Florya'da çivileme yapar, pat haber, Sayın Cumhurbaşkanı Florya'da incelemelerde bulunmuşlardır. Ne inceliyor Cumhurbaşkanı, kumu mu inceliyor? Şuna adıyla sanıyla, Cumhurbaşkanı yorgun, elbette dinlenecek, denize girecek deseniz günaha mı girersiniz? Başbakan ayağında Malatya işi paçalı donu, Esem marka lacivert terlikleri, kafasında gemici şapkasıyla yüzerken oluyor ama. Nirvana yatını inceliyor demiyorsunuz.)

Piyasa yolunda bol İngilizce konuşuluyor. Bodrum hepten İngiliz işgali altında. Ulan nedir, mütarekede mi yaşıyoruz? Buralar silme İngiliz'e kesmiş, arada tek tük Alaman, ilaç için dün iki cümle de Fransızca duydum. Birkaç Hollandalı, Bodrum'da mutlu Hollandalılar, İtalyan, İspanyol, Amerikalı arama, Bitez yalısında Numan'ın Yeri'nde sedirlere uzanmış tembel tembel yatarken yanımıza gelen bir yerli Rum ailesi, kendi arasında alçak sesle anadilini konuşuyor, gözlerinde hâlâ ve ne yazık ki o iliklere işlemiş gizli tedirginlikler. Sevres uygulansaydı da buraları Yunan toprağı olsaydı tavırları ne olurdu merak ediyorum. Eh bu da belki size fakirin yakında yayınlanacak romanının konusu hakkında küçük bir ipucu verir!

Numan'ın Yeri'nde "Alamanalar". Oğlum yapma, oğlum etme, çık denizden dudakların mosmor oldu diye habire çocuk azarlayan

şamatacı kadınlar, viyak viyak bebeler.

Buraya düşen de İngiliz'in zontası. Ortalıkta yoğun bir "cockney" ağzıdır gidiyor, anlaması güç, kesik kesik, "staccato" görüşüyorlar, "dey" yerine "day" gibi telaffuzları Pygmalion'un, My Fair Lady'nin Eliza'sından beter! İngilizin ayak takımı, Wimpy garsonları, otobüs biletçileri, metro vatmanları ya da düpedüz işsiz güçsüz takımı. Arada "hooligan" bile var, saçlar punk kesimi, kollar dövmeli, iri kıyım, pembe beyaz, Akdeniz güneşinin altında ıstakoz gibi yanıp da rengi bir türlü dönemeyen kızlar. Memeler tombul; cıgara izmariti, teneke meşrubat kutusu kapağı artığı dolu, kumsaldan başka her şeye benzeyen kumsalda ya da tahtaları gıcırtılı, çivileri paslı iskelelerde sırtüstü yatınca iki yana doğru geniş geniş yayılıyorlar, hayret, uçları içine kaçmış, güneş yağından vıcık vıcık, alışık olmadıkları Akdeniz güneşinden yana yana cılk yara olmuş iri göğüsler. Bakmayayım diyorum gözucuyla "çaktırmadan" bakıyorum, neme lazım barbar Türk bakıyor derler de sonra. Tek tük de eli ayağı biçimli, kolu bacağı düzgün, memesi dik, kalçası uyumlu gerçekten dilbere rastlanıyor ama az sayıda bunlar, pek az. Çoğunluğu, Çanakkale'de ensesi kulağı cılk yara ANZAC askeri gibi tüysüz oğlanlarla ayağı kırk dört numara hatunlar, Bayan Thatcher'dan aldıkları işsizlik sigortası parasını buralarda yemeye gelmişler!

Tabii eloğlu bir deyince, biz iki bin altı yüz diyoruz. Gâvurun bir ayda aldığı işsizlik sigortası ödeneği, bizim bir ayda it gibi çalışıp sırtımızın teriyle kazandığımız maaştan yüksek! Sayın Başbakan sayesinde gelecek yaz buralara hiç uğrayamayacağız gibi görünüyor, uygun bir fiyata İzmir ve "hinterland"ını da Papandreu'ya okutsa da şu yaz tatili sorunundan hepten kurtuluversek!

Hasbi Ağa'nm Bardakçı sırtlarında yaptırmakta olduğu beş yıldızlı ve de uzaktan uzağa bir Monte Carlo "casino"sunu çağrıştıran otel inşaatı bu yaz da bitmemiş. Çalışanlara da iki aydır para ödemiyormuş, çocuklar perişan olmuşlar. Ağa'nın burayı mafya babaları toplantıları için bir çeşit kongre salonu gibi kullanacağı, kumarhanesinin de değme Beyoğlu bitirimhanesine taş çıkartacağı söylentileri yaygın.

Ama barlarda kaçak çalışan turist kızlar iyi iş yapıyor doğrusu. Tatile gelen "fıstıklar" bunlar, yiyecek yatacak bedava, üstüne üstlük bir de para. Bar patronları da pek "uyanık", Türk çalıştırsa tıkır tıkır sigorta vergi ödeyecek, eh babası, abisi var, "aşılamaz" kolay kolay, oysa gâvur kızı öyle mi ya, hem müşteri çekiyor, hem de uzanıp yatıvermeye hazır, bir taşla kaç kuş,. Belediye Başkanı Cevat bu usulsüzlüğü görmezlikten geliyor, Türkler buralara uğramasın dedi ya, işte al sana İnciluz, daha ne? Başka bir söylentiye göre de Bodrum'da

bu yaz üç AIDS vakası görülmüş, gizli tutuluyor. Şu salgın bir patlarsa buralarda vatan evladı kalmayacak, şimdilik kimse aldırmaz görünüyor, gerçi sabaha karşı elleri şakaklarında kara kara düşünen, yalnız kalmış yabancı kızlara da rastlanmıyor değil, ama azınlıktalar. Bodrum bitirimleri eski mesleklerine, altmış beşlik İstanbullu sosyete orospusu tavlamaya dönseler belki yeterince lezzet alamayacaklar ama, hiç olmazsa canlarım kurtaracaklar!

Size atlatma haber: Buralarda entel kalmamış! Komşu illerden kopup gelen hacı yeşili gömlekli, pembe donlu yerli zontalar da ayaklarını kesmişler. Baş neden, pahalılık. Bir zamanlar, başta bacaklarının Sevim Tuna'nınkilerden daha güzel olduğunu ileri süren, buraları kırıp geçiren Savaş Sökmen olmak üzere, Bodrum'u ve ufak ufak da Bodrum delikanlılarını kasıp kavuran "şorololar" da ortalıkta görünmüyorlar. Bardakçı koyunda bol İbrahim Tatlıses, biraz Ferdi Tayfur, üç beş Küçük Emrah ve sıkı demli çay eşliğinde eski kıroluklar gene yaşanıyor ama orada bile "hötöröf" nüfusu hayli azalmış.

Bizim enteller de artık pahalılıktan mı, dışlanmaktan mı neden, kasabayı terkedip köylere kaçmışlar. Şimdilerde rakı eşliğinde sabaha doğru içlemselliğin eytişimsel özdekçi nedenselliği falan fişmekân gibi zırvalıklar Gölköy'de, Türkbükü'nde tartışılır olmuş. Hayatta hiçbir baltaya sap olamayan sapısilikler, tablosu satmayan keçi sakallı ressam takımı, baba parası ya da faiz rantı yiyen cadde kızları, aile kızı doğduğuna bin pişman Allahtan orospular, yaşlı ve hızlı dullar, ayağı sandallı müzikçi bozuntuları oralarda artık. Bunlar ne zaman sabah kalkıp denize girerler, saat kaçta içmeye başlarlar, hangisinin eli hangisinin cebindedir bir türlü çözemediğim için şimdi yeniden gidip o paspal "mekânları" dolaşacak halim yok, aman ırak olsunlar.

"Paşa" da Seyfi'nin barından ayak göçürmüş. Binde bir uğruyor. Tabii artık kimsecikler de tarihi eser misali Zeki Müren'in yanına kurulup fotoğraf çektiremiyor. Üç beş bardan yükselen sekiz ayrı ritmde, dokuz ayrı tempoda müzik sesi de birbirine karışınca Seyfı'nin barı dostlara kalmış.

Dolayısıyla, ortalıkta "daevrimci" arkadaşlar da yok. Alt tarafı köyden kız kaçırıp bizim enayilerin gözünde İnce Memet misali kahraman kesilen Çökertmeli Eşkıya Halil'in türküsünü çarpıtıp söyleyene rastlasam damarına basacağım ama, boşuna bekliyorum. Hani şu, "arkadaşım İbram Çavuş Allahıma emanet"i, "arkadaşım İbram Çavuş yoldaşlara emanet" diye söyleyen bizim salak takımı. Yoklar! Bu durumda, erotik türkülerimizden "odam kireçtir benim, yüzüm güleçtir benim, soyun da gir koynuma, terim ilaçtır benim"i söyleyip arkasından Gershwin'in Summertime'ına dönen amatör türkücü de

kalmamış. Bir zamanlar Han'da Ankaralı "Ana" diye bir kadıncağız söylerdi, şimdi Han düpedüz kıro pavyonu.

Han tabii kervan hanı olarak kalacak değildi, tıpkı Seyfi'nin eski yağhaneyi bar yapması gibi o da değişecekti, bu ölçüde turizme açılan bir kıyı kasabasında elbette çok şey değişecekti ama başıboşluğa, arabeske, ANAP işi paspallığa teslim olmasaydı keşke Bodrum. Hadi, asıl Bodrum, "arka Bodrum" bildik bir Batı Anadolu kasabası, toz toprak, vank vank şehirlararası otobüsler, pazar yerinin kalabalığı, topuğu şahrem şahrem, şalvarı çiçekli köylü karıları, şehirliyi deli eden motosiklet patpatları, avukat yazıhaneleri, doktor muayenehaneleri, falan filan da; "turistik" kıyı kesimi bari langada lungada dönerciler, kasetçiler, çöp kamyonları, bulaşık suyu birikintileri basmasaydı.

Haa, bizim ihtiyar şövalye, yaşlı hayalet, hani şu Bodrum Kalesi'ne yerleşmiş Amaury d'Amboise mı? Onu bu kez göremedim, ortalıkta yok, Bodrum'un bozulup durmasından sıkılıp Yunan adalarına kaçmış diyorlar. Belki Kos'a, belki eski üssü Rodos Kalesi'ne, belki Lavrion Kampı'na artık.

EY VAPURLAR, TRENLER!

Eminönü'nden vapurla Kadıköy'e geçiyordum, kenardaydım, yan tarafta, hani şu herkesin iki ayağını birden demir parmaklığa uzattığı, sonra çaycı, limonatacı, ayrancı, sahlepçi, kekçi, gofretçi, dilenci, işportacı ya da düpedüz arkalara önlere ilerlemeye uğraşan herhangi bir yolcu geçtiği zaman futbol stadında "çök çök" komutu almış gibi sapır sapır indirdiği, sonra, birkaç saniye, pek pek birkaç dakika sonra, yeni bir çaycı, ayrancı, sahlepçi, dilenci geçene kadar gene uzattığı yerde. Vapurun iki yan tarafından birinde.

Sağımda iki çocuk oturuyordu. Belli ki "yeni gelmişler". Biri, Galata Kulesi'ne baktı baktı.

"Bu cami mi ki?" dedi.

Öteki, "Yok lan," dedi, "gâvur kilisesi."

Meraklısı düşündü. Sonra, hiç beklenmedik "selis" bir Osmanlıca kullandı: "Allah tahvil etsin!"

Gülemedim.

Oysa keyifli bir yazı olabilirdi bu. Şirket-i Hayriye yandan çarklılarının hüzünlü anılarından dem vurabilir, Şehir Hatları vapurlarının kapalı bölümlerinin kapısının üzerinde "kışlık bahçe" yazdığını hatırlatıp dalgamızı geçebilirdik, eski Skoda otobüslerinin yokuş çıkarken çıhçıhlamasını anabilir, 1948 model DeSoto'ların boynu bükük yorgunluğunu anlatabilirdik.

Azıcık takılabilirdik "dışarlıklı" vatandaşlara, Galata Kulesi'ni cami sanıyor ayılar diye aşağılayabilirdik de onları. Tadı kaçtı.

"Couleur locale" bulmak için yabancı gibi gezip bakmak lazım, çocukluğunda belki bir "drive in" sinemasında seyrettiği Errol Flynn'lı "Bağdat Hırsızı", "Denizler Hakimi Sinbad" gibi filmlerden egzotik tortular taşımak, kalabalığı, gürültüyü, kokuyu, hatta pisliği, başıboşluğu, derbederliği hiç yaşamadığı, bir daha da göremeyeceği hoşluklar diye algılayıp kendini sele kaptırmak, tadabildiği kadar tatmak, sonra da bütün bu rezilliklerden sıyrılıp kendi ülkesine dönmek, çektiği saydam resimleri beyaz, duvarında eşe dosta, konu komşuya oynatıp oynatıp, gösterip gösterip içki içerken ahkâm kesmek.

Hani şu koca kalçalı, tayyör etekli "bayanlarımız" ikide bir canım efendim derler, ne güzel yerlerimiz var, yabancılar gidip gidip sefillik manzaraları çekiyorlar, değil mi ya. İşte o manzaraları, sırtına Naim Süleymanoğlu'nun dudağını uçuklatacak yükler vurmuş hamalları sözgelimi, çekip de evinin duvarında oynatabilmek için bir daha buralara ayak basmayacak olmanın, gariplik görüntülerinin uzağında kalmanın, bunları derleyip toplayıp "arşive" kaldırmanın ve bir süre sonra dönüp de artık bakmamanın gizli keyfi, huzurlu rahatlığı, tepeden üstünlüğü gerekiyor. Oysa biz onlardan değiliz, biz gözümüzü açtığımızda da o hamalın sırtında o semer vardı, şimdi de var, korkarım daha onyıllarca da olacak. Biz ve o hamal bütünüz, birlikte, yan yana, kimi zaman birbirimizi yiye yiye yaşamaya yazgılıyız!

Otobüsler, trenler, vapurlar da bu hesap. Kara kayış tutamağın nikel boruda bıraktığı leke elimize yapışınca çıkmıyor, bulaşan terle karışık binbir çeşit mikrop iliklerimize işleyecek, boş böğrümüze dirseği yiyen, binerken önümüzdekinin tabanıyla çamurlanan pantolon dizinin sahibi biziz, pabucumuzun burnundaki spor ayakkabı tabanının, yuvarlak yuvarlak, o bizi damgalı eşek gibi markalayan izi, ne kadar boyatırsak boyatalım hiç çıkmayacak!

Şimdi otobüsler, Auschwitz Toplama Kampı'na giden Yahudi vagonlarına benziyor! Artık Skodalar ortalıktan çekildi, Büssingler, Mercedesler yok, Leylandlar dökük, ama "yeni" gelen İkarus bile turşuya döndü. Belediye otobüslerinin dünyası, doğru dürüst kapanmayan kapıların, çatlak patlak, sarkık kauçuk "akşamın", derisi parmakla delinip patlatılmış, plastik köpüğü top lop dağılan koltukların dünyasıdır, camları her zaman kirli, zemini her zaman ya taze çamur ya kurumuş kalmış çamur, koltuk arkalarına siyah ya da lacivert ucuz tükenmezle yazılar yazılmış, imzalar atılmış, yalnız koltuğunun değil pencere altının kaplaması bile delinmiş, sökülmüş bir sefillik manzarası. Bu iğrençlik içinde, "sürücüyle konuşmayınız", "ön sıraları harp malulu muharip gazilere terkediniz", "hamile ve/veya çocuklu bayana yer veriniz" türünden uyarı yazıları ne kadar gülünç, ne kadar da hüzünlü kaçıyor.

Yok, yanlış anlamayın, ben o "enayi nostaljiklerden" değilim, hani vaktiyle bir çocuklu kadın görünce gerilmiş yay gibi ayağa fırlardık da fötr şapkamız bir elimizde, şıngır şıngır Humphrey Bogart pardösümüz öbür kolumuzda, koltuğumuzu onlara bırakmak için can atardık havası yapanlara inanmayınız! Yer vermemek için çevirmediğimiz dolap kalmazdı işin aslını karıştırırsanız, çok yorgun, çok uykusuz numarasına yatardık, pencereden dışarıyı sanki İstanbul'u ilk kez görüyormuş gibi pür dikkat seyretmeler, ters tarafa dönüp hele yol da uzunsa boyun tutulmalarına razı olmalar, daha neler.

İşte efendim, eskiden tramvay vardı da tıngır mıngır giderdi, birinci "mevki" vagonları kırmızı, ikinci mevki yeşil olurdu, kırmızı ortada, yeşiller iki yanda, kaza olursa ikinci mevkide gidenler öncelikle ölsün de beş kuruş daha verip "pahalı" bilet alabilenler kurtulsun diye! Tabanı tahta ızgaralı tek kişilik koltuklarının köşesinde tutamak olurdu, istersen bir yana istersen öbür yana çevirebilirdin, böylece iki arkadaşın karşı karşıya oturup laflaması mümkün olabiliyor, diyelim Fatih-Harbiye ya da Bebek-Eminönü, belki Üsküdar-Kısıklı arası. Raylarına bayram günleri mantar koyardık, çatapat koyardık, sıra sıra dizerdik, tramvay geçerken sırayla patlatır, çok da şenlikli olurdu!

Ah nerede o eski tramvaylar demiyorum. Demiyorum, hadi bu kargaşaya bir de eski tramvayları sokalım da büsbütün arapsaçına dönsün!

Ama İstanbul halkı da sokakta yürümesini, toplu taşıma aracına binmesini inmesini, önlere doğru ilerlemesini bilirdi! (O zamanlar önden arkaya değil, arkadan öne ilerleniyor, arkada biletçi var, biletçi devletin ve yasaların somut temsilcisi, ilerleyelim komutuna karşı çıkabilmek ne kelime, tahta bilet kutusu da vardı. İki tarafı kapaklı, bir yanda çeşit çeşit "normal" bilet, bir yanda aktarma biletleri, "tam" yirmi, "paso, şebeke" on kuruştur.)

Vatman da geniş bir çember çevirir gibi önündeki o garip aygıtı kullanırdı, tramvay, hele yokuşlarda, dönemeçlerde, dıgınaa dıgınaa diye tuhaf bir ses çıkarırdı, elektrik kokardı, hava ozon dumanıyla tütsülenirdi, dan dini dan dan, geliyor vatman, çekilin yoldan tekerlemesini kim hatırlamaz?

İstanbullu olmayan hatırlamaz. Bir de yaşı tutmayan.

Kimsenin hatırlaması da belki gerekmez. Nostaljik olmaktan önce adam olmak gerek, topuğunu vura vura, kollarını kaz kanadı gibi açа açа yürümemek, birine "kazara" çarpınca pardon demek; ille de gâvurca konuşmak şart değil, özür dilerim, afedersiniz falan gibi kelimeler de kullanılabilir.

Önlere doğru ilerleyelim! İlerlerken kimsenin ayağına basmayalım! Koltukların arasında, boşlukta, yan dönelim, böylece iki kişilik yer kaplamayalım, omuz atıp geçmeyelim de "müsaade" isteyelim! Önümüze düşen kadını kızı da sıkıştırmayalım.

Tutunma demirlerini yerinden çıkarmayalım, koltukları da kırıp dökmeyelim, ruhumuzda artakalmış, Orta Asya bozkırlarından genlerimizde taşıyıp getirdiğimiz barbarlığın üzerine ince kat da olsa

uygarlık cilası çekmeye gayret edelim, tabii apartman katını da çadır ya da "yurt" sanıp kültablasını pencereden aşağı boca etmeyelim vatandaşlar! Orası çadır değildir artık, apartmandır, artık yerleştik, güç bela yerleşik düzene geçtik, artık buradan kalkıp başka yere konacak değiliz, yol Kapıkule'de bitiyor, bir daha Viyana'ya uzanma, Kerkük üzerinden körfezi zorlama, Kafkas Dağları'nı aşıp Kaşgar'a, Semerkand'a, Taşkent'e, oradan Ötüken'e, Baykal Gölü'ne, Çin duvarına ulaşma şansımız yok!

Bir kısmımız, güneşin battığı yere doğru yürümekten vazgeçmiyor, Viyana kapılarından kovulsa da üç yüz yıl sabredip bekliyor, sonra gidip Berlin'i, Köln'ü, Frankfurt'u ele geçiriyor, şimdilerde okyanus kıyılarına kadar ulaşıldı, bir de denizi aşarlarsa seyreyleyin dünyanın sonunu. Ama biz gene de beş yüz otuz beş yıl önce ele geçirdiğimiz bu şehirde kalmak üzere hesap yapalım ve kalacakmışız gibi davranalım. Kimbilir, aklımızı başımıza toplarsak belki bizi buradan sürüp çıkaramazlar artık, yerleşir ve otururuz popomuzun üzerine.

Bu arada, işte, inip bindiğimiz araçları de temiz tutup özenli kullanalım.

Lafla olmuyor tabii, olacak iş de değil. Banliyö trenlerinin kapılarında salkım saçak, kendilerine çok uzak saydıkları ölüme hiç de farkında olmadan meydan okuyan, çoğu zaman da bu savaşı vakitsiz, çok erken kaybeden çocuklarımızı oralardan kurtarmak için önce onlara vagonun içinde oturacak ya da ayakta duracak yer sağlamak lazım.

Tıkış tıkış vagonlarda (koltuğu delinmiş, penceresi kirli, zemini çamurlu!) dört saniyede bir ayağı tokyolu, ceketi partal, burnu sümüklü bir çocuğun çıkıp "Saaayın yolcular, sizleri bir dakika rahatsız ettiğim için özür dilerim" diye lafa başlamaması için de galiba o insanlara iş sağlamak gerekiyor.

Bakınız saaayın yolcular. Şu görmüş olduğunuz. Alamanya'dan hususi surette getirtmiş olduğumuz aparat. Dükkânda bin lira olup ben burada yüz liradan dağıtımını sağlıyorum. Yerle gök arasında, lokomotifle yük vagonu arasında satılmayan ne yoktur ki! Kabuğu ayıklanmış fındıkla kuru üzüm karışımı, tıraş bıçağı, kan taşı, diş macunu, sivrisinek kovma lambası, yatak çarşafı, çengelli iğne, tarak, dikiş iğnesine iplik geçirme makinesi, yastık yüzü, Nasreddin Hoca fıkraları, "en mükemmel mektup nümuneleri", rüya tabirleri, Namaz Hocası, En'am Cüzü, Mızraklı İlmihal, Amor prezervatifi, güneş gözlüğü, çorap, İbo kaseti, cep aynası, çiçek vazosu, video kılıfı.

Bir kadıncağız vardı, Kumkapı'dan binip Kazlıçeşme'de, Menekşe'den

binip Yenimahalle'de, Cankurtaran'dan binip Yedikule'de inip vagon değiştire değiştire para toplardı, bir süre kocası ameliyat olacak, iki bacağı da kesilecekti, ameliyat parası denkleştirmesi gerekiyordu, bir süre de ameliyat oldu da bir türlü memlekete gidecek yol parası bulamadılar. Bilmem hâlâ o hat üzerinde mi "iş tutuyor", kazandığı paraları dolara çevirip Manufacturers Hanover Bank'da hesap da açtırmış mıdır?

Tren vagonu daha dar yer, vapurda kaçmak mümkün, Adnan Pazarlama içeri dalınca sen de öylece dışarı uğrayabiliyorsun. Eskiden sıkılıp bunalmazdık, hem sayıları azdı "pazarlamacıların", hem de şirinlikler yapabiliyorlardı: "Bayanlar baylar, meşhur yüzücü Esther Williams, (o tabii Estele Vilyams diyordu!), denizin dibine daldığı zaman saçına dolan kumları bu tarakla çıkarırmış. Ücreti otuz beş kuruş! Arzu edene takdim edeyim."

O sıralar vapurda, hele ada vapurunda gene dümbelek def çalınıyor da, söylenen Allah Allah Bu Nasıl Sevmek değil, "ihtilal sonrasının" gözde parçalarından, Meğer İçimde Yanan Bir Volkanmış Sevgilim tarzı şeylerdi.

Şimdilerde dolmuş garabeti de yavaş yavaş hayatımızdan çekilmektedir efendiler. Yaşlılara sorarsanız, ikinci savaş yıllarının benzin sıkıntısında icat edilmiş ortaklaşa taksi tutma çözümü, "güzergâhı" belli, adam başına ücreti belli, taksiyle otobüs arası bir şeydir bu, bana göre de o ne otobüs ne otomobil olan minibüslerin ağababası, ne şehirli ne köylü, ne doğulu ne batılı olabilen insanımızın iki arada bir derede kalmışlığının fena halde bir öngöstergesi. Ne mal olacağımız daha 1940'ta mı belli? Öyle galiba, öyle değilse savaş bitip benzin gelince neden ortadan kalkmasın?

Şimdi ortalık portakala yakın sarılara büründü, bir Renault/Murat kalabalığı yolları kapladı ya, eskiden, emektarlar yavaş yavaş kayboluyorlar, o Hitler'in Atatürk'e hediye ettiği, sonra dönüp dolaşıp Taksim-Bostancı çalışmak zorunda kalan 1938 model Mercedes kimbilir nerelerde? İnsan gibi bir yaratık bu araba dediğin, onların da yaşlılığı hüzünlü oluyor, 1946, 1948 DeSoto'lar, 1952 Packard'lar, çocukluğumuzda "palamut" tabir edilen Plymouth, "bıyık" tabir denen Buick kalmadı. 1956 Chevrolet, daha doğrusu, Elli Altı Şavrule, o bütün zamanların gelmiş geçmiş en sağlam arabası hani nerededir?

İçi kirli koyun postu kaplı, cıgara küllüğü tıklım tıkış ağzına kadar dolu da kapanmayan, döşemesi çamurlanmasın diye gazete kaplanmış yeni otomobiller, o boynu bükük, kadranı ölü, kilometre saati çalışmaz, yağ göstergesi bozuk, kapı kolu çay kaşığından tornistan

edilip bakır telle tutturulmuş, koca burunlu, lomboz gibi küçük camlı külüstürleri trafikten kovdular. Onların kapılarında, kolun hangi yöne çevirileceğini gösteren ok işaretleri bile vardı, "ıstırapenteli" olanları vardı, Frenkçe "strapontin" lafı dilimize böyle uydurulmuştu, arkalığı katlanır, icabında üç kişi daha alır iskemleler. Bacak kadar veletken arkalarına kurulur, kendimizi önde arkada sepetli motosiklet içinde SS neferleriyle konvoy giden Doktor Goebbels hayal ederdik, şimdi çalılıkların ardından ateş açılacak, Fransız direnişçileri elbet pusu kurmuşlardır, nerede, otuz kuruşa gidilen Taksim-Beşiktaş yolunda, tam da o zamanın adıyla Mithatpaşa Stadı'nın üst başından dönemeci alırken.

Her neyse, bu yüce millet, sonunda taksi sürücülerine kilometre saati taktırıp üstelik onları da açtırabilmeyi bile başarmış bir millettir arkadaşlar! Eskiden yok muydu, vardı da çalışmazdı, arabanın dışında sağ dikiz aynasına yakın, langır lungur bir tuhaf araçlardı, şimdi ortalama üç ayda bir kuyruğa girilip değiştirilen, hababam yükselen açılış rakamları, kilometre başına gitgide artan "haraçlarıyla" bile hiç olmazsa nereden nereye gidersen ne tutacağını kabaca kestirebiliyor, üstelik sürücüye iki yüz üç yüz bahşiş de bırakıyorsun, daha ne? Eskiden pazarlığa kalıyordu, kaça olur abi hesabı.

Eh, hoş olmasına her bir şey hoştu tabii, Kalamış iskelesinden "bir vapor kalkeordu", ah vah edilecek bereli kalmamıştı ortalarda ama vapur camlarının zangırdamasının kendine göre bir şiiri vardı, belki şimdi de var, Halkalı hattının rayları, taşları, evleri ye incir ağaçlarını kahverengine bulamış tren külleri, şimdi de var, Skodaların "içeride" motoruna tek elinle basıp, tek elinle de koltuğun kenarına tutunup en öndeki tek kişilik yere geçip kurulması, tramvay kapısının körüklü parmaklığı, "mecburi ve ihtiyari, tevakkuf mahalleri". Eminönü'nde saat altında elinde çiçek sevgili bekleyenler, Beyoğlu'nda kızgın güneş altında sivri kadın iskarpinlerinin bıraktığı minik minik çukurlar, oyuklar. "Allah seni dairelerin çıkış saatinde Sirkeci durağına düşürsün" bedduası. Bakın, bu, otuz şu kadar yıl sonra "aynen" geçerlidir! Tabelalarında Karaköy 30, Aksaray 75, Saraçhane 60 yazan dolmuş durakları. kuruş olarak!

Bakalım ahalisi yirmi milyona çıkıp Yeni Delhi gibi sokak köşelerinde, kaldırım diplerinde yatıp kalkmaya başlayınca, 2000 yılında, kim hangi nostaljinin kuyruğuna takılıp, ah o 1989 yılı, İstanbul nasıl da sakin sessizdi, insanlar ne kadar kibar, ne kadar hanım, ne kadar efendiydi, hele o toplu taşıma araçları, o ne temizlik, o ne düzen, o ne güzellikti öyle diye yazılar yazacak.

ĞADYO GÜNLEĞİ

İyi günleğ, sayın okuyuculağ, işte yeni biğ yazıyla gene kağşınızdayız, üstelik tam da söz veğdiğimiz hafta ve aynı sayfada. Heğ şey gönlünüzce olsun, bakın işte bahağ da geldi, kuşlağ cıvıldıyoğ, kuzucuklağ meleşiyoğ, insanlağ aşk aşk diye inliyoğ, kalpleğ çatığ çatığ çağpıyoğ. Bu güzel bahağ günleğinde kalpleği aşk aşk diye çağpan insanlağ kığlağa çıkıp, popoyu çimenleğe süğtmek vağken heğ şeye ğağmen ğadyo dinliyoğlağ, üstelik Sezen Cumhuğ gibi adamlağa da sabığla tahammül ediyoğlağ.

Nasıl katlanmasınlar ki, hazret nostaljinin Allah'ıdır, yirmi küsur yıldır hem kızarız hem dinleriz! İnsanı bayıltır, çıldırtır, dinden imandan çıkartıp ağzını bozdurur, yedi silsile dümdüz gittirir, sonra da tutar bir plak koyar, o buğulu sesiyle Salvatore Adamo seni kapıp 1964' lere götürmez mi, ossaat "Hay babana rahmet" dedirtip kendini affettirmesini bilir.

Evet, Sezen Cumhur Önal'dır bu, klişelerin, "banalliklerin", Ümit Yaşar gibi, Turhan Oğuzbaş gibi alt-şiir ustalarının kullana kullana suyunu çıkardıkları bayat imgelerin, ucuz teşbihlerin, kolay istiarelerin adamı, gençliğimizin rüzgârı ve "Türkçe sözlü hafif müziğin" kralı. Kendisi bir sabah saat dokuz sularında, hani o insana fenalık geçirten bitmez tükenmez Türkçe, İngilizce, Fransızca ve Almanca haberlerden sonra TRT3 postalarında "Evet, sayın dinleyicileğ, işte gene kağşmızdayız, üstelik tam söz veğdiğimiz saatte." diyebilmiş adamdır! Sanki başka bir saatte yayına girip dinleyicileri şaşırtma olanağı varmış gibi ya da İstanbul Radyosu yönetimiyle arasında bir çekişme sürmekte de müdürler biz senin programını çat o saatte pat bu saatte yayınlarız arkadaş derler de bizimki hayır efendim benim dinleyiciye sözüm var ben mutlaka onlara söz verdiğim anda yayına girerim yoksa benden paso diyerekten direnmekte.

Sezen Cumhur'un dünyası bir "kitsch" dünyasıdır. Baba harçlığıyla ya da asıl meslekten kazanılan paralarla cepten bastırılan şiir kitaplarının, sahaflarda bir mukavva parçasına beceriksiz parmak oynatmalarla kalın uçlu keçe kalemle yazılmış seç al yüz lira yaftalı, kaldırım diplerinde yalnız ve mahzun bekleşen depo sararığı o eski ve satılmamış şiir kitaplarının dünyası. Bu dünyada martılar hep çığlık çığlığa uçarlar, tren düdükleri sevgilileri birbirinden ayırıp götürür, zenci şarkıcılar mutlaka çikolata renklidir, Beatles takımı "Liverpoollu dört asi delikanlıdır". Bir "disko dünyası" da vardır ve şarkıcılar hep

"parçalarıyla karşımıza çıkarlar". Şarkılar "parçadır" orada, yıldızlar "pop dünyasında bir fırtına gibi eserler" ya da "yılların ötesinden çıkıp gelirler". "Mikrofona gelirler ve mavi sularda köpük köpük mutlulukla süslenen bir aşkın şarkısını söylerler".

Üstad, yirmi beş yıl önce başlattığı akımın artık unutulmaya yüz tutmasından, kimselerin eski hizmetlerini hatırlamamasından tedirgindir, Türkçe söz yazdığı şarkıyı alır, evirip çevirir, beş ayrı kişiden beş ayrı düzenlemesini dinletir ve sonunda lafı bağlar: "Şimdi de, sözleğini benim yazdığım Tüğkçe düzenlemesiyle mikğofonlağımızda falanca."

Haksız mıdır? 1960'ların başlarıydı. Kadınları, sosyalizmi, filtresiz sarı kutuda Yeni Harman cıgarasını ve şişesi iki yüz yirmi beş kuruşa Güzel Marmara şarabını keşfediyorduk. Çocukluğumuzun o büyük caz orkestraları devri kapanmış, iri gitarlı, omuzları peştemallı, kara bıyıklı, ablak suratlı Güney Amerika müzikçilerinin bir ara ortalığı kasıp kavurduğu "Los"lar döneminin yaldızı kararmaya yüz tutmuştu. Duygusallık henüz diz boyuydu ama, Edith Piaf ölmemişti daha, Nat "King" Cole bizi henüz yaşamak fırsatını bulamadığımız sevdalara götürüyordu (Sezen'in deyişiyle, "kadife sesli şarkıcı Nat Kin Kol"). İtalya'dan kıvırcık saçlı, kalın, kara, bağa gözlüklü Peppino adında bir hergele, Fransa'dan Patricia adında ufacık tefecik bir esmer güzeli, Cezayir taraflarından Enrico adında Frenk eğitimi görmüş bir Arap-Yahudi kırması yeniyetme gönüllerimizi allak bulak ediyordu.

Geceleri yatılı okulun buz gibi, her tür koku ve her tür sese boğulmuş koğuşunda yorganı kafamıza çeker, yeni icat pilli ve de transistorlu minicik radyoya sapladığımız kulaklıklarla onları dinlerdik. Sezen elbette, gene o, eski ve vazgeçilmez gözağrımız, bir de Fecri, Fecri Ebcioğlu. Enrico ülkesini nasıl terk ettiğini, Paris'te sokakların, kaldırımların onu nasıl kucakladığını, arkadaşının karısına nasıl tutulduğunu anlatırken, Patricia kendisini yüzüstü bırakıp, daha güzel ve daha zengin bir kızla evlenmek üzere olan sevgilisine "Dokunma bana!" diye haykırırken, Peppino, o eski kırk beşlik plaklarda melankoli türküleri çağırıp eşşekliğinden ötürü elinden kaçırdığı eşi Roberta'ya yalvarıp yakarırken Fecri ile Sezen kendi hafif müziğimizin temellerini atıyorlardı.

Brüksel taraflarında yerleşmiş şu İtalyan oğlanı, Salvatore, hani şu Prenses Paola'yı gizliden gizliye seven, o zaman televizyon yok, ilk şarkısını dinlediğimizde bizim Oktay'la Galatasaray'ın soluk ışıklı Büyük Anfi'sinde, hüzünlü bir "akşam etüdü" sıraları, kadın mıdır erkek midir diye iddiaya giriştiğimiz Adamo nam herif (ben erkek diyordum, Oktay kadın diye tutturmuştu, bahsi ben kazandım, bak

aradan yirmi beş yıl geçmiş, şiştin mi Oktaycığım?) kar mı yağdıracaktı, Türkçe de yağdıracaktı o karları. Kolay mı, 1961 Anayasası, binlerce yıllık varlığımız süresince görüp göreceğimiz tek rahmet olan o güzelim Anayasa yürürlükte, Türkiye İşçi Partisi yeni kurulmuş, tiyatro sanatı altın devrini yaşıyor, ortalıkta kitap kıyamet, turizm patlaması yaşıyoruz, Jules Dassin "Topkapı" filmini çekmek üzeredir.

Adalet Partisi diye bir parti yavaş yavaş sesini duyurmaktadır, düpedüz Demokrat Parti'nin mirasçısı diyorlar, henüz Süleyman Demirel piyasada yok, ülkeyi İsmet Paşa koalisyonlarla götürüyor. Sezen Cumhur bize o günlerin yadigârıdır, hem kızarız, hem dinleriz. Ölünceye kadar da vazgeçmeyiz! Sesi çıtkırıldım, şarkı aralarında sapladığı dolgu maddesi laf ebelikleri ucuz, kolay, basit olabilir, o gene bir yolunu bulur kendini bağışlatır, iki Carli, bir Macias, bir Di Capri, üç Adamo çalar, bir fırt Cole, bir tutam Escudero derken bizi alır, geleceğe umutla baktığımız, her şeyin iyiye gideceğine inandığımız, Türkiye'nin doğru dürüst bir ülke olacağım sandığımız o yıllara götürür.

Haa, bakıns, bir de Aykuts Sporels vardırs. Kendisi Moda'lıdırs, ve de Sezen'den de büyüktürs. Bir sabah Sezen çıkar TRT3'e, bir sabah Aykut. Hazretin sesi tok, hayli erkeksi, bir bakıma "macho"dur, ağdalı ağdalı konuşur, o da Sezen'den aşağı kalmayıp eski şarkılarla bizi mesteder ama, her kelimenin sonuna "s" eklemek gibi garip bir tutkusu vardır. Bu kulaklar kaç kez sabah sabah, tam çayını kahvesini içip işe gitmek üzere evden çıkmaya hazırlanırken, Sporel'in Yeşilçam ağzıyla "Nayır, Nolamaz" misali "Evets" dediğini duyup sinirlere gark olmuş, o gününden de, o gün yazacağı yazıdan da hayır gelmemiştir! Aykuts Sporels'in programında Orsons Welless'ten "I Knows Whats it is to be Youngs" dinlemek mümkündür. Elviss Presleys'ten roeks ands rolls parçaları da.

Son zamanlarda bu iki eski kulağı kesiğe bir de Atilla Dorsay ağabeyimiz eklenmiş, amansız müzik kültürüyle pazar öğle üstleri bizi radyo başına koşturur olmuştur. Sesi kıvamında, konuşma tarzı hafif mülayim ve olmayacak çağrışımlara açıktır, ama iyi şeyler çalar, güzel şeyler çalar, bizi yaşamadığımız, yetişemediğimiz, ama nostalji belası değil mi, tıpkı yaşamış gibi özlediğimiz 30'lara, 40'lara da kaptırır.

Bu TRT'nin programları da, yapımcıları da, bültenleri de ayrı bir âlemdir. Açalım gazeteyi bakalım: Saat dokuz. "Diskoteğimizden". Be adam, biz de sana çalacağın plakları bakkaldan aldın demedik ya, elbette diskoteğinden çıkarıp çalacaksın. Peki ama hangi şarkıları çalacaksın? Saat on. "Sabah konseri". Peki ama ne? Alaattin Yavaşça

mı, Münir Nurettin mi, Beethoven mi? Saat on bir. "Müzik. Müzik. Müzik". Bak bu iyi. Hiç olmazsa müzik çalacağını belirtiyor, yani Başbakan'ın meydan nutuklarını dinleyecek değiliz. Saat on iki. "Küçük konser". Eh, oda müziği falan takılacağınız anlaşılıyor hiç değilse. Saat on üç. "Müzikli dakikalar' . Öp babanın elini. Saat on dört. "Bir konser". Ananın örekesi! Saat on beş. "Bir solist". Bre kim yahu, kim? Saat on altı. "Günün konseri". Sağol be. Saat on yedi. "Konser saati". Yok yahu? Saat on sekiz. "Müzik yelpazesi". Sahi mi canım? Saat on dokuz. "Müzik demeti". El insaf. Saat yirmi. "Esintiler". Hayrola, yağmur mu başladı? Saat yirmi bir. "Gece konseri". Eksik olmayın. Saat yirmi iki. "Gecenin getirdikleri". Henüz zıvanadan çıkmadıysanız, sıkı durun, saat yirmi üç. "Birlikte dinleyelim". Saat yirmi dört. "Gece ve müzik". Radyolarınızı kapatmayı unutmayınız.

Sinema Günleri siftahında seyredilmiş bir Woody Ailen filmi, "Radyo Günleri", yazarı nerelere itiyor. İmdi, yazıyı nasıl kurmalı? Sezen'le Aykut'u mu hacamat etmeli, eski defterleri yoklayıp hanım okuyuculara mendil mi ıslattırmalı (dantel ya da keten olacak, Selpak kullanan nesle aşina değiliz!), yoksa lafı punduna getirip TRT'ye ve eski müdürü Toskay'a yüklenip Cem Duna'ya öğütler mi vermeli. Woody'i mi anlatmalı yoksa?

Şöyle sıradan bir geçelim mi? Hadi Sezen'in bir zamanlar yumurtladığı "Hayat üç perdelik bir sahnedir, birinci perde çocuk yılları" gibi Türkçe'den başka her dilden olabilecek skandalları unuttuk diyelim, diğer TRT güllerinden hesap sorulmayacak mı yani? "L" harflerini bir türlü "telaffuz" edemeyen spikerler kraliçesi Aytaç Hanım'ın (Kardüz), o her akşam "biydiriydi, gönderiydi, beyirtiydi" gibi harikalarının Türkiye'sinde, "hemen" soru "yönelten", otuz dakikalık programda altmış kere "evet" diyen, şarkıcıdan "şarkının anonsunu alan", öööö'lü eeeee'li sunucularımız.

Şekerli sesiyle, bitmez tükenmez "rebound" öyküleriyle Ertan Yüce kardeşimiz. Neredeyse Muhammet Ali'yi Real Madrid'de oynatıp ring ya da minder üzerinden potaya şut attıracak Ümit Aktan dostumuz (Arkamdaki sırada otururdu, lacivert ceketimin sırtına benden habersiz cebir kopyası yazardı, ve çok iyi santrafor oynardı, ilk eşiyle de ben tanıştırmıştım, nereden aklına esti de spiker olmaya kalktı bilmem!). Türk-İslam sentezinin mümtaz evladı Ertürk Yöndem rezaletleri. Halit ağabey soğuklukları. Orhan Boran-Güler Boran-Enis Fosforoğlu sevimsizlikleri. Ronald "Reygın"ı "Niv" York'a götüren, klasik müzik programlarında İtalyan operalarını sunarken İtalyancayı Arnavut lehçesiyle okuyan, sanki dünyada başka tenor yokmuş gibi her Allah'ın pazarı saat dört buçukta dönüp dolaşıp Sandor Konja aryaları çalmayı huy edinen değerli arkadaşlarımız.

Eh, o kadar kabahat BBC'de bile olur. Ama yapanlar Türktür, o ayrı. Bir ara "Houari Boumedien"i "Hayri Ebumedyan" yapmışlardı da bütün dünya şaşmıştı, şu bizim Aldwych'in ortasında Bush House'ın tepesindeki devlet dairesinde mesai dolduran BBC Türkçe Servisi.

Woody'nin filmini kaçırmayın. Amerika'nın o savaştan hemen önce ve savaş sırasında halkın nabzını elinde tutup attıran görüntüsüz aptal kutusunu, reklam bombardımanlarını, gerzekler için yarışma programlarını, Glenn Miller cazbantının, Ray Coniff "orkestra ve korosunun" inanılmaz hüznüyle ayışığı serenatlarını, Guadalcanal'dan, Voronej önlerinden, El Alameyn'den cızırtılı cephe haberlerini pek güzel anlatmış. Gittikçe bizden uzaklaşan, bir daha hiç geri gelmeyecek, gitgide soğuk, soluk, donuk sislere bürünen o günleri, o her ayrı şarkının ayrı bir anısı bulunan eski yılları, çocukluğunu, buruk ve uzak dönemleri anıyor.

Bir tek şey atlamış. Radyo aracının kendisini. Hani şu lambalarının ısınması için bir-iki dakika beklediğimiz, sunucunun boğuk sesinin çok uzaklardan yavaş yavaş belirdiği, göstergelerinde renkli pırıltılarla isimleri bize gizemli dizeler gibi gelen, hiç görmediğimiz ülkelerin vapur düdükleri, balıkçı ağları, bıçkın akordeoncular, kaldırım yosmaları, karartma geceleri, Alman çizmeleri, vesika ekmeği kokan şehirleri: Hilversum. Aberdeen. Bilbao. Dresden. Port Said. Vladivostok. Cibuti.

Bir de gemi telsizleri. Uğultulu kıvılcımlar. İki istasyon arası, Lale Andersen'in buğulu sesinden Lili Marlene ile Tino Rossi'den "J'attendrai" arasında pırıltılı kelebekler gibi uçuşan garip dalga boyları, düt dütler, cıv cıvlar.

Peki sizler nerelerdesiniz, Galatasaray maçında "Candemiiir. Candemiiir." diye bağıran Pertev Tunaseli? (Turgay, Candemir, Büyük Ahmet üçlüsü Lefter'in golüne engel olabilecekler mi? Ya İsfendiyar? Kadri ileri uçta varlık gösterirse Mithat Paşa Stadı'nın Gazhane tarafındaki kalesine sayı kaydedebilir). "Sütünü" içe içe avcılık, balıkçılık, ille de güreş üzerine ahkâm kesen sevgili Eşref Şefik? Eddie Calvert'in trompetiyle açılan pazar akşamlarının Muvakkar Ekrem'li saatleri? Kervansaray'dan yılbaşı eğlenceleri "nakleden" o eski Orhan Boran? Salça Stelyo, Şişko Nuri? Yuki? Neredesin "Mikrofon Kuliste" programı? Neredesin perşembe geceleri tok sesiyle öyküler okuyan Orhan Hançerlioğlu? İpana bilgi yarışmaları?

Çare yok. Çocukluğun uzakta. Gençliğin piç olmuş. Orta yaşlılığın eli kulağında. İstanbul yok artık, Türkiye'nin elden gitmesine çeyrek kalmış. Ne bugünün mutlu, ne yarının umutlu.

Çare yok. Ne yapacaksın?

Sezen Cumhur'u dinleyeceksin elbette! Allah müstahakını versin.

SCHIZOPHRENIA CULTURALIS

Şimdi bu yağmurda çamurda, bu ömür törpüsü trafik sıkışıklığında kim kalkıp da Cağaloğlu'na gidecek?

Çayını demlersin, çıkıp bakkaldan iki paket Camel (deve marka!) cıgarası yedeğini alırsın, koyarsın Beethoven'in üçüncü piyano-viyolonsel sonatını, daktilonun başına geçersin. Amaç, 24 Aralık 1988 gecesi televizyonun birinci programında arz-ı endam eyleyen "Leyla ile Mecnun" nam şaheseri hatırlamaya çalışıp makaraya sarmak.

Sonra birden kafana dank eder.

Baba Ludwig'in "la" tonunda yazdığı öyle bir sonat ki bu, bütün bir dokuzuncu senfonisine değişmem, kasette piyanoyu Marie de la Pau, çelloyu da gene babalardan Paul Tortelier çalıyor, eh, belki daha iyi bir "icrasını", piyanoda Sviatoslav Richter, viyolonsel ya da çelloda Mistislav Rostropoviç, "Alamanya'ya" ısmarladık, hem de "kompakt disk", aşağısı kurtarmaz, vakitlice gelir de dinleriz inşallah.

Birinci bölüme "allegro ma non tanto" tempo istiyor Ludwig Baba, neşeli ama pek o kadar da değil! "Allegro molto" dediği "scherzo" bölümü de, "allegro vivace" dediği son kısım da aslına bakarsanız hüzünle neşenin birbirine düğümlendiği enfes örgülerle gelişiyor, öyle bir canlı neşeli, bir durgun hüzünlü, piyanoyla viyolonsel, biri alıp biri bırakarak, birinin yakaladığı cümleyi öteki tamamlayarak, birinin lafını öteki yarıda kesip ağzından alıp tamamlayarak, insanı götürüyorlar, nereye, geçen yüzyılın başında Viyana taraflarına!

General Bonaparte Prusya üzerine yürüyor, saç modası değişmiş, artık soylular gibi peruka takılmayacak, saçlar arkadan kuyruk yapılıp üzerine bir de kadife kurdele bağlanmıyor, alabildiğine uzatıp serbest bırakıyorsun, ceketler önden hayli kısa, kuyruğu yerlere kadar sürünüyor, Türklerin padişahı ayaklanan askerlerce sarayında boğazlanmış, Amiral Nelson Fransız donanmasının canına okuyacağına yemin etmiş diyorlar, Josephine Hatun mükemmel göğüslerimi göstereceğim diye yeni bir giysi biçimi ortalığa saldı salalı çevrede açılan saçılana. Herhalde Halit Abi de (Refiğ), "Leyla ile Mecnun" senaryosu üzerinde çalışır, filmi plan plan önce kafasının içinde çekerken, içeriden Gülper Hanım'ın piyanoda Cesar Franck çaldığı duyuluyordu ya da Elgar, ne bileyim?

Hal-i pür melalimizi bundan daha iyi özetleyen bir şaşkınlık aramakla

bulunmazdı, meğer ki rastgele! Schizophrenia Culturalis.

Şimdi bu filim çok şahane bir filim oluyur. Sezonun süper şahane filimi. Leyla'yı Gülşen Bubikoğlu yaşatıyur, Mecnun ise Orrrhan Abimiz! Purodüksüyon yapımcısı Gülşen Abla'nın kocası Türker İnanoğlu oluyur, recisörcü yönetmeni Halit Refiğ. Hüseyin Peyda zalim hükümdarı oynuyur, Turgut Özatay zalim hükümdarın veziri Hişam, Hayati Hamzaoğlu Orrrhan Abimiz'in asıl ve en hakiki babası, Yılmaz Köksal da esas çocuğun arkadaşı. Filimde binlerce figüran, bunlar Alyon Sokak'ta On Bir Osman'ın kahvesinde akşama kadar maça kızı, pırafa oynuyurlar, bu arada purodüksüyon amircisi gündüzleri Azmi'nin kahvesinde okey tahtası başında, akşamları da gene Azmi'nin barına gelip Ardıç Kuşu'nun yanındaki tabureye tünüyür, fışkı içiyur. Şimdi yazayım ben bu filimin süper şahane mevzusunu, aydınlatayım okuyucumu, alayım zevk.

Hüseyin Peyda zalim hükümdar oluyur, şarap içip karı oynatıyur. Bu ne biçim Müslüman canım? Zalim hükümdarın oturduğu taht tavus kuşu şeklinde, purodüksüyon amircisi kimbilir hankı Holivut filminden görüp araklamış. Bunun sağında iyi vezir, Mecnun'un sonradan olma bubası, solunda kötü vezir Turgut Özatay fasulya sırığı gibi hep ayakta duruyurlar. Turgut Abi de şarap içip ortalık yerde oynayan karılara yeşillenuyur, iyi vezir Mecnun'un babası iyi vezir olduğu için öyle kötü şeyler yapmıyur. Namazında niyazında bir adam gibi adam. Diyur ki, sultanım biraz ayıp oluyur, şu zıkkımı içmeseniz, zalim hükümdar da cevar veriyur, diyur ki ey benim vezirim, sevaplar senin günahlar benim ossun varsın, elindeki kupadan bir yudum daha şarap içiyur, oynayan karılardan birine sarılıyur. Karılar, Halit Abi'nin "gülmeyin lan zilliler, kameraya bakmayın, oynuyormuş gibi yapın" diye olmayan saçını başını yola yola kamera arkasından ettiği nasihatlere aldırmayıp gülüyurlar. Zalim hükümdarın tavus kuyruğu tahtı Güney Sanayi kadife, purodüksüyon amircisi toptan fiyatına fabrika satış mağazasından alıvirmiş, kupalar teneke de üzerine nalburdan gene toptan fiyatına soba borusu yaldızı sürüvermişler. Karılar, siz sayın seyircileri için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan Erler Filim tarafından Adana'nın en kıral pavyonlarından hususi surette getirtilmiştir!

Şimdi efendicağızıma söyleyeyim, bu zalim hükümdar Hüseyin Peyda'nın güzeller güzeli bir de kızı var (herifin filmdeki adını hatırlasam söyleyeceğim ama, aklımdan çıkmış, önemli değil, Vakkas bin Rakkas gibi bir şey.) Şimdi bu hanım dünya güzeli Leyla oluyur, ondan sonra efendim, zalim hükümdar bir gün yanına zalim vezir Turgut'u alıp, (burada sözü edilen zalim vezir Turgut, filimde zalim veziri oynayan Turgut Özalay olup, "zalim vezir" tanımının Sayın

Başbakan Turgut Özal ile uzaktan yakından hiçbir ilgisi yoktur, aksini iddia edenleriniz kâfirdir, dinsizdir, zındıktır ve de böyle bir yakıştırma ancak muhalefetin uydurması olup 12 Eylül felsefesine fena halde aykırıdır), büyücü karıya gidiyur. Büyücü karının bakımsız baykuşu da var, ama burnunun takma olduğu fena halde belli oluyur, purodüksüyon amircisi Azmi'nin kahvesinde okeyde ütüldüğünden, önceki akşam da barda eşek yüküyle hesap gelip hesaba yazdırdığından kafası bozuk, büyücü karının burnuyla uğraşmamış. Hoş bu sezonun süper şahane filminin bir de "ar direktörü" var ya, ar ve hâyâ duyguları yerinde olan hiçbir ar direktör bu işe girmez ama neyse, bu ar direktör de bizim Erdoğan gibi Tatbiki'nin kapısının önünde yağmurlu havada iki kere dolmuş beklemeyle grafikçi reklamcısı olanlardan herhal!

Soona abi, bu büyücü karı diyur ki, senin şu güzeller güzeli, purodüktörcünün karısı kızın Leyla var ya, karşısına bir oğlan çıkacak, bunlar birbirlerini sevecekler ve de aşkları dünya durdukça türkü edilecek, dillere destan olacak! Lâkin dikkat isterim, bu oğlanın babası öyle ithalat ihracatla, belediye başkanlığıyla, banka müdürlüğüyle, bakanlıkla falan iştigal etmiyur, oğlanın babası halktan bir adam, yani ortadirek mensubu, parasız pulsuz, çulsuz takımından! Ey zalim hükümdar Hüseyin Peyda, nereden peydahlandığı belli olmayan bu oğlana sakın ola ki kızı vermeyesin, Leyla öyle pavyon davulcusuna falan değil, Şeyh Ahmet Zeki Yamani, pardon, neyse işte, Şeyh Bilmemne Hazretleri'ne layıktır. (Şeyhin adı da aklımdan çıkmış, lâkin bu Şeyhin bir de bacısı var ki, Mehlika Sultan, filmin en can alıcı noktası da işte orası, teleme peyniri gibi karı, her yanı bıngıl bıngıl.)

Zalim hükümdar Hüseyin bu işe çok bozuluyur, hemen diyur, hüküm ki, memalik-i mahrusa-i şahanede ne kadar oğlan çocuğu varsa telef edile! İyi vezir ben günaha giremem yukarıda Allah var deyip kendini çekiyur, kötü vezir Turgut, dalkılıç yeni doğmuş erkek bebek kırımına girişiyur. Bunlar bir köye geliyurlar, filimin senaryo hikâyecisine göre burası Arabistan sayılıyur, tabii seyirci eşşek olduğu için buranın Harran Ovası olduğunu anlayamıyur, zalim hükümdarın sarayının da Urfa'da bulunduğunu anlayamadığı gibi. Bu arada köyde bir Kürt karısı oğlan çocuk doğuruyur, Turgut gelip oğlanı kesiyur, fakat, nınının, o da nedir? Karı bir oğlan dahha dogurmiştir! Turgut bunu kesemiyur, babası da (gençliğini başka bir herif canlandırıyur, yaşlanınca Hayati Hamzaoğlu olacaktır agam), oğlanı bir sala bağlayup Fırat nehrine salıveriyur. Senaryocusu filimin buraya kadarını Tevrat'tan araklamış da, bundan sonra Allah'tan Hazret-i Musa'yı rahat bırakıp Süleymaniye Camii Avlusu'nda düzenlenen 1. Milli ve Ahlaki ve de Terbiyevi ve de Dini ve de İslami Kitap Fuarı'ndan yüzde yirmi iskontolu aldığı taşbasması "Leyla ile Mecnun"

isimli eserden faydalanıyur.

Uzatmayalım, oğlanı kim buluyur bakalım? Firavunun kızı! Hayır, geçiniz, puan kaybediyursunuz, iyi vezir buluyur. Hemen kapıp karısına getiriyur, Kadir Mevla'mın hikmeti, karı kısırmış, yani kız çocuk doğuruyur da oğlan çıkartamıyur, diyur bunu bana Cenab-ı Haq göndermiştir agam, ben bunu alırem, gendi oğlum gibi bakirem, besleyip büyütirem.

Oğlan büyüyür, kız da büyüyür, bunlar daha beş yaşında birbirlerine âşık oluyurlar. Elele tutuşuyurlar, gözgöze bakışıyurlar, Urfa' nın balıklı gölüne el daldırıp balık avlıyürler, boylarından büyük atlara binip Kilyos çöllerinde geziniyürler. Derken ortalık bir karışıyur, toz duman oluyur, şimşekler çakıyur, ak sakallı, nur yüzlü bir ihtiyar beliriyur. (Burada anılan ak sakallı, nur yüzlü ihtiyarın Karl Marx ile uzaktan yakından bir ilgisi olmayıp, bunu böyle algılayanlar vatan ve de millet düşmanı Allahsız gomonizlerdir). Bunlara diyur, siz büyüyünce Leyla ile Mecnun olacaksınız, kitabınız cami avlusunda satılacak, Halit Amcanız da sizi filim edecek, ona göre ha! Edebinizle davranın, beni Cem Duna'ya rezil etmeyin! Ak sakallı ihtiyar oraya bir tohum ekiyur, diyur ki bu hurma ağacıdır (duyuyor musun Fehmi?), bu da aşkınız gibi büyüyecek, aşkınız ölmedikçe bu da kurumaz.

Gel zaman git zaman, kızla oğlan büyüyurlar. Oğlanın asıl adı Qadir, esasında Orrrhan Abimiz. Seyrek kara sakalı, kısa bacakları, başında Arap maşlahıyla ortalıkta şopar gibi dolanıyur. Bu arada cumartesi akşamı Arap Selahattin'in kahvesinde televizyon başında oturup filmi seyreden bütün Kadir'ler ciğerlerinden vuruluyurlar, ayıp olmasa kahveyi bırakıp en yakın birahaneye koşacaklar ama, senaryo mevzusu çok şahane heyecanlı, acaba sonunda ne olacak, Mecnun Leyla'sına kavuşacak mı acebam?

Derken alçak senarist yapacağını yapıyur, kızı işte o şeyh hazretleri istiyur. Kız diyur gitmem, ben Kadir'i severim. Kadir bağrına taş basamaz, başlıyur arabesk türkü çığırmaya. Zalim hükümdar Kadir'in eline bir nâme tutuşturup şeyhe gönderiyur, güya diyur ki ben kızımı Kadir'e vereceğim, bu arada zalim vezir Turgut'a da diyur ki, herifin yolunu kes, katlet. Zalim vezir Turgut, Kadir'i dargelirli işçi memur gibi avlıyur, birkaç ok atıyurlar, Kadir bunları çekip çıkarıyur ama yere düşüp bayılıyur. Zalim vezir Turgut Kadir'i öldü sanıp kurda neye yem olsun diye dağ başında bırakıyur, Kadir'in boş böğründe sakladığı Leyla'nın kanlı çevresini de alıp hükümdara geliriyur.

Hükümdar diyur aferin oğlum Turgut (hükümdarın adı Ronald Reagan ya da George Bush değildir), kızını çağırıyur, diyur ki, bak bakalım bu

senin mendilin neyin midir, o da ağlayaraklan diyur ki evet buba, bu benim Kadir'e verdiğim mendildir, şimdi ben şabalak olduğum için Kadir'in öldüğüne inandım. At sırtında hurma ağacının dibine gidiyur, ağlayıp zırlayaraktan dövünüyur, o sırada gene şimşekler çakıyur, ak sakallı ihtiyar gelip diyur ki, korkma kızım zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyin yoktur, pardon diyur ki korkma kızım Kadir hayattadır. Bak hurma ağacı da yerinde duruyur.

Kadir, böğrüne yediği kırk sekiz tane oktan sonra sağdır, kalkıp yürüyur, bir yandan da Hüseyni makamından yanık sesiyle Leyla Leyla diye çığırırken yolunu PKK militanları kesiyurlar, bunlar şekavetmiş, Kadir'i esir edip esir pazarına satmaya götürüyurlar. Kadir yolda esas çocuğun arkadaşı Yılmaz Koksal ile tanışuyur. Bunlar böylece türkü çığıraraktan Bağdat'ı tutuyurlar.

Burada, gündeliği yedi bin beş yüz liradan figüranlık yaptıkları için karıdan başka her şeye benzeyen karılar senaryo icabı bilmem kaç altına satılıp durur, esas çocuk Orrrhan Abimiz ile esas çocuğun arkadaşı Yılmaz Koksal sıralarını beklerlerken bir tahtıravan yanaşıyur. içinde bıngıl bıngıl bir karı, karının oynak olduğu gözlerinin fel-fecri okumasından belli, meğer bu Mehlika Sultanmış. Karı bunları beğeniyur, besbelli bir şey işte canım, Orrrhan ile Yılmaz'ı damızlık olaraktan kullanacak! Karı bunları o zamanın parasıyla iki yüz altına satın alıyur, sarayına götürüp hamama sokuyur ki bitleri kırıla, temiz çamaşır çıkarıyur, yumurta kırdırıyur, pekmez bal ney yediriyur, tabii seyirci gene eşşek olduğundan bu Mehlika Sultan meğer Leyla'ya talip olan şeyh bilmemnenin hemşiresiymiş, bunu anlayamıyur. Kötü kadın Mehlika gelip ikide bir Orrrhan Abi'nin pazularmı yokluyur, kötü kadın ya.

Derken abi, Leyla gelin geliyur. Fakat Leyla'nın aklı Orrrhan' da, taş ocakları olduğu iddia edilen Kilyos-Gümüşdere sırtlarında çapa sallayan köleler arasında Orrrhan'ı arıyur. Bu arada Mehlika Sultan bir punduna getirip Orrrhan'ı yatağa atıyur, bu Orrrhan keriz galiba, löpçük gibi karının iman tahtasına çökecek yerde gırtlağına sarılıyur. (Burası TRT makasdarı tarafından azıcık kesilmiş, öyle ya, televizyon başında çoluk var, çocuk var.) Kötü kadın Mehlika zaten filmin başından beri kıçı başı meydanda dolanmakta, (ulan bunlar ne biçim Müslüman yahu, şarap da içiyurlar, memeleri de açıyurlar.), cüppeyi bir atıyur, altından dansöz kıyafeti çıkıyur! (Kötü kadın ya.). Orrrhan bunun gırtlağını sıkınca karı çığırmaya koyuluyur, kötü vezir Turgut yetişip Orrrhan'ı zindana tıkıyur. Mehlika kötü kadın olduğundan ille birisiyle yatması lazım, bu sefer de Turgut'u gözüne kestiriyur.

Leyla tam bu sırada, şeyh hazretleriyle gerdeğe girmek ölümden de acı

olduğundan (yahu ne var ki bunda, alt tarafı bir coitus olayı!), yüzüğünde sakladığı zehiri kadehine döküp içmek üzeredir. (Öyle şarap marap değil, Leyla dini bütün Müslüman kızıdır, Meysu Portakal içiyur), lâkin Orrrhan'ın sete gelmeden duble lahmacun yemiş olduğu için sıtma görmemiş gibi çıkan Davudi sesi, zindanın "dıvarını" delip Leyla'ya kadar geliyur. Leyla, Kadir'in sağ olduğunu anlayıp zindana hamle ediyur, bu sırada esas çocuğun arkadaşı Yılmaz da onu alıp yol "gosteriyur", zalim vezir Turgut da Mehlika'nın yatağından çıkıp (filim senaryosunun hikâyesinin mevzusu terbiyevi öldüğünden kelli Mehlika göğüslerini Güney Sanayi saten perdeliğiyle kapamaktadır) zindana hamle ediyur. Zindan dediğin Yerebatan Sarnıcı, zaten saray dediğin de içi Topkapı Sarayı'nın Bağdat Köşkü, dışı Ayasofya'nın "narthex" bölümü. Seyirci eşşek olduğu için bunları da pek anlayamıyur.

Bunlar zindanda arabesk üzerine iş tutup çığırırken öpüşüp koklaşa oynaşıyurlar ve de basılıyurlar. Esas çocuğun arkadaşı Yılmaz, bütün Yeşilçam filmlerinde olduğu gibi "abisi manitasıyla kaçabilsin" diye askerleri oyalar, kendini feda edip ölürkene, Orrrhan da zindancının belinden aldığı kılıçla Turgut'u şişliyur. Turgut kötü adam olduğundan bir besmele çekemeden doğruca cehenneme direk olmaya gidiyur.

Şeyh hazretleri pek kızıyur. Leyla da tam bu sırada, "Bana Orrrhan, pardon Qadir sahip oldu. Karnımda onun çocuğunu taşıyurum" demez mi? (Aslında bunlar temiz aile çocuğu, Orrrhan'ın Leyla'ya sahip olduğu falan yok, kız mahsuscuktan öyle diyur, çünkü bir kere Orrrhan sahip olunca kız "kirlenmiş" sayılıyur, şeyh hazretlerine ambalajı bozulmamış mal gerek ya.), şeyh de diyur, o zaman recm edileceksin, yani boğazına kadar taşa gömülüp taş atılmak suretiyle öldürüleceksin. (Polis Radyosu'nun, "falanca plakalı otoda falanca çanta unutulmak suretiyle kaybedilmiştir" duyuruları gibi "resmi söylemle".). Bubasına da diyur ki ilk taşı sen at. Herif diyur olmaz. Şeyh diyur atacan, buba diyur hayır atmayacam. Zalim hükümdar hatasını anlıyur, kızından af diliyur, affet beni gızıım diyur ve de şeyhin okçuları tarafından oklanıp ölüyür, hak yerini buluyur, Leyla da taşlanmak suretiyle cennete yollanıyur.

Bu arada Kadir'in gözlerine mil çekiliyur. Lâkin zindancıbaşı Hayati Hamzaoğlu, Kadir'in bebekken omuzuna komuş olduğu manda döşü gibi kızgın damga izinden onun oğlu olduğunu anlıyur, gözüne mil çekmek yerine gözlerinin altını purodüksüyon amircisinin Rebul Eczanesi'nden satın aldığı Amerikan tentürdiyotu ile kırmızıya boyuyur. Sonra da sırtına alıp götürüyur, ona diyur ki senin gözlerin kör mör olmadı, buralarda dolanacağına git Leyla'yı bul. Orrrhan Abi bir de geliyur ki ne görsün, Leyla taşlanmak suretiyle recm edilmiş,

lâkin kafası gözü her şeyi yerli yerinde! Elini sürünce kan izi man izi de kalmıyur (Tat Domates Salçası), kızı sırtlayıp Kilyos çöllerine vuruyur. Son sekansta Orrrhan abimizi sakalı uzamış, aklını yitirmiş, cinnet getirmiş buluyuruz (aferin ulan purodüksüyon amircisi, Orhan'ın takma sakalı bu sefer iyi yapıştırılmış), döne dolana gene Hüseyni makamında Leyla Meyla diye bağırırkene, filim bitiyur, her Yeşilçam filminde olduğu gibi koyu fon üzerine titrek SON yazısı çıkıyur. Reklamlar. Vınnn. Ne geçti, Renault geçti. Özen gösteren annelerin margarini Sana. Devamı buna benzer bir şeyler. (Bu arada, Al Baraka adlı Müslüman finansman kuruluşu uyanıklık etmiş, filmin en can alıcı yerine, arasına girip, faizsiz kazıklanmanın nimetlerinden sözediyor, aferin ulan, uyanık heriflersiniz vesselam!).

Ayıp olmuyor mu Halit Abi? Sen ki Yeşilçam kerestelerinin içinde yönetmene benzeyen tekeş tükeş kişiden birisin, bir "Aşk-ı Memnu"ya, bir "Haremde Dört Kadın"a, resmi ideolojiye karşı görünüp domuzuna resmi ideolojiden yana hokkabazların ihbarı üzerine yakılan, senin de üç yılını yiyen, seni on yıl birden yaşlandıran, tepende saç bırakmayan TRT kazığına bile dayanabilmiş, "opus magnum"u "Yorgun Savaşçı"sı yakılmış adamsın. Nasıl yapabildin bunu? Rahmetli Kemal Abi (Tahir) sana böyle mi öğretti? Halk bunu istiyor teraneleri artık sökmez, eh ne yapalım, Başbakan da Zagor okuyor demekle işin içinden sıyrılamazsınız, biz onu çoktan Allah'a havale edip peşini bıraktık, şimdi bir de siz mi çıktınız?

Halil Refiğ, Gülper Hanım'ın içeriden tıngırdattığı Cesar Franck'ı dinleye dinleye "Leyla ile Mecnun'un senaryosu üzerinde çalışıyor, ben Beethoven'in üç numaralı piyano-viyolonsel sonatını dinleye dinleye eleştirisini yazıyorum. Şimdi, Allah bilir, bu yazıyı okuyan iki budala da çıkar halkımızın öz değerlerinden, onunla bütünleşmek gereğinden dem vurur, düşünce sefilliklerini örtbas etmek için 12 Eylül sonrası sakal bırakıp gündüzleri Süleymaniye'ye geceleri Saint-Antoine'a giden kerametleri kendilerinden menkul Müslüman komünistlerimiz burun kıvırırlar, vay efendim.

Yahu biz "tarihi film" yapmayın demiyoruz, adam gibi yapın diyoruz, Bernard Borderie, Angelique filmlerinde, Jean Marais'ye oynattığı Kapestan'lı, Ragastan'lı şakada şukada kılıç ve pelerin öykülerinde gerçekten "art director" kullanıyordu, 1950'lerin İtalyan süprüntüleri Masis'lerin bile iyi kötü "estetik" düzeyleri vardı.

Galiba yazarları da, yönetmenleri de daha yetenekliydi ayrıca.

Sizin becerebildiğiniz, Tarkan, Malkoçoğlu gibi zıpırlıklarda Fahrettin Cüreklibatur'u, pardon, Cüney Arkın'ı hoplatıp zıplatmak, daha eli

yüzü düzgün işlerde Gaffar Bumin Çıtarak'a, pardon, Fikret Hakan'a rol kestirmek oldu. Dev adamı rahmetli eski hamamcı, yeni basketçi Hüseyin Alp'e, Bizans prensesi kötü kadını (Rum karısı ya, kötüdür!) Mine Soley'e oynatınca eser verdim sandınız.

Çayın son yudumunu çektim. Beethoven kasetini başa sardım, yazıyı bitirdim. Hadi bakalım, önümüzdeki hafta, Sayın Cem Duna ve sevgili Nuri, "Kan Kalesi Cengi" filmini bekliyorum. "Şahmeran" da idare eder, biraz daha gülelim!

Gülelim de, içinde debelendiğimiz bu "kültürel şizofreni" kaç yıl daha sürecek acaba? Yirmi birinci yüzyılda sona erer mi, Avrupa Topluluğu'na girince biter mi?

IN MEDIA MEDIOCRITAS

Kokusu, tadı bambaşkadır.

Kimisinin de rengi sarı!

Açarken ellerimiz titrerdi, sırt zamkının o tarifsiz kokusu sayfaların hamuruna karışır, iki elimizle şöyle fazlaca da incitmeden ikiye ayırıp burnumuza götürür, içimize çekerdik. Kolay mı, yeni bir kitap alınıyordu, üç kenarı hafifçe boyalı, kimi zaman kırmızı, kimi zaman yeşil, kimi zaman mavi olurdu bu, sırtında boydan boya çizgi, yanyana iki ya da üç numara. Cep kitabı, fiyatı dört yüz yetmiş beş kuruş! Tek "volüme" bu, çift olursa, yani sırtı çift numaralı, yedi buçuk papeli gözden çıkaracaksın kardeşlik. Pek kalınları on iki on üç liraya kadar yükseliyor, oysa "haftalık" çoğunlukla pederden pazartesiden pazartesiye tokatlanan beş eski liradır.

Livre de Poche. Cep kitabı. Bu, Fransızcası. İngilizceler azıcık daha pahalıydı, Penguin dizisi sanırım beş yüz yirmi beş kuruştan başlayıp sekiz yüz yetmiş beşe kadar çıkıyor. Ne zamanlar bunlar, fasulyanın kilosunun yedi buçuğa, baklanın otuz beşe, tramvayın otuz paraya olduğu Abdülhamid devri mi? Topu topu yirmi-yirmi beş yıl öncesi. Gazeteler beş kuruştan başlayıp yirmi beşe kadar yükselince kıyamet kopuyor, bu ne pahalılık?

Libraire Hachette. Kapıdan yürek çarpıntısıyla girilir. Daha o sıralar kasada geçkince Yahudi kızları, koltuklarının altında okul çantalarıyla ürkek bakışlı, kırlangıç gözlü, bıyığı yeni terlemiş Ermeni kökenli Sainte-Pulcherie öğrencileri, bütün bir hafta boyu Saint-Benoit'nın yatakhanesinde ter içinde erkek düşleyen delişmen tombullar, hepsi oralarda. Biz, ayağımızda o yılların pek modası Loafer ayakkabı, pantolonomuzun paçası okul bahçesinin çamuru, saplı çantamız eski usul meşin ya da kösele, cebimizde canımızı dişimize takıp yemeyip arttırdığımız dört yüz yetmiş beş kuruş (bir sarı yirmi beşlik de tramvay parası, kitap alınıp eve gidilecek ya), Fransızca kitapların o kendine özgü kokulu, tatlı, buğulu ve büyülü dünyasına adım atıyoruz. Bir cumartesi, okul çıkışıdır, herkes meşrebine göre, kimisi iki on beşe Yeni Melek sinemasına, kimisi Abanoz ya da Zürafa Sokağı'na, kimisi maça, kimisi de Hachette'e gidiyor.

(Soyadı lazım değil, V. diye bir oğlan vardı bizim sınıfla, salı akşamından liste yapıyor, Hachette'ten kitap isteyenler adlarını ve kitaplarını yazdırsınlar arkadaşlar, V. elinde koca bir bavulla gidecek,

ağzına kadar tıka basa doldurup, en son eline aldığını da kasaya götürüp parasını ödeyecek, çarşamba akşamı "ikinci etütte" dağıtımı yapacaktır. Hachette'te dört yüz yetmiş beş kuruş, V.'de iki buçuk lira, herkes kazanıyor! Sonunda okula adamlar bile geldi, rahmetli Muhittin Bey (Sandıkçıoğlu) renkten renge giriyor, "Öğrencilerinizin kitap hırsızlığı artık bağışlanmaz boyutlara ulaşmıştır müdür bey.")

Gallimard Yayınları o sıralar kitabın kenarını kesmiyor, bıçakla açacaksın, geriye kalan ince ince kâğıt tozuyla pürtüklü iki ya da üç kenar. Kimisi parmağını takıp açar, sayfanın yarısına yakınını paramparça eder, kimisi de işportada yüz yirmi beş kuruşa satılan kemik taklidi tarakla. Daha eskilerine yetişememiştik, Albin Michel basbayağı parlak kartona cicili bicili kapaklar yapıyordu, vakt-i zamanında, Servet-i Fünun dedeleri aynı kuruluşun gene sayfaları bu kez kemik saplı işlemeli süslü bıçaklarla açılan sarı kapaklı şiirlerini okurlardı, azizim şu Baudelaire pek yaman, yeni bir şair türemiş, dehşet, Guillaume Apollinaire, "Le Temps" ceridesinde de yevmî tiyatora ve edebiyyat tenkidleri neşrediyormuş diyorlar, Mounel-Sully'yi bir yerin dibine sokmuş ki hafazanallah, görmediniz mi, ceridenin Frenk hesabıyla 29 Mart 1913 sayısında!

Altı lambalı radyolar pek revaçtadır, kesesi elvermeyenler Philips'in bakalit, daha ufak modellerini alıyorlar, çabuk ısınır, pek bekletmez, cızırtısı az, istasyon isimleri sarı, arama ibresi kalın, sevimli bir radyodur bu, Ray Coniff orkestra ve korosunu dinlerken dört yüz yetmiş beş kuruşa o kimseciklerin bilmediği üçüncü sınıf yazarları okuması pek keyiflidir, Mazo de la Roche, T'Serstevens, Blasco Ibanez, Daniel-Rops, Alain Bombard, ille de Pierre Benoit! Artık Paris sahaflarında bile zor bulunan, sönmüş gitmiş bir dünyanın hüzünlü yazarcıkları.

Sahaflar da tatlıdır, tanesi bir liraya Historia dergisinin depo kokan eski sayılarını satıyorlar, elli kuruşa moloz Reader's Digest, Selection, Constellation nüshaları. Kimisinin üzeri yağmur lekeleri kaplı, sayfa kenarlarına sarı sarı benek benek zaman pislemiş.

Onu ceketinin yan cebine tıkarsın, doğru sinemaya, ön koltuk yetmiş beş kuruş, en ön sıralar hatta elli. Doğru dürüst yerler bir papeldir, eskimo elli, frigo yetmiş beş, hovardalık edeceksen koko iki yüz elli. "Makinistin" anasına küfür ediliyor, sık sık kopuyor da film, perdenin iki yanında Movado saatleri elimizden akıp giden zamanı şaşmaz bir gaddarlıkla kayda düşmekledir, diyelim yirmi iki şubat bin dokuz yüz elli dokuz salı, sen bunu hep böyle kalacak san, farkında olmadan yaşlanacak, ekşiyeceksin, birdenbire kendini kırkına gelmiş bulacaksın, artık sinemalar hırt dolu olacak, kitaplar, bulabilirsen

yedi-sekiz bin liradan başlar, gazeteler tatsız ve pahalıdır, tramvay yok, lambalı radyoları antika niyetine kakalıyorlar.

Kitap mitap da yok! O eski "Frenç-Amerikan" kapandı, sonra da sade suya ıvır zıvır satan sıradan bir dükkâna dönüştü. Sander bitti. Rahmetli Fikret içkiye teslim oldu gitti. Hachette, kendi kendisinin karikatürü, Kemal Ilıcak muhteremin elinde can çekişmekte. Giriyorsun içeri, ya on derste marangozluk, bahçıvanlık kitapları, ya avanak gezginlere kakalanmak üzere şehrimizin tarihi ve turistik güzelliklerini kötü bir İngilizce, fabrikasyon Sami Güner resimleri ve cicili bicili kapaklarla pazarlayan zevzeklikler ya da dili hafifletilmiş macera romanları. İla maşallah bu ülkede herkes İngilizce öğreniyor, kimse iki kelime İngilizce'yi biraraya getiremiyor ya, nereye el atsan Kernel One, English Fast, bilgisayar programları, sözlük mözlük. Yahu biraz da yabancı dil öğrenenleri değil, yabancı dil zaten bilenleri düşünseniz mübarekler! Var, onlar da var, Nişantaşı dolaylarının züppe karılarına yönelik Barbara Cartland, Harold Robbins, Jack Higgins, Arthur Hailey zırvaları sürüsüne bereket. Doğru dürüst bir roman, bir inceleme, bir araştırma ararsan boşuna uğraşırsın. Koskoca Hachette Ilıcak Efendi'ye kalırsa olacağı bu, fiyatlar el yakıyor, Cumhuriyet gazetesinin pek sevdiği deyimle, "sancılı".

Ve bu, yıllardır böyle gidiyor. Paris'te yeni piyasaya verilen kitabın haftasına Tünel vitrinlerine düştüğü yıllar, gençliğimizin uzak anıları oluverdi işte. Sen de okuma efendi, Başbakan'ın gibi Zagor oku, öyle mi? Ama ben namazında niyazında Orta Anadolu kökenli mühendis değilim ki, doğru dürüst şeyler okumak istiyorum, pam pam smack pack zıp zıplar, Kulver Kalesi, Konyakçı, Doktor Sallaso, Profesör Oklitus, Albay Brown'ın kızı Suzy'nin turtaları, Boston'da milliyetçilerin adamı Avukat Connoly, baltalı ilahın köpeği Puig, kafa derisi kaşınan Kinova artık çok gerilerde kalmadılar mı?

Hadi okumayı bırak da plak mlak, kaset maset ara dur bakalım. "Sizde opera plağı bulunur mu?" Adam, yüzüne, uzaydan gelmiş yeşil derili, çift duyargalı yaratık gibi bakıyor! Kimisi de, "Var, ağabey" diyor, Valikonağı Caddesi'nde Altuğ ya da Dedeman Pasajı' ndaki dükkândır, koskoca İstanbul'da plağa benzer plak satan nesli tükenmiş topu topu iki dükkâncık; var dediği, Frank Pourcel orkestrasının düzenleyip çaldığı seçme uvertürler, Mozart'ın "syhthesizer"a uyarlanmış o herkesin her notasını ezbere bildiği kırkıncı senfonisi falan fişmekân. Ya da, ilk akla gelen, beylik, harcıalem, artık kabak tadı vermiş birkaç klasiğin de klasiği: Çaykovskiy'nin birinci piyano konçertosu, Dvorjak'ın "Yeni Dünyadan" senfonisi, ille de Carmina Burana. Hadi Cesar Frank ya da Elgar ara da bir de dövsünler!

Yoksa dayaklıklar asıl basında mı? Adam bir birinci sayfa, bir spor sayfası çiziyor, genel yayın müdürü olsan hesabını kesmekle kalmaz bir temiz de sopa çekersin! Muhlis Beyler ortalıkta fink atıyor, bre, koca Babıali'de Türkçe bilen adam kıtlığına kıran girdi. "Musahhih" ayrı âlem, sen "Alaman" yazarsın, o kırmızı tükenmezini üzerinden keyifle geçirir, bir de içinden "Bak, deyyus yazar geçiniyor, nasıl yakaladım yanlışını." der, "Alman" yapar!

Ağababaları da oturup masa başında değme reklam metni yazarına taş çıkartır inciler döktürürler, elhak yaratıcılıkları ummandır bunların, "Güngör Bayrak kalkanı çok seviyor" diye bir başlık okursun, altında bakarsın meğer kalkan balığıymış da Güngör Hanım bol bol yermiş! Ya da, "Nesrin Topkapı isteyene fiş de veririm" dedi, meğer kızcağız bir mezeci açmış da oradan alışveriş edene KDV'si dahil kasa fişi kesiyormuş! "Emekli Asım Bey baldızının kıçını ısırdı" haberinde Asım Bey olarak Federico Fellini'nin fotoğrafı boy gösterir, artık bunlar olacak o kadar.

Bu ne rezil ülkedir yahu? 1945 yılında "potansiyel" okur sayısı, yani lise ve üniversite mezunu sayısı 400 bin, oysa, bugün 4 milyon. Ama 1945 yılında okur başına kitap üretimi 10,2, bugün, daha doğrusu eldeki rakamlara göre en son, 1985 yılında 5,3! Şu sayı, 1950'de 11,4'e çıkmış, 1955'te 14,3'e, yani "gerici" denen Demokrat Parti iktidarıdır bu, aman ha! 1960'ta 21,8, 1965'te 27,8'e ulaşmış. 1970'te düşüş başlamıştır, rakam inişe geçiyor, 20,5. 1975'te 13,3. 1980'de 5,7,1985'te de 5,3. Allah belanızı versin!

1945 yılında Türkiye'de bir tek üniversite var oysa, bugün Doğramacı Efendi'nin gecekondu üniversitelerinin sayısı otuza yakın.

1979 yılında Türkiye'de ilk basımı yapılan kitap sayısı 5071 olmuş. Bu sayı 1980'de 3396,1981'de 4793. Hadi bunların içinde amme cüzü, mızraklı ilmihal, namaz hocası, en mükemmel mektup nümuneleri, mufassal rüya tabirleri, nur risalesi bok püsür de var ama görmezden gelelim. Aynı dönemde Sovyetler Birliği'nde, o beğenmediğiniz Sovyetler Birliği'nde aynı sayı kaç, biliyor musunuz? Tam 80 bin (yazıyla seksen bin). Amerika Birleşik Devletleri'nde 75 bin, Federal Almanya'da 60 bin, Japonya'da 40 bin. Hindistan bile Türkiye' den ileride! Allah belanızı versin.

Sakın okumayın. Televizyon seyredin, Başbakan'ın sakat elinde tükenmez kalem yerine gül görüp kederlenin, yarışma programlarına katılıp ilkokul çocuklarının bildiği soruları bilemeyip tüh be deyin, Hasan Mutlucan'dan kahramanlık türküleri dinleyip efelenin ondan sonra. E mi? Bize bakmayın, biz nicedir o dört yüz yelmiş beş kuruşluk

kitapların kokusuyla yaşıyoruz, bizim işimiz bitmiş arkadaş.

"BEŞ DAKKADA" PARİS

Orası Türkiye değildi.

Sabah Bağdat Caddesi'nde yürüyüş yaptık, deniz otobüsüne binip Bakırköy'e geçtik, oradan Galleria.

Birkaç saat başka bir ülkede gezindik.

Bağdat, ilk gençliğimin Bağdat'ı değildi. O, para biriktirip hafta sonları vapura bindiğimiz, Borsa'da ya da Divan'da utana sıkıla ancak birer içki, içki dediysek alkol değil, hafif şeyler, sonra belediye otobüsüyle Kadıköy'e, oradan gene vapurla geri, karşı taraftan bu tarafa döndüğümüz. O Bağdat yok. Yıl 1968, "Moda piyasası" gözden düşmektedir, bisikletle gezintilerin yerini palazlanan zengin zümresinin hoppa çocukları almıştır, altlarına babaları araba bile çekebiliyor artık! Daha zıpırları Borsa'yı, sonraları açılan Borsa 2'yi tercih ediyorlardı, bizim çeşitten "ağırbaşlı" sayılan kısmisi Divan'da boy gösteriyor, bir Cola ya da bizim pek sevdiğimiz "milkshake" (tercihan vanilya ya da kakaolu olacak, çileklisi de var ama kulak asma!) tam yirmi lira. Bizim haftalık harçlık da yirmi lira. Vapur-otobüs yirmi beş kuruştu yanılmıyorsam, o cumartesi akşamüstü iki saat Divan'da oturup vanilyalı süt içebilmek için bir hafta keşiş gibi gezerdik!

O zaman otomobiller, zengin çocuklarının altlarında yeni boy gösteriyor, kapı içlerinden bangır bangır Emrah ya da Bon Jovi dağıtan "kasetçalar" henüz yok, yirmi yıl öncesinin yeni palazlanan zengini bugünkü kadar ham hışır değildi. Pek pek "patinaj attırıyor" çocuklar, kaim tekerleklerin yeni dökülmüş asfalt üzerinde iz bırakması 1968 yazının en afili fiyakası. Borsa'da kızlar yeni çıkan "çingene modasına" göre giyinip süzüm süzüm süzülüyorlar, çiçekli, dallı güllü bol etek, alında çatkı, kollar karpuz. Hiç kimse rahat değildi, herkes kendi masasından yan masaları süzüyor, "hava atmak" Türk zengin gençliğinin birinci vazifesi.

Ataköy'de plaj vardı, giriş iki buçuk lira mıdır nedir, o zaman daha koli basili kıyıları vurmamış, Tarık büfede bira ve kız götürmektedir, Uğur Abi açılanların boğulmaması için önlemler alıyor, kabinlerin önünde ayak yıkamak için mavi Be Te Be mozayik döşeli su yollarından akıp duran dibi kumlu Terkos'un köpükleri bugün gibi aklımda. C tipi motellerde kadın pazarı henüz kurulmamış, plajın çevresi bağlık bahçelik, gözalabildiğine boş, deniz de henüz

doldurulmamış. Bakırköy'de, Gelik'in berisine balıkçı barınağı kurulmuş ya, yirmi yıl sonra buranın deniz otobüsü iskelesi olacağı kimin rüyasına girer?

Bağdat deyince üstüste çakışan resimler, görmediğimiz ama pek iyi bildiğimiz bir başka Bağdat'ı da içeriyor: Gerçekten Bağdat yoludur bu, deve kervanları geçip gidiyor, iki yanı boş arazi. Ya da sulu kar yağışlı, ayazda insanın yüzünü ince ince çizen buz gibi okların havada uçuştuğu 1919 şubatıdır, Cehennem Topçu Yüzbaşı Cemil ile Arap Maksut, Doktor Münir'in köşküne ulaşmak, ondan Patriyot Ömer'i saklayıp saklayamayacağını sormak için Haydarpaşa İskelesi'nde vapurdan inip Göztepe'ye kadar trenle gidiyorlar. Tren köprüsünü geçip Bağdat Caddesi'ne inecekler, bir süre buradan ilerleyip deniz tarafında köşkler yoluna sapmak gerekiyor: Bağdat Caddesi'nin çukurlarına batmamak dikkat istiyor, ortalık delik deşik, çukurlar karlı çamur dolu, bastın mı beline kadar giriyorsun. Bin dokuz yüz on dokuz yılının şubat ayında Bağdat Caddesi, çatırdaya çatırdaya dağılan bir imparatorluğun bütün hüznünü iki kilometre arasına sıkıştırmıştır. Ortalık ıssız, akşam erkenden çöküveriyor, havada tütsü gibi kömür dumanı, uzaktan uzağa ezan sesleri, köpek havlamaları, beş numara idare lambalarının tekeş tükeş kör ışıkları.

Dün geçtiğimiz Bağdat, Paris bulvarlarını değilse bile, herhangi bir Batı şehrinin temiz köşesinde, ortanın az üzeri bir gelişme ve refah düzeyini yansıtıyordu: Kaldırımların kenarlarında su yolları unutulmamış, tekerlekli iskemleyle hasta gezdirmek için hazırlanan özel patika, yan sokak çıkışlarında usulcacık eğilip asfaltla bir oluyor, karşı kaldırımda yeniden usulca yükselmek üzere. Asfalt lafın gelişi, her taraf kesme taşa kesmiş, hem de renkli, hem de çeşitli. Bağdat'ın yolları çiçekli, insanlar derli toplu, bakımlı, proteini mercimekte aramayan, kurufasulyayı ancak "hoşluk" için pişirip, pardon, pişirtip, dost ahbap çağırıp "kurufasulya partisi" vermeyi akıl eden, proteini "doğru dürüst" etten alabilen mutlu insanlar bunlar, avokado, ananas, guava suyu, Calve, Worchestershire salçaları, dondurulmuş sudak filetosu, Benedietine ya da Grand Marnier ya da Armagnac ya da Drambuie şurubu bile ziftlenebiliyorlar.

Elhak, Bağdat Caddesi çok güzel.

Eskiden de güzeldi. Şimdi daha da güzel. Her şeyiyle güzel.

"Adamlar yapıyor canım." ne de olsa!

Söylentilere göre "deveyi hamuduyla götürüyorlar", kaldırımları yapan kuruluşun ortağı, filanca belediyenin reisinin refikası, falan filan.

Ama yapıyorlar, "Aman ne iyi ettik de oyumuzu Turgut Özal'a verdik, adamcağızın çatlak yüreği teklemesin, hanıma, çoluk çocuğa, ele güne, imefeye ayıp olmasın diye tercih damgasını evet'e bastırdık" diyenler, Bağdat kaldırımlarında, memnun ve mesut, piyasa yapıyorlar.

"Sahil yolu" da pek görkemli. Yol ortasında fosforlu sarı kedi gözleri toraman gibi parıldıyor, kırmızıdan sarıya, yeşile, sarıya, kırmızıya adım başı dönüşen trafik ışıkları sürücülere ve de yayalara, uygar bir ülkenin uygar bir caddesindesiniz, kıymetini biliniz, tadını çıkarınız diye haykırıyor.

Buralar, kurtarılmış bölge.

Burjuvazinin kurtarılmış bölgesi.

Birkaç kilometrekarecik. Ama gerçekten uygar.

Uygarlık orada bitiyor işte.

Eski yalılar, eskilikleri yapım tarihlerinden değil, artık denizle ilgilerinin ilişkilerinin kesilmiş olmasından menkul eski yalılar, boyunları bükük (amma da banal bir laf!) oturup duruyorlar bir köşede. Yıkık kayıkhanelerin kalıntıları, öylece bırakılmış birkaç tekne ölüsü, kırık dökük kürekler, yanyana sıralanmış, önlerini toprak kaplamış, tepesinde katır tırnakları bitmiş plaj kabinleri. Özel kabinler. Önlerinde bir zamanlar etine dolgun, saçları kuzgun karası, bikinisi bembeyaz, teni vıcık vıcık yağlı, yanık kadınların güneşlendiği yalı kumsalları. Göbekli heriflerin nereden buldukları bilinmez viskilerini içtikleri, hizmetçinin kalçasına çimdik attıkları, karısı ortağıyla yatarken kendisi de nasıl eder de sekreterini götürür hesabı yaptıkları, şimdi bomboş, bırakılmış, terkedilmiş bahçeler, havuz başları, eskiden "lebiderya", şimdi denize elli metre uzak kalmış zengin evleri.

Hay eline sağlık Bedrüddin Efendi!

Deniz otobüsünün bekleme salonunda otomattan içecek satıyorlardı, portakal suyu, kahve, kakao, gazoz, kola falan, gerçi otomat çalışmıyor, başında adam bekliyor, sen parayı adama veriyorsun, o da makinenin kapağını açıp bardağa kendisi dolduruyor ama olsun, artık o kadarcık alaturkalık Allah'ın emri! Buna karşılık otobüsün içi temiz, bakımlı, henüz cıcığı çıkarılmamış, yolcusu derli toplu, bin üç yüz lira verip Bostancı'dan Bakırköy'e yirmi dakikada gidebilenle iki yüz seksen lirayı zor denkleştirip duraklarda "ağaç olan" arasında beklenmedik fark var. İş bu kadar ciddi mi?

Ciddi. İki yüz seksen liraya "abonman' alanla bin üç yüz liraya jeton alıp kutuya atan arasında, göze görünür fark var.

Galleria'nm kapısında başka bir ülkeye, başka bir şehre girdik. Paris'teyiz.

Galleria. Şu, açılışında, beş bin konuğa yüz otuz garsonun, yirmi ahçnıın, on beş "steward"ın hizmet verdiği, yirmi sekiz bin soğuk, kırk sekiz bin sıcak olmak üzere toplam yetmiş altı bin "kanape", yani kaşarlı ekmekçik tüketilen, bin üç yüz yirmi şişe içki içilen çarşı. On bir bin metrekarelik çarşı azmanı.

Üç yüz elli bin metrekarelik arazi üzerinde, iki bin işçinin meydana getirdiği oteller, çarşılar, yat limanları, lokantalar, iş hanları, yüzme havuzları, tenis kortları, dans salonları, otoparklar, bahçeler, "kompleksinin" ilk parçası.

"Yapıyor adamlar canım."

Kocaman bir alan. Buz pateni pisli. Kafeterya azmanı iri bir çay bahçesi. Yürüyen merdivenler. Yürüyen merdivenlerde, çağ atlamaktan mutlu, hayatlarında ilk kez karşılaştıkları bu garip ama eğlenceli oyuncağın üzerine ayağını nasıl basacağını, elini nereye koyacağını, hangi basamağa adım atıp hangi basamaktan nasıl usturupla ilerleyip çıkacağını şimdilik pek kestiremeyen, ama zamanla mutlak öğrenecek olan insanlar. Bizim insanlarımız. Şehrin dört köşesinden akın akın buraya koşanlar.

Burada five o'clock tea almak (yani akşamüstü demli çay içmek), Jimmie's Fried Chicken yemek (bildiğimiz kızarmış tavuğun gâvurcası) mümkün. Yapılan da bu arada, alışveriş değil, shopping. Bu fiyatlarla alışveriş değil shopping yapılabiliyor çünkü.

Ah canlarım benim.

Burada "foodcourt" var, yemek değil, ancak food yeniyor. Printemps mağazası da, bizim Kapalıçarşı'nın moderni diyorlar, bir "department store" ya da "grand magasin".

Galleria, açıldığı gün dört tam sayfa ilan verdi, bir özel ek. Burada, reklam metninin son cümlesi şöyle diyordu: "Galleria'dan çıktıktan sonra dışarıyla karşılaşmak pek kolay olmasa da."

Öyleydi.

Kafeteryada iki bin liraya dönerli sandviç yemiş, buz pateni yapan

gençleri seyretmiş, Printemps'da dolaşa dolaşa başımız dönmüştü, gücümüz, alışveriş gücümüz iki bin liralık dönerliye yetiyordu, Divarese mağazasında görüp bayıldığımız o burnu kendinden delikli, Saxon tabir edilen ayakkabıya iki yüz elli bin lira bayılacak halimiz yoktu. Ama kokular da Paris'i hatırlatıyordu, bir büyük mağazanın o baş döndürücü dünyasından kendimizi alacak, "metro çıkışından", yani en alt kat koridorundan diyelim Chaussee D'Antin istasyonuna varacak, dört numaralı Porte d'Orleans-Porte de Clignancourt hattının trenine binecek, Saint-Germain-des-Pies'de inecek, oradan hemencecik kilisenin karşısındaki Aux Deux Magots kahvesine postu serecek, dinlenirken ya bir kahveyle Calvados ya da yeni çıkan Beaujolais şarabından içecektik.

Önümüzden zank diye kum kamyonu geçti. Sahil yoluydu burası hemşerim, uzaktan uzağa çimento fabrikasının her yanı tozutan beyaz çirkinliği, Kazlıçeşme'nin leş kokulu deri fabrikaları uğulduyordu, içi kirli koyun postu kaplı Murat taksiler önümüz sıra müşteri avlıyorlardı, hava yağmurluydu, dinlenmek üzere karşıya geçip aile çay bahçesine gittik, ikisi beş yüz liraya, kız belli bardakta, karbonatlı sidik gibi aile çayı içtik.

Gerçekten de çıkışı zor oluyordu Galleria'nın.

Ama adamlar da, Allah için, yapıyordu canım.

Biz eşek değiliz.

Biz yoksulluğu paylaşalım diyen budalalardan değiliz.

Biz de isteriz ortalık şenlensin, ortalığı yüzlerce Galleria kaplasın, gencecik kızlar oğlanlar buz pateni yapabilsinler, alışveriş arasında soluklanmak için krep yiyip porto şarabı içelim, insan gibi giyinelim, insan gibi gezelim, insan gibi yaşayalım.

Ama refahı paylaşalım. Sanayileşmeyi paylaşalım. Sanayileşmenin meyvelerini paylaşalım.

Tamam, anladık, binlerce nükleer füze üretip manavlarında domates bulunmayan, çocuklarının portakalı tanımadığı ülkelere benzemeyelim.

Ama, kimimiz Galleria'dan alışveriş ederken, kimimiz de Feriköy Pazarı'nın akşam saatini kollayıp yerden çürük sebze toplamak zorunda olmasın.

Bilmem "anlattırabiliyor" muyum?

"KOKOCULAR"

Tabancayı görünce hiç korkmamıştı.

Tersine, keyfinden gözleri baygınlaşıvermişti! Artık ölüyor, kurtuluyordu, onca acıdan sonra vurulup ölmek, çekebileceği acıların en büyüğü, en görkemlisiydi, acının doruğunu kısacık da olsa yaşayıp ölmek.

Mehdi Bey tabancayı karnına boşalttı.

Anlatırken iki elini yüzüne kapamıştı Mehdi Bey. Bir zaman iki büklüm kalmıştı. Neden sonra, uykudan dürtülerek uyandırılmış gibi iki yanma şaşkın şaşkın bakacak, Mediha Hanım'ın resmini arayacaktı, iskemlenin arkasına astığı ceketin iç cebinde, çoktan ölmüş gitmiş Mediha Hanım'ın, karnından vurup öldürdüğü Maçka Güzeli Mediha Hanım'ın soluk kartpostalda çıplak resmine.

Bin dokuz yüz yirmi mi? Maçka Güzeli Mediha, Dersaadet'te yüreğini, canını yakmadık namlı hovarda bırakmamış. Şebboy kolonyası sürünüyor, içine birkaç damla karanfil yağı katılmış olacak, karanfil "erkek kokusu", Mediha da erkek kokusuna bayılıyor! Mehdi Bey Mediha Hanım'ı tabancayla vurup öldürdükten sonra, Sultanahmet'te, ağır ceza koğuşunda, kaç gece ter içinde uyanıp yastığın altına, şebboy kolonyası sindirilmiş mendiline uzanacaktır, kimi geceler de göğsünün "şurasına" bir yumru gelip tıkanıyor, belli ki Mediha Hanım gelip koynuna girecek, rüyasında onunla sevişecek.

Mehdi Bey, Kâmil Bey'e anlatıyor, çay demlenmiş, Binbaşı Arif Bey'in emireri Sefer çayı demlemiş, çubukları yakmış, dışarıda akşam ezanı okunuyor, akşam işgal altında İstanbul'u teslim almakta. Sakarya'dan birkaç gündür haber çıkmıyor. Yunan ordusu ırmağı geçti ama Polatlı taraflarında cepheyi yarabildi mi belli değil, Mustafa Kemal direniyor, Ankara'yı boşaltıyorlar, "mebus aileleri" Kayseri yolundadır. Öyleyse bin dokuz yüz yirmi bir, "ateşten günler"! Yunan söktürürse Kâmil Bey yedi yıl yatacak, ondan sonra da kimbilir başına neler gelecek, Mustafa Kemal kazanırsa "af garanti", millicilikten yatılıyor, o ve Arif Bey, binbaşı emeklisidir.

Mediha Hanım "çıplandı mı" delirirmiş, Mehdi öyle anlatıyor.

Gözleri kayarmış da dişleri "adam kemiği gibi" çâtırdarmış. Solukları fırtınaya dönermiş. Gözleri deli deli ışıldar, hovardalarına, "Sizin beni

sevmeniz kaç para, a pezevenkler, asıl ben sizi seviyorum!" diye haykırırmış. Saçlarını dökermiş, aygırsamış kısrak tayı gibi, hizmetçisi Güllü bu durumda "alınmış" çıplak "fotografilerini" dağıtıyor!

Mediha Hanım kokain kullanırdı.

Öldüğü gün, sabahtan başlayıp Mehdi'ye yalvarmıştı, beni vur demişti. Hiç adam vurdun mu Mehdi? Kaç adam vurdun, doğru söyle Mehdi. Vurduklarının içinde kadın var mıydı Mehdi? Hiç kız çocuğu vurdun mu Mehdi, doğrusunu demezsen ölümü öp!

Nasıl oldu? Nerede oldu? Saat kaçtı? Hava fırtınalı mıydı? Kaç kurşun attın? Nasıl yalvardı? Çok korktu mu? Vurduğun kadın ölürken "nefsin uyanır mıydı" Mehdi?

Kendini dövdürürdü. Öyle iki tokatla yetinmezdi, "her tarafı ille gömgök çürüyecek". Mediha Hanım paşa kızıymış, rahmetli kocası da paşa. Mediha Hanım Maçka güzeli, Şişli-Nişantaşı taraflarının konaklarında serpilen zamanın hovarda gençlerini birbirine katıyor. Mediha Hanım "serserilerin kullandığı" esrara mesrara iltifat etmiyorlar, yorganın içine kapanıp eter kokluyorlar, kokain çekiyorlar, sonra morfine dönecektir. Udu, Cemil Bey'den iyi çalıyor, kokain mızrabını kanatlandırıyor, Mediha Hanım, başkentin, hovardasına en güzel rakı sofrası kuran aşiftesi, ama rakı sofrası âdet yerini bulsun içindir, asıl keyif, yemek sonrası, yatak öncesi kokainde.

O gece, Mehdi önce kendini öldürmeyi düşünecektir, paşa babalardan dedelerden kalan altınlar suyunu çekip, konaklar yalılar birer birer satılınca, kokain damarları ve beynini yavaş yavaş yemeyi sürdürürken, Mehdi'nin de Mediha'nın da kolları morfin iğnesinin izinden delik deşik, mosmor kesince, Mediha uyanıp, Mehdi'nin elinde Parabellum'u görecektir, "Ne o? Beni mi vuracaktın şekerim? Vur ya. Yaşayıp da ne olacak sanki?"

Mecidiyeköyü'nün dutluklarında gezinmişler, oralarda kır kahvelerinde oturmuşlar, Mehdi Bey bir araba çevirmiş, Hacıosman üzerinden Tarabya'ya iniyorlar, Therapia'ya, otele. Gece çöküyor, ay ışığı denizin yüzüne düşüyor, uzaktan uzağa İngiliz subaylarıyla kırıştıran Ermeni kızlarının, Rum dilberlerinin billur kahkahaları, tabak şıkırtıları, taverna gürültüleri, ut, kanun, yaylı tambur mırıltısı. Mediha'nın canı dayak yemek istiyor. Mehdi önce dövüyor, sonra da Parabellum'u karnına boşaltıyor. "Mehterhanede", bütün koğuş yattıktan, dışarıdan sızan ezan, ayak sesleri, bekçi sopası tıkırtıları söndükten sonra uyuyamayacak, gırtlağına bir yumru gelip tıkanacak, şebboy kokulu mendile uzanacak, Mediha'yı, öldürdüğü "dostunu"

unutamıyor.

Bütün bunlar, uzak ve sıkıntılı yıllarda garip ispinoz kuşları gibi ne yapacağını, hangi dala konacağını şaşırmış insancıkların eski öyküleri, olayların ve acıların üzerinden hayli geçmiş olduğu için artık şirin "nostalji takılmaları" olarak anılabilirdi. Şimdi Anavatan Partisi yönetimi döneminin bütün pislikleri çorap söküğü gibi çektikçe uzuyor, hayali ihracat, altın mafyası, silah kaçakçıları, uyuşturucu ticareti falan fişmekân derken bütün bokluklar birbiri ardına ortalığa dökülüyor ya, kokain, eski dostumuz, mütareke macunu "koko" da gündeme geldi.

Koyu buğday tenli, kara kıvırcık saçlı, kimisi kırpık kimisi pos karabıyıklı karanlık herifler, göbeklerine kadar açık ipek gömleklerinin arasından fışkıran kara göğüs kılları, altın zincirleri, üzeri taşlı bilek "künyeleri", kar gibi beyaz çorapları, sivri burunlu siyah mokasen ayakkabılarıyla gazete sayfalarında çirkin çirkin sırıtıyorlar; saçları boya sarısı, memesi iri, kalçası dolgun, tırnağı Carmen kırmızısı, çantasında dostunun aldığı BMW ile katın anahtarları, bön bakışlı, fırlak gülüşlü orospucuklar "müthiş ifşaat" yarışındalar, Turan beni nasıl bilmemne etti, Ercan'ı karısından nasıl çatır çatır ayırıp katı da arabayı da "üstüme yaptırttım", mink kürkümü elde edebilmek için "ne numara çektim", vesaire vesaire.

Oysa Nuri, daha ciddi "ötmeye" koyuldu şimdi, "malı" Türkiye'ye Berber Yaşar'ın yeğeni Mehmet gönderiyormuş, genel dağıtımı üstlenen "ünlü bir işadamı" (Allah Allah, kimdir o), ikinci el Nuri Alço, "sosyete jigolosu" diye tanınan kişi, Turan'a da mal vermiş, Turan Çevik, son günlerin en gözde karanlık adamı, işin içinde Nil Shultz da varmış, magazin basının taktığı isimle "Tek Kollu Nil", Turan'ın ortağı!

Kara bıyıklı, hafif göbekli, koltuk altları beylik tabancalı adamlar, ceketlerini çıkarıp iskemlenin arkasına asmışlar, ortalıkta telefon zilleri, telsiz vızıltıları, bitmek tükenmek bilmez demsiz çay ve simit. Şevki Dinçal ile Murat Yetimoğlu bu işin içinden çıkabilecekler mi? İstanbul polisi bastırıyor, kokain çarkı çorap söküğü, değirmen göbekli, dişleri porselen, zekâ düzeyleri hayli düşük ama kalçaları çok gelişmiş gazino orospuları tehditler savuruyorlar, bir konuşursam ortalık birbirine girer ha! Kokain işinin içinde "bazı sanatçılarla ünlü işadamları" da varmış, bizim magazinci çocukların kibarlık edip böyle demesine bakmayın siz, sanatçı dedikleri gecesi birkaç yüz bin liralık "profesyonel" kadınlar, işadamı da Vehbi Bey, Sakıp Bey değil, cıgarası yabancı, pantolon askısı Gordon Gekko misali kırmızı, ayakkabısı püsküllü, arabası Mercedes zibidiler!

Devir, 1920 yılının Dersaadet'i değil, 1988 sonunun rezil İstanbul'u, gencecik adamlar yıllardır Odessa üzerinden kopup gelen "Beyaz Ruslar"a teslim olmuş değiller mütareke gibi, Pera sokaklarında artık birahane garsonluğu yapan generaller, işportada madalya satan grandük, aptesane bekçiliği yapan kontes yok. İstanbul, altmış sekiz yıl sonra kokainle yeniden tanışıyor. Ruslar öldüler, başka ülkelere giden gitti, birer Türk bulup evlenenler paçayı kurtardı, ama çoğu Ziba'da, Zürafa Sokağı'nda, La Paix hastanesinde yitip söndü onların.

Artık hiç kimse, önünden hemen yandaki depoya giren kırmızılı yeşilli tramvayların geçtiği La Paix'nin yoksullar koğuşunda, kokainden burnu erimiş, ciğerleri sönmüş bir Rus soylusu gibi, bin dokuz yüz otuz beş yılına kadar ölmemeyi başarabilmiş ama artık tükenmiş yaşlı bir adam gibi, Agueev takma adıyla "Kokainli Roman" diye bir kitap yazmayacak. La Paix'de ölmüş Agueev, gerçek adını kimsecikler bilemiyor, kimbilir romanını yazdığı sarı defteri Tünel'de bir kırtasiyeciden mi almıştır, kurşunkalemini; kokaini KitKat barından alıyor, paketi yirmi beş kuruş! Bi-Ba-Bo'nun kapıcısı Salomonoff şişeyle satıyor, üç lira, böyle daha "ekonomik". Rubin otelinin altında artistler kahvesinden, Türkuvaz'dan, Papağan Bar'dan da "tedarik" edebilir, herifçioğulları kokainin beş gramından yirmi lira gibi görülmemiş paralar kazanıyorlar!

Salomonoff çoktan öldü. Skating Palace binasının üçüncü katında, Rue Devaux'da (bugün Yeşilçam Sokağı'dır, şu ünlü paten pisti de Emek Sineması, tavanlarının süsüne oymasına dikkat ediniz, belki altmış sekiz yıl öncesinin havasından bir şeyler sinmiş olabilir), canlı bir ayıyla, evet ayıyla, adam başı üç lira gibi korkunç pahalı bir ücret karşılığı minicik, odadan bozma sahnede canlı sevişme gösterileri yapan Madam Vera da toprak oldu. Bugün kokoyu Nuri'den alacaksınız, Nuri bunun "torbacısı", paketine yirmi beş kuruş bayılmak bin dokuz yüz yirmi yılında ne kadar "fahiş" sayılırsa bugün de gramı perakende üç yüz bin liraya kokain kullanmak o kadar zengin işi. Gariban bildiğimiz esrara yatıyor, Tophane'de Karabaş Mahallesi'nin parkında, Beyoğlu'nda ara sokaklarda torbacı bol, çarşafa sarıp zıvanasını takıyorsun. İki cıgara boşaltıp kâğıtlarını üst üste, kalınca saracaksın ya da çarşaf denilen paket cıgara kâğıdı kullanacaksın, zıvana mukavva çay kutusu olabilir ya da düpedüz herhangi bir paket kartonu.

Koko öyle mi ya? Tabağı, kaşığı gümüş, kokain kristalleri özel bıçakla kesilip özel kaşıkla enfiye kutusunda saklanıyor, bir sağ, bir sol, iki fırt burun deliğine çekmek için platin çubuğu bile var! Etkisi yarım saat kadar sonradır, zihin parlak, zekâ cıvıltılı, gözler cin gibi, cinsellik "zirvede", üst üste sekiz kişiyle yatarsın da bana mısın demezsin,

sonradan baş ağrısı yok, aksırığı öksürüğü yok, kolda iğne izi, pisliği yok. Dene bakalım! Altı aya kadar bir deri bir kemiğe dönmek, karaciğerini kevgire çevirmek garantisi var!

Oysa "çekmesi" pek fiyakalı, değil mi, "kar yağdırmak" tabir ediliyor, kristal bir aynanın üzerine kar gibi ak toz yayılacak, altın jiletle ince uzun parçalara ayrılacak, altın ya da platin incecik boruyla burun deliğine çekilecek. Bazı sonradan görme ayılar, madeni boru yerine banknot kıvırıp kullanıyorlar, diyelim yüz dolarlık bir banknot.

Kara para kazananların "yüksek sosyeteye" girme yollarından biri kokain; hayali ihracatçı kıro, uyuşturucu kaçakçısıyla ortak çalıştığı, silah-mermi getirten hayvan eroin gönderdiği için hem ufak ufak "içiyor", hem de kalçası göbeği zekâsından kat kat fazla gelişmiş sosyete dilberine "mal vererek" yaklaşabiliyor. Hayvancıklarda para gani ama, ne de olsa "sosyeteye" sokulmak için oturmasını kalkmasını bilmek gerek, bizim ayıda da bunlar mafiş, o zaman "karıyı" kokainle tavlayacaksın ister istemez.

Bütün bir mütareke rezilliğinin, bütün bir çöküş İstanbulu'nun simgesi olmuştu kokain, şimdi de başka bir çöküş yaşanıyor. Şu bin dokuz yüz seksen sekiz yılında, altmış sekiz yıl sonra kokain gene İstanbul'u teslim alıyor, o vakit çöken, Rus soyluları yardımıyla biraz daha çökertilen Osmanlı "soylularıydı", üç göbek ötesi leblebici çarşısına çıkan soylular!

Şimdi başka bir sınıf, onlardan kat kat kıro bir yeni sınıf, daha "burjuva" olmalarına üç kuşak varken çürüyor, kaçakçılar, pezevenkler, orospular, havadan kazandıkları kara parayı kokaine yatıra yatıra kokuşuyorlar. Cümlesinin Allah belasını versin, böyle kıvrana kıvrana daha da çürüyüp dökülecekler bu gidişle. 1988, kasım sonu, İstanbul, sokaklarda gencecik adamlar işsizlikten ve açlıktan patır patır düşüp bayılıyor, Galatasaray'ın maçı iptal edildi diye kulübün bayrağına sarınıp Boğaziçi Köprüsü'nden kendini atmaya kalkanlarıyla, kendini yakmaya kalkanlarıyla bu da böyle bir İstanbul işte, Boğaziçi sırtlarında, Suadiye-Caddebostan villalarında canı sıkılan yeni zenginler kokain çekiyorlar. Tüü, Allah kahretsin!

Aman ne güzel oluyor aman ne güzel. Şu bin dokuz yüz seksen sekiz yılı sonunda, şu anavatanda paçalardan pislik akıyor, bokluklar birer birer, ne birer bireri, sular seller gibi ortalığa dökülüyor. Akça pakça tenli, kara kaim bıyıklı, lahmacun göbekli 12 Eylül zenginleriyle porselen dişli, do ile re'yi ayırdedemeden şarkı söylemeye çalışan geri zekâlı 12 Eylül orospularının ipliği pazarda!

Aman ne güzel ne güzel!

MADAM ZOZO, MADAM MARİKA, MADAM MİLOVİÇ

Madam Zozo öldü. Öleli iki hafta oldu.

Madam Zozo?

"Sanat hayatıma başladığım sıralarda İstanbul'da Atatürk ile tanışmıştım. Karşılaştığımız anda birbirimize karşı duyduğumuz tutku bizi Bebek'te bir eve sürükledi. Bütün gece çılgınca seviştik! Atatürk sabah yatağımdan ayrılırken başucumdaki komodinin üzerine bin liralık bir banknot bırakmış. Görünce hırsımdan deliye döndüm. Makası kaptığım gibi banknottan Atatürk'ün resmini kesip aldım, geri kalan parçayı da, üzerine 'Bana bıraktığınız şeyden, beni en çok ilgilendiren bölümü aldım' yazıp gene yerine bıraktım."

Vay vay vay vay vay!

Madam Zozo yetmiş yedi yaşında öldü. Tevellüt, 1911. Madam Marika o kadar dayanamamıştı, altmış yedisinde gitmişti, 1954'te. Kiveli en sağlamları çıkmıştı, 1978'de tam doksan bir yaşında toprağa girecekti. Miloviç'in nerede, ne zaman gözünü kapadığı bilinmiyor! Tanrı daha uzun yıllar versin, Safiye de gidecek günün birinde, Bedia da, hatta Ajda da gidecek, Emel de, Ahu da. Siz ne diyorsunuz, günün birinde Fehmi Koru da ölecek, Engin Ardıç da. Fehmi cennet-i âlâ'da huri kovalayacak, hem de gılman! Kevser şarabı içecek. Biz şarabı "ukbâda" değil dünyada içmeyi tercih ediyoruz, artık adlarını kimseciklerin anmadığı o eski, hüzünlü kadınları hatırlayıp hatırlayıp.

Madam Zozo da gitti. Zozo Dalmas.

Fehmi ne anlar Madam Zozo'dan? Madam Zozo ekşi ter kokan, ayağı takunyalı, topuğu nasırlı, çarşafı Sümerbank işi, iki kaşı birbirine bitişik, kocasından günde beş vakit (sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı) sopa yemeden duramayan zavallılardan değil ki, Madam Zozo akça pakça olmasına akça pakça, etine dolgun olmasına etine dolgun ama, benzerlik burada bitiyor. Zozo Dalmas bu, koskoca Kiria Dalmas, 1930'ların en namlı orospusu!

Bak, orospu dedin mi orada dur, bu işler Maruf'tan sorulur!

Maruf Evren biraderimiz, hani şu "Sevgili Peygamberimiz" nam üç

ciltlik ilim ve irfan hâzinesinin yazarı, okuduğu üç dergi sayfası yazıyı anlamaktan âciz, sapla samanı birbirine karıştırmaya pek eğilimli, pardon, "mütemayil" arkadaşlarıyla birlikte, eksik olmasın, Zaman adında bir paçavranın sekiz sütun manşetini iki hafta boyunca bu fakire "tahsis eden" şaklaban. Derin Hoca Maruf, hani şu gündüzleri sabah dokuzdan akşam altıya şeriat propagandası yapıp, geceleri de Tan gazetesinde sayfa sekreterliğiyle "iştigal eden" Müslüman, evet, yanlış okumadınız, 1986 yılında şeriatçı Maruf geceleri çıplak karı resimleri çiziyor Tan'ın birinci sayfasına! Hem de kadrolu, basın kartlı falan tarafından, bakın orospular deyince tam onun kalemi!

Altmış yedi vilayetin cümle soytarısını imzalı imzasız mektuplar, telefon küfürleriyle üzerime saldırtan, daha İslam'a saldırıyla İslam'ı kendi çıkarları için kullanıp yeşil cüppe altında etmediği halt kalmayanlara saldırıyı ayırmaktan âciz, daha doğrusu çıkarına çomak sokulunca hırlamayı pek iyi beceren derin hoca. Bir bardak zemzem suyunda fırtına koparıp fakiri savcılara, cami imamlarına, siyasi partilere, Diyanet İşleri Başkanlığı'na şikâyet eden, çarpık bakışına kanıt getirmek için de destek diye bula bula Alparslan Türkeş ile Vehbi Dinçerler'i bulabilen hokkabaz! Orospu dedin mi Maruf'a soracaksın, gerçi onun uzmanlık alanı Ahu, Neşe, Nesrin, Banu falan ama yaşı azıcık tutuyor, belki gençliğinde Zozo'ya "seferi" de vardır!

Dağıtmayalım, Zozo, abuk sabuk heriflerle yatmayacak kadar onurlu bir orospuydu.

Mütarekede buralara düşmüş olamazdı, daha küçücük kızdı o yıllarda, İstanbul'u kasıp kavurması 1930'lara, yıllarca süren karşılıklı kinden, nefretten sonra vaktiyle birbirlerinin canına susamış, birbirinin kanma ekmek doğramaya azmetmiş iki büyük adamın, Mustafa Kemal ile Venizelos'un dost olmaya karar vermelerinden sonraya rastlıyor. Mütareke başkalarının, Madam Marika Kotopouli'nin tekelinde, Kotopouli de öyle bildiğiniz fahişe değil, tiyatro oyuncusudur.

Zozo çok canlar yakacaktır. Bir süre Pire-Atina arasında avlanıyor, devir hangi devir, Deli Nikos'un Pire balıkçı batakhanelerinin ve de esrar tekkelerinin haracını yiyip Bıyıklı Marinos ile kapıştığı, Atina Emniyet Müdürü Baraktaris'in bunların peşinde koşmaktan yorulup omuzlarından sarkıttıkları ceketlerinin tek kollarını kestirmekten başka çıkar yol bulamadığı devir. Elektrikli tramvay işliyor, Nea Zmirni, Kokkinia, Kalithea semtleri henüz teneke barakalarla dolu, Anadolu göçmenleri sokak kaldırımlarında, bağlarda bahçelerde, tiyatro localarında yatmaktan kurtulmuşlar ama henüz yerleşip kök salamamışlar. Zozo buralara burun kıvırıp İstanbul'a geliyor, babası Makedonyalıdır, anası zaten İstanbul'lu değil mi? "Perde ve sahne

san'atkârı" haspa, göz göre göre yatıp kalksa olmayacak, böyle bir kılıf bulmuş işte, Tokatlıyan'da şarkı söylüyor.

Ne söylüyor? 1930'larm o saçları bukle bukle, kaşları varla yok arası, rastıklı, incecik sesli kadınlarının şarkılarını mı? Kakia Mendri'nin tangolarını sözgelimi, "Yati?" tangosunu, "Aghonia" tangosunu, yoksa gene Mendri'nin bürümcük sesiyle taş gramofon plaklarına okuduğu Rum türkülerini mi? Yoksa yoksa Roza Eskenazi'nin ya da Rita Abacı'nın İzmir'den taşıyıp götürdükleri "rebetika" havalarını mı?

Madam Zozo, işte o, yirmilerinde pek fettan bir hatun, Tokatlıyan'ın önünden emprezaryosu "Mösyö Madra"nın 1932 model Bugatti'sine biliyor, hava soğuk, ama bir omuzu çıplak, bir omuzunda "rönar" kürk, saçları maşayla kıvrılmış, çorapları ipektir. Kit Kat barına gidip beyaz Ruslardan paketi yirmi beş kuruşa kokain mi alacaklar? Yoksa bakkalda elli iki buçuk kuruşa satılan bir paket cıgaraya tam bir lira mı bayılacaklar? Paralara bakın, su gibi harcıyorlar işte, en iyisi "malı" Bi-Ba-Bo'da kapıcı Salomonof'tan şişesi üç liraya almak, daha ekonomik!

Bi-Ba-Bo, Papağan Bar'dan da, Türkuvaz'dan da, Rubin otelindeki artistler kahvesinden de iyidir, gerçi herifçioğulları beş gramlık kokainden tam yirmi lira gibi görülmemiş kâr sağlıyorlar ama, bütün bohem takımı orada, işte Çallı İbrahim, işte Fikret Adil, işte kadın kılığında dolaşan Nail Bey, işte piyasaya yeni düşmüş Alman ve Macar yosmaları, Georgette ile Lilly, işte şair Necip Fazıl Bey de buradalar!

Madam Zozo, siz buralarda bu serserilerle fazla zaman yitirmeyiniz ve doğruca kapının önünde bekleyen otomobile atlayıp Bebek'e ininiz. Otomobil hazır, taksiyle gitmeye kalksanız altmış beş kuruş yazacak! Bebek'te.

Çok yaşlıydı. Birkaç kere asılsız haberler uçurulmuştu, öldü diyorlardı. 1984 yılında gene öldü diye laf çıkmıştı, o da kızmış, Atina'da kaldığı huzurevinde gelip kendisini bulan bir gazeteciye bütün gençliğini, kırdığı cevizleri bir bir anlatmıştı. Atatürk'le çılgınlar gibi seviştiğini de ileri sürmüştü!

Oysa asıl Kral Faruk'un iliğini kemiğini sömürdüğünü anlatırlardı. Bir de İstanbul'daki asıl hovardası, şekerci Hacı Bekir ahfadından Ali Muhittin Bey'i.

1 Ağustos 1988'de, bu kez gerçekten ve de sağlama öldüğünde huzurevinde mi yaşıyordu, yoksa tek odalı izbede mi, gazeteler bu konuda da bilgi birliğine varamamışlardı. Yani, bizim gazeteler. Tek

sütuna küçücük, ufacık bir haber, Zozo Dalmas öldü, işte o kadar!

2000'li yıllarda Ahu ölünce korkarım o da tek sütunda kalır, yürekler yakan, hanlar hamamlar tüketen kadınlar bir yaşlanmaya görsünler, bir ortalıktan çekilmeye, bir unutulmaya.

Öyle ya, şimdilerde Madam Marika'yı kim hatırlar? Ya Madam Miloviç'i?

Kotopouli güzel bir kadın değildi. Burnu gaga, kıvırcık, ama sıra dışı bir kadın bu. 1887 doğumludur. Bilenler, Yunanistan'da gelmiş geçmiş en büyük oyuncu olduğunu söylüyorlar, belki Eli Lambeti' den, belki İrini Papas'tan, Melina Mercouri'den, Sayın Kültür Bakanı'ndan bile büyük.

Siz onun 1932'de İstanbul'a kocası "Mösyö Elmiş" ile geldiğine bakmayın, asıl İon Dragoumis'in sevgilisidir.

İstanbul'a Gazi-Venizelos yakınlaşmasından sonra Madam Zozo gibi gelip gidenlerden: bir ara o, ahret kardeşi Bayan Kiveli, Adrianou, Theodoridou, "gülünçlü komik" Toto Mirat, şu Charles Boyer'i andıran Yorghos Pappas, hani Yahudi güzeli Tina Golder'i Atina'ya kaçıran jönprömiye ile gelip temsiller veriyorlar. Rejisör Ertuğrul Muhsin Bey, başrolünde Madam Marika Kotopouli'nin oynayacağı "Kötü Yol" isimli kordelayı Nişantaşı'nda İpek Film stüdyolarında çekmeye başlamıştır efendim! Pappas, Pera kızlarının yüreklerini yakmakla meşgul, Tina'yı kaptığı gibi uçağa atıyor, ne uçağı, tayyareye! Deniz tayyaresidir bu, o zaman Yeşilköy yok, var da bağlık bahçelik, Galata Köprüsü'nden kalkan Makriköy vapuru bile uğramaz, tayyare Büyükdere İstasyonu'ndan, denizden kalkıyor! (Deniz tayyaresi de ne menem şey diyenler, "Kutsal Hazine Avcıları" filminde Harrison Ford'un bindiği tayyare diyeyim de anlayınız.)

Marika Kotopouli mütarekede İstanbul'a, çok daha başka koşullarda gelmişti. Sıkı kralcıydı bir kere. İon Dragoumis yeni öldürülmüştü.

Atina'da, meclis önünden kuzeye, Hilton'a doğru az yürüyün, otelin sol karşısında küçük bir anıt göreceksiniz, şair İon Dragoumis, 31 Temmuz 1920 günü, Yunan Krallık Ordusu istihbarat taburuna bağlı subaylar tarafından burada vurulmuştur! İrice bir haç, bir demet çiçek, hepsi bu. Dragoumis o sıralar Atina aşırı sağcı zümresinin önde geleni, ama basında ve yazında konuşma dilinin kullanılması akımının öncülerinden, bu açıdan sıkı Marksistler Kazancakis, Varnalis gibi adamlarla birleşiyor. Venizelosçu subaylar onu yaşatmayacaklardır. Üç ay kadar sonra da kralcılar genel seçimi ezici çoğunlukla kazanıp

iktidara geliyorlar, küçük ama şerefli Yunanistan istiyorlar, bize ne Venizelos'un maceracı emperyalizminden, İzmir'den İstanbul'dan vazgeçtik diyorlar, barış istiyoruz, halkımız 1912'den beri savaşıyor, yeter artık!

Bunları söyleye söyleye iktidara gelmesi kolay da, elini uzatsan alıvereceğin Ankara'ya yaklaşmış, Bursa'ya, Kütahya'ya, Eskişehir'e girmişken geri dönmesi zor. İşin hamallığını Venizelos'un adamları üstlenmiş, bunlar akılları sıra ellerini uzatıp Batı Anadolu'nun defterini dürüverecekler. Hesap tutmuyor. İngiltere desteğini Türklerden yana çeviriyor, Fransızlarla zaten anlaşmışlar Kemal ve arkadaşları, Avgin savaşlarında (biz İnönü deriz) iki tokat, Sangarios'ta esaslı bir sille (Sakarya), ertesi yıl da onursuz bir bozgun.

Dragoumis'in öldürülmüş olması Marika'nm düşüncelerini değiştirmek bir yana, büsbütün pekiştirecek. Onlar Anadolu'da savaşadursun, Marika, Pera'da Odos Aleon'da geziniyor, bugün Alyon Sokak'tır!

Tragedya oyuncusu. Kimi akşam Medea oluyor, kimi akşam Elektra, kimi akşam Evridiki. Eski Fransız Tiyatrosu'nda oynuyordu, şu sonraları Ses Opereti, bir süre Dormen Tiyatrosu olan, sonra yıkılıp cephesi korunarak içine işhanı yapılan binada, localar kırmızı kadife, tavanlar perdeler sırmalıydı, tiyatro lebalep İstanbullu Rum doluydu, ve de Venizelosçu. "Venizelos marşını söyle" diye tutturmuşlardı.

"Efendiler, ben bir haile, facia oyuncusuyum!"

"Biz anlamayız, söyle!"

"Orkestramız yoktur."

Önceden hazırlanmış bir orkestra hemen sahneye geçip yerini alıyor.

"Kotopouli'yi isteriz. Sahneye gelmekliği iktizadır!"

"Madam Marika'yı sahneye çıkarınız."

Marika titreye titreye sahneye çıkıyor. Korkudan değil, sinirden.

"Efendiler, ben bir şantöz değilim. Eyy, işte şu sebepledir ki şarkı tegani edemem!"

"Hayır, behemehal söyleyeceksiniz!"

"Şu halde ben de Atina'ya avdet ediyorum!"

Madam Marika "derhal oyunu tatil ediyor", İstanbul'dan Atina'ya

dönüyordu. İşte böyle bir kadındı.

İzmir'e gitseydi daha iyi karşılanacaktı. İzmir, başa gelen Venizelos'muş, kralmış pek aldırmıyordu, yalnızca Genel Vali, Yüksek Komiser Sterghiadis'i hiç sevmiyorlardı, o kadar. Ama İzmir'in kaymağını da Despina yiyordu. Karântinalı ünlü Despina! Kantoya çıkardı, hele hele "Kara Kız" kantosuna çıkınca yer yerinden oynardı. Hotel Kraemer'de (Alsancak'ta, Atatürk heykelinin boşluğunda), "İspılandit Palas"ta şampanya içerdi, faytonla gezinirdi, bir ara kuru üzüm ve de kuru incir ve de tütün taciri Muammer Bey'in "dostu", işgalde merkez komutanı "Miralay" Zafiriou ile işi pişiriyor, Zafiriou elbette Venizelos taraftarı, kral iktidara dönünce yürütüyorlar. Despina'yı koca göbekli budala General Hacıanestis'in devraldığı, ikisinin birlikte buzlu rakı ve çipura üzerine çalışmalara hız verdikleri söylenir.

Despina eğer yangında ölmedi, bizim Kastamonu'lu çavuşlardan biri tarafından defteri dürülmediyse, bulabildiği herhangi bir kayığa binip kaçmış olmalı. Adalardan birine, Midilli'ye örneğin ya da Pire limanına kapağı atabilip atamadığı bilinmiyor. Atina'da bir zengin evine hizmetçi yazılıp ölünceye kadar sürünmüş de olabilir, evin beyinin yüreğine indirip mirasına konmuş da olabilir, Zozo Dalmas gibi, bir huzur evinde, hayli yaşlı, bumburuşuk ve son derece huysuz bir muşmula olarak toprak altına girmiş de olabilir. Tarihler kaydetmemiş!

Pek gençti işgal yıllarında. Oysa Marika, Dragoumis'i kaybettiğinde otuz üçüne dayanmıştı. Zozo daha çocukluktan genç kızlığa geçmeye hazırlanıyordu. Rita ile Roza da gençtiler, Tarlabaşı'nda iş tutan Bilezikli Kalyopi yirmisinde var yok. Sait Faik'in sırılsıklam kapılacağı Aleksandra daha doğmamış. Bella Vista bahçesinde, Tepebaşı'nda Theâtre des Petits-Champs bahçesinde, sonradan yerine Saint-Antoine kilisesi dikilecek Concordia'da, onun karşısında Palais de Cristal'da Servet-i Fünun'cuların yüreklerini yakan tombul Rum dilberleri çoktan yaşlanmışlardı oysa.

Peki Madam Miloviç nerelerdeydi?

Abidin Daver Bey'i tanır mısınız? Abidin Daver Bey'in Cumhuriyet gazetesinde "Hem Nalına Hem Mıhına" sütununu bilir misiniz? Bilmezsiniz. Eyy, effendiler, şu halde Cumhuriyet gazetesinin 6 Mart 1928 tarihli eski yazı nüshasını okumaklığınız iktizadır.Mısır Başvekili Servet Paşa istifasını vermiş, beşinci şube memurlarından taharri Ziya Efendi soğukta nöbet yerinden ayrılmadığı için yüz elli lira gibi çok büyük bir ikramiyeyle taltif edilmiş, Darülelhan Elhamra Sineması'nda

konser verecek, cilde teravet veren, yumuşaklık bahşeden, yüzdeki buruşuklukların husulüne mani olan gliserin, lanolin ve ballı tuvalet sabunlarını tercih ediniz!

Bu haberler, reklamlar arasında, Abidin Daver Bey, savaş yıllarından bu yana İstanbul'a yeniden gelmiş olan Madam Miloviç'ten sözediyor:

"Evvelki akşam Miloviç'i seyre gittim. Harp zenginlerinin peres-didesini bu sene bir miktar daha şişmanlamış gördüm. Artık ağır sıkletler arasından çıkarak bizim Şamram Hanım gibi iki katlı ağır sıkletler meyanına girmek üzere bulunuyor. (.) 'İspanyol Bülbülü' diye bir oyun oynanıyordu. Miloviç ile bülbül arasında bilhassa ses itibarı ile hiçbir münasebet göremediğimi itiraf ederim. Viyanalı san'atkârın falso sesi, beyaz ve yağlı vücudu ile tuyurdan hangisine daha çok benzediğini görenlerin takdirine bırakıyorum. Büyük çaplı Miloviç'in karşısında bir karışlık sıska bir tenor hafif makineli bir tüfek gibi kalıyordu."

Eski Miloviç'ten eser kalmamıştı. Eski savaş zenginlerinden eser kalmadığı gibi. Savaş yıllarında, Harb-i Umumi'de, "harb zenginleri şekeri elmas fiyatına satarken Miloviç elması şeker fiyatına alırdı".

Tokatlıyan'da kuyruğa girerlerdi. Şeker kralları, un kralları, bulgur kralları. Vagon ticareti yapanlar, Harbiye Nezareti'nde İaşeci Topal İsmail Hakkı Paşa'ya uygun rüşvetini toka edip ordu müteahhitliğine soyunanlar, Suriye cephesinde sinek gibi eriyen Mehmet'lere buğday yerine beygir fışkısı gibi hoşur hoşur küflü, cıvımış arpa yedirenler. Şampanya içerlerdi, viskiyi yeni keşfetmişlerdi, Tokatlıyan'da doksan beş kuruşa çorbasıyla, etlisiyle, tuzlusuyla tatlısıyla tıka basa yemek yemek mümkündü, onlar dört tane elli kuruşluk banknot atıp kalkarlardı. Madam Miloviç'in ucu yaldızlı cıgarasını elli liralık banknotla yakarlardı! Sonra odaya çıkarlardı, kokain çekerlerdi, sonra Madam Miloviç'in o insanı ahtapot gibi saran tombul kollarına, görkemli göğüslerine, kat kat gerdanına, saltanatlı kalçasına teslim olurlardı.

On-on iki yıl sonra elli liralık banknotların yerini nikel kuruşlar, yirmilikler, metelikler alacaktı. Bu kez sahneye fırlatıyorlardı.

Miloviç Tokatlıyan'da tezgâh kurmuş, İttihatçıların milli burjuva yetiştirme teranesiyle (ah Kara Kemal!) kaymak yedirdikleri, baklava börekle beslediklerı namussuz takımını söğüşlerken, otuz paraya süpürge tohumu ekmeği alamayan ev kadınları, etlerini Aksaray-Laleli yangın yerinde satışa çıkarmışlardı.

1988, 1918'e ne kadar da benziyor! Mekânlar, fiyatlar, insanlar değişmiş, hovardalarla orospular da, ama gene de her şey aynı gibi. Tokatlıyan çirkin bir işhanına dönüşmüş, şimdi Park Şamdan'da iş bitiriliyor, Miloviç, Marika, Zozo yoklar, onların yerini yerlileri almış, savaş zenginleri yerlerini hayali ihracat, esrar, eroin, silah, mermi zenginlerine bırakmışlar, elli kuruşluk banknot yok artık, elli kuruş da yok, yirmi bin liraya kadar çıktı, daha doğrusu düştü banknotun değeri. Viskiyi artık öğrendiler, cacıkla, pastırmayla içiyorlar ama olsun üç kuşak sonra adam gibi içmeyi de öğrenecekler inşallah, Tokatlıyan önünde sıra sıra dizilen Bugatti'lerin, De Dion-Bouton'ların, Daimler-Benz'lerin, T-model Ford'ların yerini büyük ölçüde "ful aksesuvar" BMW aldı. Zozo'ları, Marika'ları götürenlerin torunları şimdilerde daha görkemli, daha alımlı, daha ince zillilerle "iş bitiriyorlar". Fiyatlar da yüksek, nerede artık öyle elli liraya kadın?

Yanlış hatırlamıyorsam, 1918'de bir devlet yıkılmıştı. Sondan bir önceki Müslüman Türk devleti! Korkarım bizimkinin de eceli gelmesin.

ŞAKİR'S COLLEGE

Biz orada altı yıl Amerika'da yaşamışız da haberimiz yokmuş. Altı yıl, cepte beş parasız, Amerika'da.

Evet, Amerika gibi bir şeydi. O çamuru hiç eksik olmaz futbol sahasının çevresinde, başka bir ülkenin, başka bir yüzyılın tatlarını getiren, adları artık anılmaz olmuş, öğrencilerinin bilemediği birtakım yapılar: Theodorus Hall, Anderson Hall, Hamlin Hall, Washburn Hall, Van Millingen Library. (Solcusu da "Amerikalıydı" mübareğin: Bin dokuz yüz yetmiş birin başları, muhtıranın eli kulağında, şimdilerde Büyük Toplantı Salonu denilen, BTS denilip geçilen Albert Long Hall, o bitmez tükenmez forumlardan biri, asırlık orgun yanıbaşında, kilise korosunun balkonunda ayaklarımızı sermiş helecanlara garkolmuşuz, devrimciler binaların adlarının değiştirilmesini önerdiler! Önerebildikleri isimler, Deniz Gezmiş Binası, Mahir Çayan Binası! Sosyal demokratlar, o geleneksel safdillikleri ve beceriksizlikleriyle karşı çıkıyorlar, çıkıp da ne öneriyorlar dersiniz, Nene Hatun Binası!)

Yanlış okumadınız, Nene Hatun Binası. Bunlar Ecevit'in umudu gençlerdi, Cumhuriyet Halk Partisi'nin gençlik kolları. Hızlıları şimdilerde tekstil ithalat ihracatıyla köşe dönüyorlar, bir kısmı kayıp, bir kısmı ANAP'ta mıdır?

Hepsi Amerikalıydı. Kimisi Deniz'den çalıyordu, kimisi Nene Hatun'dan ya, akıllarına gelip gelecek bina isimlerinin değişikliğinden ibaretti, forumda çıkıp "Binalara isim koymak bir Amerikan geleneğidir, siz önce devriminizi kafalarınızın içinde yapın" demiştim de dayak yiyeyazdım.

(Küt! Bir BKD toplantısı. Boğaziçi Kültür Derneği. Biz üye müye değiliz ama, "abimizdir" hesabı saygı gösteriyorlar, konuk sanatçı sıfatıyla toplantıyı izlememize izin verilmiş, Serdar, kavruk ellerini masanın üzerine eğmiş; sanırsın Smolny Enstitüsü'nde 6 Kasım 1917 akşamıdır, Saint-Petersburg'a Baltık Denizi'nden, Neva Irmağı'ndan sisler inmek üzere, Kışlık Saray'ın ışıkları yanmış, kızıl muhafızlar köşebaşlarım çoktan tutmuşlar da zengin takımı operaya, her şeyden habersiz, Fiyodor Şalyapin'i dinlemeye gidiyor. Serdar kargaşayı bastıracaktır: "Arkadaşlar, Merkez Komitesi duruma hakimdir" dedi!)

Bu işin ne başında hayır olduğunu, ne de sonunda hayıra çıkacağını ossaat anladım. Kimseciklere anlatamadım. O ayrı.

İşte böyle bir Amerika'ydı. Bir zamanlar Amerika'daydık. Devrimcilik oynayan zengin çocukları, Anadolu'nun kimbilir hangi kasabasından bursla kopup gelmiş ve de şaşkına dönmüş halk çocukları, okumakla uzaktan yakından ilgisi olmayıp var gücüyle, son sınıf gelip çatıp bitirme sınavları başgöstermeden, diplomalar alınıp çekilip gidilmeden uygun bir koca bulmaya uğraşan taşra dilberleri, ille de her hafta sonu Uludağ'a, her cuma akşamı Kırmızı Salon'un o pasa briç ve king oynanan boşluğunun diskoteğe dönüştürülmüş havasına takılan, tenisçi, arabalı, blucinli, uzun saçlı veletler. Haylazlar, serseriler, baba parası yiyenler, babalarının fabrikasında büsbütün sersem sepelek kalmasınlar diye az buçuk işletmecilik eğitimi yapar görünenler, hiçbir bölümde dikiş tutturamayıp İngiliz Edebiyatı okumak zorunda kalanlar ve bunun keyfini çıkarmak yerine hayıflananlar. Tiyatrocu olmak isteyen mühendis adayları, kapağı Harvard ya da Yale'e atmak isteyen şaircikler, kızlara asılan hocacıklar, yıllardır buralara sığınıp Amerikan kaşığıyla levanten maması yemeye alışmış "yadigârlar", Ermeni, Rum kalıntıları. (Maria adını Mary'ye çevirmiş, saçları oksijen sarısı, Yorgo Mandikas, nursuz mu nursuz, nasıl sağlam bir yüreği olduğunu çok sonra öğrenecektim, vesaire.)

Yüksek okuldu. Academy öğrencileri, yani liseliler bize pek sokulamazdı. Hoş biz de Robert College diye girdiğimiz yerde birdenbire kendimizi Boğaziçi Üniversitesi'nde bulacaktık ya. (Muhtıra yemiş bir yüce mecliste konu tartışılıyor, saygıdeğer Adalet Partisi milletvekilleri okula ciddi ciddi Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi adını önerecektir, Sayın Toğrol bunu bilir mi? Neyse, aradan yıllar geçti, okula yapamadıklarını yeni Boğaz Köprüsü'ne yaptılar da içleri rahatladı).

Liseliler Arnavutköy'e taşınmışlardı. John Scott Everton, hani o "campus"ün ortasında yanında karısı, elinde şemsiyesi memnun mesut gezinen ve ayrıcalıksız, ayırımsız herkese, bu arada hademelere bile Good Morning diyen, karşılığında gülücük dolu yarım ağız bir "Morning Sir" alan adam, aramızdaki yaygın söyleyişe göre "Eversmile", yani "Hepgüler", şu bir zamanlar Vietnam ve Kamboçya'da CIA'nm "pasifikasyon" görevlilerinden biri olarak hizmet görmüş, âhir ömründe İstanbul Amerikan Kolejleri Genel Müdürlüğü'ne atanmış ihtiyar delikanlı, (azıcık John Wayne kokardı) gitmişti. Bugün Sayın Toğrol'un oturduğu odayı biz bir süre, ne bir süresi, uzunca bir süre, Şerif Mardin'in seminer odası yaptık, yaaa.

Cepte beş para yoktu. İçimiz sızlar, burnumuzu çekerdik. Millet kızları alıp alıp Uludağ'a atardı. Hafta sonları Tiffany'ye, Pub Divan'a gidecek halimiz yoktu. Bir süre Club 33'te, şimdi bir banka şubesine dönüşmüş

ünlü Parisienne kahvesinde durumu idare etmiş, çabuk pes demiştik. Millet "dışarıdan" süslenip püslenip Kâzım'ın kantinine oturmaya gelirdi (Jimmy Hendrix tarzı yılan derisi pardösüler), oradan da sıkılmıştık, işimiz gücümüz uzaktan kızlara bakmaktı işte. Sonraları Kâzım, Veli, Madam İvan tarihe karışacak, Şakir'in Yeri moda olacaktı. "Şakir's Place"e kaç yılımı gömdüm, dönüp bakıyorum da şimdi, derse girmeyip kaç yılımı Şakir Üniversitesi'nde geçirdim? Şakir'in kızları kaçıncı çocuklarını doğurdular? İşadamı kocalarının, gene özel okullara giden mahdum ve kerimelerinin "gailesinden" vakit bulup, Semra Hanım'ın papatyalığından başlarını alıp o günleri anabiliyorlar mıdır?

Bize de kütüphane kalmıştı. O üzeri tozlu, arka kapağında mukavva cep içinde Date Due damgalı kartlar bulunan kitaplarda eski yılları, eski isimleri arıyorduk. İşte buyurun, November 27, 1897! "Talebeden" Dikran Efendi almış, okumuş, 27 Kasım 1897 günü geri getirmiş! Bildik adlara rastlamak ayrı keyifli: Öğrencinin adı Genco Erkal, Date Due October 3, 1956. Cevat Çapan, Date Due April 14, 1955. Engin Cezzar, Date Due December 23, 1954. Tunç Yalman, Date Due January 18, 1944. Altemur Kılıç, Date Due February 19,1943.

Hep Bülent Ecevit'i aramıştım. Ecevit'in o daracık merdivenlerden inip de tepelerdeki sıralara uzanıp o "stack"lerden binlerce kitap alıp okuduğundan emindim. Zamanla kartları mı değiştirmişlerdi neydi, denk düşmüyordu bir türlü. Kitaplar Dewey sistemine göre numaralanmıştı, fakir genellikle 800 ve 900'leri hatmederdi, güzel sanatlar ve de Orta Doğu-Türkiye bölümü. Daracık merdivenlerden sessiz sedasız inmek ayıptı, aşağıda bir yerlerde öpüşen çiftleri uyarmak, bol patırtı yapmak gerekiyordu, hiçbir zaman açıklanmamış, hiçbir yere kaydı düşülmemiş gizli "zagon" buydu kütüphanede.

Kimi zaman futbol sahasına çıkar, çamurun göbeğinde durur, sağa sola bakardım. Kimlerin gelip kimlerin geçtiğini düşünmek hoşuma giderdi. İşte Dr. Cyrus Hamlin, uzun kara redingotu, General Grant sakalıyla bizim "Miami Beach" tabir ettiğimiz Anderson Hall merdivenlerinden inmektedir. İşte Mr. Christopher Rhinelander Robert, dolarcıklarının nereye gittiğini görüp gezmek üzere "ortağı" Hamlin'in adı verilmiş binanın o Amerikan İç Savaşı kokan avlusunda dolanıyor. Theodorus Hall'un köprüsünden yürüyüp gelen Halide Edip Hanım değil mi, oğlanlara çay tertip etmişler, çarşafını fütursuzca açmış, vaktiyle John Chalfant'ın odasında oturan Tevfik FikretBey'le görüşmeye gidiyor!

Şimdi tiyatro salonuna gitsem, kulise süzülsem, o kimbilir kaç kere badana edilmiş duvarda Engin ile Genco'nun imzalarına rastlayacak

mıyım? Ya Ali ile Meral'in? Altemur'un Cami Bey'in dersinde Hitlerciğim de Hitlerciğim diye tutturduğu sınıf hangisiydi? Nüvit'in, Guadalcanal'da Japon askerleri Amerikan bahriyelilerini çıra gibi tutuşturduğu sıralarda haiku okuduğu köşe, Anderson Hall'un, şimdilerde TBB denilip geçilen binanın aynı köşesi midir? Ali Halim Neyzi'nin gizli geçitler bulduğu "Big Gym" gene ıslak ter, cilalı tahta ve Kiev Harp Akademisi 1913 mezunu Mr. Nadolsky kokuyor mudur? (1970 yılında fakire "Dik dur!" diye çıkışıyordu!).

Kaim kesme taşlara, dökme demir parmaklıklara, kunt tahta sıralara, iri masalara, eskileri sorar dururdum. Kütüphanenin masa masa birer birer yanan lambalarının, o çatı katlarından birdenbire dışarı açılan minicik pencerelerin, düğmesine basınca fıskiyesi su fışkırtan çeşmelerin tadını kimse benim gibi çıkartamazdı. Hoppa zengin veletleri ne anlayacaklardı Amerikan İç Savaşı'ndan falan? Yüksek, çok yüksek tavanlı koridorlarda, langır lungur alçalıp yükselen kafesli asansörlerde sanki Quentin Compson, Albay Sartoris, Charles Bon gibi eski ve unutulmuş roman kahramanlarının ruhları geziniyor, Theodorus'un önünden kıvrılıp Aşiyan'a dönen ağaçlıklı yolda Huckleberry Finn ile Tom Sawyer koşmaca oynuyorlardı.

Bizim çaka çaka başımız dönerken Merkezi Sistem'e bağlandı okul. Havası birdenbire değişti. Artık "vatandaş" da girebiliyordu. Giderek İngilizce konuşan kalmayacaktı! Öğrenci Türkçe dert anlatabilmek için hocanın gözünün içine bakıyor, hoca yarım yamalak İngilizce başladığı dersin sonunu Türkçe getirebilmek için işaret kolluyordu. Eski "babaların" kimi ölmüş, kimi emekli olmuş, kimi yurduna dönmüştü. Keith Greenwood artık yoktu. David Garwood da yoktu. Hilary Sumner-Boyd da, o Oxford hergelesi, biraz Kim Philby, biraz W.H. Auden, çokça da Christopher Isherwood kokan büyük adam da. John Freely oralardaydı ama sıfırcının teki olduğu için fizik dersinden yandım Allah diye kaçıyorduk. Caleb F. Gates'e, Cami Baykut'a, Miss O'Neill'e, Prof. Allen'e, büyüklerin büyüğü MacNeal'e zaten yetişmemiştik.

1863'te açılmıştı. Bebek'te, Hamlin'in kiraladığı bir fırının üst katındaki kıytırık protestan medresesinde. Ahmet Vefik Paşa'nın bahçesine yayılması yedi yıl almıştı. 1911'de Arnavutköy tepelerinde o hep çekine çekine gireceğimiz Gould Hall açılacaktı. 1958'de "yüksek kısmı", bizim çöplüğümüz. 1971'e kadar.

Değişti. Eski rengi, eski tadı kalmadı. Eski düzeyi de. Şimdi nüfusu da arttı. Sekiz yüz yirmi yedi kişi vardı biz girdiğimizde, herkes birbirini tanırdı. Bugün yedi bin kişi. Merkez'den paçasını kurtaran dalınca bahçede kızlara laf atmalar matmalar başladı. Şimdi imam-hatip

takımı da varmış!

Gene de, YÖK'ün o bütün sefil öğretim kurumlan arasında en iyisi. Kolay mı, yüz yirmi beş yılık gelenek var arkasında. Ne yapsan batıramıyorsun!

Altı yılım orada geçti. Altı koca yıl. Bitireli de on iki yıl olmuş. Kimi zaman okul arkadaşlarıma rastlıyorum sağda solda, bana dudaklarının kıyısında hafif gülücükler, engelleyemedikleri bir gıpta ve hayranlıkla karışık ufak burun kıvırmalarla bakıyorlar: Hani o, sen lisan da biliyorsun, harcadın kendini işte, adam olamadın, halbuki bir şirkette genel müdür, bir holdinge koordinatör falan, yani sana mı kaldı memleketi kurtarmak, enayi. Malum, hep aynı "ayaklar" işte.

"Bizim Tepe", ne yazık ki bizim değil, sizin tepe. Girişi bilmem kaç milyon lira, sıkıysa bizim olsun!

Nice yüz yirmi beş yıllara benim güzel okulum. Kimi zaman beni hangisi adam etti, Galatasaray mı, Robert College mi, Boğaziçi mi, daha sonra da, gerçekten adam oldum mu acaba, adam olma yolunda mıyım düşüncelerine uzanan uzak, kuşkulu karşılaştırmalar başlıyor artık. Orada biz birer numara değildik, adıyla sanıyla birer insandık, birer bireydik, binlerce kitabı orada okuduk, unutulmaz kızlara orada tutulduk. (Birgül, Fındık Gülru, Nurgün, sonra Tülin ve diğerleri.)

Kimbilir neredeler şimdi, Nurgün'ün babasının başbakan olacağını, Melih'in hem baba hem Enka kanalıyla iktidara geleceğini, Berna'nın Hariciye Vekili refikası olacağını nereden bilebilirdik? Hadi Cem ile Güler'in patronlukları alınlarında yazılıydı, kimbilir ötekiler nerelerde şimdi? Ya sizler nerelerdesiniz Sheldon Wise, Larry Fisher, sevgili Charles Gilchrist, iki ders arasında İkinci Dünya Savaşı'nda Alman askerlerini boğma teliyle nasıl öldürdüğünü sorduğumuz vakit karanlıklara dalıp giden, "Siz savaşın ne olduğunu bilir misiniz?" deyip bizi suspus eden sevgili ihtiyar? Bütün o eski, sararmış "record"larda Tiring Galata ile Bon Marche ilanları arasında gülümseyen Vahran'lar, Kevork'lar, Yorgo'lar, Edith'ler, Moiz'ler, Salomon'lar?

Nice yüz yirmi beş yıllara. Hem göklere sığdıramadığım, hem yerlere batırdığım, hem nefret ettiğim, hem çok sevdiğim güzel okulum.

YÖSGEG SOSYETE, MODADA İN-AVUT ve de LÖPÜRTÜMFŞ

Efendiler!

1 Ocak 1989 günü sokağa çıktım. Köşedeki tütüncüye kadar gidip bir Vizon dergisi aldım. Vaziyet ve manzara-i umumiye:

Vizon, "Kimler ve Neler Moda, Kimler ve Neler Demode?" başlığı altında, "geleneksel", ilmî ve de ciddi araştırmasını sürdürüyor. Dergiyi çıkaran hanımların ileri sürdüğüne göre, moda olanlar-demode olanlar listesi, en çok, hiç ilgilenmiyor görünenlerin ilgisini çekiyormuş ve de en çok onlardan tepki görüyormuş. Yazının girişinde, daha sonra, deniyor ki, "bu liste sizin için komik olabilir, çok saçma ve sinir bozucu da bulabilirsiniz, aman, sakın sinirlenmeyin! Yılın moda ve demode listesine olumsuz tepki göstermek, çok demode sayılmaya sebep olabiliyor!"

Görelim bakalım ne mene listedir ve de komik midir değil midir, sinir bozar mı kan mı yapar, çok saçma mıdır yoksa göze fer, batna cila, topuğa derman, zihne küşayiş mi vermekte?

"OUT". YALLAH DIŞARI!

Biz zaten demode adamız, nostaljik diyorlar, (nostalji moda olmasına moda da, nostaljik olmak demode olmak demek), listeye karşı görünmekten gocunacak değiliz, üstelik hiç ilgilenmiyor görünenlerden de değiliz, tam tersine, her yeni listeyi büyük bir ilgi ve "hassasiyetle" izliyoruz.

İlk bölüm, "sözü bile edilmeyecek kadar demode olanlar" bölümü. Bunların başında "hayali ihracatçılar" geliyor. Vay anasını sayın okuyucular! Herifler deveyi çoktan hamuduyla götürdüler, öyle ya, şimdi Zürih ve Cenevre otellerinin barlarında (nedense buna da hep Jönev derler, Geneve, şuna adam gibi, Türk gustosuyla Cenevre demeye dilleri dönmez, sanki yedi göbek ataları, Malatya çarşısında leblebicilikle geçinen dedeleri sular seller gibi Frenkçe şakırdı.), viskinin yanına pastırma bulamamaktan yakınıp fena halde vatan hasreti çekiyorlar. Hayali ihracatın modası geçmiş hey ihvanlar, millet şimdi kokain ve Nazan takılıyor!

Efendiim, başka fena halde modası geçenler. "Hâlâ sigara içiyor

olmak". Demedim mi biz demode adamız diye, günde iki paket Deve cıgarası tüketiyoruz. Siz hâlâ bırakmadınız mı? Aaa, ne ayıp, cherie. Avrupa'da çok yerde yasaklanmış, içene kötü kötü bakıyorlar da "Barbar Türk" deyip çıkıyorlar, ne hakkınız var necip milletimizi ele güne rezil etmeye?

Başkaca. "Yeni dergi çıkarmak". Vay canına! Kimi dergi patronları bunu ciddiye alıyor olsalar gerektir, baksanıza, son kırk sekiz saat içinde ne yeni dergi, ne de yeni gazete çıkarmaya kalkıştılar!

Başkaca. "Açılış kokteylleri". Bu da fena halde demode. Akşamları iki kadeh içki parası denkleştiremeyen muhabir takımı ne yapsın peki, ölsün mü? "Ali Bars". O da sözü bile edilmeyecek kadar demodeymiş, eh Ajda Hanım, Recep, Şaban, Ramazan ve üç de ondan evveline rahmetlik babayı eklemek zamanıdır.

"Vizon kürkleri vestiyere bırakmamak" da çok demodeymiş. Öyle kıro gibi vizon kürkünüzü yanına alıp lokantaya, tiyatroya girmeyiniz, sonra gerçekten kıro olduğunuz anlaşılır. Bırakın vestiyere, çalınırsa çalınır, ne yapalım, kocanız bir tane daha alır. Daha geçen hafta o şatifilli sekreterine bir tane, koca memeli dostuna da bir tane aldı, size mi yenisini alamayacak yani?

"Bıyık ve göbek" de demodeymiş. Yandık ki, yandık, bre bizde bıyık da var, göbek de var, ne halt edeceğiz şimdi? Hanım hanım, ben senin o kereste kocana benzemem, göbeğim ölçüsünde, bıyığım usturuplu, ne yapalım, bu memlekette sağda solda saygı görmek için bıyık ve de göbek şart! Bıyıksız olursan "canım" diyorlar, bıyığın varsa "abi".

"Abartılmış yılbaşı armağanları" da demodeymiş, eh siz de Mercedes'in 600'ü yerine 280'ini tercih edin artık, görmemişliğin lüzumu yok, ne demişler, görmemişin oğlu olmuş, tutmuş. "Ye Ke Ye Ke" de öyleymiş, siz artık o kaseti geri sarın da, İbrahim'in "Zabuha"sını dinleyip aslınıza rücu edin! Efendim, "Mehmet Keçeciler" de demodeymiş. Ne o, "tarihi misyonunu" yerine getirdi, ' işi bitti mi yoksa? Acaba bunlar gerçekten iktidara yerleşir de kokain partilerinin, "grup seks" pisliklerinin hesabını sorar diye mi ürperdiniz?

"Kıskançlık krizleri" de demodeymiş, hanımlar, takınız taktırınız! "Bulgari saat ve takılar" da demodeymiş, kapıcının karısına verin, biraz da o gariban kullansın bari. "Alyans takmak" da demodeymiş, vallahi ben o modayı üç yıl önce "lanse" ettim, karıyı boşadım, demek ki bakın nasıl çağ atlamışım!

İkinci bölümde, "sadece" demode olanlar yer alıyor.

* İthal peynirler. Neden? Doydunuz mu? Yoksa köyünüzün ayak kokulu peynirini mi özlediniz? Ulan hiç yontulmayacaksın lan oğlum incel biraz, bunun burası İstanbul, bundan başka da İstanbul yok, git şarküteriden Camembert neyin al da yufkaya katık et yi.

(Şarküteri domuz kasabı demektir Frenkçe, sağda solda gezinirken "Şarküteri-Hacı Mehmet Efendi" gibi tabelalar gördükçe ağzımı bırakıp başka yerimle gülüyorum.)

* "Kırmızı olan her şey". Niye lan? Vaktiyle anasının orospuluğundan, babasının pezevenkliğinden, her ikisinin de sevgisizliğinden bunalan çocuklarımız "kırmızıya" pek meylederdi, ne oldu, dünya mı değişti? Ee, benim geçen kış aldığım kırmızı kazak ne olacak şimdi? Çöpe mi atacağız? Kapıcıya mı verelim? Ah şekerciğim, biriniz bana Jönev'den bu yılın moda rengi neyse ondan bir kazak getirip hediye etse de giysem.

* Convention Center'da kalabalık düğünler. Anaa, bu Convention Center da neresi ola? Biz Convention Meclisi'ni biliriz Fransız Devrimi sıralarında, düğün salonu olaraktan da Aksaray'da Arap'ın kahvesiyle Şişli'de Mis'i.

* Hâlâ strapless elbise giymekte ısrar etmek. Neden? Siftindiğiniz paralardan kıçınız başınız şişti de içine mi sığdıramıyorsunuz?

* Son günlerde saçını kızıla boyamış olmak. Açık siklamene boyayın, hoş olur, "free" takılmış derler.

* Aziz Üstel'in antipatikliğini tartışmak. Aziz'in öyleliği o kadar kesinlik kazandı ki, tartışmak "malumu ilam" olacak, bak burada haklısınız.

* Kokain kullanmak. Siz onu bir de Atina Mapusanesi'nde kafasını duvarlara vurup duran Turan'a sorun. (Telefon numarası Nazan'da vardır).

* Gencay Gürün. Artık onu kimse TV ekranında görmek istemiyormuş. Neden? Kadıncağız Şehir Tiyatrosu'nda Sam Shepard'ın "Aç Sınıfın Laneti" adında bir oyununu oynatıyor, zülf-ü yâre mi dokundu? Onun yerine televizyona Müşerref'i çıkarın, başbakan olmak istiyormuş, belki sizi de müsteşar yapar.

* Yılbaşında Viyana ve Budapeşte'ye gitmek. Değişiklik olsun diye Sütlüce'de Sadrazam Mahmut'a gidin, bir işkembe çorbasına yetmiş bin lira verin, Mahmut bütün o hınzır hergeleliğiyle çorbayı dört milyonluk tuvaletinizden aşağı döksün, öylece oradan Süreyya'ya

gidip hava atın, ay şekerim çok orijinal valliyi.

* İbrahim Tatlıses de çok demodeymiş. O neden o? Size geldiğiniz yeri, çıktığınız çukuru mu hatırlatıyor?

* Saçı boyalı erkekler. Şimdilerde kır saçlı meşrutiyet zamparaları da demode, itibar kara yağız kokain toptancısı ayılara.

* Doğum kontrol hapı demode, ne o, menopoza mı girdiniz zilliler?

* Yüz gerdirmek. Artık dikiş tutar yer kalmadı herhalde.

* Çiçek yollamak demodeymiş. Hah şöyle, ben demedim mi aslınıza dönün diye? Çiçek yerine bir buçuk yoğurtlu İskender yollayın, "orrjinal" olur.

* Boşanmak demodeymiş, "serbest evlilik" takılın, "açık evlilik" de derler, onun Lüküs Hayat'tan tornistan şarkısı da vardı, Seyfi Dursunoğlu gece kulüplerinde söylerdi, "hanım motorla dolaşır, hanım motor kim karışır" diye.

* Karton dağıtan gazeteler demode. (No comment!)

* Argo konuşmak demode. Yoo, ben şerefle sürdürüyorum!

* Üzeyir Garih demode. Kemal Horzum gibi değerli bir ağabeyimiz, güzide bir işadamımız varken Üzeyir Bey'in esamisi mi okunur?

* Fenerbahçeli Rıdvan da demode.Neden çocuk çıkıyor, takır takır oynuyor işte. Yoksa "yatak performansı" mı düştü? Bre çengiler, açgözlülüğünüz yüzünden sahanın ortasında doğru dürüst ayakta durup topa iki şut atabilen vatan evladı kalmadı! Gözünüzü toprak doyursun, siz Messalina'yı da geçtiniz, iki tane oğlan bırakın da hiç olmazsa milli takım Roma'ya gidebilsin.

* Yasaklamalar demodeymiş. Başbakan hiç de öyle düşünmüyor, Vizon okumuyor herhalde, Zagor'dan vakit bulamıyordur.

* Çağrı cihazları demodeymiş, artık yazıhanenizde oturup arpacı kumrusu gibi düşünüyorsunuz galiba, bu mevduatı kime satacağım, bu kredi faizini nasıl ödeyeceğim diye, arandığınız zaman bulunuyorsunuz, çağrı cihazına gerek kalmadı anlaşılan.

* Karşılıksız çekler demode, yani artık hep karşılıklı çek imzalanacak. Bak sen, memleket ekonomisi düze çıkmış da haberimiz yok.

* Çiçek Pasajı'nın yeni hali demode, eski hali ayakta olduğu yıllarda

siz İstanbul'da mıydınız, yoksa daha memleketten buralara düşmemiş miydiniz cicim?

* Archer's demodeymiş, bu da ne ola ki?

* Purodan üç nefes çekip söndürmek demode, memlekette enflasyon var, işler karanlık, sonuna kadar içip bitirin, ziyankârlık yapmayın, kalınca bir Davidoff on dolar, bir haftalık asgari ücret!

* Bush demode, (Vizon dergisi, parantez içinde, "daha şimdiden" diyor), çok ayıp çok ayıp, hiç yakıştıramadım, insan efendisine nankörlük eder mi, "sayyad-ı bi-insafa hizmetin" de raconu vardır, siz onu da beceremediniz.

* Yazları Club Med'de çalışmak demode, evet doğru, ben en son 1977 yazında çalışmıştım, ne yapalım, babamın fabrikası yoktu da.

* Fazla kilolardan söz etmek demode, nasıl olsa eritemiyorsunuz, bırakın dağınık kalsın.

* İçkiyi fazla kaçırmak demode. Bu hesaba göre biz on üçüncü yüzyılda yaşıyoruz!

"IN". HAYDİN İÇERİ!

"S"te yemek moda buna karşılık. S, Süreyya olsa gerek. Cem Duna da modaymış. Olacağına bak. Davetlilerin az olduğu şatafatsız düğünler modaymış. Levi's 501 modaymış, kot pantolonun dört kapılısı mı bu, şanzımanı diferansiyeli nasıl acaba? Çin yemekleri moda, daha yeni keşfettiler.

Balıketi vücut moda, ama sosyetede modaya uygun karı az. İsrail'de estetik ameliyat olmak moda, e kuzuum, maşala maşala! Profiterol modaymış, yirmi beş yıl önce de modaydı ama o zaman yetmiş beş kuruştu. Akşamları evde geçimiek moda, elli iki milyon, parasızlıktan zaten modaya uyuyor ister istemez. 60'ların müziği modaymış, hayret, size bazı şeyler öğretebildik demek ki.

Yoğurt modaymış, geçen yıl da mercimek modaydı. Sergilerden resim satın almak modaymış, yontuluyorlar. Galatasaray moda, Mustafa da. Caz konserleri moda, Yasemin Sakarya da moda (Kim bu Yasemin yahu? Sakarya deyince bizim aklımıza ya muhallebici, ya meydan muharebesi geliyor).

Cumhuriyet okumak modaymış, hayırdır inşallah, Ali Topuz mu tavsiye etti? Asil Nadir modaymış, Günaydın da okuyun. Hayır

cemiyetlerine gizli bağışlar moda, aferin, sonunda adam olacaksınız ama biz göremeyeceğiz. Yeşil Bar moda, bak buna bir diyeceğimiz yok, ara sıra biz de oraya "takılıyoruz", ama biz barda üç-beş kuruş harcıyoruz, görgüsüz Yahudi sosyetesi masalarda beş yüz bin bırakıp çıkıyor!

Tracy Chapman modaymış, türkücü olsa gerek. Yerebatan Sarayı moda, sinemaya gitmek de modaymış. Cemil İpekçi de moda, onun modası kolay kolay geçmez! Boşanıp birlikte yaşamak moda, bu da yeni bir çeşit "asrilik" olsa gerek. Uzakdoğulu dadılar modaymış. Bizi kendi anamız besleyip büyüttü, hatta fakir insanlar oldukları için leyleğe meyleğe de ısmarlayamadılar, oturup kendileri yaptılar!

Sapanca Gölüne bakan köylerde dağ evleri moda, "seçkin" konuklar için. Manşon moda, sandıkta ninenizin vardır bir tane. Melih Aşık'ın "Açık Pencere"si modaymış, sizde mazoşist eğilimler seziyorum. Camel Trophy moda, biz de cıgarasını içerek küçük küçük katkılarda bulunuyoruz. Ortaköy Hamamı moda, ben gene de size Şengül Hamamı'nı tavsiye ederim, daha çok yakışır!

Kaliteli şampanya moda, imam suyundan terfi edenler için. Bisiklete binmek moda, hayret, babanız artık size araba almıyor mu? Zozo modaymış, Zozo da kim ola, piyasaya yeni bir "mal" çıktı da haberimiz yok? Herald Tribune'da Garfield takip etmek modaymış, Garfield sevimli bir çizgi-kedi, bunların ablaları da kolejde Snoopy okurlardı.

At kuyruğu moda, Elvis de sahiden yaşadı mı patron? Oyuncak ayı hediye etmek modaymış, sahicisi evde var nasıl olsa! Yemek pişirmek modaymış, aaa, karılar imana geldi! AKM'de sergiler modaymış, anlamasanız da takılınız. Disc hediye etmek moda, hediyesi elli bin papel, bana da getirin, aradığım birkaç şey var, bulamıyorum.

Kredi kartlan moda, da, alabilmek azıcık zor. Bedia Muvahhit moda, ne o, jigolo fazlası mı var sizin oralarda? Sakallılar modaymış, Korkut Abi'yi tercih edin. Evde cimnastik moda, biz onu Gültepe-Beyazıt otobüsünde yapıyoruz. Votka moda, yaşasın Gorbaçov! Milli piyango moda, para parayı çeker. Acid moda. Ulaaan, bu da ne demek? Böyle şeyler yazmayın, Narkotik Şube canınıza okur vallahi.

Efendice davranmak moda. Hah, bak bu oldu işte. Divan'ın Kehribar Bar'ı moda, ben Arif'i tercih ederim. Yılbaşını aile arasında geçirmek. Hamile olmak. Bizimkiler olamıyor, bu zamanda çocuk büyütmek kolay mı? İthal kozmetik ürünleri. Saçı hafifçe dökülmüş erkekler. Fakir davayı kaybetti. Ben de bu sosyete karıları neden bana bakmıyor diyordum.

Üçüncü dile başlamak modaymış, Kürtçe, Arapça'dan sonra Türkçe herhalde. Sosyetemizin buna fena halde ihtiyacı var! Evde manikür moda, berberde AIDS bulaşıyor! Erken uyanmak moda, köyde de sabah ezanıyla kalkmıyor muydunuz? Zararsız dedikodu modaymış, siz gene zararlısını tercih ediniz, daha heyecanlı oluyor!

Londra müzayedelerinden sanat eserleri almak modaymış, maşallah, Galeries Lafayette'den metresinize don sütyen almaktan oraya mı terfi ettiniz? Hermes'in Kelly çantası, Louis Vuitton'larınızı atın. Telefonlu arabalar, bende de telefon var da araba yok, İstanbul trafiğinde de Rolls Royce versen kullanmam. Kızarmış patates moda, bulguru memlekette mi bıraktınız?

Ankara'da Mikado, Beyazıt'ta MacDonald's. Şamdan kapandı mı? Noel'de New York, Saint-Antoine'ın papazı sopayla kovalıyor sarhoş gelenleri de ondan herhalde. Mum ışığında yemek! Afferin lan, ormantizmden romantizme gelişme gösteriyorsunuz!

Vanity Fair okumak. Ay siz İngilizce'yi ne vakit söktünüz? Thackeray falan da mı heceliyorsunuz? İştahlı yemek. O zaman Ali Koçman en moda! Psikologa gitmek. Buna bizim daha çok ihtiyacımız var. Sizinkisi huzur azgınlığı olsa gerek. Su böreği. İdare eder. Loulou. Bu da kim? Bu da mı yeni düştü piyasaya yoksa? Ata binmek. Ara sıra belediye otobüsüne de binin, iyi gelir.

Bitter çikolata. Bu da nereden çıktı şimdi? Nişantaşı'ndaki kaldırım kaçakçılarında stok fazlası mı var? Tiyatroya gitmek. Bak bu iyi, ileride seyrettiğiniz oyunu anlamaya da başlayacaksınız inşallah. Nostalji. (Bunun günahı benim boynuma, okuyucularımdan özür dilerim, nostaljinin bunların elinde kalacağı aklıma gelmemişti!). İşyerinde Calve hazır çorbaları içmek. Bizimkiler Çapamarka'dan yukarı çıkamadılar. rahmetli bubanğız da melmekâtta Kalve ney çorbası içerdi he mi?

Piyano çalmaya başlamak. Yoook, o kadar uzun boylu değil. Bağlamayı sökün önce bir. Hafta sonları müzelere gitmek. İyi, kültürünüz artar. Sultanahmet civarında eski Osmanlı mimarisi binalardan restore edilerek yapılan minik oteller. Haa, onun için Çelik Bey bunların gecesini doksan dolar yaptı. Uzun yürüyüşlere çıkmak. Tövbe tövbe, Maoculuk falan mı var? Lazlar. Bak bu sefer de işin içine bölücülük karıştı.

40'ın üstünde olup Dirty Dancing'i sinemada görmüş olmak. Biz görmedik çok şükür, şimdi Sinek filmi var, çok daha şahane süper heyecanlı avantür macera, kaçırmayın. Amerika'da kış tatili, Özal

ailesi düşünsün. Mısır ekmeği. Müteahhit fraksiyonunun modası olsa gerek, bunu da Aytekin Kotil mi öğretti?

EN Bİ "İN"

Bir de, çok moda olmanın ötesindeler var. Bunlar her zaman moda oğlu moda. Antika Fuarı örneğin mesela. (Raffi, gözün kör olmaya, bu kıroları başımıza sen sardın.) Kovboy çizmeleri. "Anavatan özlemini" gideriyor olsa gerek. Park Şamdan'da bara yakın masalar. Oralarda boynu fularlı meşrutiyet zamparaları bulunur, bir de jigolo arayan kokonalar.

Kadınların futbolla ilgilenmeleri. Mustafa bu kadar yakışıklı olmasaydı zor ilgilenirdiniz. Doluca'nın Nevşah'ı. Şarap bu, acılı Adana'yla iyi gider. İstanbul doğumlu olmak. Zor dostum, zor! Nazım Hikmet. Höst, ağzınızı çalkalayın! Stepken Hawking'in "Zamanın Kısa Tarihi". Alfabeyi ne zaman söktünüz de astrofizikle kuvantum mekaniğine takılmaya başladınız yahu?

Kavala ailesi. Özellikle "aileden" Murat Belge, Asaf Savaş Akat ve Seyfettin Gürsel herhalde. Banka genel müdürleri. Onlara eliniz mahkûm, tabii moda üstü olacaklar. Hafta sonu Paris. Valla kardeş, çatla, ayın 16'sında ben de gidiyorum! İstanbul'da Özbek giymek. Ben size daha fiyakalı bir moda önereyim, İstanbul'da Mercan-Tahtakale giymek. Çok "in" olabilir!

Doyasıya gülmek. Biz unuttuk, sizde pişerken belki günün birinde bize de düşer. Bekâret. Canım ne yapacaksınız öyle moktan modaları, bırakın. Namuslu para kazanmak! Kulaklarıma inanamıyorum! O ne zaman vardı ki moda olabilsin?

Hay içiniz çıksın, e mi?

ÇELİK BEY

Sık sık gördüğü bir rüya vardır.

Kimi geceler, hele yorulduğu, üzüldüğü, İstanbul'u ele geçirmiş, İstanbul'u yöneten yüzlerce, binlerce, milyonlarca yaratıkla uğraşıp didinip bunaldığı günlerin gecelerinde ter içinde uyanıyor! Az önce eski Turing binasındaydı! Reşit Saffet Bey, Sait Bey Duhani, şu koca burunlu, gözlüklü Yahudi kızı, sekreter, kolları kara kolluklu, sabit kalemini dilinin ucuyla ıslata ıslata rakamları bölüp rakamları çarpan Ermeni muhasebeci, hepsi yerli yerlerindeler. Peki kurum çoktan, yıllar, yıllar önce yeni binasına taşınmadı mı? Hayır, burası da orası kadar gerçek ve geçerli, alt tarafı bu bir düş değil midir? Gerçek ne kadar gerçekse düş de o kadar gerçek. Asmalımescit Sokağı'nın Nil Pasajı üzerinde iki numaralı dairesinde bütün ışıklar sarı sarı yanmış, eski Turing Kulübü bütün tozu toprağı, bütün örümcek ağlarıyla yaşıyor!

İçeriden yazı makinesi tıkırtıları geliyor, köhne bir Remington olabilir mi, harflerinin yanında Fransızca açıklamalar bulunan (poussez, tirez), tuşları yuvarlak ve sapsarı, at ölüsü gibi eski bir Remington, kimbilir 1890 modeli midir? Odalar loş, koridorlar ıssız, bir "metro" yükseklikte külrengi yağlıboya duvardan duvara, kapıdan kapıya koşturuyor. Koltuklar gıcırdıyor, ahşabı kurt yeniği, derisi marokendir, yer yer de eprimiş, yerler muşambadır, aşınmış, altının zifti insanın ayağına bulaşıyor (ayakta Zoto'dan ya da Mahmut'tan tam yirmi beş papel sayılıp alınmış kenarı delikli, tahta çivili, yürüdükçe zırt zırt gıcırdayan Sakson ayakkabı olacak elbet, yarısı kahverengi, yarısı beyaz, Al Capone işi!).

İşin garibi, yeni Turing ve Otomobil Kulübü de yeni yerinde "faaliyettedir"! Çelik orada genel müdür. Çelik kim, "hukuk mektebinde" okuyup gelip buralara yazılmış delikanlı, kurum Şişli'ye, meydana ve camiye bakan yeni bir apartmana taşınmış, o sıralar (1955) Şişli modası var ya, şehir tramvay deposundan ileriye, kuzeybatıya doğru yayılıyor (Fahrettin Kerim hayır diyor, güneye doğru gelişecektir, ama siz ona kulak asmayınız, Refik Halit'in aklına uyup Esentepe'ye mahalle kuran gazeteciler yaşadı, Basınköy'e yerleşenler yandı). Rüya bu ya, Çelik onlardan ayrılmış, onlardan, yani ustalarından, ağabeylerinden, Reşit Saffet Atabinen'den, Sait Naim Duhani'den, yeni binaya geçmiş, yeni kuruma. 1950 havasında burası, deve tabanı saksıları, koyu kahverengi "kontuarlar", pırpırlı

havalandırma aracı, belki duvarda Japon otomobil lastiği şirketlerinin takvimleri mi? Böylece onlara ihanet etmiş oluyor. Ter içinde, soluk soluğa uyanıp kalkıp yatağın içinde oturması boşuna mıdır?

Yeni bina aydınlık, ferahtır. Eski kurum örümcek ağları kaplı, sonra gide gide daktilo tıkırtıları da işitilmez olacak, ayak sesleri duyulmayacak, muşambalarda, yarım yırtık halılarda, seccadelerin üzerinde Sait Bey, Reşit Saffet Bey, Yahudi kızı, Ermeni muhasebeci hüzünlü ve yorgun hayaletler gibi gezinecekler. 1926/1927 cari yılının mizan defteri, 1931 bilançosu, 1943 takvimi, 1949 ajandası. İnsanlar hangi büroya, hangi ofise başvuracaklarını bilemeyecekler, her ikisi de gerçek, biri canlı, biri çoktan ölmüş ama o da gerçek.

Çelik, rüyasında azap içinde kıvranıyor, gidip onları ziyaret etmek istiyor, gidiyor da sonunda, ama tuhaf şey, onlar Çelik'i görmüyorlar, o hiç sesi çıkmayan daktiloda, o cızırtısı duyulmayan mürekkep hokkalı kamış kalemlerle işlerine güçlerine bakıyorlar, onlar canlı değil ki, gerçek ama ölü, onlar birer hayalet!

Çelik'i görmüyorlar bile, Reşit Saffet Bey Fransızca "Stamboul" gazetesine gömülmüş, belki "Levant Herald" gazetesinin 23 Eylül 1902 tarihli sayısında çıkacak başyazısını son kez düzeltiyor, Lausanne Konferansı'nda tuttuğu tutanakları gözden geçiriyor, Sait Bey Duhani yeni yayınlayacağı "Vieilles Gens, Vieilles Demeures" kitabının prova baskılarına eğilmiş. Daktilo Müeyyet Hanım'ın tepesindeki kafeste kanarya sessizce şakımakta, Çelik, yüreği iyice burkularak dönüp çıkıyor.

Yılda iki üç kere bu rüyayı görür. Yıl 1948 midir, 88 mi bilemez. Tıpkı bizim de aynı, yılda iki üç kere kendimizi yeniden Mekteb-i Sultani koridorlarında görmemiz gibi, bizimkisi 1958'dir, Fransa'da askerler darbe yapacak diyorlar, son umut, köşesine çekilmiş oturan General De Gaulle, Cezayir'de işler karışık, İstanbul'da gaz, kahve, yedek parça bulunmuyor, Başvekil Menderes dedi ki. O karanlık koridorlardayız. Ya da son sınıfa yakındır ya da 12 Edebiyat sınıfıdır, pazartesi sabahı okula girmişiz de cumartesi öğleye kadar çıkamayacağız, yahu biz bu okulu bitireli yirmi yıl olacak diye bağırıyoruz ama sesimiz gırtlağımızda tıkanıp kalıyor, nasıl bir karabasandır bu anlatılamaz. Onun gibi işte.

Çelik Bey'i tanıdığımda orta yaşlıydı, saçları geriye taralı, saçlarına kır çoktan düşmüş, örme kravatlar takan, "pied de poule" ceketler giyen, tam da benim sevdiğim gibi beyaza yakın açık renk pardösü giyip bunu da şöyle bir omuzlarına atıveren bir adamdı.

Onu tanıdığımda Çelik Bey'di. Tevellüt 1930. Şimdilerde elli sekizlik. Babası jandarma komutanıymış. Çelik, babasının görevli bulunduğu en olmayacak yerde, Hakkâri'de doğuyor. Hukuk mektebini 1958'de bitirmiş (hukuk bitti, diploma cepte, Fransa'da askerler darbe hazırlığında, son umut General De Gaulle, gaz, kahve, yedek parça yok, Menderes. Hukuğu yeni bitirmiş Çelik'le kısa pantolonlu bacaksız Engin'in acaba eski Cadde-i Kebir'de yolları kesişmiş midir 1958'de?).

Çay içerdi, çayı çok severdi, belki bir de içi elmalı Viyana pastalarını mı? İstanbul adı verilen, hâlâ İstanbul olduğu sanılan bu yüce ve rezil şehir içinde yarattığı "kurtarılmış bölgelerden", vahalardan birinde, belki Yıldız Sarayı'nın bahçesinde bir köşkte, belki Sultanahmet'in ortasında bir konak yavrusunda buluşur, çay içer, konuşurduk. Çok doluydu, şimdi de öyle, insanın aman yirmi dört saat birlikte olsak dediği çok çok yakın dostuyla yılda iki kerecik görüşebilmesi hüzünlü değil mi, kimi zaman fakirin saçma sapan yazılarından birini beğendiği, açıp telefonu söylediği oluyor, kimi zaman da ben yeni bir kahvenin, yeni bir pastanenin, bu aşağılık çölün ortasında yeni bir hurma ağacıyla su birikintisinin açılışına gidip onu anıyorum. Denk düşerse Paris'e, Venedik'e kimbilir kaçıncı kez gideceğiz de bakalım bizim kendi Paris'imizi, kendi Venedik'imizi bulabilecek miyiz?

Kitaplarını "eski usul" imzalıyor, "kardeşime bir hatıra" gibi. Kitapları başucumda duruyor. Fransa'nın, İtalya'nın vermiş olduğu nişanları, madalyaları, şövalyelik payeleri de var ama kitapları anıt gibi. Başka bir ülkede, başka bir zamanda, başka bir iklimde yaşasaydı, parklara, geniş caddelere adı verilir, heykelleri dikilir, okul kitaplarına, ansiklopedilere çarşaf çarşaf geçer, bakanlık yaptırılırdı kendisine. Ama yirminci yüzyılın sonlarına doğru Türkiye'nin İstanbul şehrinde yaşamak, İstanbul'un kurtarılabilecek kadarını kurtarmaya uğraşmak bahtsızlığına uğradığı için ömrü Bedrettin Dalan gibileriyle didişmekle tükenecek.

1947 yılının eylül ayıdır. Çelik Bey, o zamanki adıyla Çelik, Türkiye Turing ve Otomobil Kulübü'nün kapısından siftah ediyor. Eski yeri, hayır, Asmalımescit de değil, adı artık Grande Rue de Pera diye anılmayan, onun yerine İstiklâl Caddesi denilip geçilen o müthiş yol üzerinde, Doğruyol'da, seksen bir numarada, ahşap bir evin, şimdi anısı bile kalmarfuş dökümtü bir yapının üçüncü katı. Lale Sineması'nın hemen bitişiği. İkinci katın cumbasında Foto Kazbek!

1951'de oradan çıkıp Tepebaşı'na, Morali Pasajı'nın ikinci katına, 1955'te Nil Pasajı'na, bugün artık kireç badana üzerinde soluk harfleri güç bela okunabilen, eski ve daha parlak yıllardan hüzünlü bir anı gibi seçilebilen binaya, bildiğimiz Asmalımescit'e taşınacaklar. (Yakup'un

meyhanesinden çıkınız, arabanızı bıraktığınız köşeyi ya da ölçüyü kaçırıp tavus kuyruğu çıkarmaya uygun bir duvar dibi arıyorsanız kafanızı şöyle bir kaldırınız ey enteller, karşı kapının tepesinde bezgin ve acılı bir hayalet gibi o yazı gözünüze ilişecek: Türkiye Turing ve Otomobil Kulübü. Aldırmayınız, ertesi akşam gelip gene içiniz, size ne bütün bunlardanü)

Bizim gibi oradan Tünel'e yürümeyiniz. Sait Bey Duhani'ye belki rastlamanız olacak iş değildir, çantasında saman kâğıda, resimsiz, özensizce basılmış küçücük kitabı, dünyaya gizlice küsmüş iri gözleri, artık kendi kendisi ve anılarıyla, yalnız bunlarla yaşayan o ihtiyarı göremezsiniz. Boyunbağı papyondur, pardon, papillon, gömleği benekli, bastonu kaim ve muhkem, saat öğleye yaklaşıyor, o tek odada, tavan arasında çile doldurduğu delikten aşağıya, Grande Rue de Pera'ya inmiş (İstiklâl Caddesi'ne değil, dikkat isterim!), yürüyor. Yelek cebinde biri altın, biri gümüş, dolmakalemleri. Swan marka mı? İyice eski, ama pırıl pırıl, kahverengi-bordo karışımı pabuçları (Zoto'dan), şeker illeti yüzünden yiyebileceği pek az şeyi taam etmek üzere bir lokantaya gidiyor. Belki Degüstasyon'a. İçki de içemez, ne parası pulu kalmıştır, ne tadı tuzu, ne de takati.

Kışın da eski bir palto ve bereyle geziyor. Koltuğunun altında "Le Figaro", bir de "Le Canard Enchaine", yelek cebinde monokl, Lebon'da çay içecek akşamüstü.

Kuruma usul üzre uğruyor, Reşit Saffet Bey ile (Atabinen) "hatıraları yâdetmeye". Reşit Saffet 1965'te ölecek. Sait Bey Duhani 1970'e kadar, Alman Hastanesi'nin bir odasına kadar, bin yaşına kadar direnecek. Feriköy Latin Mezarlığı'nda yatıyor. Lahmacun cumhuriyetinin çocukları, Feriköy'de bir latin mezarlığı olduğunu bilir misiniz?

Reşit Saffet'in dönemi, kurumun arabalarla ilgilendiği dönem. Yalnızca bunlarla. Reşit Saffet 1884'te doğmuş, babası flüt çalardı. Şimdilerde babası zurna çalan adam mumla aranıyor! Kadıköylü'dür kendisi, Saint-Joseph mezunu, Galatasaraylılar arasında pek yaygın olan o eski ve gaddar söylentiyi, "Saint-Joseph'ten adam çıkmaz" yargısını yalanlayan adamdır. 1902'de Paris'ten, Ecole des Sciences Politiques'ten diplomalı gelip gazeteci oluyor. Sonra hariciyecilik dönemi, Bükreş, Washington, Madrid, Tahran başkâtiplikleri, Maliye Vekâleti, Lausanne, "Şura-yı Devlet azalığı", banka yönetim kurulları, "mebusluk".

Kurum arabalarla uğraşıyor, vize, triptik, yol haritası falan filan. Kendi başına bir kültür bakanlığı gibi çalışması, utanması gerekenler

utansın, Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı'ndan da daha iyi, daha tutarlı, daha etkili çalışması ve "iş bitirmesi" sonranın işi, Çelik Gülersoy dönemi. Çelik Gülersoy 1965'ten bu yana genel müdür.

Eskiden bu ülkeyle bu şehir şimdikilerin eline geçmemiş, Fahrettin Kerim, Lütfü Kırdar, Kemal Aygün, Haşim İşcan, hatta Refik Tulga, Şehremini Cemil Topuzlu Paşa'yla "aynı kan grubundan" sayılırlar, neden güçlük çıkarsınlar Turing'e, neden yaptığını yıkmaya kalksınlar? Soğukçeşme evlerini gecekondu diye yerle bir etmeye ancak İstanbullu olmayan bir Şehremini, Bedrüddin Efendi cesaret edebilir, öyle ya, makam cehaleti almıyor ki, baki kalan her bir şey!

Adam nereden çıkmış, nereye varmış. Üç odada çalışmaya çalışan iki kırık dökük memurdan, danışma bürolarına, döviz kredilerine, kitap yayınlarına, yollarda tamir servislerine, Topkapı, Kapıkule düzenlemelerine, oradan Kariye'yi, Yıldız'ın bahçesini, Emirgân'ı, Hidiv Kasrı'nı adam etmeye. Soğukçeşme'ye, Yeşil Konak'a.

Mimarları sevmez. Mimarlar da onu sevmezler. Çelik Bey mimar değil ya, ne cüretle bu işlere el atabiliyor? Yapsanıza bre! Laz müteahhitten üç kuruş almak uğruna kenef duvarı misali Be Te Be mozayikli kepazelikler üreteceğinize iş gibi iş çıkarsanıza! Efendim, neymiş, Soğukçeşme evlerini kendi gönlüne göre pembeye, mora, çağla yeşiline boyamış. Teknik Üniversite'de inşaat öğreneceğine devrimcilik oynayan, Güzel Sanatlar'dan mimar çıkacağına konyakçı ve esrarkeş çıkan bilmez ki o hep göregeldiği kara suratlı, ahşap, dökük, "mail-i inhidam" Osmanlı evleri eskiden böyle boyalıydı. Efendim, neymiş, eklektikmiş, masa yirminci yüzyıl başı, koltuklar on dokuz, hem neden Osmanlı evinde pirinç karyola varmış. Ne yapsın, yüklükten denk mi çıkarıp şilte sersin gâvur müşteriye?

Galata üzerine bir kitap yazmış, "adam tutup" köprü üzerinde sattırmış, bir tek ihtiyarcık çıkmıştı on lira gibi gülünç bir para verip almayı düşünecek. Ardından kapsamlı İstanbul rehberleri yayınlayacaktı. Monsieur Mamboury'den beri kimsenin akıl ya da tenezzül etmediği ya da yeltenip yeltenip beceremediği işi yapacaktı. Tophane, Kabataş, Kapalıçarşı, Dolmabahçe, Kariye, Yıldız, eski arabalar, mesire yerleri, her bir şey, her bir yer üzerine ayrı ayrı enfes şeyler hazırlayıp yayınlıyordu. Arada, kurtardığı, yarattığı vahalara gidip yorgunluk çayları içiyordû. Hukuk, turizm, edebiyat tarihi kitapları da vardı.

Her şeyi vardı, kültürü, esareti, becerisi, yüreği, onuru, her şeyi.

Sanıyorum hemen her aklı başında İstanbullu'nun gönlünde yatan

belediye başkanı o! İkide bir adaylığı yönünde dedikodu çıkarılıyor, o da ikide bir herhangi bir partiden aday olmadığım açıklamak zorunda kalıyor. Önce SHP, sonra DYP. Eh, herhalde ANAP değil! "Emekçi halkımızın alınterini sömüren faşist Osmanlı paşalarının yaptırmış oldukları yalıların yakılıp yıkılmasını sevinçle karşılıyorum" diye bir zamanlar okuyucu mektupları döşenen "daevrimci salim arkadaşların" da adayı olamayacağına göre!

Olacak iş mi dersiniz? Şimdilik hayır. Yamyamlarla yeterince uğraşıp bunaldı, Allah geçinden versin kalp krizinden füc'eten gider mi gider İstanbul Belediye Başkanlığı koltuğunda.

Bakalım içine doğmak gafletinde bulunduğu bu insan kalabalığı onu ileride nasıl yerli yerine oturtup nasıl değerlendirecek? Çokluk yaptıkları gibi ölümünü mü bekleyecekler yoksa? "Artık çok uzak olmayan bir tarihte" Sait Bey Duhani'yle buluşacaklarına inanıyor, artık onu görmezlikten gelmeyecek Sait Bey, çünkü biri canlı biri ölü olmayacaklar o vakit, Sait Bey elindeki kitabın kapağını kapayacak, monoklünü çıkarıp gülümseyecek, belki diğer eserinin, o bir türlü ne yeni baskısı ne Türkçe çevirisi yapılan "Quand Beyoğlu s'appelait Pera"nın renkli resimli, fiyakalı bir cildini yeşil mürekkepli altın dolmakalemiyle imzalayıp uzatacak.

Asmalımescit Sokağı'nda buluşacaklar gene, lapa lapa kar yağacak, eski günlerde yaptıkları gibi çay içip eski Paris'ten sözedecekler, Sait Bey dönüp dolaşıp kitabına "kanunlar yüzünden" alamadığı belden aşağı Pera dedikoduları aktaracak. İçerki odadan Daktilo Müeyyet'in belki "Mani Oluyor Halimi Takrire Hicabım" şarkısını mırıldandığı da duyulur, Yahudi kız, Ermeni muhasebeci hep oralarda olurlar. Sonra kar bütün sesleri örter.

Aman mümkün olduğunca geç gerçekleşsin bu karşılaşma! Daha işiniz çok bizim buralarda Çelik Bey, bize lazımsınız!

SİZ SİNAN'IN ŞANTİYESİNDE KUM BİLE TAŞIYAMAZSINIZ!

Bütün mimarlar yüksek oldu şimdi.

Bir tek alçak sen kaldın, ey Sinan!

Cemal Süreya'dır galiba, böyle demişti.

İki dizesini unutmuş ya da yazmaya içi acımış. Ben olsam, kendini mimar sanan, cebinde sıkılmadan mimar, çoğu zaman hem mimar hem mühendis diplomasıyla dolaşan o şaşkınları, onlara o diplomaları veren şaşkın oğlu şaşkınları yaka paça tutar sürükler, Sinan'ın türbesine götürüp enselerinden yere yapıştırır, burunlarını hızlıca sürter, Sinan'ın ruhundan özür dilemelerini isterdim, ey Sinan, biz ne utanmaz herifleriz ki, senin mesleğinin, bırak diplomasını, adını ağzımıza almaya cüret edebiliyoruz! Bağışla bizi koca usta!

Bağışlar mıydı? Sanmam. Yattığı yerden kalkar, suratlarına öyle okkalı bir tokat aşkederdi ki.

Çünkü yedikleri herzeleri o dillere destan Osmanlı hoşgörüsü bile silip temizleyemez.

Amanın dostlar bu Tınaz Titiz hiç de boş adam değil ha, hiç yabana atılır adam değil, koyu karanlık bir hokkabaz tayfası içinde eli yüzü düzgün, iyi niyetli, bir şeyler yapmaya çalışan, ne yapacağını, neyi nereden tutması gerektiğini tam bilemese, bilse bile takati yetmese, çevresi bırakmasa da en azından ibrikli takunyalı şakşakçı esnafı arasından sıyrılan, eski deyimle, hani ne derler, "temayüz eden" adam gibi bir adam!

Bilmem duydunuz mu, duyup da önemsediniz mi, Kültür Bakanlığı bir yarışma açtı: Çirkin Mimariden Örnekler. Bir fotoğraf yarışması bu, geleneksel öğelere sahip olmayan, yöresel mimari kimliği bulunmayan yapı örnekleri seçilip artık ister renkli, ister siyah-beyaz, ister negatiften pozitife, ister Frenklerin "dia", Anglo-Amerikan kültürünün "slide" dediği saydam duyarkata kaydı düşülecek.

Geçenlerde sonuçlandı. Birinciliği, her zamanın ustası Ergun Çağatay, bizim "Sarhoş Ergun" kapıyor, ikinci Kâzım Zaim, üçüncü Mustafa Derbentli olmuşlar, çeşitli dallarda çeşitli ödüller, mansiyonlar alanlar

buraya sığmaz, bu arada Tempo'nun Ankara takımının gayretli kızlarından Gülümser de (İşçelebi) üç yüz bin papeli anasının ak sütü gibi alıp çeyizine katmış.

Katılım mı az, ödül sayısı mı kısıtlı, öyle bir yarışma ki bu, binlerce mevki mansıp dağıtsan gene yetmez, tekmil Kodak ve de Fuji ve de Agfa ve de Orwo ve de bilmemne fabrikasının bir yıllık üretimini toptan fiyatına kapatıp, bırak Ankara'sını İzmir'ini yalnız İstanbul'da çıkıp şöyle iki gün dolansan, gene de çeke çeke bitiremezsin!

Çirkin mimari konulu yarışma da ne ola, Sayın Bakan, Osmanlı sonrası güzel mimari, hatta son yirmi otuz yılın doğru dürüst mimarisi konulu yarışma açınız ki, umum fotoğrafçı milleti aylarca tabanı yanmış it gibi o cadde senin bu cadde benim gezinsin de dişe dokunur "süje" bulamayıp bir de ceddinize rahmet okusun! Yarışma diye ben buna derim ve de dikkat isterim, kazanana, eğer çıkarsa, yani iyi mimari, güzel mimari, doğru dürüst mimari örneği bulana tekmil Turizm Bakanlığı bütçesini yağdırsan gene elvermez, öyle güç iştir ve de yakalayan fotoğrafçı alnından şak diye öpülecek adamdır!

Vebali kimin boynuna?

Hangi birini saymalı?

Yıllar önce, bir Alman dostum gelmişti de, aldık herifi şöylece bir gezdirdik sağda solda, "izlenimlerini" sorduk, bekliyoruz "klasik" sıralamayı yapsın, Türkiş raki, şiş kebab, beli dans, veri gut, falan.

"Güzel şehirmiş eskiden" dedi, "yazık etmişsiniz."

Evet. Yazık ettik. Çok yazık ettik. Bizi bağışla Fatih Mehmet, adına çarpık çurpuk heykeller diktiğimiz büyük adam, bugün mezarından kalksa eline gürzünü alıp hepimizi kovalayacak, ben bu şehri bu şekle sokasınız diye mi aldım, istemiyorum böyle şehir, al oğlum Andreas, tepe tepe kullan malını diye geri verecek adam. Bağışla bizi Konstantinos Paleologos, kapılarının önünde umutsuz ama yiğit bir savaşçı gibi dövüşe dövüşe öldüğün şehrini, elinden kopara kopara aldığımız, ona önce şaheserler kattığımız, eskisinden daha güzel, daha görkemli yaptığımız, sonra da bir güzel içine ettiğimiz için. Köylüsü kentlisi, elbirliğiyle!

Bu İstanbul hangi İstanbul? Çelik Bey'in dediği gibi, değişmesi şarttı, ama bozulması gerekmezdi. Ufuklarında sisli minareler yükselen, daracık sokaklarının kıvrım kıvrım büküldüğü, aşı boyalı, vişneçürüğü, fıstık yeşili, bonbon pembesi iki katlı ahşap evlerinin mor salkımlar, güngörmüş meşeler, ulu mezarlık selvileriyle içiçe

yaşadığı İstanbul bu mudur?

Yüreğim eziliyor. Kendilerine mimar sıfatını yakıştıran sersemlerin, Batıda bile öyle değil ama nereden bulup taşıdılarsa sokaklarına çingene mavisi, kıro kahverengisi ufak ufak mozayik kaplı suratsız yapıları domalttıkları bir İstanbul'dur. İyi kötü şehrin kimi "kibar" semtlerinde, hiç mi hiç yerli, hiç mi hiç bizden kokmasa da kimi "estetik" yapılar sezilebiliyor, parayı bol bulunca hiç olmazsa Atina banliyösünün, Belgrad toplu konutlarının benzerlerini "ithal" edip konduruyorlar, arada tekeş tükeş, azıcık Osmanlı, çokça Arap kokan "milli" ya da "mahalli" işte her neyse o tarz denemeler, hani Mimar Kemalettin'in ya da rahmetli Arif Hikmet Bey'in iyi niyetli denemeleri gibi. Şimdi bir de Arap muhabbeti var ya, Al Bilmemne, Saudi Cart Curt şubeleri maşallah cami suratı ya da Emir Fışfış sarayı gibi, Endülüs yapılarından "arak" ucu sivri kemerler, petek pencereler. Allah kabul etsin!

Etmez! Çünkü Müslümanlık başka, sanatçılık başka, soytarılık gene başkadır. Şark kurnazlığıyla Taksim'in "aptesane" sokağına, aptesanenin tam da yanına minaresi teneke, kapısı alüminyum doğrama, duvarı kıro yeşili ayaküstü cami-mescit benzeri bir ucube konduranlar, burada kıldıkları, burayla yetinmeyip, şeriatçı gövde gösterisi niyetine sokağa taşırdıkları, o içinden buram buram sidik kokuları yükselen bir yanı erkekler bir yanı kadınlar helası olan, içinde yüz liraya çiş-kaka yapılan sefil yerin önünde cuma namazını Allah'ın onaylayacağını sanırlar!

Bütün cumhuriyet camileri, eskilerin, Sinan'ların, Davut Ağa'ların sekizinci karbon kopya taklidi, hatta ondan da gerisidir ya, kendine mimar sıfatı yakıştıran bir tanecik adam gibi adam çıkıp da yirminci yüzyılda cami yaparsam nasıl yaparım, nasıl yapmalıyım diye kafa yormaz. Nasıl "Türk San'at Musikisi" üzerine çalışan yeteneksiz, koca Itri'nin, Hammamizade İsmail Dede'nin, Şevki Bey'in kötü çırağı olmaktan ileri gidemiyorsa, o eski ve görkemli aruz kalıpları gelip gelip nasıl "Yeşil Gözlerinden Muhabbet Kaptım" türü zevzekliklere dayanmışsa, nasıl bu ölmüş gitmiş koca kültür kendini yeniden üretme düzeyinden çok, ama çok uzaksa, buna "imkân ve ihtimal" de yoksa artık, mimarı da çizdiği her yapıyı yüzüne gözüne bulaştıracaktır elbette.

Eskiyi yeniden üretmek söz konusu değil, Batıyı taklit edelim derken çuvallıyorlar, "sentez" zaten ulaşamayacakları yüksekliklerde, kültürlerinin, eğitimlerinin, çaplarının çok çok uzağında, o zaman ne çıkıyor ortaya?

Sadece pislik çıkıyor.

Bir zavallılık sergiliyorsunuz, bari genelgeçer bazı ölçülere uydurmaya çalışıp hani "eli yüzü düzgün" denen türden yapılar üretin, değil mi? Hayır, ne mümkün, kendini mimar sanan şabalak alıp üç katlı, çatısı üçgen kirişli, yarıkâgir binanın badanasını yeniliyor, aklı sıra "restore ediyor", üzerine de, azıcık içerlek, üç kat daha tırmanıyor, penceresi alüminyum doğrama, sıvası "izolasyonu" memur bozu, çirkin mi çirkin sakalet anıtları. İki yapı üst üste, yan yana, bir arada! Bu dürzüye kim diploma vermiştir, bu dürzünün yaptığı binayı kim onaylamıştır, kimden izin çıkmıştır, bu rezilliğe nasıl göz yumulmuştur, belli değil. Ya da belli, pek çok belli de, zülf-ü yâre dokunduğu için kimse onlara dokunamıyor.

Dolmabahçe Sarayı'nın burnunun dibine futbol stadyumu kondurup dünya zevksizlik, görgüsüzlük, rezillik tarihine geçenler sonra da "Batılılar" kendilerine barbar deyince çok fena almıyorlar, "milli hislerine dokanıyor". Batı da yanılıyor elbet, buna barbarlık değil, vandallık denir! Şimdi siz Güzel Sanatlar'da, Yıldız Teknik'te doğru dürüst derse de girmediğiniz için "vandal" kelimesinin anlamını da bilmezsiniz, hani o binlerce lira ödeyip evinizde televizyonun yanına sıraladığınız, "çocuğun okuluna yardımcı olur" diye alıp kapağım açmadığınız ansiklopedilere bakınız.

Bu kafa, elbet sekiz katlı çirkin yapıların boşlukta kalmış yan duvarlarını (çünkü hemen yanındaki bina tek katlı gecekondu) pis pis boyalı reklamlarla doldurur, bu kafa elbet Osmanbey'in göbeğinde kocaman apartmanların "fasadını" yıllar yılı sıva bile çekmeden çıplak ateş tuğlasıyla bırakır. Bu kafa elbet Be Te Be mozayik kaplı cephelerden sivri sivri balkonlar çıkarır, "kübik" modası vardı ya o zamanlar. Bu kafa, İstanbul'un dört yanını pleksiglas tabelayla donatır, caddeye de bol çıkma yapar ki manzara büsbütün çirkinleşsin. Bu kafa, koskoca Cercle d'Orient binasının girişine dizi dizi gecekondu manifaturacı dükkânı kurulmasını tuhaf karşılamaz, rahatsız olmaz, uykuları kaçmaz, ara sıra celallenir, bakar ki rüzgâr "nostalji" vadisinden esiyor, 1880 yapılarını temizlemeye, çeki düzen vermeye kalkar, çeker üzerine sidik sarısı dış cephe kaplamasını, o güzelim frizler, heykelcikler, daha bir yirmi yıl sonrasının o enfes Art Nouveau süslemeleri kaybolur gider. Restore etmiştir!

Nasıl teneke minareye çıkıp höyküren müezzinin sesinin doğuştan "detone" olması kaçınılmazsa, Art Nouveau binanın iki katını kapatıp konfeksiyon atölyesi yapan kıronun o binanın camına telefon numarasını yazması da kimseye ters gelmeyecektir tabii.

Anlı şanlı koskoca "purofüsürler" sanki çok mu matah? Adamı yerlere göklere sığdıramıyorlar, hocaların hocası, aslanların aslanı diye, gidin de Harbiye'nin ortasına diktiği külrengi suratlı zevksizlik anıtına bakın! Yahu, benim ki elim çizgiye gelmez, daha güzel bir yapı çizerdim! Bunlar "bon pour L'Orient" mı sayılıyor, yoksa adam kıtlığında mı koca koca kürsüleri kaptılar da yan gelip yattılar?

Hadi Pera tepelerine, Sinan'ın minareleriyle sidik yarışma çıkar gibi dikilen o gökdelen yavrusu şekilsizlikleri saymayalım, şehrin "silueti" elden gitti gider, hadi Boğaziçi sırtlarını Perşembepazarı-Azapkapı arasına çeviren hırt Arap sermayesinin ve onun yerli yardakçılarının davasını etmeyelim, binlerce kere yazıldı, sonuç değişmiyor, peki şu "temizleme çabası" ne durumda?

Bileceksiniz, Andre Malraux Fransa'ya Kültür Bakanı olduğunda bütün tarihi yapıların sağını solunu bir güzel fırçalatmış, pırıl pırıl ettirmişti. Yüzyılların kiriyle kapkara suratları sırıtır Notre-Dame, Louvre, şu bu, gülümsemeye başladılar. Bizimkiler de yapıyorlar.

Yapının taşını eritme pahasına! Sanki bu az mı yazıldı çizildi, şimdi bir de yeni numara buldular, vapur iskelelerini elden geçirip eski yazı tabelaları ortaya çıkarıyorlar, allayıp pullayıp boyuyorlar, neden? Arap turistlere kolaylık olsun diye mi, yoksa tarihe saygıdan mı? Hadi hadi, bizleri aptal yerine koymak olur da bu kadar olmaz herhalde! Şark kurnazı, kendini pek zeki sanıyor, yedi göbek bulgurla beslene beslene dumura uğramış örümcekli beyni vızır vızır çalışıyor kuruntusunda.

(Tabii şimdi iki kerkenez çıkar, şeriatçılar bizi kesmez, merak etmeyin, Kemal'in atılımları hiç de önemli değil, Kemal hatta yanlış yaptı, evellallah biz sırtımızda pamuklu entari, yün hırka, çenemizde sakal, başımızda tekke, ayağımızda takunya, elimizde ibrik, günde beş vakit namaz kıla kıla da sosyalist oluruz der, der a! Şaşmam!)

Sahi ne oldu şu temizlik işi? Dalan, "yapıların cephe görünümü kötü beş yüz yirmi gayrimenkul sahibi ve yöneticisine tebligat yapıldı, verilen süre içinde binaların dış cephesini sıvasız, kirli, boyasız tutmaya devam edene beş yüz binden yirmi beş milyona kadar para cezası kesilecek" demişti, ne haberler? Acaba Nurettin Bey bu konuda ne düşünüyor? Fatma Hanım Şişli pisliklerinin kaldırılması yönünde hangi projeyi geliştirdi?

Ondan sonra da Çelik Bey'e kızıyorlar, vay efendim, mimariden anlamıyor, yapıları kendi kafasına göre dikiyor diye.

İyi ki anlamıyor! Anlasaydı, yaptıkları, yaptırdıkları, eserleri sizinkilere dönerdi.

Ama benzemiyor. Adam gibi yapıya benziyor.

Çünkü, kendisi "adamdır", sizin gibi "cüdam" değil!

Mimarlık ha. Mimarlar ha.

Yürüyün, anca gidersiniz! Bu işler keçi sakal bırakmaya, Akademi bahçesinde, Fındıklı Parkı'nda cep konyağı çekmeye, Güzel Marmara içmeye, kız peşinde koşmaya, Bodrum'da entel barı açmaya benzemez. Bilgi, görgü, yetenek ister, gusto ister.

Yani sizde olmayan her şey.

Bu memlekette hırsıza hırsız, namussuza namussuz, yeteneksize yeteneksiz, hokkabaza hokkabaz demek yasak olduğu gibi, meslek gruplarına da pek bulaşmaya gelmez. Bir zamanlar radyoda "Doktor Civanım" türküsü çalar, millet de şakır şakır göbek atardı, Tabipler Odası, Hemşireler Derneği ayağa kalktı, vay efendim bize hakaret ediyorlar! Sanki bütün hemşireler bütün doktorlarla yatarmış ya da tam tersi, hiç doktorla yatan hemşire görülmemiş gibi. Devlet memurunu rüşvet alırken gösteren film çek de bak bakalım denetimden geçiyor mu, çünkü bu cennet vatanda hiçbir memurun rüşvet aldığı görülmüş duyulmuş şey değil çok şükür!

Şimdi de yeteneksizler dedik diye Mimarlar Odası protesto edecek.

Etmezse hatırım kalır!

FARMASON MUHABBETİ

"Yahu" demişlerdi "sen tam mason olacak adamsın. Senden çok iyi mason olur vallahi!"

Yıl 1982 mi ne. Önemli derecelerden birine yükselmiş bir "farmason" bunu söyleyen, artık bilmem kaçıncıdır, yirmilerin ortalarında olmalı, (şu sıfatlara bakın, Venerable Grand Maître de Toutes Les Loges Regulieres ya da, Chevalier du Serpent d'Airain ya da, Souverain Grand Commandeur du Temple de Jerusalem, vay anam vay), çok ünlü bir sanayici, çok çok yakınım olan birisinin patronu, giyim-kuşam işi üzerine çalışıyor.

"Sahi mi" dedim, "peki ne buldunuz bende, para desen cep delik cepken delik, 'içtimai mevki' desen, o sıralar sıradan bir reklam 'acentasının' sıradan bir 'metin yazarı'."

"Sen", dedi, "yüce masonluk ülkülerini hayli ciddiye alan bir adama benziyorsun, belki de hepimizden çok yaraşırsın gönye ile pergele."

Bir başkası, bu sefer o ünlü sanayicinin birlikte "iş yaptığı", mal sattığı, Belçikalı bir hergele, "Seni", demişti, "gerekli gördüğüm kişilere, gereken yerlere önereceğim, 'yakın izlemeye' alacaklar, çekinme, günü geldiğinde birkaç kardeşimiz seninle daha 'ciddi' bir konuşma yapacak. Haberin olsun."

Sekiz yıl kadar geçti, o gün gelmedi.

Bir akşam, "fiyakalı" bir lokantadayız, o Frenk hergelesi, bizim ünlü sanayici, eşlerimiz, daha birileri, laf açılsın, konu olsun diye sinemadan, Fellini'den sözetmeyi denedim; hazret o sıralar daha bir gündemdeydi, birkaç yıldır pek ortalıkta görünmüyor, yeni film yapmıyor, Gabriel Garcia Marquez gibi onu da, her dakika yeni isimler, yeni "hareket" isteyen o gönlü düşük, gelir geçer hevesli kamuoyu tüketti bitirdi sanırım. Bizim Belçikalının aklı pek donunda, ettiği üç sözden ikisi kadın üzerine, hatta çaktırmadan eşime de kur yapacak oluyor da biz de "alafrangalık" olsun diye ağzını burnunu kırmıyoruz; hoşuna gider, ilgisini çeker diye o günlerde aramızda dedikodusu çok revaçta bir kadından laf açtım, etine dolgun, boylu boslu bir sarışındı bu, yatağının da hayli bereketli olduğu söyleniyor, işte tuttum, biliyorum bizim Frenk kulağı kesiği de kadına tav, "Tıpkı", dedim, "bir Fellini kadını gibi eti budu."

"Fellini?" dedi.

"Canım şu ünlü yönetmen hani." (O sıralar öyle bir Fellini modası var ki, kapıcı Mehmet'e sorsan ustanın "filmografisini" sıralayıverecek!)

"Connais pas" dedi. Tanımıyorum.

"Ya da istersen tıpkı bir Rubens tablosundaki iri kıyım Flaman karıları gibi", diye değiştirdim aklım sıra.

"Kim, kim, kim?" dedi.

Ulan dürzü, sen ne biçim Belçikalısın, sizin milletin yarısı Valon'sa yarısı Flaman değil mi? Rubens sizin de "en birinciye gelen sanatkârlarınızdan" sayılmasa mı gerektir?

Onun da adını duymamıştı.

Ve bu herif farmasondu. Franc-maçon ya da bizim Müslüman kardeşlerin kulaktan kapma Frenkçeleriyle dillerini döndürebildikleri şekliyle, farmason!

İçimden, "Tüüü Allah belanızı versin, ulan ben bu herifle şimdi 'birader' mi olacağım yani?" diye inlemiş, göğüs geçirmiş miydim?

Geçmiş gün.

Geçenlerde de, gene bizim Musevi arkadaşlardan birine şaka yollu sitem edecek oldum, ne o, düne kadar açlıktan ağzı kokup cebi birdenbire milyonlar gören zibidileri alıp bağrınıza basıyorsunuz, elin ayısına "kardeş" diyorsunuz da bizi neden çağırmıyorsunuz?

"Abi", dedi, "sen ateistsin ya, ondandır."

"Bre ben ateist değilim!"

"Sen onu külahıma anlat! Maşallâ maşallâ, aramızda ateiste yer yok."

O kadarını biz de biliyoruz, İlhami Soysal'ın o "oylumlu" kitabını kaç kere baştan sona hatmettik.

"Canim", dedi, "ne yapazaksin mason olup da."

"Öyle ya", dedim ben de, "okuma yazma bilmeyen ama bankada döviz hesabı şişkin kıroların size sağlayacağı çıkarı ben sağlayamam, ne 'yapazayim' mason olup da?"

Bre ben ateist değilim, ama kusura bakmayın, Nasıra kasabasından zavallı bir kızcağızı gebe bırakan tanrıya ya da cennetinde taraftarlarına şarap ısmarlayıp karı bulan tanrıya da inanamıyorum bir türlü, ne yapayım? Benim inandığım tanrı, sizin de deyiminizle, cücesiz ve sonrasız, "maddenin ve ruhun" özü olan cevher, her şeyin kaynağı bir büyük yaratıcı. Öyle ya, çektiğimiz bunca acının bir nedeni, bir anlamı olmalı.

Bre ben komünist de değilim! Kimse aç kalmasın, açıkta kalmasın, karnı tok sırtı pek olsun, iyi eğitilsin, adam olsun demek komünist olmak mı? Stalin'e "eşşek" dediğim için Stalinciler neredeyse köşede kıstırıp vuracaklar, her şeyi ne kadar da yanlış, ne kadar da başka tarafınızdan anlıyorsunuz.

Haydi ey birader-i muhteremin, şuna açık açık, erkekçe, oğlum senin paran pulun yok, züğürdün de aramızda yeri yok, desenize!

Aman istemem, örgütünüz eksik olsun.

Sonra bizim Musevi arkadaşa, rahmetli Turan Güneş'in öyküsünü anlattım.

Turan Güneş Galatasaray bitirmiş, arayanı soranı yok. Kandıra' nın yarısı Güneş'in, para pul gani, "biraderler" kapısını çalmıyorlar. "Herifçioğlu Saint-Michel'de koyuvermiş sakalı", Bedri Rahmi'nin miydi Abidin'in miydi kimin deyimiyleyse, biraderler namevcut. Sorbonne'dan bir katır yükü diploma toplayıp dönüyor, tık yok. Demokrat Parti "mebusluğu", ispat hakkı İsmail Hakkı tartışmaları, Hürriyet Partisi serüveni, Cumhuriyet Halk Partisi transferi, 27 Mayıslar, Kurucu Meclisler, kurultaylar, seçimler, Paşa'nın sol koltuk altından Ecevit'in sağ koltuk altına geçişler, ne Nur-u Ziya Sokağı'ndan, ne Tepebaşı 111 numaradan, bu birbirine düşman değilse de sırt sırta durup birbirinden hiç mi hiç hoşlanmayan iki rakip büyük locadan ses seda çıkmıyor.

Üstelik adam nice yıldır profesör. Hukuk biliminin küçük çapta tanrılarından.

Ne zaman ki Dışişleri Bakanı oluyor, 1974 yılının o sıcak ve gergin yaz günlerinde, ne vakit ki Kıbrıs çıkartmasının ardından Mavros ile kapışmaya gidiyor, pat, biraderler kapıyı çalıyorlar. Efendim, sizi de aramızda görmek isteriz doğrusu, kem küm.

Hepsini kovmuş. Çoktan toprak olup gitmiş o babacan gülümsemesi, o Galatasaray "fırlaması" tadıyla, okkalı ve de sunturlu bir de küfür savurmuş mudur bilmem, olayı bana anlatan yeğeni zikretmedi, ama

dönmüş ve demiş ki, "Ulan zibidiler, şimdi mi aklınıza geldi?"

Hay ağzına sağlık Turan Hoca.

İlhami Soysal ustamız, "Dünyada ve Türkiye'de Masonluk ve Masonlar"ın yeni, dördüncü baskısını büyük incelik gösterip imzalamış göndermiş de, kaç haftadır masanın üzerinde sıra bekliyordu. Oturup bir gecede bitirdim. Kimbilir kaçıncı okuyuşum, bu kez kapağı kahverenginden maviye dönmüş, sayfa sayısı, içindeki bilgi, belge, hele hele isimler listesi dudak uçuklatacak cinsten!

Rahmetli Atilla Tokatlı'nın o enfes "Gizli Örgütler" kitabına yeniden dönüp bakacak olursan, masonluk, evde kalmış kız kompleksleri içinde kıvranan küçük burjuva aydınlarının hayallerini gıdıklayan bir çıkmaz sokak. Soysal da, biraderlere katılmak yönünde hayatının hiçbir döneminde eğilim ya da özlem duymadığını, kendisine bu konuda yapılan yerli yersiz teklifleri sürekli geri çevirdiğini, bu örgütün eninde sonunda bir "varlıklılar topluluğu" olduğunu belirtiyor, cebi delik adamın kardeşlere katılması söz konusu değil, para açısından "güçsüz" duruma düşene yardım ellerini uzatıyorlar, locada her toplantı sonrası elden ele dolaşan, içine kimin kaç para koyduğu, içinden kimin kaç para çektiği bilinmeyen, bilinmemesi gereken "dul kesesi" onlar için dolaştırılıyor ya, bir yandan da züğürt masonu "uykuya" yatırıyorlar, yeniden zengin olana kadar loca toplantılarına katılması yasak!

Kadın milletini hiç saymıyoruz, onların mason olmaları zaten söz konusu değil, hiçbir zaman olmamış, hiçbir zaman da olmayacak, kendilerine "hemşire" diye saygı gösteriliyor, mason kocalarıyla birlikte takıp takıştırıp locanın akşam yemeklerine katılıyorlar ama, hepsi bu! Bir de ömür boyu gelir garantisi var kadıncağızların, mason kocası ölür, başka bir deyimle Hakk'ın rahmetine kavuşur ya da "masonik tabiriyle Ebediyyet Maşrıkı'na intikal ederse", kendisine ve çoluğuna çocuğuna belli bir süre, erkek çocuğun eli ekmek tutana, kız çocuk kocaya varana kadar, kendisi de yeni bir erkeğin boyunduruğu altına girene kadar gelir garanti! O kadar.

İşçi sınıfından hiç kimsenin mason olabildiği, tarih boyunca görülmemiş. Parası olmayana, "aydınlanmış kardeşler" arasında yer yok. Malı mülkü olmayan, ama Batı'da burjuva devrimleri öncesi ortaya çıkıp devrimin de lokomotifi olmuş kimi mesleklerden aydın kişilere, diyelim avukatlara, doktorlara, mühendislere, bestecilere, yazarlara çizerlere olanak sağlıyorlar, malı mülkü olmasa da onlarla aynı dünya görüşünü paylaşan, "ileride" cebi cüzdanı para tutacak umudu verenlere yol açık. Öyle hepsine de değil ha, kafası, eğitimi,

kültürü belli bir düzeyin üzerindekilere!

Ama Türkiye'de. Türkiye'de her şeyin cılkı çıkarıldığı gibi bunun da çıkarılmış. Çulsuz doktor tu kaka, parasız mühendise dirsek çevirirler, cin gibi avukat boşuna bekler, ama hayali ihracattan çuvalla kapik götüren ayı oğlu ayı, birader-i muhterem!

Hadi canım siz de!

Osmanlıca konuşmaları pek şirindir. Hazretlerin "dil devrimi" diye bir şeyden hiç haberleri yok say, yoksa tutucu olunca dilde de ağdalı terkip mi iktiza ediyor? Ritleri hayli safdil, epey çocukça. Uğur Mumcu bir zamanlar birkaç örnek vermişti, HKEMBL örgütünün bildirisi sanırsın okuyunca, oysa Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın kardeşlerine toplantı çağrısı: Ankara vadisindeki belirli geometrik noktada yapılacak çalışmamıza katılarak bize ışık tutmanızı. Büyük şehirlere "vadi" diyorlar, "belirli geometrik nokta" da locanın her üyece bilinen adresi. Çalışmalara katılıp ışık tutma, düpedüz toplantıya katılma çağrısı.

Yahu, gülünç oluyor.

Hele bütün o "ritüel". Özgür masonların, özgür olmadıkları dönemlerden, "spekülatif' olmadıkları, düpedüz bir duvarcı ustasının yanında çıraklıktan kalfalıktan geçerek ırgat gibi duvar ördükleri o eski lonca döneminden kalma törenler! Pergeller, gönyeler, kurukafalar, kükürt hokkaları, arsenik ve de "vitriol", yani kezzap şişeleri, göz bağlamalar, çekiçler, kuzu derisinden önlükler, kılıç şakırtıları, beyaz eldivenler, dört yanı dört yönün adıyla anılan "mabetler", dama tahtası zemin, yıldızlı tavan, üçgen içinden gizemli bir dinin ürkütücü tanrıçası gibi kıpırdayan tek göz sureti.

Kısaltmaları seviyorlar, B harfini yazıp yanında üçgen düzeninde üç nokta koydun muydu birader anlamına geliyor. Bozuk bir Fransızcayla konuşmaya bayılıyorlar, bu, Osmanlı'nın son dönemlerinden kalma bir alışkanlık mı, kimi Galatasaraylı ağabeylerimizin Grand Cour avlusundan taşıyıp getirdikleri bir tutku mu, Türkiye'deki bütün Batıcılık atılımlarına, İttihatçılar'dan, ne İttihatçısı, Padişah Beşinci Murat'tan başlayıp bulaşmış Frenk hayranlığı ve de saplantısı mı?

Gizler, gizemler fiyakalı oysa, bir tarihte, önceleri koyu Halk Partili olup sonra avantayı görünce ANAP'a yazılan bir avukat arkadaşım, ilk tanışmamızda, elimi, üç parmağını bileğime bastırıp gözlerimin içine gülümseyerek sıkmıştı da.

"Henüz olmadım" demiştim.

Ağzı bir karış açık kalmıştı.

Be biraderler, zekâsı loş adamı aranıza ne alırsınız?

İnsanlığı yüceltmek amacıyla, insanlığın en gelişmiş, en parlak beyinlerini biraraya toplamış, koca bir devrimin de başını çekmiş bir gizli örgüt, bir aydınlar örgütü, iki yüz küsür yıl sonra bir hokkabazlar topluluğu durumuna düşmüş müdür, düşmemiş midir? Her muhterem biraderin, "ne olacak canım, işte alt tarafı bir 'harici', tutmuş bize çamur atmaya çalışıyor" deyip burun kıvırmadan önce kendi beyninde ve vicdanında kendi kendine yanıtlaması gereken soru budur.

Voltaire'in, Mozart'ın, Beethoven'in, Liszt'in, Fichte'nin, Lessing'in, Herder'in, Goethe'nin. Prusya Kralı Büyük Friedrich'in, George Washington'un, James Monroe'nun, Andrew Jackson'un, Abraham Lincoln'un, Roosevelt'in. Daha sayayım mı? Montesqieu'nün, Helvetius'un, Condorcet'nin, La Rochefoucauld'nun, Jean-Jacques Rousseau'nun, Lafayette'in, d'Alambert'in, Condorcet'nin, Mirabeau'nun, Beaumarchais'nin, Diderot'nun. Hatta Proudhon'un, hatta kadim dostum Doktor Jean-Paul Marat'nın, İtalya Kralı Vittorio Emmanuele'nin, Garibaldi'nin, Kont Cavour'un, Mazzini'nin örgütü.

Hey gidi hey! Dostoyevskiy'in, Puşkin'in, Mussorgskiy'in, Sibelius'un, Doktor Fleming'in, Henry Ford'un kardeşi, dönüp dolaşıp eşek etini pastırma diye satan Abüzittin Efendi mi olacaktı, yoksa tartısı hileli Mösyö Mişon mu? Jack Anderson sağ olsaydı yüzünüze tükürürdü be!

Hadi açıklayalım, Troçkiy de, Allende de masondu!

Üst tarafı laf-ı güzaf. İçki kadehini şerefe diye kaldırmak yerine "barutu ateş diye haykırarak içmek" kulağa hoş gelebilir. İyi de, şu Frenkçe-Osmanlıca karışımı garip dili konuşmaktan da vazgeçseniz artık, ne o öyle hüzzeler, is'adlar, ittihad zincirleri, konvanlar, konstitüsyonlar, lemsler, levhalar, matriküller, muhadenet kefilleri, muhakkik biraderler, skrütenler, tezyid-i nafakalar, obediyanslar falan filanlar?

Dereceler fiyakalı da, hiç düşündünüz mü, Allah'ın kırosuna bir pâye veriyorsunuz, Sultanhamam'da floş kaçakçısı dürzü oluyor sana günün birinde Grand Inspecteur Inquisiteur et Commandeur ya da, Sublime Prince du Royal Secret! Metresine iki kelime Frenkçeyle Galeries Lafayette'de don arayabilmekten aciz mercimek toptancısı ayının "titri", olmuş, Grand Elu Chevalier de Cadoche! Yahu, adama gülerler.

Peki, loca eğitim toplantılarında, Yağ İskelesi'nde bakliyat toptancısı Abüzittin'e, işbu derecelerden bazılarının, sözgelimi Chevalier du

Soleil, Ecossais Trinitaire, Prince de Merci gibilerinin, on dördüncü yüzyıl başında Fransa Kralı Philippe tarafından ortadan kaldırılan Templiers tarikatinin rütbeleri olduğunu da öğretiyor musunuz? "Heretik" olmakla suçlanıp diri diri yakılan, üstelik Sodom tarzı birtakım cinsel eğilimleri bulunduğu ileri sürülen bu kefere tarikatinin savaşçı-rahiplerinden artakalanların sonradan Rodos'ta, oradan Kanuni marifetiyle kovulunca Malta'da şu ünlü Saint-Jean tarikatini oluşturduklarını?

Masonluğu yüce ülkülerinden koparıp bir "çıkar çetesi" durumuna düşürenler, korkarım, "dul kadının çocuğu" sıfatından çok, başka bir tür kadının çocuğu (!) sıfatına uygun düşmeyecekler mi?

"Kardeşçe sevgi ve saygılarımla!"

TARİH BİR İPTİLADIR DERUNUMDA yahut "AYI PADİŞAH" LONDRA'DA

Bak nereden nereye, aklıma sen geldin hacıbaba, Topkapı Sarayı'nda, kısılmış ışıklar altında, cam kavanoz ardında saklanan çocuk mezarı gibi terliklerin geldi. İki de kürek tak, Beşiktaş'tan Üsküdar'a git; ya da Alî ile Fuat Paşalar'ın Paris "Sefiri" Mehmet Cemil'den gelen acele telgrafı kapıp alı al moru mor Sirkeci'den, Paşa İskelesi' nden beş çifte kayığa atlayıp soluğu sarayda almaları gibi, Dolmabahçe'ye çek.

Takken geldi, gecelik entarin geldi, bir oturuşta bir kuzu götürmen, sarayın bahçıvanlarıyla elense tutuşman, güle oynaya onlarla kapışman, sarayın bahçesinde horoz dövüşü düzenlemen geldi. Gece vakti, herkesler yattıktan, ortalıktan el ayak çekildikten sonra Dolmabahçe'nin o koca pencerelerini ardına kadar açıp denize karşı ney üflemen, nısfiyye çalman, o Tanzimat züppeleri gibi operaya moperaya aldırmayıp Karagöz oynatman geldi.

Bir de Avrupa gezin tabii.

İri kıyım, tam otuz yedi yaşında bir çocuktun o sıra. Bakma, ben de şu sıra otuz yedi yaşında bir çocuk olduğum için kimsecikler seni benden iyi anlayamaz! Benim tatlı ayıcığım, gelmiş geçmiş Al-i Osman padişahları içinde en sevimlisi, en "insanı" belki, o hüzünlü Selim'i, o şarapçı bir başka Selim'i, elinin altında dört yüz kadın dururken her istediği an altına çekebileceği cariyesine sırılsıklam âşık olup kadına dokunamayan Birinci Abdülhamid'i saymazsak. Sen bir başkaydın canım, pek tatlıydın, pek ayıydın ama pek içten, pek dürüst, pek de açık sözlü, tok, dobra adamdın. Yapmadığın kerestelik, devirmediğin çam kalmamıştı, ama halk sana tapıyordu! Cümle küffar bile, şu senden General Maxime Weygand'ı doğurduğu rivayet edilen frijid imparatoriçe Eugenie bile. (Hele koca dürzü, karıya hava atmak için milyonlarca altın borç alıp Beylerbeyi Sarayı yaptırmalar da ne oluyor, yahu ne kafadar, ne keyifli adamdın sen.)

Kötü öldün be hacıbaba, sonra Feridiye Sarayı'na kapatılmış, bugün adına Kabataş Lisesi denilen "müştemilatın" bugün müdür odası edilmiş bir köşesinde, Serasker Hüseyin Avni'nin emriyle (bak, bak, o zaman da varmış bu işler, Genç Osman'ın Yedikule'de ırzına geçenlerden başka ne beklersin, desene.) iki kolundan, iki bacağından

tutmuşlar; paslı makaslarla bileklerini doğrayıp seni öbür dünyaya pek acı, pek hüzünlü gönderirler (Mithat'ın haberi var mıydı dersin?)

Sanki İstanbul'da yapmadığın kalmamış gibi gittin bir de Avrupa'ları dağıttın! Sözüm meclisten dışarı, o pek nazik kısmını muayeneye gelen Frenk doktorunun "oooo" haykırışları içinde ürküp geriye kaçması üzerine Fuat'a dönüp, "Söyle şu kefereye, kendi itikadınca maşallah desin!" buyurduğun bile söyleniyor. Ya Tuileries Sarayı'nda Eugenie'yle ilk tanışmanızda hatunun elini sıkıp "Toka, kokona!" demeler, kadıncağızın soran bakışları altında çeviri yapmak durumunda kalan Fuat'ın renkten renge girmeleri? Elysees Sarayı'nda mihmandarın Mareşal De Refier'nin gösterdiği Louis XVI koltuğa bir oturup çatır çutur kırıp dökmeler? Mareşalin kıpkırmızı kesilmeleri?

Yahu ayıp değil mi? O Fuat hergelesi de senden aşağı kalmıyor, Eugenie'yle sohbet ediyormuşsunuz da Fuat gene tercümanlık yapıyor, söz parayla satın alınamayacak kadın olup olmadığından açılmış, kadıncağız şaka yollu "Beni de satın alabilir misiniz?" diye sorunca Fuat "Kaça olur?" demiş, kadıncağız Frenk ne de olsa, Türk'ün aklının nerede olduğunu, aklından hiç neyin çıkmadığını nereden kestirsin, gene şaka yollu "Mesela yüz milyar Frank" diyecek olmuş, Fuat sana dönüp kulağına ne fıslasa beğenirsin?

"Hünkârım, karıyı bulduk, iş parayı bulmaya kaldı!"

Sanki dolmuş değnekçisi Fuat ile lahmacuncu Aziz ha! Hariciye Nazırı Keçecizade Fuat Paşa Hazretleri.

Yahu ne tatlı adamlardınız siz hepiniz, böylesi gelmiyor artık.

İşte o Fuat, yanında Ali, koşa koşa saraya geliyorlar, 20 Mayıs 1867 Perşembe günüdür. Telgraf Paris'ten, Mehmet Cemil Paşa' dan, İmparator Louis-Napoleon (Eugenie'nin kocası, hani şu "taktırdığın" didon sakallı), Uluslararası 1867 Paris Sergisi'ne seni onur konuğu olarak çağırıyor!

Alıyor mu seni bir düşünce, sen sıkıntılı adamsın, oralarda ne işin var? Taaa 1299 yılından beri bir Osmanlı'nın kendi sınırları dışına çıktığı görülmüş şey mi hem? Avrupa'lara Mavrupa'lara gittiği? Bu dediğim Celal Bayar'ın, Cevdet Sunay'ın, Fahri Korutürk'ün, Kenan Evren'in işleri, sen bugüne bugün koskoca Devlet-i Aliyye padişahısın, Halife-i Ruy-i Zemin, eh artık Kanuni gibi ve Yemen'in, ve Cezayir'in ve bilmem nerenin değilse de, küçüle küçüle elinde kalan imparatorluğun gene de sana elverir, karşındaki de "França eyaletinin kralı Françesko" değil, senden ham pamuğun kilosunu üç kuruşa alıp sana dokuma

kumaşın arşınını otuz kuruşa satan Fransa İmparatoru III. Napoleon!

Güç bela razı edecekler. Devir, Tanzimat devridir! Gecelik entariyi, takkeyi, çocuk mezarı gibi terlikleri çıkarıp Frenk donuna soyunmak gerek!

Dolmabahçe rıhtımında ilk müjdeyi Fuat Paşa, Başmabeyinci Hafız Mehmet Bey'e veriyor: "Sen bırak şimdi yorgunluk kahvesini azizim, bavulunu hazırla, Frenk dilberleri bekliyor!" Oysa sen, birkaç gün önce Mehmet Bey'e ne demiştin? "Ah Mehmet, ne isterdim bilir misin? Şöyle padişah madişah değil de, Kapalıçarşı esnafından bir Abdülaziz Efendi olmak. Ya da Asmaaltı'nda Aziz Efendi. Sabah evden çıkmak, akşam işten gelmek, çoluğumla çocuğumla oturup bir tas çorbamı içmek, kendi halimde yaşayıp gitmek. Frengistan'a şu Ali'yle, Fuat'la değil, cebimde harçlığımla kendi başıma gidebilmek."

Böyle tatlı bir adamdın işte.

Ama Frengistan'a Ali ve Fuat'la gidecek, sıkıntıdan patlayacaktın. Yanına aldığın başyaverin Halil Paşa, Paris Sergisi'nde kol kuvveti ölçen makineyi bir yumrukta dağıtıp yeni bir rezalet çıkardığı zaman, Ali ile Fuat kıpkırmızı kesilirlerken sen kahkahaları koyuverecektin. Viyana'da, güzel sanatlar galerisinde çıplak kadın heykellerine ağzının suyu aka aka bakakalacaktın! Anan Pertevniyal Sultan'ın, musahibi Cevher Ağa aracılığıyla sana gönderdiği "gitsin, gezsin, dolaşsın ama memnu meyve ile meşgul olmasın" öğüdünü bu şekilde çiğneyebilecektin. Eugenie'yi "sabaha", İstanbul'a bırakacaktın!

Sultaniye yatı Sardinya açıklarında fırtınaya tutulunca nasıl ödün patlamış, geri dönelim diye tutturmuştun da Fuat güç bela kaptana, Gamsız Hasan Bey'e, sana çaktırmadan nasıl emirler yağdırmıştı. Napoli limanına, Nice'e Toulon'a nasıl şabalak şabalak bakıp bakıp Barbaros Hayrettin Paşa'yı, atan Kanuni Süleyman'ı anıyordun. Fransız polisinin ısrarı üzerine Paris'ten Londra'ya geçmek zorunda kalan Namık Kemal, Ziya, Ali Suavi ve Agâh Beyler'in kan kırmızısı feslerini (Aziziye giymiyorlardı, inadına dar, ama vişneçürüğü değil, kırmızı tulumbacı fesi geçirmişlerdi kafalarına) Sırça Saray'da, yok, orada değil, operada uzaktan görüp "bre kimdir bu herifler" diye sormuştun, bu herifler senin dokuz yıl sonra öldürülmene istemeden de olsa yol açacak adamlardı.

Murat Efendi yanın sıra gidiyor, pek güzel dans ediyordu. Kraliçe Victoria ile dansı açmış, ille de bir prenses bulup yamayalım diye düşünenler, girişime geçenler çoğalmıştı. Yusuf İzzettin Efendi'ye "aman lisan öğren Yusuf, bir lisan bir insan, iki lisan iki insan" diyen

sen değil miydin? Bir tek Abdülhamid, o abus çehreli nursuz, dikkatle sağı solu süzüyor, tersanelere gidiyor, makineleri inceliyor, kadına kıza kafasını çevirip bakmıyordu. Gezinin günlüğünü tutan Dersaadet Şehremini, İstanbul Belediye Başkanı, Bedrettin Efendi'nin atası Ömer Faiz Efendi nasıl da şaşmıştı, aman Allahım, burada kadınlarla erkekler birlikte geziyorlar, kafalarındaki şapka onları yazın güneşten, kışın yağmurdan kardan koruyordu, sokaklar uçuk mavi, ama hiç çiğ olmayan havagazı ışığıyla aydınlatılıyordu, fende ne kadar da ileriydiler! Balolarda pek güzel hanımlar, memeleri meydanda onlarla dans ediyorlardı! Londra Belediye Başkanı, Lord Mayor, "İstanbul sokaklarını nasıl suluyorsunuz?" diye sorduğunda Ömer Faiz arpacı kumrusu gibi düşünmeye başlamış, sonunda, "Bizim belediye olarak İstanbul sokaklarını sulamamız gerekmez, çünkü kahvecisi, berberi, bakkalı çakkalı dükkânım yıkayıp suyunu sokağa, hemen önüne döker, üstelik berberin suyu sabunludur da, böylece şehir tertemiz olur" deyip sıyrılmıştı!

Lord Mayor, İstanbul belediyesinin bütçesini sormuştu. Öğrendiği zaman, "Bu parayla hiçbir şey yapılamaz" demişti. Ömer Faiz hazırcevaptı, "Biz de hiçbir şey yapmıyoruz zaten" deyip bundan da kurtulmuştu. 13 Temmuz 1867 günü Londra'da verilen yemekte herkes tabağını açık büfeden dolduruyor, soğuk şeyler yerken köşede, ayakta duruyordu. Bunlar ne biçim gâvur âdetleriydi böyle canım?

İngiltere'de parlamento vardı! O gün bir vergi kanunu müzakere olunuyor idi. Milleti temsil eden zevatın hükümet icraatını nasıl murakabe ettiklerine şahit olacaktınız. Ne çare, yüz yirmi bir yıl sonra biz torunların "hükümetin icraatını murakabe" edemeyecektik hâlâ!

19 Temmuz 1867 Cuma günü, Londra'da, bir fabrika önünde grevci işçilerle polis çatışması vardı! Ömer Faiz'e dönüp, bre ne iştir diyecek olacaktın, o da sana şöyle cevap verecekti: "Servet ve haşmetin biraz ilerisinde, bilhassa amele sınıfının yaşadığı muhitte sefalet vardır. Sıkıntı çekenler, haklarının ziyaa uğradığı iddiasıyla mücadele halindedirler. Parlamentoda mebusları vardır. Sendika adını verdikleri cemiyetlere sahiptirler. Matbuatta kendilerini tutanlara rastlanır. Fabrikalarda devam halindeki ihtilafın eser ve tezahürlerine şahit olunur. Fakat hiçbir taraf hiçbir şeyi saklamaz, çare bulmaya çalışır. Her tarafta daha iyisini ve doğrusunu bulma yolunda gayretler var. Hiçbir hakikati saklama ihtiyacı hissetmemeleri, günün birinde illetlerinin şifa bulacağı ümidini veriyor. Bizde böyle muazzam fabrikalar olmadığına göre henüz böyle dertlerimiz de yok!"

Yüz yirmi bir yıl sonra, gene bir 19 Temmuz günü, bizde fabrikalar da var, güya sendikalar da, "ihtilaf' da, illetler de. Ama hiçbir halt "şifa

bulmuş" değil devletlu padişahım!

Yaa, işte böyle hacıbaba, edebinle gittin geldin sayılır. Daha sonraları bir başkası, İran TRT'sine teşekkürler mi etmedi, bu bana, bu oğluma, bu gelinime, bu da hanıma deyip sekiz tane mücevher mi avuçlamadı, neler neler, eldivenini çıkarmayı akıl edemeyip "ellerinde ekzama var da." mı dedirtmedi.

Charing Cross ya da Victoria'da karşılandılar, kafası papaklı askerleri, atlı muhafızları denetlediler, saydam at arabalarına binip Windsor Şatosu'na Buckingham Sarayı'na gittiler, yemekler yediler, danslar ettiler, gezip geldiler.

Tuhaf şey, Sultan Abdülaziz'i resim sergisine götürmüşler Delacrobdar, Ingres'ler, Sisley'ler, Manet'ler, Rubens'ler, Gainsborough'lar seyretmiş, tablolara bakmış bakmış da ağzını açıp "Bu da bir şey mi, bunları ben de yaparım" dememiş! Allah Allah.

ASKERİ KIRDIRAN ENVER PAŞA

"Sarı sessizlik" diyor Şevket Süreyya, sapsarı ölüm sessizliği.

Omuzun, bitmek bilmez kış geceleri, daha sonranın kışları, 1916' nın, 1917'nin, karaltı zeminliklerinde laf döner dolaşır, ister istemez Sarıkamış'a, Allahüekber Dağları'na gelirmiş, ortalığa birden sessizlik çökermiş, sarı sessizlik, sapsarı ölüm sessizliği. Diller birden tutulur, yüzler sessizlik kadar sararırmış. Kendiliğinden olurmuş bu, sessizce sessizlik çökermiş. Ama duraklama birdenbire gelirmiş, konuşmalar birdenbire kesilir, Allahüekber gecelerini yaşamış ve nasılsa ölmemiş Yüzbaşı Osman Efendi, Başçavuş Talip, bir iki sakallı nefer değil yalnız, herkes o sarı sessizliğe gömülürmüş.

Bu anlarda, dağların tepesinde, gecenin karanlığında yalnız değillermiş, kapıların altlarından, mazgallardan, makineli tüfek yuvalarından karaltı zeminliğine ölülerin ruhları dolarmış, onlar çevrelerinde ölülerin sessizce kanat çırptıklarını duyarlarmış, "hayata doyamamış, buruk, küskün ruhlar". Söz isteyerek açılmazmış, kimse açmak istemezmiş Sarıkamış işini, Enver'in koyduğu yayın ve "fısıltı" yasağı vız gelirmiş de, kimse gene de ağzını açıp Sarıkamış demek istemezmiş. Ama söz döner dolaşır oraya gelirmiş ister istemez. Sonra ortalığı o sarı sessizlik kaplarmış. Şevket Süreyya, Sarıkamış konusunu açana, isteyerek açana, soru sorana, soruya yanıt verene hiç, hiç rastlamadım diyor.

Sarıkamış üzerine iki ciltlik kocaman, "mükemmel" bir kitap yazan Alptekin Müderrisoğlu, bilgi ve belge yokluğundan yakınıyor. Yedi yıl uğraşmış. Birinci Dünya Savaşı'nın her cephesi üzerine yüzlerce kitap, fotoğraf, harita, pafta, yorum, anlatı, "hatırat" olmasına karşılık, Sarıkamış hakkında ne yeni ne de eski kitapçılarda hemen hiçbir şey bulamamaktan yakınıyor. Türk subaylarının, Alman subaylarının eserlerinde, anılarında ayrıntı yok, resim de yok. Enver'in Erzurum-Ulukışla üzerinden bitik, çökük, sapsarı ve utanmaz suratıyla İstanbul'a döner dönmez koyduğu, ve yıllarca uyulan yayın yasağının, hatta konuşma yasağının uzantısı mı bu? Orduda doğru dürüst fotoğrafçı yok, peki Almanlar da mı hiç resim çekmemişler? Yoksa durup dururken doksan bini "donuk" yüz on sekiz bin Türk çocuğunun ölümüne yol açtıkları için vicdanları sızlamış da korkunç rezilliği belgelemekten mi ürkmüşler? Yazmaktan, yayınlamaktan mı utanmışlar?

Sarıkamış unutulmak, unutturulmak istenmiş. Almanlar utanıyorlar.

Enver'in vicdanı mı sızlıyor, hayır, rezil olmaktan çekiniyor, suratına tükürülmekten, savaş boyunca, Harbiye Nezareti'nden, Başkumandan Vekâleti'nden, Damad-ı Şehriyari'likten olmaktan. Kaşının üzerinde bir tutam ak kıl var diye çevresindeki yağcıların "cihangirlik belirtisidir paşam" dolduruşları üzerine, üç beş baldırıçıplakla, yirmi beş yaşında paşa yaptığı kardeşi Nuri, otuz üç yaşında paşa yaptığı amcası Halil'in emrindeki kırık dökük birliklerle Tahran üzerinden, Kafkasya üzerinden Orta Asya'ya yürüyüp kuracağı Turan İmparatorluğu düşlerinin yıkılmasından korkuyor.

Turan imparatoru olma tutkusuyla elini Türk kanına bulayan daha kaç rezil görmesi gerekiyordu bu zavallı ülkenin, bu zavallı köylü çocuklarının?

Şevket Süreyya dehşete düşmüştür, çok genç, çiçeği burnunda yedeksubay, 3. Ordu'ya katıldığında kolordular tümen düzeyine inmiş, tümenler alay, alaylar tabur olmuş, taburun da adı tabur! 9. Kolordu, Allahüekber dağında bir gecede doksan bin donuk bırakan birlik, önce 28. Alay, sonra 28. Tabur yapılmış. Mevcut, bir yüzbaşı, bir başçavuş, otuz altı er! Takım mevcudu bile değil.

Bu, sonradan "takviye" edilmiş mevcut üstelik! Enver utanmadan Erzurum'a kaçtığında, Hafız Hakkı'yı paşa rütbesine çıkardığında, 118 bin kişilik koca 3. ordu mevcudu ancak 9 bin! Arada alınan kırık dökük destekle 123 bine kadar çıkan ordu mevcudundan doksan küsur bini donuk, geri kalanı ya kurşunla ölü, ya yaralı, ya tutsak. Artanının işini de tifüs bitiriyor, Hafız Hakkı paşalığının tadını çıkaramadan, 12 Şubat 1915 günü tifüse yakalanıp eşek cennetini boylayacak. Yalnız Hasankale ve Erzurum askeri hastanelerinde yüz otuz iki doktor, yirmi beş eczacı, yedi askeri tıbbiye öğrencisi tifüsten gidiyorlar, Enver'in yarım bıraktığı işi bitler tamamlıyor.

Kasım 1914. Başka bir deyişle, Teşrin-i Sâni 1330. Türkiye'de fabrika yok. Atölye sayısı 182. İşçi sayısı 16 bin. Er maaşı 12 kuruş. Teğmen maaşı 7 lira. Ziraat Bankası toplam "vadeli mevduatı" 126 bin lira.

İstanbul'da ithal Rus buğdayı satılıyor, Eskişehir buğdayı daha pahalı. Samsun'da Vietnam pirinci, Merzifon pirincinden daha ucuz.

3. Ordu motorlu vasıta mevcudu sıfır.

Enver savaşa giriyor.

Yorgun, yenik, dostu olmayan, ayakta duracak dermanı yok Osmanlı İmparatorluğu'nu kumara sürüyor. Savaş kazanılırsa Türkiye Alman sömürgesi olacak, yitirilirse İngiliz, Fransız sömürgesi.

Enver savaşa giriyor, Türk ordusunun genelkurmay başkanının adı nedir? General Bronsart von Schellendorf! Harekât Dairesi Başkanı Albay Feldmann! Evet! 1. Ordu komutanı kimdir? General Liman von Sanders, adını duymuşluğunuz vardır elbet. Türk donanma komutanı kimdir? Amiral von Souchon, bilirsiniz. Doğuda 3. Ordu komutanı Hasan İzzet Paşa, sonradan Enver'in çılgınlığının sorumluluğunu paylaşmamak için görevden alınmasını isteyecek, kurmay başkanı kim peki, Yarbay Felix Guse! Çanakkale Boğaz Komutanı, Amiral Weber. Bunlara "Bronzar Paşa", "Güze Bey", "Veber Bey" deyince "bizden" oluyorlar. Enver, Alman bilmemnesiyle gerdeğe giriyor, hem de en kanlı tarafından.

Plan, kâğıt üzerinde pek güzel. Plan, caddeden geçen Fatih-Harbiye tramvaylarının çıngıraklarını dinleye dinleye, tramvayların kırmızılı yeşilli vagonlarını sınıfın penceresinden seyrede seyrede, hafta sonu çarşı izninde gidilecek Zeuwe birahanesinin tosun gibi kabaran köpüklü birasının tadını ana ana, Harbiye'de çizildiği şekliyle mükemmel.

3. Ordu'ya bağlı 11. Kolordu Rusları Hasankale önlerinde oyalama muharebeleriyle tutarken, 9. ve 10. Kolordular kuzeyden Tortum üzerinden Oltu'yu tutacaklar, Sıçan Dağı'nın kuzeyinden iki koldan birisi İslamköy, Kaleboğazı, Oltu, Penek yoluyla Bardız'a, öbürü Koçfanes, Lafsor, Çatak yolundan Kızılkilise-Çerkesköy hattını tutup Sarıkamış'a girecekler. Bu arada birkaç tümen daha da kuzeyde Başköy-Beyköy hattından sarkıp Kars demiryolunu Novoselim-Yolgeçmez taraflarında kesecek, Rusların geri çekilip Kars kalesine sığınmaları önlenecek. Rus orduları yokedilecek. Ondan sonra Kars düşürülecek, sonra ver elini Kafkasya, ardından Turan.

(O zaman sınır Hopa'nın kuzeyinde denizden başlayıp Artvin'in güneyinden dolanıyor, Aras Irmağı'nı kesip Ağrı'nın yukarısından İran'a varıyor. Artvin, Ardahan, Sarıkamış, Kars, Iğdır, 1877'de elden çıkmış, Rus toprağıdır!)

İstanbul'da, genelkurmay başkan yardımcısı, Schellendorf'un yamağı Hafız Hakkı Bey, yarbay. Enver Efendi, Hakkı'nın sınıf arkadaşı. Onu da yanına alıp Erzurum'a geliyor, savaşı "bizzat" yönetecektir.

Aklı başında her asker, "ihtiyat mülazımından" paşasına kadar, kışta kıyamette bu saldırının çılgınlık olacağını görüyorlar. Enver laf dinlemiyor. Başlangıçta saldırı planına karşı çıkan Hafız Hakkı'nın, 10. Kolordu komutanlığına atanınca, Enver'den önce Sarıkamış'a gireyim diye gözü dönüyor. "Fatih" olacaklar ya! Enver Hakkı'yı kıskanıyor, sidik yarışına çıkıyorlar. Biri, 30. ve 31. tümenleri sıfırın altında otuz

derecede, gece yürüyüşüyle Allahüekber Dağları'na sürecek, öteki piyade bölüğünün bile işine karışıp önüne geleni kurşuna dizdirerek Sarıkamış'ın ancak dumanı tüten evlerini uzaktan görebilecek.

Hafız İsmail Hakkı, alay komutanlığı yapmadan, önce kolordu, sonra 3. Ordu komutanı olmuştu. Enver'in durumu daha gülünç, daha acıklıydı: O da alay komutanlığı bile yapmamıştı ama, Osmanlı ordularının başkomutan vekili, imparatorluğun tek adamı, diktatörü ve tartışılamaz başbuğu, önderiydi! Ordular yönetmek, Makedonya'da çete kovalamaya, bıyıklarını akşamdan pomatlayıp sarıp kalıba koyup yatmaya, sabah kalkınca Kaiser Wilhelm gibi uçlarını havaya dikmeye, limon kolonyaları sürünüp Berlin salonlarında uçkuru gevşek prensesleri valse kaldırmaya benzemiyordu.

Enver ateş altında topçu bataryalarının yerlerini değiştiriyor, açık arazide Rus makineli tüfek yuvalarına karşı piyadeyi karın üzerinde hücuma kaldırıyor, tümen komutanlarını öncü birliklerin önüne gönderiyor, altı gündür uykusuz, üç haftadır aç birliklere saldırı emirleri yağdırıyor, dört aylık kısa dönem temel eğitim görmüş yedek subayın yapmayacağı yanlışları yapıyordu. Başkomutan vekili, yüce başbuğdu o! Sarıkamış Fatihi sanını birbirlerine kaptırmamak için Hafız Hakkı ile yarış ediyorlar, tümenlerin birleşmesini, kolordunun dağdan inip mevziye yayılmasını beklemeden Sarıkamış garnizonunu tabur mevcuduyla almaya kalkıyorlardı.

Aynı Enver, düşmana tek kurşun atamadan kara gömdüğü doksan bin şehidin cesedi daha gömülmeden, Ruslar onları öbek öbek bulup bahara kalmadan, don çözülüp salgın hastalık yayılmadan gömebilmek için çelik gibi sert toprağı kazmalarıyla deşmeye uğraştıkları sıralarda, Erzurum'dan İstanbul'a, saraya, refikası Naciye Sultan'a telgraf üzerine telgraf çekiyor, refikasının ve köpeğinin sağlık durumunu soruyordu. Evet, köpeğinin, ardında bıraktığı biricik köpeğinin.

Çizmeleri yoktu, çarıkları vardı. Kar suyunu çeken çarık kaskatı donuyordu. Kaputları yoktu, sırt çantalarını, içindeki üç dilim peksimeti Hafız Hakkı'nm emriyle ağırlık niyetine geride bırakmışlardı. Avuçlarında eritip kar suyu içiyorlardı, Kasım ortalarından ocak ortalarına kadar iki ay boyunca çoğu beygir dışkısından sindirilmemiş, donmuş arpa ayıklayıp yediler. Bit, kasıklarını, koltuk altlarını, kaşlarını gözlerini sarmış, kıra kıra bitmiyordu. Bit kırabilenler, dağ başlarında tek tük köylerde ıslak çam kütüğü kara kara tüten ocak başı bulabilenlerdi, kıra kıra da bitmiyordu, çoğu ardarda sekiz-on geceyi açıkta, karın üzerinde kaputsuz, barmaksız, eksi otuz derecede geçirdiler. Bir saat, iki saat

dinlenebiliyorlardı, emir gelip yetişiyordu, ileri yürünecek. Sarıkamış'ta depolar votka, kutulanmış sığır, koyun eti, ekmek, tütün doluydu, gidip alacaklardı. Ulaşamadılar. Süngü hücumuna kalkan bir bölük kadarı istasyon binasını, süvari kışlasını ele geçirip bir gün bir gece tutabildi, geri atıldılar, çoğu öldü, bir kısmı esir düştü.

Günlerdir yıkanmamışlar, tıraş olmamışlardı. Buz kesmiş sakallarının, bıyıklarının üzerinden bitler içeri, sıcak yerlere kaçıyorlardı. Çoğunda koyu kırmızı, üzerine bastırınca içeri kaçıp sonra gene beliren tifüs lekeleri başlamıştı. Eksi otuz derecede ateşleri de kırka varamıyordu, ateşleri çıkamadan durdukları yerde ölüyorlardı. Kar kalınlığı bir buçuk metreyi geçiyordu, atların boyunlarına varıyordu kar, karın içinde adım atamıyorlardı. Atabilenleri, karşı sırtlarda mevzilenmiş Rus tüfekleri sinek gibi avlıyordu. Öncülerin ayak izlerine basa basa ilerlemeye uğraşıyorlardı, bacakları kalça hizasına kadar kaldırıp indirmek gerekiyordu, yapamıyorlardı. Mideleri gurulduyor, avuçlarında kar ısıtıp içmeye çalışıyorlardı. Enver'in söz verdiği yedek kuvvetleri, ekmek arabalarını, kaputları, çizmeleri bekliyorlardı.

Uyumak ölmek demekti. Tükenen düşüp kalıyordu, kimse yardımına koşmuyordu. Eksi otuz derecede birini sırtına alıp taşımak da ölmek demekti. Atın üzerinde uyuklayan subaylar yere düşüyor, bir daha kalkmıyorlardı. Tükenen yol kenarına uzanıyor, hemen donuyordu. Donuk ayak parmaklarından başlıyordu, ellerde ayaklarda mor lekeler çıkınca hızla ilerliyor, üniformanın altında terli fanilalar buz kalıbı gibi titretiyordu bedenleri. Tüfek mekanizmaları, top kızakları, makineliler donmuştu, tetik çekilemiyordu, tetiğe yapışan parmak tetiğin üzerinde kalıyordu, parmağın derisi değil, parmağın kendisi.

Ateş yakamıyorlardı. Rus topçusu ateşle dumanı gördüğü yere mermiyi sallıyordu. Ateş yakanlar sinek gibi ölüyorlardı. Ateş yakmayan da sinek gibi ölüyordu. Uyumak için ağaçlara, dallara tırmananlar donduktan sonra ağaçların dallarından yere düşüp düştükleri gibi kalıyorlardı. Dağ etekleri, öbek öbek donuk ceset dolmuştu. Gözleri açık, boşlukta bir noktaya dikili, öylece bakıyorlardı, belki Enver'i arıyordu gözleri, belki Sarıkamış'ın yiyecek depolarını, ocak başlarını, çorba taslarını, belki de Turan yolunu. Yol yoktu, yola benzer, bir metre kadar karın örttüğü patikalar vardı, bunların kenarlarında, beşi altısı birbirine sarılmış, dondukları gibi kalmışlardı, kimisinin kolu, kimisinin bacağı havada, kimisi yarı beline kadar doğrulmuş, kimisi düpedüz ayakta. Çoğunun üzerinde ceket bile yoktu, ayakları çarıklıydı, çizme, eldiven, kaput, yün başlık, subaylarda bile yoktu.

Kurtlar uluyor, donuk cesetlere usul usul sokuluyorlardı. Kargalar

daha yürekliydi, beşi altısı birbirine sarılmış cesetlerin üzerine sürüyle çullanıyor, ölülerin gözlerini gagalıyorlardı, açık, boşlukta bir noktaya dikilmiş bakan, belki başkomutanları Enver'i, belki Turan yolunu arayan gözlerini.

Hafız Hakkı'nın kolordusu dağa karanlık çökerken elli bin kişi tırmandı, ertesi sabah Sarıkamış yamacına iki bin kişi indi.

Enver, Guse, Schellendorff, Lehmann, sebze suyuna haşlanmış koyun eti yiyorlardı. Enver, bir ağacın dibinde oturmuş dinlenirken yakaladığı bir teğmenin kurşuna dizilmesini emretmişti. Teğmen on yedi yaşındaydı, İstanbul'da Harbiye öğrencisiydi, cepheye gönüllü gelmişti, zayıf, soluk bir çocuktu. Boş boş bakıyordu. Subaylar idam emrini geciktirmeye, savsaklamaya çalışmışlar, Enver'den fırçayı da yemişlerdi. İdam mangası komutanı çavuştu, başını öte yana çevirmiş, fısıldar gibi ateş emri vermişti. Teğmen takım komutanıydı, takımında kimse kalmamış, o da ne yapacağını şaşırmış, soluk alıp kafasını toparlamak için bir ağacın dibine çökmüş, alay komutanını aramaya çıkmayı düşünüyordu. Enver onu ağacın dibinde "yakalamıştı".

Bir kasım gecesi, İstanbul'un o insanın suratını kamçı gibi çizen ıslak soğuğunda, dönüp dönüp tozan pis kasım yağmuru altında bir Alman denizaltısına bindiler, kaçtılar. Birkaç yıl içinde savaşın bütün sorumluları, ülkeyi, orduyu Almanya'ya satıp yüz binlerce genci boşuna kırdıranlar, her biri bir köşede, kimisi Ermeni, kimisi Rus kurşunuyla ölüp gittiler.

Savaşın sonunda, Mondros mütarekesi imzalanıp, Enver, Talat, Cemal kaçtıklarında, devlet hâzinesinde, yani Osmanlı İmparatorluğu hâzinesinde kaç lira vardır, bilir misiniz? Doksan dört bin lira! Tam tamına doksan dört bin lira!

Bugün, belki farkında değilsiniz, hâlâ Enver'in, Talat'ın, Cemal' in yemiş oldukları herzelerin faturalarını ödüyoruz. Daha kaç yıl ödeyeceğiz bilinmez.

Belki şimdi, dört yıl savaş boyunca tek başarıyı, tek doğru dürüst direnmeyi gösteren kısa boylu, sarı saçlı, mavi gözlü, kısık sesli, rakıyı ve bağımsızlığı çok seven genç bir albayın değerini daha iyi anlarsınız.

Belki şimdi, Sarıkamış gerçeğini hatırladıktan sonra, Türkiye'de görevli Central Investigation Agency memurları, Pentagon'da bulunan bazı eşeklere, Türk ordusunun neden artık Sarıkamış benzeri bir serüvene atılmayacağını, neden Kerkük'e onların paşa gönlü ve yerli yardakçılarının canı istedi diye girmeyeceğini anlatabilecekler,

raporlarında Sarıkamış'tan söz edeceklerdir.

Belki şimdi, siz de artık Eko'ya Fuko'ya ıvıra zıvıra para yatırmadan önce Aydemir'in, Müderrisoğlu'nun kitaplarını alıp okumayı akıl edersiniz.

Müderrisoğlu'nun kitabı Kastaş Yayınları'ndan çıkmış, üç emekli albay bunlar, emekli ikramiyeleriyle tutmuşlar yayınevi kurmuşlar, İbrahim Artuç'un, Nejat Gülen'in, Sabahattin Selek'in, daha birçok araştırmacının incelemeleri burada yayınlanıyor, isteselerdi paraları gazino orospularıyla yiyebilirler, ihracat şirketi kurup devleti dolandırabilirler, altlarına Oyak'tan birer Renault çekebilirlerdi, öyle yapmamışlar, yayınevi kurmuşlar, insanlar öğrensin diye, kendi tarihini, kendi gerçeklerini öğrensin diye habire kitap yazıp yayınlıyorlar.

Cıgara dumanına boğulmuş "entel mekânlarında" içlemselliğin eytişimsel özdeğinin dayanılmaz hafifliği bağlamında Roland Barthes'in imleyenle imlenen dizge bilmemnelerini okuyacağınıza, bunları okuyun. Okuyun da, Türk ordusunu yabancı bir devlete peşkeş çekenlerin serüvenini, encamını, sonunu öğrenin. Barlarda entel orospu peşinde koşacağınıza Sarıkamış'tan Enver'in güdük tutkuları, kaz kafası, doyurulamaz hırsı yüzünden dedelerinizin nasıl kırıldığını öğrenin.

Anlayana.

"BEN DİYORUM ÇANAKKALE BOĞAZI"

Onlar başka şey anlıyorlar.

Öyle ya, hurdaya çıkarılan Nusret mayın gemisinin Mersin limanında mavnalık ettiği memlekette, Mehmet'i Hicaz Demiryolu boyunca Maan'da, Amman'da, Deraa'da, Şam'da arkadan vuran deyyusun "meşkuk" parasıyla yapılmış, Hicret'in bin dört yüzüncü yıldönümünde selametçi muhteremlerin kurduğu "Ajans 1400" şirketinin çektiği filmde Mustafa Kemal aramak, olsa olsa şeriatçı öküzünün altında uygarlık buzağısı aramaya benziyor.

Çanakkale deyince aklınıza ne gelir? Çanakkaleli Melahat mı? (Kırmızı bir Opel ile gezerdi, önde Melahat, arkada her zaman iki ya da üç kız, avlanma alanı Gümüşsüyü, bugün Varan yazıhanesi olan Pakiş Pastanesi önleri, piyasa daha o zamanlar AKM, Mete Caddesi, Sheraton arkası, Elmadağ taraflarına kaymamış, yıl 1969 gibi olmalı, dönem eflasyon öncesi güzelim nostalji dönemidir; fikir vermek için söyleyelim, üç kişi iki kız bütün gece doksan Türk lirası! Kızlardan Filiz sonradan bir işadamıyla evlendi, adı fakirde saklıdır, gerçi çağ atlayan ülkemizin saygın çevrelerinde yüz surat mahkeme duvarı ama, artık bütün bütüne de utandırmayalım hadi. Filiz takma adıydı, hanımefendi şu sıra devlet büyüklerimizle kokteyllerdedir.

Melahat hazin bir şekilde bıçaklandı. Sanki bıçaklanmanın keyiflisi olurmuş gibi. Cenazesine, Ece Ayhan ustamıza bakılırsa, polis bandosu da katılmış.

Çanakkaleli Melahat'ın soyadını bilir misiniz?

Geçilmez!

Evet. Melahat Geçilmez.

Yani, böyle bir ülkede, "Vay efendim Faisal Finans Kurumu nasıl Çanakkale programı hazırlar" diye şaşıyorsunuz ha. Ben de size şaşıyorum.

Bizler Çanakkale Boğazı diyoruz. Faisal tayfası başka şey anlamakta mazurdur!

Peki, bu fakir neler anlıyor?

Sarı bıyıklı, pembe yanaklı, babacan bir Anzac çavuşunu sözgelimi. O Winchester ile Maxim tüfeklerinin karşılıklı çirkin türküsü arasında, çadırında oturmuş karısına mektup yazıyor. Çapraz bacaklı sahra masasının üzerinde Schwan kalemi, Oxo et suyu özü kutuları, sarma tütün, cıgara kâğıdı, 1915 yılından küçücük, hurda ayrıntılar. Borulu gramofonda Büyük Caruso söylemektedir: Tosca operasından ressam Cavaradossi'nin aryası, e lucevan le stelle. "Vakit doldu, umutsuz ölüyorum ve hayatı da hiç bu kadar çok sevmemiştim."

Çamurlu dolakları, sömürge biçimi kısa pantolonlarının altından fırlak dizkapakları Suvla güneşinde ıstakoz kabuğuna kesmiş tüysüz bacakları, geniş kenarlı şapkaları, hiç alışık olmadıkları sıcağın dibinde fora edilmiş üniforma üstleriyle dünyanın öbür ucundan, gerçek anlamıyla coğrafya deyimiyle "antipodundan" kalkıp gelmiş çelimsiz çocuklar. 1895'liler. Kabatepe-Conkbayırı arası kumsala yığılmış cephane sandıkları, mekkâre katırları, saka erlerinin sicimle bağlanmış tenekelerle o siperden bu sipere fırdolayı yetiştirdikleri suya hasret, kaşları, kirpikleri, ciğerlerinin en uzak köşeleri Kirte-Seddülbahir sırtlarının ince tozu toprağı dolmuş, tıraşlı enseleri, kulak memeleri sert Ege güneşinden cılk yara çocuklar.

Siperin dibinden tüfeğin dipçiğinden bozulup uydurulmuş periskopla gözlenebilen bizim hatlar. Sydney ya da Canberra'da aranıp bulunmuş, vaktiyle İstanbul'da tiyatro miyatro da yapmış göçmenlerimizden birinin seslendirdiği Türkçe çığrışmalar: "Geliyorlar komutanım"!

24 Nisan 1915'i 25 Nisan'a bağlayan gece, River Clyde gemisinden Azmak Deresi ağzına boşaltılan çocukların korkusu. Yanıp sönen kırmızı, yeşil, mavi, sarı ampul ışıkları.

Çocukları siperlerden çıkarıp çıkarıp süngü hücumuna kaldıran, bile bile domuzuna ölüme gönderen yıvışık suratlı İngiliz albayı. Ve Kayserili makineli tüfek başçavuşunun mermisine doğru koşarken birdenbire donup kalan delikanlının acılı yüzü üzerine düşen Albinoni'nin Adagio'sunun hüzünlü kemanları.

"Gallipoli". Faisal Finans değil, insanlar tarafından yapılmış, insanlığa adanmış bir film.

Bir başka Gallipoli. Eceabat iskelesi taksi durağında. Gallipoli Anzac Taxi. "If you don't like, no pay". Beğenmezsen para yok abi! Toprağın altında iki yüz elli bin Türk iskeleti, toprağın üstünde pleksiglas

Marlboro, Camel, Parliament, Rothmans reklamları, Betebe mozaikli sevimsiz binalar, avukat yazıhaneleri, doktor tabelaları, toz toprak, kahve köşeleri ve koşuşturan çocuklar. Ucuz ve kötü cins mermer üzerine yörenin en acemi taş ustasının çelik kaleminden kazınmış beceriksiz harfler. Beyaz yağlıboyası yer yer dökülen, altından tenekesinin pası çıkmış tabelalar: Atatürk 8/9 Ağustos 1915 gecesini burada geçirmiştir, Atatürk burada taarruz emrini vermiştir.

Çanakkale içinde Aynalı Çarşı'dan geçip düşmana karşı yürüyen iki yüz elli bin Memet ve Gallipoli Anzac Taxi. Vay babam vay!

Filim işler bunlar, filim. Vaktiyle Kral Faysal'ın Albay Lawrence'dan aldığı, şimdilerde çömezlerinin Aramco'dan alıp Rabıta'ya aktardıkları paralarla, yok özür dilerim, tahta sakallı muhteremlerimizin yastık içlerinden, yatak denklerinden, imam nikâhıyla iman tahtasına çöktükleri dördüncü taze karılarının boyunlarından çıkarıp yatırıp faizsiz faizini yedikleri üç hilalli Faisal Finans parasıyla, Frenk mucitleri Lumiere nam biraderlerin şeytan işi aletlerini kullanıp, çekip, gene gâvur mucidi Bird nam keferinin televizyon tesmiye edilen âhır zaman kavanozunda filim gösteren Ajans 1400'ün ortakları kimler? MSP Konya Milletvekili Reşat Aksoy. Refah Partisi eski genel sekreteri Bahri Zengin. "Kuruluş" dizisinin akıllara ziyan rejisörcüsü Yücel Çakmaklı.

Filime bak filime. Mustafa Kemal bunun neresinde, sonra da. Mustafa Kemal Anıtkabir'de. Tedavülden kalkmış, o eski Maarif Vekâleti baskısı kaim kara kapaklı tarih kitaplarının iri punto satırlarında. Bir de Suyatağı'nda 8. Tümen "kumanda mevkii" siperlerinde, Conkbayırı sırtlarında toprağını çoktan çimen bağlamış, ama ayakkabının burnuyla kazsan içinden kırık bir tüfek dipçiği, paslı bir Parabellum, parçalanmış bir telsiz aracı, delinmiş matara, küflenmiş el bombası, bir de ara sıra tam alnına bir kurşun saplanmış kurukafa çıkacak ıssız dağ başlarında.

Hoş, şeriatçılar da hepten haksız değiller (!). Bu memlekette her şeyin, her yerin adını Atatürk koya koya işin öylesine suyu çıkarıldı ki, Faisal'ın has adamlarından Sayın Gündüz Sevilgen, "Atatürk burada bir cephede bir kıta komutanıdır, dört yıl devam eden savaşın bir bölümünde cephelerden bir cephede albaylardan bir miralay" diyor. "Onun üstünde kıyamet kadar komutan var, bir Alman generali var başkomutan olarak". Elin Alamanı, Bonn'daki operaya "Liman von Sanders Kültür Merkezi", Frankfurt Tayyare Meydanı'na "General von Falkenhayn Havaalanı", Münih'teki birahaneye "Von Der Goltz Meyhanesi", Berlin'deki caddeye "Rommel Bulvarı", Hamburg'daki bahçeye "Von Rundstedt Parkı", Köln'deki memişhaneye "Adolf Hitler

Dinlenme ve İhtiyaç Molası Tesisleri" diyor mu bakalım?

Bu Gündüz Sevilgen, David Lean'in "Lawrence of Arabia" filmini görmüş müdür? Türkiye'de yasak. Türkiye'nin bütün sinemalarında sabah akşam ve yıllar boyu gösterilmesi gereken film Türkiye'de yasak ya, hacı emmi bir punduna getirirse Riyad ya da Medine taraflarında, asıl utanılıp yasaklanması gereken topraklarda seyredebilir. Hecin devesi toynaklarının, gömleğinin dikişlerinde vıcır vıcır bit kaynaşan, küflü arpa haşlaması yemekten kemikleri çıkmış askerimizin kafasını nasıl çiğnediklerini görebilir.

Harbiye'nin ikinci sınıfından acele palaska takılıp cepheye gönderilen yirmi yaşında teğmenlerimizin ağzındaki altın dişlerin Faisal'ın salyalı çapulcuları tarafından kerpetenle çatır çatır nasıl söküldüğünü izleyebilir. Deraa Sahra Hastanesi'nde bozgunun hızından geride bırakılıp kaçılan yaralılarımızın "su, su" diye nasıl inlediklerini, agelli kefiyeli din kardeşlerimizin "su, su" diye inleyen İstanbullu, Edirneli, Balıkesirli, Afyonlu, Tokatlı, Sıvaslı dedelerimizin karınlarını kıvrık hançerleriyle nasıl keyifle deştiklerini temaşa edebilir.

Lawrence'ın, eşcinsel ve biçimli dudakları titreye titreye, deve birliklerine "esir almak yok" yollu emirlerini işitebilir. Parmak uçlarından pilav yağı akıtan Müslüman biraderlerimizin Maan İstasyonu üzerinden kuzeye çekilen trenimizi nasıl raydan çıkarıp gırtlak sıkarak iş bitirdiklerini de görebilir. Sonra da petro-dolar üzerinden aldığı maaşını cebine koyup yurda döner ve demecini patlatır: "Çanakkale konusunun Atatürk'le ne ilgisi var, anlayamadım."

Haa, bu arada biz de 18 Mart Çanakkale Zaferi'nin 73. yıldönümünü bütün yurtta, dış temsilciliklerimizde ve yavru vatan Kıbrıs'ta, pardon, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde törenlerle kutlarız. İstiklal Marşı eşliğinde göndere bayrak çekilir ve Atatürk'ün ve şehitlerimizin manevi huzurunda saygı duruşunda bulunulur. Belediye Başkanı, kasabanın ortaokulunun Türkçe öğretmeninin kaleme aldığı nutku okur. Atatürk'ün çerçeveli portresi (kaymakamın makam odasının duvarından alınmıştır) üzeri açık bir arabaya konup getirilir ve selama durulur. Kız Sanat Enstitüsü'nün notları hep pekiyi olan örnek öğrencisi, Türk bayrağına ve şıngır şıngır zincirlere sarılıp ağaca bağlanır ve temsili milis kuvvetleri şehre girip onu kurtarırlarken kızcağızın sağı solu çürük içinde kalır.

Gece de fener alayları düzenlenir.

Ben Çanakkale Boğazı diyorum. Onlar başka şey anlıyorlar. Ben, 1940 yılının siyim siyim yağmurlu bir günü, otuz beş lira "maaşı aslı" ile

küskün bir "tekaüt" olarak ölen Nusret mayın gemisi komutanı Yüzbaşı Nazmi Bey'i anlıyorum. İngilizlerin o hep "Yenilmez", "Bileği Bükülmez", "Külyutmaz", "Suda Batmaz" gibi hamasi isimler koydukları, sonra da bizim Edremitli Seyit'in sırtlayıp götürdüğü iki yüz on beş kiloluk tek bir mermiyle denizin dibini boylayan zırhlılarını anlıyorum.

Büsbütün başka bir anma filmi yapabilirdik. Toprağın on metre kadar altında birbirine sarılmış yatan bir Elazığlı ile Melbourne'lunun iskeleti üzerine diyelim. Ya da, birinin kafasında şapkası, birinin başında kasketi, biri şık bastonuna, biri iri budaklı sopasına yaslanmış, ikisi de birer bacaklarını Büyük Anafarta ile Kocaçimentepe arasındaki bayırda bırakmış iki ihtiyar üzerine, yıllar, yıllar sonra aynı sırtta karşılaşan, sarılıp öpüşen, göğüsleri madalyalı, birinin pantolonunun sağ paçası, birinin pantolonunun sol paçası toplanıp bel kayışına sıkıştırılmış, artık sayıları pek az kalan iki tonton ak saçlı üzerine.

Belki de, sırtında taşıdığı su tenekelerini "gâvurcuklar susamıştır" diye düşman siperlerine götüren, kendisini tartaklayan nöbetçilerin gözleri dolup özür diledikleri, karşılığında verilen "corned beef' kutularını da domuz etidir diye yemeyen ve kendi siperlerine döndüğünde gene İaşeci Topal İsmail Hakkı Paşa'nın vagon tacirlerinden aldığı rüşvet karşılığı ona yedirdiği beygir fışkısı gibi çürük arpa kavurmasına talim eden Hayrabolulu saka eri Hüseyin üzerine.

Bu filmde, Anzac'ların çekilirken bıraktıkları, üzerlerinde "Türk, bunlar zehirli mehirli değildir, afiyetle ye" yazılı yiyecek paketleri de olurdu. İsteseler pekâlâ tahrip edebilecekleri, ama öyle yapmadıkları çikolata paketleri gibi. "Türkler dürüst savaşçılardır, zehirli gaz kullanmazlar" deyip gaz maskesi takmaya yanaşmayan Yeni Zelandalı erler de olurdu. İngiliz yaralılarına bakan Türk sıhhiye neferiyle Türk yaralılarıyla uğraşan İngiliz sıhhiye neferinin el sıkışmaları da olurdu.

Yok, bu film onların boyunu aşar. Onlara yepyeni ve daha ilginç anma filmleri önerilerim var: Çanakkale olayı, Çanakkale Melahat'in ölüm yıldönümlerinde anılmalı ve bu vesileyle Melahat'ın kişiliği, hayatını adamış olduğu yüce mesleğin anlam ve önemi anlatılmalı, film şu sloganla sona ermelidir:

"Çanakkale Geçilmez!

Nur ol Çanakkaleli Melahat Geçilmez!

Paranızı Faisal Finans Kurumu'na yatırınız. İngiliz parasıyla Türk askerini arkadan vuran Arap'ın faizsiz faizinden vazgeçilmez!"

EL AURANS YÜZ YAŞINDA

Eylül sonu.

Ya da kimilerine göre "eylül" sonu.

Mehmet Rauf'un, o adını Nihat Sami Banarlı'nın paspal lise edebiyat kitaplarının mürekkebini yalamış herkesin bildiği, ama hiç kimsenin okumamış olduğu romanını mı? Sarı yaprakların örttüğü bahçelerde solgun gezinen 1900 modeli, şapkası geniş ve tüllü, eteği topuklarında ince beyaz kadınları mı? Redingotunun cebinde Emile Verhaeren'in, François Coppee'nin, Albert Samain'in şiir kitapları, Paul Bourget'nin, Maurice Barres'in romanları, gümüş kaplamalı bastonuna yaslanıp, tek gözlüğünü çekiştiren Wilhelm bıyıklı, fesi "ver-million" kırmızısı Servet-i Fünun delikanlılarını mı?

Okulların açılışını mı? Kendilerine hiçbir gelecek, hiçbir doğru dürüst eğitim, hiçbir umut, hiçbir ülkü sunulamayan milyonlarca çocuğun kara tavuklar gibi şaşkın koşuşturmalarım, kitapçı önlerinde sabahın köründen akşamın karanlığına kuyruk olan, "aman çocuğumuz okusun da." telaşında, okumakla her şeyin çözümleneceğini, bunun sınıf değiştirmeye yetip de artacağını sanan, kendileri okumamış, okuyamamış ana babaları mı?

Referandumu mu?

Bana Filistin-Suriye cephesinin çöküşünü hatırlatır.

İnanın, sonbaharın ilk ıslak yapraklarından daha az hüzünlü de değildir.

Thomas Edward Lawrence'ı tanır mısınız?

Ya da bizde anılan şekliyle "Casus Lavrens"i?

Ya da küsüp nefer rütbesiyle yazıldığı Royal Air Force'daki adıyla T.E. Shaw'u?

Ya da Arapların çağırdığı şekliyle Aurans'ı?

David Lean'ın filmi, şimdi tam çıkaramadığım Duplcix mi, Bir Hakeim mi, La Motte-Picquet mi, Grenelle mi, o taraflarda bir yerde oynuyor, Kinopanorama'da, ekranı gepgeniş, sesi dolby falan görkemli bir sinema bu.

Birkaç yerinde ağladım.

Gene bir eylül ayıdır. Hem Paris'te, hem de Ma'an, Mudawwara taraflarında. Hem 1976'nın bir eylül günü, Paris'te "Lawrence of Arabia" filmini seyrediyoruz, hem oralarda değiliz, 18 Eylül 1917 günü, Hicaz Demiryolu'nu kesen hecin taburlarının Osmanlı katarını nasıl raydan çıkardığını yaşıyoruz. Ma'an dolayı olmamalı, Lawrence devesinin üzerinde, agelli, kefiyeli, çipil kaşları çöl kumundan büsbütün sarıya kesmiş, gözleri kıpkırmızı, ince dudakları titriyor: "No prisoners!". Türklerden esir alınmayacak, aman dileyen bile olsa, oracıkta öldürülecek! Emir Faysal'ı Sir Alec Guiness oynuyor, hem de hiçbir ölümlü oyuncunun oynayamayacağı kadar iyi oynuyor (Kral Birinci Charles'ı da öyle oynamıştı, karşısında Cromwell olarak Richard Harris, oysa burada Lawrence, Peter O'Toole.). Emir Faysal, şu altın sterlin karşılığı din kardeşini arkadan vuran alçak, keyifle tekrarlıyor, no prisoners. Dinamiti "bizzat" kendisi patlatacaktır, Emir Şerif Faysal, peygamber dölünden gelme sivri kara keçi sakallı, tilki gözlü, çöl yanığı Mekkeli.

Askerimiz makineli tüfekle taranıyor. Bizde Alman yapısı Maxim var, onlarda Lewis ya da Fransız sekiz milimetrelik M 09. Zırhlı Rolls Royce ve Talbot bu harekâta katılmıyor, bu bir deve müfrezesidir, görevi Osmanlı cephesinin gerilerine sızmak, geleneksel bedevi taktiği uyarınca arkadan vurup kaçmak.

Katar asker ve cephane taşıyor. O zaman pusu Dizad ya da De-raa taraflarında olmalı, Lawrence buradan demiryolunu kesip kuzeydoğuya ilerlemeyi, Sirhan vadisinde üslenen Howeitat kabilesi reisi Auda Ebu Tayi ile birleşmeyi düşünüyor. Auda büsbütün sivri sakallı, büsbütün kurnaz ve hain bir dürzü, gizli gizli Arap krallığında gözü vardır, Mekke Şerifi Faysal gibi, sonunda, görünürde kazançlı çıkan, Riyad köyünde üslenen Vahabi'lerin reisi İbn-i Suud.

Bir kere daha ağladım. Şam düştüğünde. Hayır, Allenby 3 Ekim 1918 günü girdiğinde değil, daha önce, eylül sonları! Yerli Arap nüfus ayaklanmış, hecin taburları karmakarışık çözülüp çekilmekte olan Osmanlı birliklerinin artlarına sarkıp şehri basıyorlar, Mustafa Kemal tozlu sokaklarda, kerpiç damlarda çarpışa çarpışa Halep üzerinden Toroslar tarafına çekilmek istiyor, daha iyisi, cepheyi, artık ufukta besbelli görünen ateşkese kadar Halep'in güneyinde tutabilmek. Böbrek sancısı çekiyor, suratından düşen bir karış, içisıra padişahı, Enver'i, Von Falkenhayn'ı, Liman Von Sanders'i kalaylıyor.

Lawrence bir sahra hastanesini basmıştı. Ayak atacak yer yoktu, yaralılarımız yataklarda değil, koridorlarda, bahçede, ağaçların

tepelerinde inliyorlardı, su istiyorlardı, sakalları uzamış, sargıları kanlı ve bitli Anadolu çocuklarıydı bunlar, ekmek yerine beygir dışkısından ayıkladıkları sindirilmemiş arpa artığı yiyorlardı günlerdir.

Kıvrık kısa hançerlerle işlerini bitirdiler. Kimsenin yerinden kımıldayacak hali yoktu, makineli mermisi, çift kanatlı pırpır BE 12 "tayyarelerinden" atılan içi çivi parçalı el bombaları, dizanteri, tifüsten kırılmışlardı hem, su diye yalvarırken, kıvrılıp yattıkları köşelerde Arap bıçaklarıyla parçalandılar.

A film by David Lean. Evet efendiler. Lawrence of Arabia. 1961 yılında çekildi, 1962 yılında gösterime girdi, yanlış hatırlamıyorsam bir sürü de ödül topladı. Peter O'Toole ile Alec Guiness karşılıklı "döktürüyorlardı", galiba Auda Ebu Tayi'yi de Anthony Quinn mi oynuyordu, hani şu "pislik Arap" rollerinin aranılan sanatçısı!

Türkiye'de yasaktır. Yirmi altı yıldır. Bu yasak da daha bir yirmi altı yıl kalkacağa benzemiyor.

Neden yasak?

Ucu size dokunuyor, ondan mı?

Müslüman biraderleriniz mi darılır sonra? Onların dedelerinin İngiliz parasıyla Türk askerini nasıl doğradığı bugünün Türk seyircisi tarafından öğrenilir, bundan da dün İngiliz altınına köpeklik edenlerin torunlarının bugün Amerikan altınına köpeklik ettiği hatırlanır diye mi yoksa?

Biliyorum, gerekçe olarak o ünlü "miralay sahnesini" gösterecekler.

Lawrence, Bir-üs-Sebi'de mi, Azrak'da mı, Deraa'da mı, bir yerlerde, cephe gerisinde, tozlu sokaklarda dam gölgelerinde sivil gezinirken yakalanıyor. Devriye gezen nöbetçiler alıyorlar onu, doğru bizim miralayın karşısına. Burma bıyıklı, göbekli, esmer, olabildiğince kötü gösterilmeye çalışılmış bir Osmanlı miralayıdır bu, artık dilerseniz Osman Beşiktaş, dilerseniz Niyazi İşkodra, Halil Yenibahçe.

Lawrence'ın Lawrence olduğunu anlayamaz. Onu Çerkeş sanır. Sorguya çekerken bir yandan da çenesini okşar. Yakın plan: dudakları titremektedir.

Lawrence miralaya okkalı bir yumruk indirir.

Sonra da bizim iri kıyım başçavuşun eline teslim edilir. Başçavuş, galiba bütün başçavuşlar gibi Kayserili, Allah yarattı demez, o gece

sabaha kadar Lawrence'in kemiklerini unufak eder, sabah da boş bir çuval gibi sokağa bırakır.

Şimdi, bu planlar, "sakıncalı".

Peki, öyle olsun, hiçbir Osmanlı subayının cinsel eğilimlerinde en küçük bir sapma olamayacağını varsayalım. Nasıl olsa kesiyorsunuz, oradan biraz makaslarsınız, olur biter.

Thomas Edward Lawrence. "Casus Lavrens". Bedevinin dilinin dönebildiği şekliyle, El Aurans.

Tıpkı Mehmet Rauf'un romanının adını herkesin bilip kitabı okuyan kimseciklerin çıkmaması gibi, ortamektep şahadetnamesi almış her ortalama Türk de Lawrence'ın adını bilir.

Ötesini bilmez.

Çünkü bu sefil ülkenin hiçbir okulunda insanlara doğru dürüst tarih öğretilmez. Emin Oktay'ın o bir başına Yunan işgal ordusundan daha fazla zararlı rezil eseri nice kuşakları tarihten soğutmuş, nefret ettirmiş, diploma alınınca törenle yakılıp külleri yele verilen ilk kitap olmuştur.

Kimse tarihle, hele yakın tarihle ilgilenmez.

Lawrence'ı kimse doğru dürüst tanımaz. Arabın yediği herzeyi bilmez. Sonra da kalkıp Mehmet Akif'ten dizeler okur.

Türk Arapsız yaşayamaz, kim ki yaşar der, delidir. Arabın Türk ise hem sağ gözü hem sağ elidir. Fikr-i kavmiyyeti tel'in ediyor peygamber. Yok şu, yok bu.

Bu o kadar böyledir ki, Lawrence'ın 1919'dan 1922'ye kadar birkaç kere yeniden yazıp 1926'da yayınladığı, bütün Ortadoğu serüvenlerini anlattığı ünlü kitabı, "Seven Pillars of Wisdom", "Bilgeliğin Yedi Temel Direği", altmış iki yıldır dilimize çevrilmemiştir. Lawrence'ın yedi yüz büyük sayfaya sığdırabildiği "hatıratı" bir yayınlansa çok satan kitaplar listelerini silip süpürecektir, bunu görmeyen yayıncı yayıncılığın y'sinden çakmıyor demektir, ama ört ki ölem!

Bugüne kadar bir milyondan fazla satmış, kime ne?

Thomas Edward Lawrence, 1888 doğumlu. Mustafa Kemal'den yedi yaş küçük yani. Wales'de doğmuş. Futbol maçları sayesinde sokaktaki adamımızın aşina olduğu Galler ülkesinden.

Yalnız askeri istihbarat tarihinin önemli kilometre taşlarından biri değil, gerilla savaşının önde gelen kuramcı ve uygulayıcılarından biri olarak da anılıyor Lawrence. Oysa kendisi, bütün bunları unutun, beni yazar olarak hatırlayın diyesi. Kitabını bunun için yazmış. "Bilgeliğin Yedi Temel Direği", hiç de öyle sıradan, sevimsiz, kuru bir "tekaüt miralay hatıratı" değildir, mükemmel bir serüven romanı, yüksek düzeyde bir İngilizce kompozisyon örneği diye de okunabiliyor. Krallık Hava Kuvvetleri'nde Shaw adıyla geçirdiği günleri anlattığı "The Mint" ("Darphane") adlı eseri de daha aşağı düzeyde değil.

Kendisi Oxford mezunudur. Daha pek gençliğinde, 1910 ile 1914 yılları arasında, Mezopotamya'da British Museum adına Karkamış kazılarını yürüten arkeoloji ekibinde bulunmuş. Eski çağlar tarihi ve Ortadoğu uzmanı. Savaş patlayınca General Sir Reginald Wingate komutasında Hicaz cephesine gönderiliyor.

Başta Lord Kitchener olmak üzere, majesteleri beşinci George'un yüksek komuta heyeti, ikide bir kafasını Süveyş Kanalı'na vurup vurup sonuç alamayan, sonuç alması da mümkün olmayan ama yeterince can sıkan Cemal Paşa'ya, o umum Suriye-Filistin cephesi padişahına karşı bir "kanattan sarkma, sarma ve çevirme stratejisi" planlıyorlar. Bir Arap ayaklanması, hem Filistin'i, Kudüs'ü, Şam'ı zorlayıp oradan Anadolu'ya yürümeyi düşünen Ortadoğu kuvvetlerine cephede doğrudan yarar sağlayacak, hem de böyle bir ayaklanma Osmanlı cephesinin gerisine de bulaşıp onu içeriden çökertecektir. Böylece müttefik zaferi, Alman-Osmanlı ortaklığına karşı daha çabuk ve kestirmeden sağlanabilir.

Bir "mutemet" adam gereklidir. Öyle bir adam ki, Ortadoğu'yu avucunun içi gibi karış karış bilsin, bülbül gibi Arapça şakısın, hem de bütün lehçeleriyle, gözüpek, atılgan, serüvenci olsun.

Çözüm, Oxford mezunu, çiçeği burnunda, delifişek, sarışın delikanlı: Thomas Edward Lawrence!

1916 ekiminden 1917 mayısına kadar Lawrence özellikle Hicaz'da "görev yapıyor". Kahire'den Hartum'a inip oradan Sudan'ın limanı Port Sudan üzerinden Cidde'ye geçecek, Mekke'de Emir Abdullah kuvvetleriyle birleşip Medine kuşatmasına lojistik destek verecek, Yenbo limanından geri dönecektir. Sonra da Wejh limanında yeniden karaya çıkıp Dizad'da Hicaz demiryolunu kesecek, Medine kuşatmasını yarıp çıkmak için yardım bekleyen "Çöl Kaplanı Fahrettin Paşa"ya ulaşmaya çalışan Türk trenlerini, konvoylarını vuracak, doğudaki Auda çeteleriyle bağlantı kuracaktır. Buradan, Akabe'de çarpışan Faysal develerine yardım ederken, Azrak üzerinden Deraa'ya

sarkıp Filistin cephesinin gerisine düşmeyi deniyor. Baalbek'e kadar gizlice sızıp güneyde Şam'ı basması, Amman'a kadar inmesi de cabası.

Lawrence hakkında, belki de okuyucuyu sevindirecek bir söylenti, hem piç hem de eşcinsel eğilimleri olmasıdır! Filmdeki "miralay sahnesi" bundan mı mülhem? Tartışmalı bir konu bu ama, hangi şeyhin çadırında başına neler geldiğini kitabında anlatmıyor, tarih de yazmamış. Buna karşılık, cephenin öbür yanında, anlı şanlı Cemal Paşa'nm çadırında yedeksubaylık yapan Falih Rıfkı hakkında ileri sürülen "çirkin" dedikodular, Doktor Rıza Nur'un gene yasak anılarında ballandırıla ballandırıla anlatıyor!

Lawrence hükümetine ve gizli servise o kadar kızmış ve küsmüş ki, kitabının girişinde, "kendilerine teşekkürlerini sunmak" bahanesiyle, hepsinin isimlerini açık ediveriyor! İşte Ortadoğu'da görevli Inteligence Service ajanları: Wilson, Joyce, Dawnay, Buxton, Winterton, Ross, Stent, Siddons, Peake, Hornby, Scott, Goslett, Wood, Gray, Hinde, Spence, Bright, Brodie, Pascoe, Gilman, Grisenthwaithe, Greenhill, Dowsett, Wade, Henderson, Leeson, Makins ve Nunan. Ne yazık ki işbu liste 1918 yılının. 1988 listesini henüz iletemiyoruz!

Lawrenee, önceleri kitabına yazdığı, daha sonra yayınlamaktan vazgeçtiği bir önsözde, Arapları nasıl kandırdığını, Araplarla birlikte nasıl kandırıldığını zehir gibi acı bir İngilizceyle anlatıyor. Araplara, işbirliği ve Türk'ü arkadan vurma karşılığı bağımsızlık sözü vermiştir. Bu arada bol silah, bol cephane, bol altın, gelecekteki Arap Krallığı ordusunun çekirdeğini kurmaya yetecek kadar.

Oysa Foreign Office, birilerini "fena halde işletmektedir"! Araplara bağımsızlık değil, güdümlü İngiliz uşaklığım kılıflayacak "göreli" birtakım haklar ve özerklikler verilebilir ancak.

Daha savaşın ucu görünmeden işin içyüzünü anlar. Tatsız bir açmaza düşmüştür; o ünlü önsözünde, "dürüst bir danışman olsaydım, Araplara, kalkın gidin çadırınıza dönün, böyle bir dava uğruna hayatınızı tehlikeye atmayın derdim, ama hiç olmazsa savaşın sonunda Araplara öyle bir güç ve üstünlük sağlayabileceğimi sanıyordum ki, belki hükümetim onlara istemeye istemeye de olsa bağımsızlık verirdi" diyerek kendini kandırıyor. Sonra da, "eh ne de olsa savaşıyorduk ve Türkleri cephede yenmek kadar, kendi ülkemi ve müttefiklerini de masa başında yenmek hoş olacaktı" diye ekliyor.

Bunlar olacak işler değildir. Savaştan sonra Lawrence kendini düşkırıklığına uğramış bir milli kahraman, bir efsane adam olarak bulur. Sonunda bütün bunlardan soğuyacak, 1927 yılında gidip Shaw

adıyla bir tayyare birliğine asker yazılacak, kendini unutturmaya çalışacaktır. 1935'te, bir motosiklet kazasında, kırk yedi yaşında ölür.

(Refik Halid üstadımız, "Gurbet Hikâyelerinde, Beyrut'ta yaşadığı acı ve zor sürgünlük günlerini anarken, Lawrence'ı tanımış ve onu "başını koru, bir çocuk senin sonun olacak" diye uyarmış yaşlı bir bedeviyi anlatır. Lawrence, birkaç yıl sonra, motosiklet sürerken yoluna çıkan bir çocuğu ezmemek için gidonu kırıp yoldan fırlayacak, ve. kafasını, sanırım, bir ağaca çarpıp ya da asfalta çarpıp altı gün sonra ölecektir! Bedevi, Lawrence'ın kum falına bakmış, sonunda şöyle demiştir: Ya El Aurans! Döktüğün kan, yaptığın gazve, saçtığın altın, Fırat nehri gibi boşa akıyor!)

Önemli olan petrolün İngiliz rafinerilerine akmasıydı tabii. Şerif Faysal bütün bunların belki farkındaydı, belki de bağımsızlık tutkusu, her insanın, hele her önderin anasının ak sütü gibi helal ülküsü gözünü karartmıştı. Kullanıldığını, oyuna getirildiğini belki anlıyor, belki konduramıyor, belki doğulu kurnazlığıyla ben İngiliz'i oyuna getiririm sanıyordu.

Hadi Arabın bu tarafını anlayalım. Sonuçta isteği, Osmanlı sultasından kurtulmaktı.

Ama Arabın bizi arkadan vurmasını bağışlamak kolay mı? Mustafa Kemal Batı'ya döndüğü için yıllarca sırt çevirdi, ama büyük ölçüde de o kıvrık bıçağı sırtına yemiş olmasının öfkesi yok muydu ona soğuk bakışında?

Savaşan, dövüşen bilir. Yanıbaşında yaralı silah arkadaşı kesilen bilir. Su diye inlediği sahra hastanesinde bağırsakları eline verilen bilir. Onları yaşayanlardan da pek azı hayatta şimdi, hatta hiç kalmadı bile neredeyse.

Bilmeyen de gider, iyiniyetlisi sömürgeci Batı'ya başkaldırmasına kaldırıp da İslam kasnakları içinde'"el iştirakkiyye" diye saçmalayan "radikal Araba", dangalağı ya da düpedüz üçkâğıtçısı da İngiliz altınını Amerikan dolarıyla değiştokuş etmiş "eyyamcı Araba" takılır.

Bütün Arab-American Oil Company lokması yiyenlere, bütün Rabıta-tül-Alem-ül İslam askerlerine, paralı ya da gönüllü bütün Arap köpeklerinin bilgilerine.

Ketebe-t-ül fakıyr, Halil Engin Bin Mustafa Şevki.

(Onların anlayacağı şekilde imza!)

VAH GAZİLER!

Bunca yürek buran haberin arasında dönüp dolanırken aklıma düştüler: Mapus damlarında hayvan yerine konmamak için onurlarıyla direnen insanlar ölümle cebelleşirken, yaşlı kadıncağızlar alanlarda kendilerini yakıyor, başörtülü, eski mantolu, yün çoraplı analar, bacılar, güngörmüş acılı ihtiyarlar coplanıyor, yerlerde sürükleniyordu, çorapları kaçmış, yakaları yırtılmış, ağızları burunları kan içindeydi, dayak yiyorlardı, yaşları altmış, yetmişti belki ama polis dayağı yiyor, kollarından bacaklarından tutulup yerde sürünüyorlardı. SEKA'da altmış sekiz gündür grevde işçi Adnan'ın gencecik eşi, başını bağlamış, iri gözleriyle yaralı bir av hayvanı gibi umutsuz, küskün bakıyordu, gözlerinde nefret yoktu, gözlerinde kırık bir şeyler vardı, "Çocuk süt seviyor, alamıyoruz. Üst baş aldığımız yok, ne kendimize, ne çocuklara. Gazete alamıyoruz, kitap hiç. Ayda bir kilo et alıyoruz, onunla bütün ay idare ediyoruz."

Hangi uğursuz sona doğru, hangi cehennem koşusunda dört nala gidiyorduk? Bize ne olmuştu böyle? Hangi uzak alçaklar bize hangi karanlık geleceği, hangi karabasanın uzun, terli sıkıntısını hazırlıyorlardı gene?

İşçi gelinlerinin kederli gözleriyle, çıplak ayaklı bebelerin şiş karınlarıyla, pazar yerlerinden çürük sebze toplayan emeklileriyle, çatal bıçak tutmasını bilemeyen üniversite hocalarıyla, cümle kurmasını öğrenemeyen gazetecileriyle, kendini içkiye vurmuş yazarlarıyla, bakkalın, kasabın, manavın önünden geçerken utanan hakimleri, savcıları, subaylarıyla, gezgin kokoreççi kadar para kazanamayan doktorları, hemşireleriyle, kadın diye inleyen abazanları, koca diye duvara tırmanıp dama çıkan feministleriyle, gazino orospularının başından aşağı kova kova gül yaprağı boca eden zengin kıroları, cacıkla viski içen paralı davarlarıyla nereye gidiyordu bu ülke? Hangi dipsiz ve çirkin kuyunun kenarındaydı?

Sonra onları hatırladım.

Bayramda ortalığa çıkarlardı, yanakları kırış kırış, iki büklüm, ayaklarında çizmeler, bellerinde palaskalar kütüklükler, omuzlarında fişeklikler, kafalarında kalpak olurdu, kimisinde akça pakça sakal, gömlekleri kolalı, bakışları keskin, alınları açıktı.

Madalyalarını sandıktan, duvarda çerçeveden çıkarıp parlatırlardı, takarlardı, gündüz gözüyle pek madalyalı gezinmiyorlardı "sair

günlerde", kimse iplemiyordu ki, kimse onları adam yerine koymaz olmuştu, eskiden tramvaya önden binip vatmana şöylece bakıp gülümserlerdi, ön sıralardan birkaç kişi birden fırlayıp yer açardı onlara, geçip kurulurlardı, bastonlarına dayanırlar, çevrelerini azıcık tepeden, çokça keyifle süzerlerdi, ön sıralardaki koltuklar "harp malulü gazilere" ayrılmıştı ve bu da onların yerden göğe kadar haklarıydı.

Evde torun torba itiştirip kakıştırsa, eee anlat bakalım moruk denmese de demeye getirilse bile, sokaklarda babalarının çiftliğinde gibi rahat gezinirlerdi, çünkü o sokaklar, öncelikle onlarındı. Onlar kurtarmış, onlar kurmuş büyütmüştü, onlar açmışlardı, şimdi "çoluk çocuk" onların "sayesinde" oralarda suratına tükürülmeden, kimlik sorulmadan, alınıp götürülmeden, düpedüz vurulup öldürülmeden dolaşıyorlardı.

Madalyaları altındı, kağnının ardından güneş doğardı, sandığın dibinde ya da duvarda çerçeveli kocaman bir de "beratları" vardı, eski komutanları imzalamıştı, Mustafa Kemal Paşa'ları.

Şükrü Dede, Adanalı Kuva-yı Milliye'cilerden. Seksen üç yaşında. Bir oğlu var, yatalak. Şükrü Dede hem İstanbul'da, Tahtakale'de seksen üç yaşında kundura boyacılığı yapıyor, hem yatalak oğluna bakıyor. Çanakkale'de de savaşmış. Sakarya'da yaralanmış. İstiklal Madalyası var. Şükrü Dede'nin "gazi" aylığı, tam tamına yirmi yedi bin lira. Rakamla 27.000 Türk Lirası, yazıyla yeniden yazalım, yirmi yedi bin lira.

"Yorgun Savaşçı"mn ikinci baskısını bilir misiniz, Sander'in o 1971 yılının uğursuz mart ayında bastığı da bir türlü ne olur ne olmaz diye ortaya çıkaramadığı "Yorgun Savaşçı"nın kötü kapaklı ilk baskısı değil de, artık Erkal Yavi'nin mi, Celal Ülken'in mi ikinci baskı kapağını? Kemal Tahir'in "Yorgun Savaşçı"sı, hani ihbar üzerine filmi yakılan roman?

O baskının kapağında yaşlı bir "Kuvacı" vardır, zemin beyaz, adam da beyaz, bir tek altın renginde göğsünde İstiklal Madalyası, elini şakağına koymuş, kara kara düşünüyor.

Türkiye'de gelmiş geçmiş en güzel kitap kapaklarından biridir, romanı okumuş olsanız da kapağı için o baskıyı arayıp bulup alınız.

Mustafa Kemal Paşaları, 159 bin 701 kişiye İstiklal Madalyası vermişti, Türkiye Büyük Millet Meclisi yasayla vermişti de, o gerçekten "yüce" ilk meclis, paşa tek tek imzalamıştı beratlarını, on

sekiz bini subay, astsubay, yüz otuz dört bini er, erbaştı bunların, bugün hayatta kalanların, bunca yıla, bunca rezilliğe, bunca yoksulluğa rağmen yaşayanların toplam sayısı yalnızca 4825. Sık sık da televizyonun kapanış haberlerinde ölüm gelip onları yakalıyor, Voloslu çırağın, Larissalı bağcının, Lamialı ırgatın, Mistrah rençberin, Patmoslu balıkçının, Kalimnoslu kahvecinin, bir zamanlar gırtlak gırtlağa boğuşmuş oldukları kendi öz kardeşlerinin yapamadığını damar sertliği, prostat katılığı, ciğer tıkanıklığı, yürek iflası, hücre uru tamamlıyor. Uzun, yorucu bir günün sonunda evine, sıcacık yatağına, belki de en yakın meyhaneye gitmeye hazırlanan sunucu, kâğıtlarını toplarken bezgin bir sesle, "gene geberdi moruklardan biri daha işte canım" edasıyla, tekdüze, kuru sesiyle duyuruyor: "Kurtuluş savaşı gazilerinden."

Kala, kala altmış altı yıl sonra, dört bin sekiz yüz yirmi beş kişi.

Dilenenler var. Utanıyorlar, madalyalarını takıp dilenmeye korkuyorlar, Mustafa Kemal Paşa'nın uzak, sisli, artık düş mü gerçek mi olduğu pek de bilinemeyen çatık kaşlarından ürküyorlar belki de, paşa kızmaz mı?

Ayda yirmi yedi bin lirayla kedi bile karnını doyuramayacağı için de dileniyorlar. Onurunu bütün bütün kırdıramayan limon, "abonman bileti" satıyor.

Öz kardeşleri, eski düşmanları Yunan gazileri, savaştan hemen sonra devletin kendilerine ücretsiz dağıtmış olduğu evlerde, torunları torbalarıyla yaşar, altmış altı yıl öncesini, Anadolu topraklarına düşen arkadaşlarını, öldürdükleri kardeşlerini, Türk köylülerini gene uzak ve puslu anılar olarak ara sıra düşünürken. Yunanistan'da her "harp malulünün" evi var, yeni ev almak isteyeni çıkarsa da devlet kredi veriyor, ölürse eşine, çocuğuna maaş bağlıyor, öyle yirmi yedi bin drahmi değil. Gazilerin çocuklarına ilkokuldan üniversiteye kadar, öğretimin her kademesinde ücretsiz ve sınavsız, evet sınavsız eğitim hakkı tanınmış üstelik! Özellikle İkinci Dünya Savaşı gazilerine, Atina'nın sağına soluna serpiştirilmiş büfeler dağıtılmış, gazeteden çiklete, şehir planından cıgaraya çakmağa, hemen her şey satan küçük kulübeler bunlar, Atina'da merak etmiş soruşturmuştum, epey de pahalı mal satıyorlardı, başta "Yunan mâliyesi" pek kimse ses çıkarmıyordu, ay sonunu getirmek bir yana iyi para kazanıyorlardı.

Bizde. Muharip gazi Resul Beşiktaş, "Ne konuşacaksınız? Neyi görüşeceksiniz?" diye kapıyı yüzümüze çarpıyor.

Yerden göğe kadar haklıdır.

Paris'te gezinip dolaşırken, kimi köşebaşlarında küçük küçük "plaketler" olurdu, dibinde minik, ince uzun saksı, içinde kim koyar, ne zaman koyar, nasıl hiç solmaz, bilinmez, bir demet kır çiçeği: Teğmen François, çavuş Georges, er Andre, her kimse artık, 25 Ağustos 1944 günü, Paris'in kurtuluş günü, Almanlar tarafından bu köşede öldürülmüştür.

Derken Le Monde gazetesi gelip yetişiyor, birinci savaşın sona ermesinin tamı tamına yetmişinci yıldönümü ya bugünler, hadi bayraklar arasında, kafalarında kayışı artık bumburuş yanaklardan çenelerden kayıp kaçan eski usul miğfer, sırtında gök mavisi kaput, cingöz ihtiyarlar, 1918 gazileri! Kaç kişi kalmışlar? Doksan üç yaşında ihtiyar delikanlılar, şu "Garp" cephesinin, hani yeni bir şey olmayan garp cephesinin o zamanlar "kıllı" tabir edilen Fransız neferleri.

Ayaklarında eski dolaklar, bizim artık kenarları eprimiş, mukavvası hayli kaim, siyah-beyazı "grenli", yol yol, soluk fotoğraflarda kalan ölülerimizi andırıyorlar, boyunlarında Alaman yardımı tertibinden Carl Zeiss dürbünleri, fişeklikleri çapraz, subayların belinde cebel topu gibi 1915 ya da 1917 yapımı, en iyisinden Parabellum, kafalarında kabalak, Enveriye tesmiye edilen, Enver Paşa'nın dar imgeleminin, çalışmayan kafasının, burnu büyük dediğim dedikliğinin ürünü garip, hatta gülünç başlık, resim çektiriyorlar.

Hepsi bıyıklı, çoğu kaba sakal, kimisi Enver'in, Cemal'in, Talat'ın saçmalıklarına, Ziya Bey'in zırvalarına inanıp Turancı kesilmiş, hemen hemen tümü namazında niyazında saf adamlar, çocuk irisi genç subaylar bunlar, son kuşak Osmanlı subayları, koca imparatorluğu yırtılan ucundan tutalım derken kendi elleriyle boğan, batıran lanetli kuşak. Kimbilir kaç cephede dövüşeceklerini, Galiçya içlerinin karından, buzundan Gazze şeridinin kızgın kumuna, Çanakkale sırtlarının çamurlu batağından Sarıkamış dehşetine, Mezopotamya sazlıklarından Filistin güneşine savrulacaklarını biliyorlar mı duvarın dibinde "resim aldırırken"? Geride bıraktıkları başkentte kadınlar etlerini Laleli yangın yerinde yirmi sekiz kuruşa satıyorlar, erkek çocuklar daha değerli ve tabii daha pahalı, "ele gelir" bir oğlan yetmiş beş kuruştan aşağı gitmiyor 1917-18 kışında Dersaadet piyasasında.

İliklerine kadar yorulup sonra yeniden, en umutsuz yerinden nasıl savaşa koşulacaklarını kestirebiliyorlar mı? Ve, tuhaftır, bu son ve kesin hesaplaşmayı kazanacaklarını?

Altmış altı yıl sonra, savaşta ölüp gitmiş arkadaşlarına gıpta ede ede, vakitlice, eceliyle ölenlerini kıskana kıskana, ayda yirmi yedi bin lirayla sürüneceklerini hiç düşünmüşler midir? Limon satacaklarını,

abonman bileti satacaklarını, düpedüz dilencilik yapacaklarını?

Siz şimdi sanacaksınız ki, bu rezillik 1988 yılının rezilliğidir, değil mi?

Bakalım Nadir Bey ne diyor?

"Biraz evvel karşımda ihtiyar bir adam vardı. Gözyaşları içinde bana dert yandı. Altmış yaşındayım. Gençliğim harblerde çürüdü. Kırkımdan sonra da İstiklal mücadelesine katıldım. Evvela Adapazarı, Düzce, Hendek taraflarında Anzavur'un takibinde, sonraları Birinci ve İkinci İnönü muharebelerinde bulundum. Ömrüm silah altında millete hizmetle geçmiştir. İzmir'in işgali sıralarında ailem düşman mezalimine kurban gittiği için, şimdi ihtiyar kollarımla hayatta yapayalnızım. Mesleğim demirci ustalığıdır. Bir iş bulmak için başvurmadığım yer kalmadı. On seneden beri kırk sekiz istida yazdım. Nereye gitsem, sen ihtiyarsın, işe yaramazsın diyerek beni geri çeviriyorlar. Köşebaşlarında el açmaya alışık değilim ki dilencilik edeyim, ömrümün son senelerinde bu ıstırablı vaziyetten kurtulmak için ne yapmalı, rica ederim söyleyiniz.

İhtiyar vatandaş hem söylüyor, hem de ağlıyordu. Kirli bir sabun köpüğünü andıran saçları, uzun ıstırab senelerinin bıçak yarası kadar derin çizgilerle kapladığı alnını örtemiyordu. Dişsiz ağzından çıkan sözler, sanki karanlık ve derin bir kuyunun dibinden geliyordu, o kadar yorgun, o kadar içinden konuşuyordu. Fakat sırtında taşıdığı ağır ıstırab çuvallarına rağmen, sefalete boyun eğmek istemeyen güzel bir gururu vardı.

(.) Ali Usta'yı elimden geldiği kadar teselli ettim. Sen üzülme, Cumhuriyet Hükümeti hiçbir vatandaşın ıstırab çekmesini istemez.

(.) Ali Usta'nın: Bu vatana hizmet ettim, beni aç bırakıyorsunuz! feryadı ne kadar yanlışsa, onu bağırmaya mecbur etmek de o kadar ayıbdır."

Yazı Cumhuriyet gazetesinde yayınlanmış. Altında Nadir Nadi imzası var.

Tarih, 28 Ağustos 1938. Evet, 1938.

Kimse ağzını açmasın.

Ahmet Yurdakul yazdı, maşallah kimse oralı olmadı. "Kahramanlar Ölmeli" diye bir roman okudunuz mu, söyleyin bakalım? Okumadınız. Çünkü yaşlı ve eski askerlerin acıklı öyküleri huzurunuzu kaçırıyor, çünkü katınız, arabanız, videonuz, metresiniz ve göbeğinizle mutlu bir

işkembe gibi yaşayıp giderken, yurdunu kurtarmak için girdiği savaşı kazanıp kendi savaşını yitiren hüzünlü ve bezgin insanların dramı vicdanınızı sızlatabilir.

Çünkü nasıl Mustafa Kemal'in silah arkadaşlarının çürümüş kemikleri naylon torbaların içinde her ensesi kalının her gün değişen keyfine göre o mezarlık senin bu mezarlık benim taşınıp dururken rahatsız olmuyorsanız, ayak oyunlarından, yalan dolandan, rüşvetten, üçkâğıttan anlamayan, bunlara kafası basmayan, yeltense de ilk denemede yüzüne gözüne bulaştıran, çoğu zaman bunu aklının ucundan bile geçirmeyecek, geçirmeye kalkışmayacak kadar onuruna düşkün ihtiyarların, kurtardıkları vatan parçasında kurdukları düzen ve devlette rezil kepaze olmaları, kendi elleriyle bataktan çıkarıp yücelttikleri ülkelerinde ikinci sınıf, ne ikincisi, beşinci sınıf insan durumuna düşürülmeleri, horlanmaları, örselenmeleri, aç ve açıkta bırakılmaları da sizi ırgalamaz.

Siz pek pek, emekli olduktan sonra, elinde pazar filesi, sivil takımları üzerinden kaçan, sudan çıkmış balığa dönmüş, sıkıca çektiği dolmuş kapısının içerisinden "höst lan moruk, babanın taksisi mi bu, üç kuruş para verdin diye arabayı satın mı aldın sandın" çığırtısıyla aşağılanan, artık kendisine ne oğlunun, ne kızının, ne gelinin, ne damadının, ne de karısının saygı göstermediği, önünde en fazla apartman kapıcısının esas duruşa geçtiği albay eskileriyle dalga geçmeyi bilirsiniz.

Onlar savaşmamışlardır uzun zamandır. Belki bir kısmı Kore'de, azı Kıbrıs'ta. Oysa ötekiler, iyice yaşlılar, erkekçe dövüşmüşler, ne aman dilemişler, ne aman vermişlerdir; Anadolu köylüsü Mora köylüsüyle omuz omuza, kol kola toprağa düşmüş, büyük ve yaman bir hesaplaşmada birbirinin kanına ekmek doğrayanlar, iki taraftan da bizden dedikleri insanlar, bizim dedikleri topraklar için gırtlaklaşan insanların torunları şimdi artık köklü ve kalıcı bir dostluğun çoktan gecikmiş temellerini atmaya usul usul koyulurken, cephenin bir yanında artakalanlar el üstünde tutulmuş, karınları doyurulmuş, sırtları giydirilmiş, çolukları çocukları kurtarılmıştır.

Cephenin bu tarafında, artakalanlar, dilenmektedirler.

Nasıl olsa sayıları azaldı, birkaç yıla kadar hepsi ecelleriyle ölüp gitmiş olacaklar, bu sorun da kökünden çözülecek, diye düşünüyorsunuz değil mi, aklınız sıra?

Nasıl bir kör kuyunun ucuna geldik, farkında mısınız siz?

Özgürlük ve bağımsızlık savaşçılarını aç bırakan bir ulus, korkarım ne

özgürlüğe ne de bağımsızlığa layıktır.

LARDA YÜZEN AL SANCAK!

O be!

Niiim milletimiin.

Laaayacak o benim!

Kahraman ır!

Raa helal hakkıdır.

Tiklaaal.

Dalga geçmeyin, İstiklal Marşı söylüyoruz burada, ne sandınız? Efendim? Böyle söylenmez mi? Ne yazık ki tastamam böyle söyleniyor efendim.

Profesör Orhan Aldıkaçtı marifetiyle asil ve necip Türk milletine armağan edilen 1982 Anayasası'nın üçüncü maddesi, "Milli marş, İstiklal Marşıdır" diyor.

Hemen ardından, dördüncü madde de, "Üçüncü madde hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez" diye ekliyor.

Hani, şu ünlü, "Madde bir, şef daima haklıdır. Madde iki, şefin haksız olduğu durumlarda birinci madde uygulanır" gibi bir şey sizin anlayacağınız.

Şimdi, İstiklal Marşı'nın değiştirilmesi yasak, değiştirilmesinin teklif edilmesi de yasak, öyle mi? Peki, öyle olsun, biz Sayın Başbakan gibi "Canım bir kerecik Anayasa'yı çiğneyiversek ne olur" demiyoruz, ilk fırsatta değiştirilene kadar 1982 metnine uymak boynumuzun borcudur.

Ama azıcık da dalgamızı geçeriz. Anayasa'da, "İşbu Anayasa'yı hazırlayanla dalga geçilemez" diye bir madde yok. Unutmasaydınız Orhan Bey, ne yapalım yani?

Biz, İstiklal Marşı olmasın demiyoruz ki.

Üçüncü maddeyi çiğniyor değiliz, ne diyor üçüncü madde, milli marş İstiklal Marşıdır diyor. Peki, kabul, tamam, amenna.

"Sözlerini Mehmet Akif Ersoy'un yazdığı, bestesi Osman Zeki Üngör'e ait, TBMM kürsüsünden devrin Maarif Vekili Hamdullah Suphi Tanrıöver tarafından okunup 12 Mart 1337 tarihinde (bu sizin takviminiz, bizimkine göre 1921 oluyor) milli marşımız olarak kabul edilmiş marştır" demiyor ki. Şimdi bir yasa çıkarsak, "milli marş İstiklal Marşı'dır, Sözlerini Aysel Gürel yazacak, bestesini İbrahim Tatlıses yapacak, Müslüm Gürses de söyleyecek" desek, uymaz mı? 1988 Türkiyesi'ne de belki böylesi yakışır, n'aber?

Üçüncü ve dördüncü maddeleri çiğnemiş olmuyoruz ki, işte gene milli marş İstiklal Marşı, gene bunun değiştirilmesi teklif edilemiyor!

Değiştirilmesi yasak. Değiştirilmesinin önerilmesi de yasak. Peki, yasak olan hangisi, beste mi, güfte mi, yoksa ikisinden oluşan bütün mü? 12 Mart 1921 günü (Allah Allah, bunlar da işlerini hep böyle anlamlı tarihlerde bitiriyorlar) Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde oylanıp yasalaşan İstiklal Marşı, yalnızca güfte, yani Mehmet Akif'in şiiri. Bu o kadar böyle ki, o yıl İstiklâl Marşı niyetine, aynı güfteyle, yani Akif'in ünlü şiiriyle, birçok beste yapılıp çalınır olmuş! Yaa, bunu biliyor muydunuz? Sonra, emir ve komuta zinciri içinde Zeki Bey'in bestesi tercih edilmiş.

Peki peki, şakayı bir yana bırakalım. Akif'in şiiri gerçekten güzeldir. Akif'in şeriatçı görüşlerinden hiç mi hiç hoşlanmasak, sağolsun bizim sağcı basının neredeyse dünyanın en büyük şairi Vilyem Şekispiyer ile boy ölçüştüreceği Akif'in aslında şair mair değil düpedüz bir "manzumeci" olduğunu bilsek bile, bu şiiri güzeldir. İçisıra bol İslam propagandası geçse, bir ulusun bağımsızlığını dolaştırıp getirip Allah'ın vaatlerine bağladığını görsek bile güzeldir. Buna kimse karşı çıkmıyor.

Zeki Bey'in bestesi de güzeldir. Marş gibi marşa benzer. İnanmayan, çeşitli vesilelerle, işte Olimpiyat, futbol maçı falan, yan yana çalman milli marşları karşılaştırır, bizimkinin tok sesli, erkek edalı, vurgulu sağlam, temposu oturaklı, ritmi görkemli olduğunu görür. Daha doğrusu duyar.

Amma velakin. Milli marşın prozodisi, yani müziğinin sözüne, sözünün müziğine uyumu, koskoca bir hiç'ten ibarettir. Bozuktur. Beş para etmez. Bugün kalkıp bu sözleri bu müzikle besteledim diye TRT'ye gönderseniz denetimden dönersiniz. Eurovision elemelerine bile almazlar. 1921 yılında TRT denetimi olmadığından Zeki Bey marşı sallamış, gitmiştir eczümle.

İstiklal Marşı'nın adam gibi bir koro tarafından söylenişi pek keyiflidir

de, maçlarda açık tribün ayrı, kapalı tribün ayrı telden çalınca insanın siniri bozulur. İstiklal Marşı'nı doğru dürüst söyleyebilmek için bir buçuk oktav ses aralığı gerekir. Böyle gırtlak da herkeste olamaz. Maria Callas'ın sesi bile üç oktavdır da merhumenin son yıllarında çatlaya çatlaya bir hal olmuş, kendisinden ayrıldıktan sonra resitallerini gizlice dinlemeye gelen Aristoteles Onassis'in gözlerinden yaş akıtmıştır. Yma Sumac, o "hilkat garibesi", bizim kuşağın hatırlayacağı, gençlerin de Öztürk Serengil'in televizyon sululuklarından bileceği, o hem erkek hem kadın sesi çıkarabilen şarkıcının gırtlağı sekiz oktav çeker, böyle başkaca birisi de dünyada gelip geçmemiştir.

İstiklal Marşı'nı sıradan vatandaş söyleyebilemez. Söylemeye kalkınca bozar, katleder, sonra da müzik öğretmenine kulak çektirir, daha bir İstiklal Marşı'nı doğru dürüst söyleyemiyor diye. Kabahat çocuğun değil, rahmetli Zeki Bey'indir oysa.

Onun için de ortaya, larda yüzen al sancak gibi, o be gibi, layacak o benim gibi, kahraman ır gibi, ra helal hakkıdır gibi, tiklal gibi soytarılıklar çıkar.

Yahu, siz ne diyorsunuz, Nükhet Duru bile, "Hiç tartışmasız, değiştirilmeli. Melodi sözlere uymuyor. Korkunç prozodi hataları var. Asla başarılı bir melodi değil. Halk da söyleyemiyor. İlkokulda ben bile söyleyemezdim!" diyor.

Eee, İstiklal Marşı, profesyonel şarkıcıları sınava sokmak için yazılıp bestelenmez ki, ilkokul çocuğundan doksanlık nineye kadar her vatandaş söylesin diye bestelenir. Öyle mi, değil mi Sayın Aldıkaçtı?

Hikmet Şimşek bile "değişmeli" diyor. Ya buna ne buyuracaksınız? Profesör Şimşek canım, "sizin adamınız" hani, YÖK profesörü, şu bir orkestra şefinden ziyade tekaüt bando takımı komutanına benziyor demiştim de çok kızmıştı hani, o adam. "Bayrak nasıl ölçülere aykırı, kirli ve yırtık olamazsa, ulusal marş da yanlış ve kötü söylenemez, bizim ulusal marşımız geniş kitlelerce doğru söylenmemeye peşinen mahkûmdur" diyor. Çok az kişinin ses telleri bir buçuk oktav inip çıkmaya uygun.

Şimşek konuyu yirmi yıl önce gündeme getirmiş, adama yapmadıklarını bırakmamışlar, yurtdışında konser yönetmesine engel olmuşlar, Meclis'te sözlü soru önergeleri verilmiş, sonunda Danıştay'a kadar gitmiş iş.

Daha "ağırlıklı" tanıklara soralım mı? İşte Faruk Yener, öteden beri

değişmesini savunuyor. Cengiz Tanç prozodiyi düzeltelim, idare eder diyor. Süheyl Denizci de aynı düşüncede. Yahu, Nevit Kodallı bile, hani şu evlere şenlik Atatürk Oratoryosu'nun bestecisi, sanki başka konu yokmuş gibi gidip Van Gogh operası yazan, üstelik bir de sıkılmadan Adalet Partisi Marşı besteleyen "adamınız" bile "mutlaka değiştirilmesi gereklidir" diyebiliyor! Daha ötesi var mı?

Buna karşılık Bülent Tarcan, değişmemeli diyor. Gerekçesi, altmış küsur yıllık geçmişi olması marşın, Türk ulusu tarafından da "benimsenmiş" bulunması. Yoksa, söylenmesinin güçlüğünü o da kabul ediyor.

1920 sonlarıdır. Erkân-ı Harbiye Reisi İsmet Bey, (daha o sıralar Erdal Hoca'nın babası olarak tanınmış değildir!), Maarif Vekili Rıza Nur Bey'e bir ziyaret ve de bir öneride bulunur: Marseillaise "tipi" bir milli marş besteletilmesi için acaba ne düşünmektedir?

Maarif Vekâleti yarışma açar. O günlerde Ankara'da yüz liraya koca bir çiftlik satın alınır, ama ödül tam beş yüz liradır! Ankara yönetimi, işi son derece ciddiye almaktadır. Dönemin ünlü şairleri, Abdülhak Hamid, Yahya Kemal, Faruk Nafiz, Ahmet Haşim efendiler, galiba bir tarafları "sıkmadığı" için İstanbul'da savaşın sonunu beklediklerinden, iş Ankara'ya kaçıp gelmiş, şiiri üçüncü sınıf ama yüreği beş yıldızlı "küçüklere" kalır. Muhittin Baha, Kemalettin Kâmi, Hüseyin Suat gibi adamlardır bunlar. İşe bakın, Kâzım Karabekir Paşa bile kalemle kâğıda sarılmış, şiir yazıp yarışmaya katılmıştır!

Yedi yüz şiir gelir. Bakanlık bakar ki yedi yüz şiirin yedi yüzü de paspal. Başka çare kalmayınca, Hamdullah Suphi Bey tutar Mehmet Akif'e bir mektup döşenir. Akif en önde arslanlar gibi dövüşmektedir, cephede askerlere moral, cephe gerisinde camilerde vaaz vermektedir, oturur Hamdullah Suphi'ye der ki, "nakdî mükâfatın Hilal-i Ahmer'e bağışlanması şartıyla kabul". Yani, ben bunu yazarım ama parasını bana değil Kızılay'a vereceksiniz!

Akif in şiiri "eklektik" bir şiirdir. İçinde hemen her şairden bir şeyler vardır. Açıkçası, Akif, imge araklar. Ama güzel araklar. Namık Kemal'in "serhaddimize kal'a bizim hak-i bedendir" dizesini evirir çevirir, "benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var" yapar. Mithat Cemal'in "düşmez yere hâşâ o bizim bayrağımızdır, bir fecr olarak doğmadadır her yanımızdan"ı, "korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak" olur. (Zeki Bey marifetiyle bu dize, "larda yüzen al sancak"a dönecektir!)

Akif bu, alır Mithat Cemal'ın dizelerini: "Verme sakın çünkü bu toprak

senin, toprak olan cedlerinin göğsüdür, altı senin üstü senindir bütün, yer, deme, Türk askerinin göğsüdür". Şöyle tornistan eder: "Bastığın yerleri toprak diyerek geçme tanı, düşün altında binlerce kefensiz yatanı".

Yani, İzzet Ulvi, "Ey garp, bu mu medeniyet?" diye sorar da, Akif, "Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar" diyemez mi?

Akif aslında bu işi pek de bilinçli yapmış, bütün bu İstiklal Marşı adaylarından bir "sentez" yaratmıştır.

İstiklal Marşı, 17 Şubat 1921 tarihli Sebilürreşad dergisinde yayınlanmış, 1 Mart 1921 günü de Hamdullah Suphi onu Meclis kürsüsünde okumuştur. Başta Mustafa Kemal olmak üzere herkes ağlaşır.

Ardından da dedikodular, "kulis faaliyetleri" başlar. Kâzım Karabekir, Behçet Kemal (Çağlar), Necip Fazıl (Kısakürek), Aka Gündüz ateş püskürmektedirler. Onların şiiri dururken Akif de nereden çıkmış, "malı götürmeye" kalkmıştır? Karabekir, Başvekil Rauf Bey'e mektup yazıp, Akif in şiirinden vazgeçilmesini, kendi şiirinin İstiklal Marşı yapılmasını isteyecek kadar işi ileri götürür.

Karabekir'in gerekçelerinden birine bakın: "Millete, 'dişinizi sıkın' nasihati veriyor. Düşmanlarımız, 'Türkler kabiliyetsizdir, medeniyet kabul etmez' diye iddia ederken, evet medeniyet canavardır diye bağırttırmak doğru mudur? Hilal'e ve Cenab-ı Hakk'a münacaat kısımları da milli marşa değil, ilahiye yakışır!"

Yahu bunları Karabekir söylüyor, Karabekir!

Sanki 1921'den 1988'i görmüş gibi söylemiş, mübarek adam!

Bu da güya "tutucu, İslamcı" paşa.

Marşın bestesi ayrı âlemdir. Bestesinin öyküsü.

Yedi bestesi vardır İstiklal Marşı'nın. Yaa. Biri, Ahmet Yekta Bey'in (Madran). Biri, Mehmet Zati Bey'in (Arca). Biri, Ali Rıfat Bey'in (Çağatay). Biri, İsmail Zühtü'nün, eh, biri de Osman Zeki'nin.

Her bölge ayrı telden çalar, Edirne Ahmet Yekta'cı, İstanbul Mehmet Zati ile Ali Rıfat arasında kararsız, Ankara Zeki'cidir. İzmir-Eskişehir tarafları İsmail Zühtü'den yana.

Bakanlık Ali Rıfat'ı tercih edip okullara genelgeyle bildirir. Ama Zeki

Bey'in gizli silahı, Latife Hanım'dır! Latife Hanım da Gazi'nin refikası! Zeki Bey, allem eder, kallem eder, 11 Mart 1924 günü verilen bir konserde Gazi Paşa ile refikaları salona girerken kendi bestesini çaldırtıp "işte paşam, istiklal marşı budur" der ve "aferin"i alınca da iş biter, ortalık mayna olur, akan sular durur.

Ama fısıltı gazetesi çıkmayı sürdürecektir. Söylentiye göre, Zeki Bey, marşı daha önce bir başka devlet büyüğü için bestelemiştir. Hem de kim, Sultan Vahdettin için! Başka münafıklara göre, melodi, Carmen Silva adlı bir valsten düpedüz yürütülmüştür! Zeki Bey'in eski "vukuatı" da vardır bu alanda, Osman Şevki Bey (Uludağ) diyor ki, Zeki, Emden Kruvazörü adlı bir filmin şarkısını almış, üzerine Papatyalar diye yazıp altına da imzasını atmış, bu şarkı bu şekliyle Maarif Vekâleti tarafından "mekteplerde okutulan bir musiki kitabında" yer almıştı!

İmdi.

Sayın Aldıkaçtı. Muhterem hocam. Ey yüce hukukçu! Ey anayasa, pardon, Kanun-u Esasi ya da Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ya da Esas Teşkilat Hukuku'nun Allahı!

Şu münasebetsiz maddeyi koymasaydımz da. Her aklınıza gelen maddeye yeni gelin damat smokinine saldırır gibi saldırıp içeri tıkıştırmasaydınız da.

Şu konu bir güzel tartışılsaydı.

Şu Carmen Silva valsinin notasını bulup bir orkestraya çaldırsaydık sözgelimi, Ali Rıfat'ın, Ahmet Yekta'nm, Mehmet Zati'nin, İsmail Zühtü'nün İstiklal Marşı bestelerini de. Diyelim Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nı görevlendirip bunların hepsini sıradan çaldırsaydık, tekrar tekrar, bu arada uzmanlar da çıkıp görüşlerini dile getirselerdi.

Halka da sorsaydık. Ne bileyim, referandum yapsaydık belki. Hep yeteneksiz ve başarısız başbakanlar, papatya falı açar gibi, "beni seviyor musunuz, sevmiyor musunuz" diye halkoylamasına gidecek değil ya, bir kere de bunun için gitseydik.

Fena mı olurdu? Kıyamet mi kopardı? Ülkemizin devleti ve milletiyle bütünlüğüne mi halel gelirdi? İstiklal ve cumhuriyet tehlikeye mi düşerdi?

Ama, yasak.

Yasak olduğu için de, İstiklal Marşı'nı değiştirmeyi teklif etmiyoruz işte.

Bırakın, dağınık kalsın!

Ama, Sayın Hocam, -Allah korusun- birkaç yıl sonra yeni bir darbe marbe olur da size yeni bir Anayasa yap diye görev verirlerse, gözünüzü seveyim, bari bu sefer böyle maddeler katmayın içine.

10 KASIM KALDIRILMALIDIR! (Ama. Aması var.)

Valla ne yalan söyleyeyim, insan bir hoş oluyor doğrusu.

Sakallı Nurettin Paşa rezilinin "devlet mezarlığına" yatırılmasını önledik. 10 Kasım "matemini" kaldırttık. Eh, belki günün birinde, ölmeden, Saraçhanebaşı'ndaki kelebek heykelinin kiloyla Perşembepazarı tüccarına satıldığını da görürüz! (Hurda demir taciri, arkadaşım Jak Levitas, kilosu altı yüz elli liradan alırım dedi! Şaka, şaka.)

Yani ara sıra yazdığımız, önerdiğimiz, "parmak bastığımız" sorunların çözümlenmesi hoşumuza gidiyor. Biz Ahmet Vardar gibi "Bakkal Mehmet Efendi, gelirim, oraya haa." diye naralanmıyoruz ama, yetmiş iki buçuk şeriatçı, ümmetçi, faşist, "daevrimci", hokkabaz madrabaz taifesiyle uğraşa didine, arada, lafımızın davulcu yellenmesi gibi boşa gitmediğini görmek onur veriyor.

Aslında, Mustafa Kemal'in büyük söylevinde yerin dibine batırdığı, itin kulübesine sokup çıkardığı, domuzuna yobaz, Kurtuluş Savaşı'nda yemediği halt, yapmadığı sersemlik kalmayan, 26 Ağustos sabahı bir "taarruzu" bile beceremeyip az kalsın savaşı da , zaferi de, herbir şeyi de tehlikeye atacak olan, Ali Kemal'i İzmit'te, Metropolit Hrisostomos'u İzmir'de linç ettiren, İzmir'i yaktırdığı, en azından yangının büyümesine göz yumduğu ileri sürülen Nurettin Paşa'nın, hani şu peygamber belinden geldiğini yayıp "İzmir Fatihi" diye kartlar bastırıp sonra da mecliste çıkıp şapka giymem de giymem diye tutturan şaklabanın ne mal olduğunu yeniden hatırlatmak, gözler önüne sermek, yangından mal kaçırır gibi apar topar naylon torbalarla taşınan kahraman kemiklerine karışmasını önlemek onuru, Uğur Mumcu'nundur. Fakir yalnızca Mumcu'ya arka çıkmıştı.

Yedi yaşında çocuklar saat dokuzu beş geçe gülümsediği için kulaklarını koparma maskaralığına son verilsin diye bas bas bağıran da Hıncal Uluç'tur. Ona da naçizane destek olduk.

Neyse, sonuç alındı ya.

Şimdi bakalım bu sonuç ne mene bir sonuçtur?

Kasım başı yaklaşıyor ya, takvime bakıyoruz da hangi gün çıkacağız,

hangi gün yazı teslim edeceğiz, şu 10 Kasım işini yeniden ısıtıp ortaya sürsek mi hesabı yaparken pat birinci sayfa haberi:

"Atatürk matemsiz anılacak!"

Üstelik bu yıl, ölümünün ellinci yıldönümü. Tam da yuvarlak hesap. (Bu gazetecilik mesleğinde on, yirmi, elli, yüz gibi yuvarlak yıldönümleri önemlidir!)

Kültür ve Turizm Bakanı Tınaz Titiz, basın toplantısı düzenlemiş, anma gününde "günlük hayatın akışı bozulmayacak" demiş.

Anma törenlerine ve "etkinliklerine" çok sayıda kamu kurum ve kuruluşu katılacakmış, Atatürk'ün vasiyeti çatır çatır yırtıla yırtıla kurulan, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'nun, o artık Türk Akademisi'ne dönüştürülmesi, geliştirilmesi gerekirken yerle bir edilen kurumların cesetleri üzerinde bir candarma kışlası gibi yükselen "Başbakanlık'a bağlı Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu", bu vesileyle tam on beş kitap bastıracakmış.

(Ben size söyleyeyim neler basacaklarını. "Alparslan'ın Malazgirt Zaferinin Atatürk Üzerinde Etkileri". "Atatürk'ün Gizli Hatıratı: 'Ulu Hakan Abdülhamid Han'a Hayrandım". "Milli Mızraklı İlmihal: Atatürk Hakkında Sorular ve Cevaplar". "Atatürk'ün Tarihlerin Kaydetmediği Bir Muharebesi: Kan Kalesi Cengi". "Atatürk Diyor ki: Yurtta Sulh Cihanda Sulh Sloganını Ortaya Atmakla Nasıl Hata Etmişim". "Ülkücü Ali Atatürk'ün İzinde". "Buharalı Hacı Hafız Ebu Vakkas Bin Rakkas İbn-i Şakşuki Efendi Hazretleri'nin Şerhli Mustafa Kemal Tefsiri/ seksen altı cilt, altın yaldızh mukavva kapak içinde".)

Ezcümle, sabah dokuzu beş geçe canavar düdükleri ötmeyecek, herkes, bu arada yedi yaşında çocuklar esas duruş gösterip başparmaklarını ST15 talimatnamesinde yazdığı gibi pantolon dikişine bitiştirmeyecekler (parmaklar kapalı, aya içe bakıyor, el hafif gevşek!), gülmek gafletinde bulunan vatandaş sopa yemeyecek, sinemalar, tiyatrolar, gazinolar kapatılmayacak, hayatı boyunca rakı içmiş, üstelik severek, ağız tadıyla, keyifle içmiş, çevresine toplanan halka "bakın, buna rakı derler, ben de insanım, ben de içiyorum, siz de için, hadi sağlığınıza" demiş olan adamın ölüm yıldönümünde içki satışı yasaklanmayacak!

Biz, "Mustafa Kemal'in kim olduğu kafalara dank etmeli artık" dedik. Bunlar olayı gargaraya getirip "işte öğüdünüzü tuttuk, matemi kaldırdık" dümeniyle Mukaddes İttifak numaraları mı çeviriyorlar yoksa?

Görelim bakalım.

Biz ne demişiz? Biz demişiz ki.

"10 Kasım'larda sergilediğimiz geleneksel salya sümük edebiyatı, Atatürk'e saygı mı, saygısızlık mı? 'Atam, sen kalk da ben yatam'. Neden Ata kalkacaktı da ben yatacaktım? Hiç aklım ermiyordu. Varlığımın neden Türk varlığına armağan olması gerektiğini de bir türlü çözememiştim. Yedi yaşındaydım.

Taş salonda toplanmıştık. Erdem Abi'nin perşembe geceleri başı sonu kopuk eski Hollywood filmleri oynattığı taş salonda. Orası daha uygundu. 'Bilen Bilmeyeni Yener' levhasının boydan boya koşturduğu tahta salon ıslak paspas, kuru sidik, şekersiz çay ve sarı tebeşir kokardı. Okulun bir yanı, mutfak penceresinden içeri toprak attığımız Yüksek Denizcilik Okulu, bir yanı rıhtımından sandal tutup okul kıran hergeleleriyle Kabataş Lisesi'ydi. Denizde iri iri denizanaları, denizde soğuk yağmur damlalarının çizdiği halkalar ve cıvıl cıvıl çığlıklarımızı kırmayıp her geçişte düdük çalan kaptanlar vardı.

Nihat Bey'in resim-iş sınıfında yaptığı sakil büstün önünde esas duruştaydık. Necdet Bey, elinde değneği, ağzında düdüğüyle esas duruşu bozacak olanları ıslatmaya hazırdı. Rıdvan Bey iki parmağının arasında ezecek kulak memesi arıyordu. Muzaffer Hanım günün anlam ve önemine yakışır boz tayyörünü giymiş, saçlarını 1930'lardan kalma bir Mustafa Kemal rahibesi gibi taramıştı. Sıtkı Bey çok sevdiği bir yakınını, babasını, eşini, evladını kaybetmiş gibi üzgündü. Enver Bey bir ayağında kırmızı, bir ayağında mavi çoraplarıyla sicimle tutturulmuş iskemlesinden doğrulmuş, hiç kimsenin doğru dürüst beceremediği İstiklal Marşı'nı yönetmişti. Madame İlaç, Madame Kroll, Monsieur Pilet, dudaklarında gizli gülücükler, şaşkın gözlerle yan yan bakıyor, sıkıntılı bir çaresizlikle bu acılı günümüzde bizi yalnız bırakmıyorlardı!)

Servet kulağımın dibinde fıkra anlatıyordu. Şu kapıcı Yahya Efendi'nin torunu Servet. Babası kamyon sürücüsüydü. Benimki de memur. Biz, otuz yedi kişilik sınıfta iki küçük adamdık. Ötekiler, zengin çocuklarıydı.

Müdür İhsan Bey baba adamdı. Müdür yardımcısı İbrahim Bey nursuz herifin biriydi. Dışarıda Adnan Menderes, içeride İbrahim Bey hüküm sürüyordu. Ne suç işlediğimizi anlayamamıştık. Gülmek neden yasak, ayıp ve günah olsundu? Biz Ata'ya saygısızlık etmek istememiştik ki. Onu çok seviyorduk. Yedi yaşımızın bütün suçsuzluğuyla seviyorduk onu. Ağlar görünmek için kendi kendini çimdikleyip dudaklarını ısıra

ısıra morartan sınıf arkadaşlarımız onu daha mı çok seviyorlardı? Bizden neyin hesabını soruyorlardı? Biz tokatlarm, bitiştirilmiş parmak uçlarına yediğimiz kenarı saydam şeritli otuz santimlik tahta cetvellerin hesabını ne vakit soracaktık peki? Okul taksidini ödeyebilmek için sürünen babamızın, bir ikincisi olmadığı için poposunda kırmızı tükenmez lekeleriyle aylar boyu giymek zorunda kaldığımız babamızın eski pantolonundan tornistan, paçası dubleli, önü düğmeli, beli büzgülü çuval gibi çulun hesabını bize ne zaman vereceklerdi acaba?

Sonra sonra sahtekârlığı öğrendik. Artık yedi yaşında değildik, saat dokuzu beş geçeler put gibi kaskatı kesiliyor, nemli gözlerle uzun uzuk kavakları, dökülen yaprakları, Ata'mıza doyması gereken kara toprakları anıyor, bir türlü kalkmayan, ışıkları yakmayan ve o sıralar daha siroz olduğunu bilmediğimiz hastalığın çaresini bulamayan doktora öfke kusuyorduk. Abuk sabuk herifler bir şeyler geveliyorlardı, onları can kulağıyla dinliyorduk, canavar düdükleri ortalığı birbirine katıyordu, insanlar abus çehreleriyle bütün bir gün boyunca oradan oraya sürünüp duruyorlardı, sinema, tiyatro, eğlence, içki yasaktı, radyoda birbirinden baygın konçertolar dinleye dinleye klasik müzikten nefret etmiş, Atatürk'ün sevdiği Rumeli türkülerini, Vardar Ovası'nı, kaşları kara Aliş'i ezberimize almıştık, Safiye Ayla beş bininci kez onu nasıl tanıdığını anlatıyordu."

10 Kasım günleri meyhanelerde "tezgâh altından" gizli gizli rakı içer olmuştuk! Yasak çiğnemek tatlı, Atatürk'ü böyle anmak belki daha anlamlıydı. Kim hangi sıfat ve yetkiyle engel oluyordu 10 Kasım günü içki içilmesine, gülünüp eğlenilmesine? Galiba toplum, kabuğuna güç bela çalınmış ince tabaka çağdaşlık yaldızını çatlatıp döküvermiş, binlerce yıllık doğulu paspallığını kusuyordu da kimse farkında değildi.

Artık karalar bağlamayan da bağlamıyordu. Saat dokuzu beş geçe başını dimdik tutup yürüyenler, canavar düdükleri yeri göğü inletirken ellerini yeşil cüppelerinin cebine sokup bilmemneresini karıştıra karıştıra ıslık çalıp ilerleyenler. Makbul adamlar değillerdi ama hiç olmazsa tutarlı adamlardı, biz Atatürk Matatürk tanımayız hemşerim diyorlardı, hem de açık açık! Kim daha dürüsttü, onlar mı, yoksa, biiiz, bugüüüün, buradaaa, bugünün küçükleriii, yarının büyükleriii, günün mana ve ehemmiyetiii, onun sarı saçların, mavi gözleriii lafazanlığını sürdürmekte direnen soytarı takımı mı?

Her 10 Kasım sabahı bütün "vatan sathında" sergilenen bu resmi sahtelik, bu sulugöz çapsızlık, bu sırıtkan içtensizlik, bu timsah gözyaşları ne oluyordu? Sinema salonlarında, televizyon ekranlarında

binlerce kere gösterilip suyu çıkarılmış, saniyede on altı kare geçen titrek, ışığı soluk eski haber filmleri, Ertuğrul Muhsin'in ilk denemelerinden apartılıp belgesel diye yutturulan sevimsiz "kordelalarla" mı anılıyordu Atatürk? Kimbilir hangi kadrolu yeteneksizin çiziktirdiği beceriksiz Türkiye haritasının kuzey kıyılarından, Samsun taraflarından ışın benzeri oklar çıkıp dağılıyor, Ata "bir güneş gibi" doğuyor, kara kalemle çizilmiş yol, Erzurum, Sivas taraflarına yürüyordu. Bunun adı, anmaydı.

Üçüncü sınıf Yeşilçam figüranları gibi rol kesmeler, kimsecikleri inandırmayan zorlama hıçkırıklar, devletin televizyonunda anamızın ak sütü gibi helal vergilerimizle hazırlanan zırva programlar, sinemalarda kara kara fonlar üzerine şablon beyazı kötü profil taslakları, kapısına kilit vurulan meyhaneler, siyim siyim yağmur altında tir tir titreşen, kısa pantolonlarının altından tavuk derisi gibi diken diken tenleriyle ilkokul çocukları, ensesi kalın, göbeği şiş amcaların attığı iri ve kof nutuklar, buram buram riyakârlık kokan gösteriler, törenler. Attıkları zaman mangalda kül bırakmayan, Atatürk Devrimi'nin köküne kibrit suyu dökmek için de ellerinden geleni artlarına komayan hokkabazlar. O adamın neyi, neleri başardığı şu kalın kafalarımıza azıcık olsun dank etseydi günün birinde. Kusturucu gardırop Atatürkçülüğü, beceriksiz devrim provaları, Çin-i Maçin'i fetih hayalleri içinde oradan oraya savrulan, sonunda gidip Nakşibendi Şeyhi bir deyyusa, kerameti kendinden menkul psikopat tekke hocalarma, günde altı vakit abdestsiz namaz kılıp viskiyi de sodasız götüren imam sesli, "karı kılıklı" önderlere kapılan gençliğimize, o ezilmiş, tüketilmiş, canından bezdirilmiş gençliğimize akılcı, çağdaş, uygar yollar gösterebilseydik.

Neden Mustafa Kemal Paşa çalgılarla, türkülerle, hora teperek, coşarak, eğlenerek anılmazdı? Neden şu Babıali, her Allah'ın 10 Kasım'ı kırmızı başlığını karaya çevirip birinci sayfasını kadrolu kötü ressam çiziktirmeleriyle sıvardı?

Oysa, aklı başında hiç kimse, "10 Kasım matemini" savunmuyordu. İlhan Selçuk', "Onu sevmek yas tutmakla olmaz, fikirlerini benimseyip yürütmekle gerçekleşir", Oktay Akbal, "10 Kasımlar yas günü olmamalı, 10 Kasımlar'da Atatürk devriminin gerçek anlamını duymalıyız" diyordu. Güneri Cıvaoğlu "Yas tutulmasına karşıyım" demiş, Haluk Şahin "Doğum gününde coşkuyla anılmasından yanayım" diye eklemişti. Cüneyt Koryürek, yıllarca ve yıllarca bu alışkanlığın değişmesi için uğraşmış, ne matemin kalkması önerisine sahip çıkıp yayın yapması için o sıralar Hürriyet gazetesini yöneten Nezih Demirkent'e, ne devrin başbakanı Demirel'e bir türlü derdini anlatabilmişti. Erkekçe dergisi konunun üzerine gidiyor, sonuç

bekliyordu.

İşin tuhafı, Cevdet Sunay bile vakt-i zamanında bu yönde bazı ürkek adımlar atabilmişti! Rauf Tamer, iki yıl önce, "İç karartıcı portreler. Her yerde ölüm sessizliği. Üç yüz altmış dört gün Ata'ya saygısızlık, ama 10 Kasım geldi mi, ah Atam vah Atam. Hürmet değil, en büyük hürmetsizliktir bu." diye yazabilmişti.

Şimdi matem kalktı.

Biz de rahat bir nefes alamadık!

Güneş gazetesi haberi atladı ama, ertesi gün manşetten geliştiriyor: Karar, bilim adamları arasında büyük destek görmüş! Profesörler onaylıyorlar, 9 Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Müdürü Profesör Ergün Aybars, "Düşünce oldukça akılcı ve etkin, ancak bunu malzeme yapacak bazı çevrelerin Atatürk'ün unutturulması gibi başgösterebilecek fikirlerine fırsat vermeyelim" demiş, zurnanın zırt dediği yere, sorunun bam teline basmış.

Matemden vazgeçerken, zamanla Atatürk'ü anmanın bir formalite haline getirilmesine de izin vermeyelim diyor.

Tarih profesörü Salih Özbaran, "Yıllarca Atatürk'e ezbere saygı gösterildi" diye ekliyor, "Meyhaneleri kapatmak, radyo ve televiyon yayınlarını ağırlaştırmak, yolda beş dakika dimdik ayakta durmakla onun eserlerini ve ilkelerini ayakta tutamayız. Atatürk'ün yolundan ne kadar uzaklaştığımız gündeme getirilmiyor!"

"Tokta", yani Profesör Toktamış Ateş de kararı "gecikmiş" buluyor, Atatürk'ü putlaştırma, fetiş haline getirme politikasının bir parçasının ortadan kalkmasını memnunlukla karşılıyor. "Ancak", diyor, "ANAP iktidarının benimle benzer endişeler taşıdığından kuşkuluyum."

İşte mesele de burada ya.

Emre Kongar'dan İsmet Giritli'ye kadar "yelpazenin" her ucu kararı olumlu karşılıyor, Prof. Ateş, matemin 1960'da kaldırılmış olması gerektiğini ileri sürüyor, Prof. Giritli de daha önce, 1950'de.

Geçen yıl, "Muhterem devlet büyükleri, daha ne bekliyorsunuz?" diye yazmıştım. Önümüzdeki yıl, Atatürk'ün ellinci yıldönümü. Neden 10 Kasım 1988 farklı bir gün olmasın?

Oldu.

Oldu da.

Sağcısı solcusu, bir "consensus"a vardık, Mehmet Barlas, Halûk Şahin, Rauf Tamer, İlhan Selçuk, Yalçın Pekşen, Mim Kemal Öke, hepsi "hemfikir" oldu, yazdık çizdik, dayattık, sonucu aldık.

Haa, bizim Fehmicik mi? O zaten zil takıp oynuyor. (Hayret yahu, Fehmi Koru ile anlaştığımız bir nokta varmış!)

Da.

Bakalım 1989'un, 1990'nın, 2000'in 10 Kasım'ı "kimlerin" 10 Kasım'ı olacak?

İlhan Abi'lerin mi, Mim Kemal muhteremin mi, Şahin'in mi, yoksa Fehmi Bey biraderimizin mi?

Fakirinki olamaz herhalde. Yapmazlar.

Falih Rıfkı, yirmi küstır yıl önce, "Keşke Atatürk'ün dünyaya geldiği yıldan bir gün seçerek her yıl o gün bayram yapsaydık, şehirlerimizi, köylerimizi donatarak geceli gündüzlü şenlik etseydik" demişti. Fakir de, bundan mülhem, "Keşke her 10 Kasım akşamı, köylüsüyle, kentlisiyle her ergin Türk vatandaşı, artık herkes meşrebine göre likör mü olur, şarap mı, bira mı, rakı mı neyse, sözleşmiş gibi kadehini kaldırsa, Atatürk'ün anısına, o içimizde, aramızda gelmiş geçmiş ilk ve tek ve son Adam şerefine bir kadeh yuvarlayıverseydi. Ne hoşuna gider, nasıl sevinirdi kimbilir. Dünyalar onun olurdu." demiştim.

10 Kasım akşamları böyle yapacağım.

YİRMİ SEKİZ YIL ÖNCE

Gene böyle bir cuma günüydü. Karne alacaktık. Vaktinden önce yaz gelmişti. Yaprakların çiğ yeşilini bugün gibi hatırlıyorum. Eski resimlerde hep siyah-beyaz görünür, hele "Hayat Mecmuası"nın ("Dergisi" değil!) o sepya zeminli, iri gözenekli tifdruk baskılarında sanki bu dünyadan, bu yüzyıldan olmayan birşeyler var gibidir. Hiç akıl erdiremediğim bir iş bu, eski, sararmış resimlere bakınca insan sanki dedelerin, babaların renksiz, siyah-beyaz, bir köpek retinasının algıladığı gibi kül rengi tonlardan ibaret, pek pek koyu sarı, açık kahverengi bir evrende yaşadıklarını sanıyor. Sanki yaprağın yeşilini, bir fesin ya da bir kadın dudağının kırmızısını, denizin, göğün mavisini ömürleri boyunca hiç görmemişlerdir.

Oysa renkler her zaman vardı. O mayıs günleri de çok renkliydi. Yeşil dallara yürümüş, kırmızı kiremitler pırıldamıştı. Boğaziçi koyu maviydi. Tramvayların kırmızı, yeşil vagonları da bugün gibi aklımda.

Çakal eriği çıkmıştı, Kilosu otuz kuruş muydu neydi. Bir bahar günü, sokağa çıkma yasağı vardı, pencerede oturmuş çakal eriği yiyordum. Evin hemen önünde de, elinde "Tomson" bir asker nöbet bekliyordu. Çakal eriğini kemirdim, çekirdeğini aşağı fırlattım, çekirdek gitti gitti askerin miğferinde çınladı, sekti. Asker şöyle bir döndü, namluyu şöyle bir üzerime doğrulttu, sonra güldü. Ödüm kopmuştu, sekiz yaşındaydım. Günlerden 1 Mayıs'tı. Sokağa çıkmak yasaktı. Hava da inadına çok güzeldi. Çıkıp oynayamıyorduk.

İki gün önce Bayazıt Meydanı birbirine girmişti. Bir şeyler olmuştu. "Etüt abisine" ne oldu diye sormuştuk. O zaman yatılı okuyorduk. Okul denize karşı, bir saraydan, daha doğrusu bir sarayın "müştemilatından" bozmaydı. Yaldızlı tavanları vardı. Hemen yirmi metre ötemizde Abdülaziz'in bilekleri kanlı bulunduğunu o vakit nereden bilecektik, intihar mı etti, öldürüldü mü tartışmasından haberimiz olamazdı.

"Etüt abisi" bitkin gelmişti. Üstü başı yırtılmıştı. Ayakta duracak hali yoktu. "Kötü şeyler oldu" demişti. Başkaca bir şey anlatmamış mıydı, biz mi anlayamıyorduk? Kimbilir nasıl kaçıp kurtulmuş, Kırıkkale mermilerinden, polis atlarının nallarından nasıl canını kurtarmış, Sansaryan Hanı'nda Bumin Yamanoğlu'nun, Zeki Şahin'in tokatlarından, falakasından nasıl sıyrılmıştı.

Oysa anlamamız gerekirdi. Ertesi gün, okulun denize bakan taş avlusunda Rıfat ile (Madenci), "İhtilal olacak galiba", diye

tartışıyorduk, "Mutlaka ihtilal olmalı, bu memleketi ancak ihtilal kurtarır".

Sekiz yaşındaydık.

Demek ki söz ayağa düşmüştü. Demek ki evde, okulda, sokakta, her yerde konuşuluyordu bu. Öyle ya, sekiz yaşında çocuk ihtilali ne bilsin? Demek ki bir şeyler olacaktı. Olmalıydı. Büyüklerimiz öyle istiyordu belki de ondan.

Gazetelerin manşetleri (bunlara manşet dendiğini de sonradan öğrenecektik), manşet yanları, boş, bembeyaz çıkıyordu. Haberler sansür ediliyordu. Biz de çatır çatır gazete okuyorduk ha, yaşlarının, yaşıtlarının çok ilerisinde çocuklardık da ondan mı, yoksa o günler bir daha yaşanmayacak, bir daha bulunmayacak özel günlerdi de ondan mı. Sekiz yaşımızda nereden bilecektik ileride o ihtilal denen şeyden, o asker amcaların yaptığı "kaka" şeyden iki tane daha göreceğimizi. Ve ömrümüz olursa daha kaç tane göreceğimizi de bugünden yarma kestiremeyeceğimizi!

Sabahları erken kalkardık. Mayıs olunca güneş de erken doğardı. Pıt pıt motorlar geçerdi. Ortaköy Camii'ne bakardık. O zaman Boğaz Köprüsü yoktu. Deniz, deniz anası ve iyot kokardı. İnşirah, Tarz-ı Nevin gibi eski vapurlar geçerdi. Kaptana düdük çalması için bağırırdık. Kaptan düdük çalardı. Alkışlardık. Derslerde dünyanın başlangıçta ateşten bir top olduğunu, çeşitli bölgelerimizde çimento, şeker ve dokuma fabrikaları olduğunu, Türk'ün doğru ve çalışkan olduğunu, yasasının küçüklerini sevmek, büyüklerini saymak olduğunu, ülküsünün yükselmek, ileri gitmek olduğunu ve de varlığının Türk varlığına armağan olması gerektiğini öğreniyorduk. Panpan bir kukla, Zizi de bir bebekti. Sekiz yaşındaydık ve çatır çatır Fransızca biliyorduk, boru mu?

Memlekette bir şeyler olmak üzereydi. Babamı Halk Partili diye, çalıştığı devlet dairesinden uzaklarda bir yerlere sürmüşlerdi. Evde kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Öğretmenler sıkıntılıydı. Bir şeyler olacaktı, ihtilal olacak diyorduk da, ihtilalin ne olduğunu da pek bilemiyorduk.

"Hayat Mecmuası" okuyorduk. Hikmet Feridun Es, Java mı, Borneo mu bir yerlerden dehşetengiz yazılar gönderiyor, Şah Rıza Pehlevi Süreyya'yı boşayıp Paris'te resim okuyan Farah Diba adında bir kıza abayı yakıyor, Lana Turner'ın kızı, anasının dostu gangster Baby Pignatari'yi vuruyor, Liz Taylor'un kocası Mike Todd uçak kazasında ölüyor, Liz Eddie Fisher'a varıp Musevi oluyordu. Alistair Mac Lean

diye bir yazar vardı, hafiyesi, Budapeşte'de Macar gizli polisi AVO'nun burnunun dibinde, Kuzey Kutbu'nda, açık denizde petrol kuyularında harikalar yaratıyor, Pompei'de bulunan taşlaşmış cesetler geceleri rüyalarımıza giriyordu. Raybank, Buğdaybank, Paklar Çamaşır Tozu, Zambo çikletleri vardı.

Eve "Yelpaze" dergisi alınıyordu. Etekler organzeydi, belleri incecik kemerli, geniş etekli, saçları dalgalı kızlar kapaklara çıkıyorlardı. Bir de "Büyük Ateş" dergisi vardı. "Meşhur şarkıların aşk hikâyeleri" vardı. Domenico Modugno, "Volare" ile, "Piove Piove" ile ortalığı birbirine katıyordu. Yıllar çocuk beynimizde üstüste yığılıyor, birbirine karışıyordu.

Ama o mayıs ayının asıl şarkısı, hiç kuşkusuz "Portofino" idi. Bir kelime İtalyanca bilmeyen çocuk ruhlarımıza "I Found My Love In Portofino" şarkısının dizeleri çakılıyordu. Yirmi sekiz yıl sonra, orada hâlâ taptaze, hâlâ o tozlu, çok sıcak, ve yemyeşil mayısın denizanası ve iyot kokularını çağrıştırıyor: Lo strano gioco del destino. A Portofino.

Sabah erken kalkmıştık. Dişlerimizi Kolynos diş macunuyla fırçalamıştık. Kafamıza yağsız Necip Bey briyantini sürüp taramıştık. Babam yağlısından kullanırdı, ben yağsızından. Biri kırmızı, biri maviydi. Babam Poker Play tıraş bıçağı da kullanırdı. Ben kullanamazdım, daha sekiz yaşındaydım.

Bir tuhaflık vardı. Öğretmenler gelmemişti. "Etüt abileri" bizi sınıflarda toplamıştı. Bahçeye çıkarmıyorlardı. Kimse ne olup bittiğini açıklamıyordu. Canımız sıkılıyordu. Aksi gibi yanımızda da okuyacak hiç kitap yoktu. Çağlayan Yayınları'nın o bir liraya satılan, ama bizim gibi açıkgözlerin Balıkpazarı'ndaki eski kitapçıdan okunmuşunu elli kuruşa düşürdüğü cep kitaplarından keşke yanımıza almış olsaydık. "Yeni Dünyalarda serisi". Merihten Saldıranlar. Seyyareler Çarpışıyor. Feza Canavarları. Kâinat Fatihi. İntikam Roketi. Boşluk Korsanları. Mavi Ölüm. Mazisiz Adam. Çıldıran Dünya. Hücum.

Bu çok sıcak, çok deniz kokan, çok olağandışı mayıs günü ne de iyi giderlerdi. Merihli canavar solucanlar insanların sırtlarına yapışabilir, İmparatorluk Veliahtı Zart Arn'ın bedenine yerleşen New York'lu sigortacı John Gordon (Con Gordon diye yazılıyordu!), disrüptörün sırrını ele vermemek için Bulut hakimi Şor Han'la ölümüne dövüşebilir (Gordon'un Truman, Şor Han'ın Stalin olduğunu o vakit nereden bilecektik?), uzayın derinliklerinde yalnızca postasyum içerek yaşayan kedi kılıklı İd bizi titretebilir, uzaylıların mikrop bombalarıyla saldırdıkları dünyada sağ kalan tek tük kişiden biri olan Başçavuş

Russell Gary, sevgilisine yıllar sonra rastlayıp "Ne haber on dokuz, beni hatırladın mı?" diyerekten onun memelerini okşayabilirdi.

Bu meme okşama işinde garip bir tat olduğunu seziyorduk, bizim mahallenin "fırlaması" Serdar ile komşunun kızı Gülten'i bitişikteki arsaya götürüp bir yerlerini okşamaya kalkmıştık da, kızcağız zırlaya zırlaya gidip bizi şikâyet edince, "Sus edepsiz, Engin öyle şey yapmaz" diye dayağı yiyen Serdar olmuştu! Gülten bizim yaşımızdaydı, kardeşi Nurten altı. Nurten daha cilveliydi. Şimdi kimbilir kaçıncı çocuklarını üniversiteye gönderdiler?

Sıkılmaya başlamıştık. Neden bizi bahçeye bırakmıyorlardı sanki? Ne olmuştu? Neden öğretmenler gelmemişti? Neden kimse ne olup bittiğini anlatmıyordu?

Sıkıntıdan düşlere sığınmıştık. Amiral Korbulo imparatorluğa ihanet ediyordu, Şor Han'ın adamıydı, aman dikkat, bakalım Gordon Lianna'yı mı Muran'ı mı sevecek, disrüptör "fezanın" kendisini "imha" eden korkunç bir silahtır ve Şor Han ancak bununla yenilebilir (öyle ya, atom bombası ancak Amerika'da bulunur), zavallı Rik, geçmişini hatırlamıyor, Banning de öyle, Yüzbaşı Klark insanı atomlarına ayıran müthiş silah disinteri yeşil saçlı uzaylılara karşı kullanacak mı, ilahi Gary, ardında bıraktığın hıyarcıklı veba kurbanlarını izleyip seni bulacaklar, Tom Carper, tepesine düşen füzenin onu paralel ve başka bir evrene yolladığını anlayamıyor, burada Arcturuslular var, karanlıkta gezenler, dolar yerine de "kredi".

Tabii, kendi kendimize, benzer, ama çok daha tehlikeli sorular soracak durumda değildik: Menderes öğrencilere karşı neden polisi kullanıyor, Hava Kuvvetleri Ankara'yı bombalayacak mı, Kızılay'da beşinci ayın beşinci günü saat beşte Başbakan'ın yakasına yapışan Deniz Baykal yirmi sekiz yıl sonra nerelerde olacak, Beyazıt'ta vurulan Turan Emeksiz'in cesedi nerede, hapisteki gazeteciler nasıl volta atıyorlar, İstanbul Radyosu'na el koyanlar Ankara'dan beklenen işaret gecikince nasıl yürek çarpıntılarına uğradılar, Çankaya Muhafız Alayı Komutanı Köksal, Celal Bayar'ın elinden silahı vaktinde alabildi mi, Menderes Eskişehir Havaalanı'nda kendisine kıçını dönen selam kıtasını gördüğü an başına gelecekleri nasıl oldu da bilemedi, gibi.

Sonunda avluya çıkmıştık. Seksek oynuyorduk. Rıfat ile ihtilal tartışıyorduk. İhtilal olmuş bitmişti. Biz bilemezdik. Sabaha karşı tank sesleri duymuştuk. Tramvay yolundan paletler geçmişti. Ama aklımız ermezdi.

O çok sıcak mayıs ayında, aklımızın gerçekten eremeyeceği şeyler

olup bitmekteydi elbette. Güney Kore'de diktatör Syngman Rhee devrilmişti. Dans hocası "Profesör" Panosyan, Beyoğlu'nda müşterilerini kabule devam ediyordu. Çar'ın kızı olduğunu ileri süren Anastasya bütün dünyada tartışılmaktaydı. Şehir Operası'nda Tosca, Şehir Tiyatrosu'nda Mine ile Fazilet Eczanesi oynuyordu. Hollywood kendine yeni bir Clark Gable bulmuştu, çocuğun adı Rock Hudson'du. Marlene Dietrich otuz yıldır ilk kez Almanya'ya ayak basıyor, Ali Han araba kazasında ölüyor, Nancy Kwan ile William Holden'in oynadıkları Suzie Wong filminin büyük iş yapacağına muhakkak gözüyle bakılıyor, İstanbul'da troleybüs hattı çalışmaları ilerliyordu. Lüks Nermin bir yıl yattıktan sonra kodesten çıkmıştı (Lüks Nermin ne iş yapardı?).

Prenses Margaret, fotoğrafçı Anthony Armstrong ile evlenmişti, U2 casus uçağının pilotu Powers'ın sağ ve Rusların elinde tutsak olduğu açıklanmıştı, John Derek, dilber eşi Ursula Andress ile İstanbul'a gelmişti. Pier Angeli, Pat Boone ile kırıştırıyordu. Yves Montand, Simone Signoret'yi, o bütün zamanların gelmiş geçmiş en muhterem kadınını üzme pahasına Marilyn Monroe ile beraberdi. Yapı ve Kredi Bankası bir çekilişte bir adet yüz bin, iki adet elli bin lira ikramiye veriyordu, araba alacaksak Rambler 1960 modelini tercih etmeliydik, "aile arabasıydı". Yeni Melek'te Karamazof Kardeşler oynuyordu. Atlas'ta o unutulmaz "Mihracenin Gözdesi" ile "Hint Mezarı" o sıralar mıydı, geçen kış mı?

O gün bir türlü karnemizi alıp eve gidemediğimiz için tabii Fatoş'un, Nilüfer'in, Güngörmüşler'in, Gökler Hakimi Gordon'un, Dedektif Nik'in, Cici Çan'ın, Zehir Hafiye'nin son maceralarını da okuyamamıştık. Böyle bir gündü işte. Bütün Dünya'nın haziran sayısı çıkmadığı için Mankafa Poldi'nin yeni maceralarını da okuyamamıştık.

Ama Zeki Müren ile Behiye Aksoy'un her akşam Tepebaşı Bahçesi'nde söylediklerini biliyorduk. Ressam İbrahim Çallı birkaç gün önce ölmüştü, bu bizi ırgalamıyordu, oysa Henni ile Vasilaki çifti ya Güneypark ya da Denizpark'ta çıkıyorlardı, bakın bu önemliydi, orada üstelik Yasemin Esmergül Bizet'nin İnci Avcıları'ndan Nadir'in aryasını söylerdi, bir de Granada'yı söyleyen kırmızı pabuçlu bir tenor vardı. Von Papen da İstanbul'a gelip gitmişti ama bizim için bu da önemli değildi.

Caryl Chessman çok önemliydi. Chessman'ı 5 Mayıs günü idam etmişlerdi. Çok, çok üzülmüştük. Chessman'ı severdik. Onun kırmızı fenerli cani olduğuna inanmıyorduk. Yıllardır hapisti. İçeride bir sürü kitap yazmıştı, kitapları Çağlayan Yayınları'ndan çıkardı, Her Sabah Ölürüm, İki Bin Bilmem Kaç Numaralı Hücre. Hepsini

okumuştuk. Sekiz yaşındaydık ama hepsini okumuştuk işte. Bir tuhaf çocuklardık. O zaman 1930'ları, büyük bunalımı, Chessman'ın babasının nasıl işsiz kaldığını, Chessman'ın nasıl yavaş yavaş suça sürüklendiğini öğrenmiştik. Filmini de görmüştük, perşembe akşamları sinema salonuna dönüştürülen taş salonda, yemekhaneden taburelerimizi alıp getirip Erdem Abi'nin oynattığı filmi. Chessman belki hırsızdı ama katil olamazdı. Olmamalıydı. Amerika Birleşik Devletleri Chessman'a karşı, biz çocuklar Chessman'dan yanaydık. Hele ırz düşmanı hiç olamazdı. Irz düşmanı da ne demekti hem? Sezer gibiydik. Tam çıkaramıyorduk. Gazetelerin birinde bir haber görmüştük. "Kızını iki bin sekiz yüz liraya sattı." Ne anlama geliyordu bu?

Akşam üzeri büyüklerimiz gelip bizi okuldan aldılar. Tatile girmiştik. Karnemizi almıştık. Bütün dersler pekiyiydi. Ama bunun hiçbir önemi kalmamıştı. Ne olmuştu?

İki yanı ağaçlıklı yolda Beşiktaş'a kadar yürüdük. "Senin Menderes var ya." dediler. Yıldız Parkı'nın girişindeki atlı polis karakolunun önünden geçiyorduk. Ayaklanan öğrenciler atların karnına cıgara izmariti bastırmışlardı.

"Eee, Menderes'e ne olmuş?"

"Devrildi. İhtilal oldu."

Üzüldüm. Menderes'i severdim. Hüzünlü adamdı. Ceketinin yeninden beş parmak taşan gömleği, altın kol düğmeleri vardı. "Etrafının kurbanı oldu" diyorlardı. Sonraları kendisi, "Çocukluklarımın cezasını çekiyorum" diyecekti. "Hiç muğber değilim, hayır, hiçbir iğbirar duymuyorum" diyecekti ipe giderken. Muğberin, iğbiraın ne olduğunu kimselere soramamıştım. Bugün de bilmiyorum. Osmanlıcanın elenikasını biliyorum da, şu iki kelimeyi bilmiyorum. Bilmek de istemiyorum. Öğrenmeyeceğim. Menderes'le aramızda sır olarak kalsın. Çocukluğumun gizi, o hüzünlü ve yanlış adamın bana yirmi sekiz yıl önce bıraktığı anlaşılmaz, esrarlı bir armağan gibi.

Ya, işte böyle, çok sıcak, çok yeşil, çok deniz kokan bir mayıs günüydü. Keşke hiç olmasaydı. Keşke hiç olmasaydı da, o bin dokuz yüz altmış-bin dokuz yüz yetmiş bir dönemini, o hayatımızın en güzel on bir yılını hiç yaşamasaydık keşke. Bunca acıdan, bunca sıkıntıdan, bunca hayal ve umut kırıklığından süzüldükten sonra dönüp geriye bakınca insan kötü oluyor. Öyle bir on bir yılı bir daha hiç yaşayamayız.

KANLI YAZI

Meğer bu Mürşit denen herif "Kanlı Pazar"da da kışkırtıcılık yapmış!

"Sağ örgütlere yakınlığıyla tanınan" karanlık adam, eşiyle birlikte işkence edilip öldürülen Mürşit. Eski görevli, devlet memuru. "Görev bölgesi" Taksim galiba, 6-7 Eylül olaylarında, taa 1955'te kalabalığı kışkırtıp Rum evlerine, mağazalarına saldırtanlardan biri, meğer on dört yıl sonra, 1979'da Taksim'de aramızda, karşımızdaymış! Sonra birdenbire çok zengin oluveriyor, sonra. Su testisi su yolunda kırılıyor, vardığı nokta, sağı solu parçalanmış bir cesedin çirkin resmi gazetelerde.

Memur maaşı yetmiyor elbette mübareklere, gidip kendilerince belli birtakım yollardan, birtakım ilişkilerini kullanıp, yasadışı giriştikleri birtakım görevlerden edindikleri çevreye, eşe dosta, ücretlere, sus paylarına dayalı işler kuruyorlar. Ağca olayını soruşturan görevlinin gidip Mallorca'da turizm şirketi açması gibi yani. Sonuç, milyarlar, milyarlar, ve burnu kesilmiş, kulağı koparılmış, üzerinde cıgara söndürülmüş, kanlar içinde, mermi delikleriyle kaplı cesetlerinin birinci sayfalardan haykıran hüzünlü yalnızlığı.

Vay Mürşit Efendi vay. Demek o gün Taksim'de sen de vardın. Ben de vardım.

Bir uçurumun iki yamacından birbirimize bakıyorduk demek ki.

Bugün gibi aklımda, hiç aklımdan çıkmamış, çok güneşli, çok güzel, pırıl pırıl bir gündü. Pazar günü. Şubat ayında böyle güzel gün olamaz diyorduk.

16 Şubat 1969 Pazar. Tam tamına yirmi yıl.

Çok iyi hatırlıyorum, çok çok iyi hatırlıyorum, o yılın modası minik yakalı siyah yağmurluğum sırtımda. Soluk mavi gömleğim sırtımda, içimde kazak mazak yok, "tweed" ceket de yağmurluk da fazla geliyor. Öyle sıcak bir gündü.

Galatasaray'da okuyordum. Daha iki gün önce Doğan Avcıoğlu' nun Bilgi Yaymları'ndan yeni çıkmış "Türkiye'nin Düzeni"ni almış, içine dalmıştım. İlk baskısı tek cilt, tastamam otuz papel! Otuz liraya kitap olur mu, çıldırmış mı Ahmet Küflü diye basıyorduk kalayı, babamızdan aldığımız haftalık harçlık yirmi liraydı, on lirasını nasıl

denkleştirmiştik bilemiyorum, bir hafta aç gezecektik, evden okula okuldan eve yayan gidip gelecektik, neyse, yatılı okuyorduk da pazartesi sabah gidip cumartesi öğleden sonra çıkıyorduk ama. Yarıyıl tatili, okul kapalı!

Öyle partiyle, örgütle, dernekle ilgimiz yoktu. Ama nasıl derler, "sempati" duyuyorduk, Türkiye'de sol "hareket" gelişiyordu, güçleniyordu, öyle sanıyorduk, kimin nasıl içine kan doğrayacağını, kimin kimi nasıl kandırıp kullanacağını, neyi nereye doğru saptıracağını kestiremiyorduk. Geleceğe umutla bakıyorduk, işte birkaç yıla kadar devrim olacaktı ya.

Nereden bilelim, on sekiz yaşındaydık!

Bir şeyler sezmiyor değildik uzaktan uzağa, bütün bu işlerde irkiltici bir terslik, bir büyük uğursuzluk bulunduğunu, içine irice bir namussuzluk bulaştığını anlayamıyorduk da kestiriyorduk galiba bilincimizin derinliklerinde bir yerlerde.

Ferhan Şensoy ile kalkıp DevGenç'e üye olmaya gitmiştik günün birinde. Yaş on sekiz, başımızda kavak yelleri.

Çocuğun biri kürsüden konuşuyordu. Öyle de abuk sabuk şeyler söylüyordu ki. Kıkırdamaya koyulduk.

İri kıyım, sarkık bıyıklı, "parkalı" biri geldi:

"Devrimci gülmez arkadaş!"

Ferhan bana baktı. Ben Ferhan'a baktım.

Ferhan, kulağıma, usulca:

"Hass. lan!," dedi, "kalk çıkalım."

Çıkış o çıkış.

Verilmiş sadakamız varmış!

O toplantıda, ilk ve son katıldığımız o örgüt toplantısında, tepemize dikilip bizi "devrimci gülmez" diye azarlayan, bizden birkaç yaş büyük, o zamanın genç budalası. Şimdi kimbilir hangi holdingin bilmemne müdürüsün ya da kemiklerin hangi kahpe kurşunuyla hangi mezarlıkta çürüyor ya da hangi yabancı ülkenin başkentinde iki lokma ekmeğe talim ediyorsun, içinde dayanılmaz memleket özlemleriyle ya da hangi E-tipi cezaevinin hangi koğuşunun hangi ranzasında

sağından soluna dönüyorsun.

Sana neler borçluyum, bilsen!

İki kişi öldü, yakın tarihimize "Kanlı Pazar" diye geçti. O yıllarda bilemezdik, nice kanlı pazarlar, pazartesiler, salılar, çarşambalar, perşembeler, cumalar, cumartesiler, ve gene pazarlar, pazartesiler göreceğimizi. Dokuz yıl sonra aynı meydanda otuz yedi ölü bırakacağımızı, daha önce, daha sonra, meydanlarda, kahvelerde, evlerde, mapus damlarında, hem sağdan, hem soldan, hepsinin kafa kâğıdında ayyıldız bulunan binlerce ve binlerce ölü, yaralı, sakat, çıldırmış insan dökeceğimizi sağa sola.

Şimdi, tamı tamına yirmi yıl sonra, dönüp eski gazetelere bakıyorum. O zaman renkli fotoğraf basmıyorlar, eli sopalı yaratıkların, gözleri dehşet içinde açılmış, sağa sola kaçışmaya uğraşan gencecik insanların, tozun dumanın arkasından eski İstanbul'un daha o yıllarda bile sönmeye yüz tutmuş kıyısı köşesi, yazarını kimseciklerin bilemediği kötü bir şiir, hüzünlü ve acı bir türkü gibi dalgalanıyor: Elektrik direkleri, daha pleksiglas İstanbul'u tam teslim alamadığı için yağlıboya tabelalar, Puro, Fay, Pop, Çapamarka, Piyale, Bema. Anısı belleklerden çoktan silinmeye koyulmuş başka türlü bir Taksim bu, adına önce Kültür Sarayı denecek opera binasının tahta inşaat parmaklıkları kararmış, ara sokaklar kesme taş döşeli, yıkılıp yerine otopark yapılan, yol açılan eski Talimhane apartmanları, Mete Caddesi'nin başında 1930'lardan kalma görmüş geçirmiş taş bina yerli yerinde. Saçlar kısa, kulak üstleri, enseler açık, ceket yakaları incecik, birkaç kişide bizim kuşağın "üniforması", kötü yünden, soluk yünden, ilmeği bol tutulmuş, balıkçı yakası gevşemiş, kendini çoktan bırakmış kazaklar. Yıl, 1969. Tamı tamına yirmi yıl öncesi, 16 Şubat 1969 Pazar, güneşin doğuşu altı elli iki, güneşin batışı on yedi kırk dört, artık bilmem kocakarı fırtınası da var mıdır yok mudur o günün Saatli Maarif Takvimi'nin yaprağında.

İki kişi ölmüştü de, kanlı pazar demiştik. Kanlı pazar olmasını çok istiyorduk da, ondan mı? Kanlı pazar oldu muydu arkasından devrimin kendisi gelirdi, 1905'i 1917'nin izlemesi gibi, işte biz kendi 1905'imizi gerçekleştirmiştik, eh, 1917'nin de eli kulağında sayılırdı. Diyelim 1971'de, bu iş tamamdı!

On sekiz yaşındaydık.

Hadi biz on sekiz yaşındaydık da, saçı sakalı ağarmış kazık kadar herifler, "ağabeylerimiz" kaç yaşlarındaydılar peki?

Tamı tamına yirmi yıl sonra eski gazetelere bakıyorum. Garip şey, o zamanlar "Fruko" var, Fruko'yu bilir misiniz?

Toplum Polisi'nin kısaltılmışıdır!

Adına "topluluk polisi" denmesi gerekirken, kimbilir İçişleri'nde hangi körkütük cahilin, hangi Türkçe konuşmaktan acizin yumurtladığı deyimiyle "toplum polisi" edilmiş, özel vurucu ekipler, şimdilerde Amerikan hayranlığıyla "team" mi diyorlar? İri kıyım adamlar, bilekleri güçlü, copları fena halde can yakan cinsinden, kışlık üniformalarının gocuğu kumar masası yeşili, miğferleri çirkin beyaz, Fruko gazozlarından "kinaye", öğrenci arasında böyle çağırılıyor, ekip otobüsü de, Fruko kamyonu!

Hemen hepsi kaim bıyıklıydı, bizim de hemen hepimizin hushpuppy'leri boyasız, kimimizin gömleği küçük yakalı, tek cepli yün, pantolonlar belki fitilli kadife, belki Aksaray'da pantoloncu Nazmi'ye o zamanın parasıyla iki yüz liraya diktirilmiş.

Hepimizin kafa kâğıdında ayyıldız vardı, bizim de, Fruko'nun da, bizi bıçaklarken şişlerken Fruko'nun durup seyrettiği çember sakallı, hacı yeşili cüppeli heriflerin de. Karikatür gibiydiler, hani o Müslüman kardeşlerimizin zikredilince çok kızdıkları çember sakalları, hacı yeşili cüppeleriyle. Ama öyleydiler!

Bayazıt'ta toplandığımızı hatırlıyorum. O zaman "Hürriyet Meydanı" denirdi. Sonradan gazeteler yazdı, otuz bin kişi varmış. Omuzunda sekiz milimetrelik kamerası hababam film çeken rahmetli Kuzgun Acar'ı hatırlıyorum. Göğün masmavi, güneşin pırıl pırıl olduğunu hatırlıyorum o gün.

Beyaz renkli Volkswagen'i hatırlıyorum. Şu ünlü beyaz Vos Vos' u. Polis arabasıydı, artık bilmem Birinci Şube, bilmem MİT. İçinden fırlayan ince, sivri burunlu, boyunbağı takmamış görevlinin, "kortej" Bayazıt'tan Sirkeci'ye doğru yola koyulmadan birkaç kere üst üste, "Yaşasın komünizm!" diye haykırıp kaçamak kaçamak iki yanma bakışı bugün gibi belleğimde.

Kimsenin aklına o "görevlinin" ağzını burnunu kanatmak gelmemişti. Kimse ilgilenmemiş, dönüp bakmamış, kulak asmamıştı.

Yo, dayağı başlatan, silahı eline alan, kanı döken biz değildik.

Eski gazetelerde daha başka ibretler, elinde bıçağıyla "sivil taharri" Seyit Atmaca, sonradan beş yıl yiyecektir. Ellerinde sopalarıyla takkeli, yaşı yetmiş, ama işinin bitmesine daha pek çok var birtakım

dedeler. Kesme taşlar üzerinde kıvranan Ali Turgut Aytaç, bu çirkin kördöğüşünde, bu uğursuz kardeş kavgasında Niyazi olanların ilki belki de, elinde sivri bıçağıyla başucunda bir uğursuz it, Fruko kapağının altından sarkık bıyıklarıyla onları seyreden, evet, düpedüz seyreden bir görevli.

Oysa, on sekiz yıl sonra bizim Güldal ile Nadire de güzel araştırıp yazdılar, olay çıkacağı iki gün öncesinden biliniyor, Yarbay Celal Küçük, Milli Türk Talebe Birliği'nin toplantı salonunda esen havadan dehşete düşüp yetkilileri, ilgilileri uyarmaya uğraşıyor, boşuna. Komünizmle Mücadele Dernekleri Başkanı İlhan Darendelioğlu, "hainleri toprağa gömme zamanı gelmiştir" diye haykırıyor, "Bugün" gazetesinde Mehmet Şevki Eygi "provokasyona" günler önce girişmiş, daha dört yıl öncesinin Endonezya kırımını hatırlatıp özendiriyor, Müslüman kardeşim, sen bu savaşta "bitaraf olamazsın, büyük fırtına patlamak üzeredir, Müslümanlar ile kızıl kâfirler arasında topyekün savaş kaçınılmaz hale gelmiştir, cihat eden zelil olmaz, sağ kalırsa gazi olur, canını verirse şehitlik şerefini kazanır.

Dolmabahçe'yi de o pırıl pırıl, masmavi göğün, o turuncu tekerlek gibi güneşin altında çok iyi hatırlıyorum. Namaz kılıyorlardı, açıklarda da Altıncı Filo demirlemiş, Kâbe'leri Amerikan gemileriydi, abdest alıp namaz kılıyorlardı, namazın sünneti kâfir kesmek olsa gerekti. Dolmabahçe'de maç vardı, şimdi İnönü Stadı diyorlar, "bizim zamanımızda" Mithat Paşa Stadı, Dolmabahçe Stadı denirdi, "gazhane" tarafı tribünleri çoktan yıkılmış, çocukluğumuzun anılarında kalmıştı, "yeni açık" gerçekten de yeniydi ama o yıllarda. Fener'in mi, Cimbom'un mu, birinin maçı vardı, Kartal da olabilir, kırk bin kişi maç seyrediyordu, biz otuz bin kişiydik.

Bir maçlık adam toplayamamıştık! Bağırıyorduk, bağımsız Türkiye, ata binmiş eşşekler, millet sizden ne bekler (bu laf Adalet Partisi'ne!), Amerikalı it, evine git (Yankee Go Home'un çevirisi), hoşt Amerika, puşt Amerika. Bir futbol stadyumu dolusu değildi sayımız, kar bora fırtına sükûn bulacak, bize Amerika, bize Amerika selam duracak. Tanklarıyla toplarıyla gelseler dahi, bağımsız olacak Türk' ün ülkesi. (Burada fraksiyon çatışmaları başgösteriyordu, bağımsız dersen bir fraksiyon, sosyalist dersen başka fraksiyon, biri MDD'ci. MDD, o da ne? Milli Demokratik Devrim, Mihri Belli zıpçıktılığı. Öteki, "legal parti" TİP yanlısı.)

Altıncı Filo'yu protesto ediyorduk, bir yıl önce herifçioğullarını Dolmabahçe'den denize dökmüştük. Mustafa Kemal Yunan'ı Kordon'dan dökmüştü, biz de bunları Dolmabahçe'den. Kar beyazı üniformalarına mavi mürekkep atmıştık.

Bizden korkacaklarını sanıyorduk. Üniformanın mürekkebi yıkayıp ütüleyince çıkıyordu, çatlak sesleri susturmak için de küçük bir darbe yetiyordu, nereden bilecektik bunu, daha on sekizdi yaşımız.

Oynanan çirkin oyunun yaşımızı, boyumuzu çok aştığını, son derece tehlikeli, gerçekten kanlı, öyle filmlerdeki gibi domates salçası değil, çirkin kokusu, iç bunaltan rengiyle kıpkırmızı kanlı olduğunu ne vakit anladım? Frukolar yürüyüş kolunu Taksim girişinde ortadan ikiye kesip arkadaşlarımızı gözü dönmüş köpoğlu köpeklerin elinde silahsız, savunmasız bıraktıkları zaman mı?

Burnumun dibinde, sabahtan başlayıp polisin gözü önünde sökülmüş hazırlanmış kesme kaldırım taşları uçuşurken mi? (Yirmi yıl sonra bile, ne zaman Gümüşsüyü'ndan Taksim'e yürüsem, o günün her dakikasını yeniden yaşıyorum, tam o zamanlar olmayan Etap Oteli'nin, Opera Pastanesi'nin önünde, takkeli, sakallı bir deyyus elindeki iri paket taşını kafama nişanlıyor, taş tuhaf bir ıslıkla burnumun iki parmak ötesinden geçiveriyor.

Bazen pastanede oturup Taksim'e bakıyorum, Taksim'in bilebildiğim yıllarına, 1955'e kadar gidiyorum, 6-7 Eylül gecesi içinden yer yer alev sarılarının yükseldiği soluk ve titrek bir düş gibi, sonra 1957 seçimleri, babamın omuzlarındayım, Halk Partisi mitinginde İsmet Paşa konuşuyor, Beşiktaş dolmuşuna bineceğim okuldan çıkınca, otuz kuruş bozukluk hazırlamalı, sonra Florya otobüsleri, eski Skodalar, bütün yıllar, bütün anılar üst üste gelip yığılıyor, en keskini, o uğursuz 16 Şubat 1969, sonra başka bir pazar, sekiz yıl sonrası, Kazancı Yokuşu' nun başına yığılmış, yıllar gibi, anılar gibi yığılmış ezik cesetler arasında sınıf arkadaşım Ercüment'in şaşkın bakışları, başına neler geldiğini anlayamamış, neye uğradığını çözememiş, büyük ve çirkin bir tragedyada ya da komedyada yitip gitmiş Ercü'nün ölüsü.)

Bu işin ne başında hayır olduğunu, ne de sonunun hayıra çıkacağını, arka sokaklardan kaçıp Teknik Üniversite'ye sığınmaya çalıştığım dakikalarda mı anladım, yoksa Teknik anfilerine ilk yaralılar getirildiğinde burnumun direğini kıran kan kokusuyla, tüylerimi diken diken eden, on sekiz yıllık hayatımda ilk kez gördüğüm kafası patlamış, ağzı burnu dağılmış, böğrü deşilmiş, kolu bacağı kırılmış gencecik insanları, ağabeylerimi gördüğümde mi?

Şimdi, utanmadan, birtakım adamlar yalan konuşuyorlar. İşte, "devrin İstanbul valisi" Vefa Poyraz, olay çıkacağı kaç gün önceden belli olduğu halde hiçbir önlem almayan, aklı sıra "iti ite kırdıran" uyanık. İşte gençliğimizin unutulmaz "zehir hafiyesi", devrin Dahiliye Vekili Doktor Faruk, Faruk Sükan, olay "tamamen komünistlerin tertibidir"

demekten yüzü kızarmayan arlanmaz. Ve işte bir başkası, ağababaları, şimdilerde demokrasi havariliğine soyunmuş, yolları yürümekle aşındıramayan, ama artık yıllar sonra bembeyaza kesmiş saçları, hayli kırışmış çizgileriyle kendisi aşınmış tükenmiş, bitmiş bir başkası. Gençliğimizin anlı şanlı Çoban Sülü'sü, ben sorumlu değilim diyor açık açık.

Hanginiz sorumluysa çıksın söylesin bakalım, Taksim'de saptanan iki yüz elli kişinin adlarını, adreslerini içeren klasörü savcının odasından kim, hanginiz arakladı 1969'da? Ha?

Kanlı pazar istemiştik, işte olmuştu. Arkasından daha başka şeyler gelecekti. Öyle bir şamar gelip ensemize indi ki.

Bir futbol maçı seyircisi kadar adam toplayamayanlar, 1905'in arkasından 1917'yi getireceklerdi.

Pırıl pırıl, masmavi bir gündü, bugün gibi hatırımda, Karaköy taraflarında elime bir pankart tutuşturmuşlardı, gepegeniş bir pankart, bir sopasından ben tutuyorum, yolun öbür kenarında öbür sopasından bir kız tutuyor, göz ucuyla kıza bakıyorum, yaş on sekiz ya. Dolmabahçe'den tırmanıp Philips'in önüne vardık, adamın biri gelip elinde jiletle pankartın bezini kenarından azıcık kesti.

"Neden?" dedim.

"Saldırı olursa bezi kolayca koparıp atar, sopasıyla kendini savunursun" dedi.

Tamı tamına yirmi yıl, aklımda.

Bir şeyler olsun istemişlerdi, "bizimkiler".

Oldu. Oldu da, iyi halt oldu.

Öyle değil mi Aykut Edibali, ne dersin? Taksim'in ardında "olduğu söylenen" beyin, de bakalım, isteğin yerine geldi mi? Mutlu musun?

Yoksa hepiniz de anladınız mı kefere demokrasisinden başka yolun yol olmadığını?

Oysa nelerden dem vuracaktım, gerçek "kanlı pazar"ı, 1905'i anlatacaktım, o bir şubat pazarı değil bir ocak pazarıydı, 22 Ocak 1905. Üstelik hava masmavi, pırıl pırıl değildi, ortalık buz kesmişti, kar diz boyu, çünkü İstanbul değil Petersburg. Başkent işçileri Çar babalarına dilekçe vermeye gidiyorlar, çünkü günde sekiz saat

çalışmak istiyorlar, asgari ücretin bir rublecik olmasını, aldıkları kimbilir kaç kapik, üstelik onlar bizim gibi otuz bin kişi değil tam yüz kırk bin kişi. Kışlık Saray'ın önünde asker, uyarmadan ateş açıyor, bin ölü, iki bin yaralı.

İşçilerin önünde şu ünlü Papas Gapon. Ohrana'nın ajanıdır! Ohrana, Çar'ın gizli polisi. Bolşeviklerin Merkez Komitesi'nde de ajanları var, devrimden sonra gizli polis belgelerinin gene gizlice toparlanıp kamyon kamyon yakıldığı söylenir, hatta bunların içinde, Koba'nın, Ohrana'ya düzenli olarak yazdığı ihbar mektupları da! (Bunu ancak, Koba kim diye sormayacak okuyucular tartışsın, onlar kendilerini bilirler, ötekileri ilgilendirmiyor, kimsenin kirli çamaşırını yıkamaya kimse mecbur değildir kendinden başka!)

Baksanıza, o pazar günü Mürşit denen herif de Taksim'deymiş!

BASIN BAKALIM

O gün küçük bir mavi yıldız gördü. Çok küçük, çok mavi bir yıldız. Akşam gazeteden geç çıktı. (Kızgın muşamba, yağlı is kokusu, aşağıda makine yeni dönmeye başlamış, "Amerikan" kepenkli masasında çay bardağının yapışkan, yuvarlak izi, içeriden "hurufat" şıkırtıları, kâğıt toplarını güm güm yerlere atan hamalların itişip kakışmaları. Telefon çalıyor: "Alo Stamboul 27 32? Sadayı Millet kazetasıdır? Ahmet Samim Bey oradadır? Çıktılar efendim, şimdi çıktılar. Kim aramıştı? Patronu tanımadın oğlum? Ben Kozmidis.").

Ebussut Caddesi. "Gazlar" yanmış. Demir tekerleklerini iri kesme düzensiz kaldırım taşları üzerinde döve döve bir at arabası geçiyor. Uzaktan bir tramvay çıngırağı. Fazıl Ahmet'le kol kola Meserret Oteli'ne doğru yürüyorlar. Ezan okunuyor. Şimdi şurada Hüseyin Cahit'e rastlamalı da herifin suratının alacağı rengi görmeli. Hava kararmış, görülemez. Ya da Meclis-i Mebusan Reisi Halil Bey'e. Muhalefet bastırıyor. Önceleri Selanik, Manastır, Serez damgalı tehdit mektupları yumuşaktı, son günlerde açıktan açığa küfür edenler, tabanca bıçak resmi çizenler.

"Vasiyetini yaz!" diyordu o gün gelen mektup. İmza-mimza yoktu. O çok küçük, çok mavi yıldızı mektubun içinden görmüştü.

Meserret'in köşesinden karşıya geçtiler, az yürüyüp sola, Posta-Telgraf Nezareti'nin sokağına saptılar. Kuruçeşme'ye, Muhtar Bey'in yalısına gideceklerdi, iki kadeh rakı içmeli, biraz gevşemeli, ertesi gün ne yazılacaksa onu düşünmeli (kadınların bugün ne pişireyim sorunu gibi bir şey işte!). Muhtar Bey saz heyeti de tutmuştur herhalde, köprüden Şirket-i Hayriye vapuruyla doğru Beşiktaş, Ortaköy, oradan. O mavi yıldız, o küçük mavicik yıldız önünde parıldıyor. Samim ne olur dikkatli ol, bak heriflerin hiç şakası yok, Hasan Fehmi'nin köprü üzerinde yatan cesedi daha soğumadı, ne yaparlarsa yapsınlar, benim hiçbir şeyden çekindiğim yok, İttihatçılar gözü kara adamlar, başına bir iş gelmesinden korkuyoruz Samim, bunlar bu memleketi felakete götürüyorlar, ben sesimi çıkarmazsam kim çıkaracak, köylü Mehmet Dayı mı, biraz kendini tut, çok sert yazıyorsun, hadi görelim bakalım ne yapabilirler? Akşam Celal Sahir de geliyormu? Vapura binmeyelim, Beyoğlu'na çıkıp Şahabeddin Süleyman'ı da alalım Fazıl. Çok kötüyüm Fazıl, kendimi iyi hissetmiyorum, memleketin durumunu da hiç iyi hissetmiyorum, kim dedi sana gelen tehdit mektuplarını gazetede yayınla diye, iyi değilim Fazıl, o küçük, mavi yıldız benimle birlikte

pırıldayıp batmak üzere. Patron Kozmidis'in de aşağılık bir herif olduğu belli, Hüseyin Cahit ipliğini pazara çıkardı, istifa edeceğim, bırakacağım bu işi, okuyuculara veda yazısını belki de yarın, hem de yirmi dört punto dizdirmeli.

Bahçekapı'da, Kasapyan Eczanesi'nin karşısındaki börekçi fırının önüne varmışlardı. Hava iyice kararmıştı. Fırının açık tek kepenginden dörtköşe bir ışık sızıyordu.

Fazıl arkada kalmıştı. Samim yürüdü, ışığın içine girdi. İki el silah atıldı. Fazıl vurulduğunu sandı, kendini fırlattığı börekçi fırınında üzerinde kurşun yarası aranıyor. Fırıncı çıraklarının ödleri patlamış, on dakika kadar içerde kalıyor, su isteyecektir.

Sonra dışarı çıktı. Ahmet Samim kaldırımda yatıyor. Fırıncı çıraklarından aldığı şişesi beş numara isli lambanın ışığında görebildiği, şakağından çenesine yol yol yürüyen kan, bir de nedense gülümseyen soluk yüzü.

Ertesi 27 Mayıs 1326 ya da 1910 günü çıkan gazeteler, "merhumun" yirmi altı yaşında olduğunu yazdılar.

Fazıl Ahmet (Aykaç) hemen Hüseyin Cahit'e (Yalçın) koşmuş, Hüseyin Cahit çok üzülmüş, kahrolmuştu. Dahiliye Nazırı Talat Bey' in özel emriyle Fazıl'ı günlerce nezarette tuttular, sen mi vurdun, Polis Müdürü Azmi Bey, Emniyet-i Umumiye Müdürü Galip Paşa öküzün altında buzağı arıyorlar.

Katil bulunamadı. Katil, İttihatçı fedai, sonra Ankara Valisi, sonra İzmir Suikasti'nde asılacak Abdülkadir'di. Samim'i vurduktan sonra Köprübaşı Karakolu'na gitmiş, tabancasını temizlemeye vermiş, komiserin söylediği orta kahveyi içiyordu. Küçük mavi yıldız ortadan kaybolmuştu. Abdülkadir aynı yıldızı kendisi de görecekti, on altı yıl sonra.

Özgürlük diye gelmişlerdi. Özgürlük, eşitlik, adalet diye. Özgürlüğü, eşitliği, adaleti ilk boğan kendileri oldular. Taa ki, günün birinde kendi küçük, mavi yıldızları gözlerine görünene kadar, kimisi sokakta Ermeni kurşunlarıyla, kimisi idam sehpasında, kimisi tavuk kümesinde.

Akşamüstü telefon ettim. Kızın adı Nimet miydi, Helene diyesim geliyor, Allah Allah, Türk sekreterin adı neden Helene olsun, unuttum adını işte, güç bela yakalayıp görüştürebilmişti.

"Abi" dedim, "Sizden bir randevu rica ediyorum."

Güldü. "Hayrola?" dedi.

"Milliyet'te çalışmak istiyorum. Belki dış haberler servisinde."

"Şimdi de gazeteciliğe mi merak sardın?"

"Bıktım artık, yok tiyatro eleştirmenliği, yok turist rehberliği, yok reklam yazarlığı."

"Sami'ye söylerim" dedi. "Ben yarın Ankara'ya gidiyorum, sen en iyisi beni döndükten sonra bir daha ara, perşembe akşamı geleceğim."

"O gün benim doğum günüm abi."

"Canım ben de o gün ara demedim, cuma da doluyum, sen en iyisi pazartesi ara, gel görüşelim."

Perşembe akşamı eve geldim. Doğum günü kutlayacağız. Saat sekiz buçuk gibi olmalı, haberleri kim okuyordu, onu da hatırlamıyorum, Ülkü Kuranel miydi, önüne uzatılan kâğıdı aldı, yüzü değişti, bir an sustu, televizyonun bir köşesinde küçük, mavi bir yıldız yanıp söndü mü, bana mı öyle geldi? Şimdi aldığımız bir haberi veriyorum dedi, Milliyet gazetesi genel yayın müdürü, gazeteci, yazar Abdi İpekçi öldürüldü.

Doğum günümdü, 1 Şubat , akşamı. Pazartesi günü onu yeniden arayacaktım, kahve içecektik, Sami Kohen'le tanıştıracaktı beni. Ankara uçağından inip Cağaloğlu'na giderken, gazetenin önünde yatan vişneçürüğü BMW'sine binip, İstanbul'un o sevimsiz şubat akşamlarından birinde, siyim siyim yağan yağmurun, şaşkın tavuklar gibi kendilerini bir kaldırımdan öbür kaldırıma atan insanların, araba kornalarının, kırmızı yeşil ışıkların arasından Nişantaşı'na giderken önü sıra küçük, mavi bir yıldızın ona yol gösterdiğini farketmiş miydi?

Sonra yıldız birdenbire kaybolmuştu. Elektrik direğine mi, park yapılmaz levhasına mı tosladığı BMW'nin un ufak olmuş ön camında çirkin mermi delikleri, gömleği kana bulanmış gözlüğü kırılmış bir adam, direksiyonda, göğüs cebindeki kalemi kırılmış, mermi kaleme de dokunmuş, hiçbir gazetecinin ölümü bundan daha anlamlı olamazdı Abdi Abi, BMW'nin koltuklarında çirkin cam kırıkları, kan damlaları, Sibel Hanım hemen anlamış, "Abdi'yi vurdular" diye fırlıyor, ama o küçük mavi yıldızı göremez ki, o ancak seçtiği adama görünür, o çok küçük, çok mavi yıldız, evine on metre, Nişantaşı Karakolu'na elli metre kala, tam o köşede.

Köşe gene o köşe. Aradan dokuz yıl geçti. Gazetecinin ancak kemikleri

kaldı. Mehmet Ali Efendi İtalya'da yabancı dil bilgisini artırıp spor yapıyor havalandırma saatlerinde. Köşede ne bir plaket, ne bir büst, ne bir anıt, ne bir yazı, ne burada bir vakitler Abdi İpekçi'nin öldürüldüğünü gösteren en küçük bir yazı, bir iz, bir işaret. Belki akşamları küçük, mavi bir yıldızcık parlayıp sönüyordur, ama o bizim gözümüze görünmez ki.

Ne dersiniz Bedri Bey? Efendim? Hani diyorum ki, bir yazıcık, bir plaketçik, büstten vazgeçtik, bir iz, bir işaret, ha? Sizin partinin dört eğiliminden birinin fedaisinin becerdiği işi ufacık da olsa anmayacak mıyız?

Silah kaçakçılarının, uyuşturucu kaçakçılarının, birkaç yıl sonra kılık değiştirip, börkünü, sadağını, çizmesini çıkarıp ağzının kıyısındaki kımız damlalarını elinin tersiyle silip iktidara yürüyecek olanların kirli çamaşırlarını yazacaktı. Bırakmadılar.

Bir başkasının yolu kesilmiş, sırtlarındaki, onlara hiç yakışmayan haki renkli beylik giysileri çıkarıp sivillerini giymiş küçük gözlü, hain bakışlı, kâğıda dökülmemiş emir ve komutalara göre hareket eden birkaç kişi tarafından ağzı burnu çarşamba pazarına çevrilmişti. Emri veren, okulların Milli Güvenlik Bilgisi derslerinde öğrencilere yüksek sesle okunmak üzere çıkardığı "tamim"de, "Komünizm öyle bir canavardır ki, başı Moskova'da, kıçı Çin'de, kuyruğu Vietnam'da, pençeleri Türkiye'de" diye ahkâm kesiyordu. Komünizmi önlemenin çaresini de gazeteci dövdürmekte bulmuştu.

Darbe yapmayı düşündü, beceremedi. Cumhurbaşkanı olmaya heveslendi, iş onun boyunu aştı. Paşa paşa emekli oldu, filesini doldurmak için Orko kuyruklarında sırasını bekledi, Kalender'de ucuza çay içti, sonra da öldü gitti. Küçük mavi yıldız ona görünmemişti. Adam olanlara görünürdü küçük mavi yıldız.

Bir başkasını, gene bir doğum günü akşamı, kırkıncı yaşma bastığı akşam, Meclis kürsüsünde dövdüler. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kürsüsüydü bu, hani şu 23 Nisan neşe doluyor insan günü toplanmış, bir bağımsızlık savaşını yürütüp kazanmış, hani adaleti mülkün temeli, hakimiyeti de kayıtsız şartsız milletin yapan Meclis'te. Hani şu iki kere kapatılan, içindeki dört yüz, dört yüz elli, beş yüz kişinin "Biz buraya milletin iradesiyle geldik, buradan da ancak cesedimiz çıkar" diyemediği bir türlü. Meclis'te dövdüler. Öldürmek istiyorlardı. Sıranın altına saklanmaya çalıştı. Öldüremediler.

Sonra baktı ki, nice acılardan, nice sıkıntılardan sonra baktı ki yorgun düşmüş, geçmişini, kişiliğini, kafasını, kalemini bir kalemde sildi attı.

Onu okuyup ölüme yürüyen, o küçük mavi yıldızın herbirinin üzerinde tek tek pırıldadığı binlerce gencin anısını belleğinden ve yüreğinden sildi attı, yüzlerce kere gezip gördüğü Paris'e iki gezi daha, iki plak daha, iki kadeh viski daha uğruna yaşarken ölmeyi seçti.

Çok küçük, çok mavi yıldız ona hiçbir zaman görünmeyecek.

Ulu Hakan Fatih Sultan Mehmet Köprüsü bitmiş, Avrupa'dan Asya'ya Sayın Başbakan'la birlikte yürüyüp köprünün tam ortasında Safa Giray'ın çekiçle kıracağı fıçıdan pirinç rakısı içeceğiz. Gorillerden biri kolumdan yakalıyor, iki metre boyunda, iki metre eninde bir çam yarması, gözlerinde görevini başarmış olmanın açık sevinci, aybaşında alacağı yetmiş altı bin lira seksen yedi kuruş maaşla dört çocuğunu nasıl okutacağını o an aklına getirmiyor, Başbakan'ı kurtardı ya, kimbilir belki de ben bir suikastçiyim de, köprü ortasında Başbakan'ı vuracağım, yakaladı işte.

"Basın" dedim.

"Özür dilerim abi" dedi.

"Basın kartıma bak."

"Yok abi, ıstağfırullah."

"Hayır, bakacaksın."

"Geç abi, istemez, anladık."

"Öyleyse neden itip kakıyorsun?"

Kolumun ağrısını üç günde üçer tablet Novaljin'le geçirebildim. Başbakan'ın gorillerinin tekme tokat kovaladıkları arkadaşlarımın, maaşlarından kesilecek paralar tutan o kırdıkları, çiğnedikleri fotoğraf makinelerinin, patlayan dudakların, gömgök moraran böğürlerin, kolların, bacakların, üç kuruşa talim eden polislerin üç kuruşa talim eder muhabirleri silleyle ezdikleri olayların hesabından geçtik. Aç kalmasınlar, açıkta kalmasınlar diye uğraştığımız devlet memurlarından sopa yiyoruz, akşam gecekondularına gittiklerinde o gün birkaç gazeteci daha dövmüş olmanın huzurunu mu yaşıyorlar? Burası Türkiye.

Dayaktan sopadan geçtik, bari gövdemizdeki delik sayısını artırmaya kalkmasınlar. Muhterem Dahiliye Vekili Hazretleri, söyler misiniz, 28608 yaka numaralı, Ortaköy Karakolu kumandanı adamınız

başkomiser Fikret Altın, gazeteci Ali Sirmen'in bedenindeki, hem de bedeninin arka tarafındaki delik sayısını artırmayı özleme cesaretini nereden buluyor? Hem de, gerek Sirmen'in bedeninin arka bölümünü adlı adınca haykırarak, gerekse kendisine maçlarda hakemlere yakıştırılan bir sıfatla seslenerek? 28608 yaka numaralı adamınız hakkında herhangi bir işlem yapmayı düşünüyor musunuz? Efendim, düşünmüyor musunuz? Peki bizim hakkımızda mı işlem yapmayı düşünüyorsunuz? Delgi operasyonu mu yoksa? Hedef olarak kulak arkası mı tercih ediliyor?

O küçük, mavi yıldız büyüyor, büyüyor, koyu lacivert, iğrenç bir uzay gemisi gibi, dünyaya çarpmak üzere olan tehlikeli bir gezegen gibi göklerimizi kapladı. Daha sesinizi çıkarmayın. Sinema günlerinde birbirinize hava atın.

Sekiz yıl içinde iki binden fazla basın davası. Yargılanan üç bin gazeteci. Mapus damında yirmi beş yazı işleri müdürü. Bunlardan yalnızca birisinin yediği toplam ceza yedi yüz kırk sekiz yıl. Dizgi yanlışı değil, yedi yüz kırk sekiz yıl hapis!

Ondan sonra da, "Erol Beyefendi'nin şeyi şeyine denk trampet çalıyor, gazetesinden ahkâm kesiyor", öyle mi? "Kim oluyor o adam (o adamlar)?" Öyle mi? Bunu söyleyen milletvekili.

Gün gelir, kimin nesinin neye denk düşeceği görülür.

İLM-İ SİYASET: SAVAŞ BOZUNTUSU

Onları iyi kötü anlayabiliyorum.

Ter, gözlerimizi kör ediyor, dilimiz damağımıza yapışıyor, ayaklarımız birbirine dolanıyordu. Terle birlikte bütün gücümüz akıp gitmişti, oluk gibi boşanıyordu, bütün terimiz, gücümüz ve irademiz, bacaklarımız durmadan titriyordu, her yerden sıcak fışkırıyordu, sıcak toprağın üzerinde titreşiyordu.

Kulaklarımız cılk yaraydı, açık enselerimiz de, nefes alamıyorduk, mataranın suyu neredeyse durduğu yerde kaynayacaktı. Sersem sepelek yürüyorduk, koşamıyorduk, düşüp kalıyorduk bir yerlere. Ağır, kuru havayı içimize çekemiyorduk, kirden tersi dönmüş donumuz fanilamız, ekşi ekşi kokan çoraplarımız, üzerimizde rengi atmış yeşil yazlık üniforma tuzlu suya kesmişti, piyade tüfeği dört kilo üç yüz gramdı, patlak postallar kimbilir kaç kiloydu? Kütüklükte yedek mermi değil, gazete kâğıdına sarılı tuz, iğne iplik, Supradyn drajeleri, suya atılınca foşurdayan Calcium Sandoz tabletleri vardı!

Bir ay yıkanmadığımızı biliyorduk, bir hafta uyumadığımızı. Kir şahrem şahrem kalkıyordu, geceleri nöbetçi kulesinden adımımızı boşluğa atıyor, düşecekken toparlanıyorduk, çalıların arasından garip yaratıklar üzerimize üzerimize gelirdi, uykusuzluktan ayakta düş görüyorduk, geceler çok karanlık, çok sessiz olurdu, uzaktan uzağa iki düdük, iki mekanizma takırtısı, çok uzaklardan bir cip farı, köpek havlamaları. Gecenin ayazı çöp kokularıyla yemek kokularını birbirine karıştırıp getirirdi, tozlu patikalarda postallarımızı sürüye sürüye devriye gezerdik, birimiz kendini yere atıp geze arpacığa davranırdı, birimiz ayakta nişan alırdı: "Dur, kimdir o?"

Başı sonu belli bir dönemdi ama; bir yükümlülük, her genç erkeğin (kimi zaman bizim gibi tohuma kaçmış da olsa) başına gelen bir kaçınılmaz kaza, "vatan borcu". Namusumuzla ödeyip bitirdik. Ne zaman sona ereceği bilinmez iğrenç bir savaşta değildik, dört yanımız kolu bacağı parça parça leş kokulu cesetlerle çevrilmemişti. Çoluk çocuk yoktu aramızda ayrıca, on bir yaşındaki yavrucukların alnına "şehit" yazıp elinde babadan kalma çatlak kınlı kılıç onları tanklara karşı ölüme süren bir sefil ordunun eri değildik çok şükür! Çarşaflı kadıncağızların, kundakta bebelerin üzerine klor, hardal gazı, fosgen, Cyclon B püskürtmüyorduk.

Dağ başında Yunan bekliyorduk. Başı belli, sonu belliydi, bitirip gidecektik işte, gel bilmem kaç gün gel diyerekten kenef duvarlarına yazıyorduk, imza Engin Beşiktaş! Gazete bol ve çeşitliydi, kitap okumak bölük komutanının iznine bağlıydı, Yüzbaşı Mehmet Kiraz da pek katıydı bu konuda, koskoca bölükte kitap okumuş toplaşan beş kişinin cıgara molalarında kafalarında kitap okurmuş gibi yapmaktan başka çaresi kalmamıştı: Aman Allah, artık gelsin Kut-ül Amare cephesinde Halil Paşa'nın aslanları, Süleyman Askeri Bey'in beylik Parabellum'unu şakağına dayamadan önce Memet'lere çektiği acılı söylev, gelsin pırpır Messerchmitt'ine atlayıp bulutsuz acı mavi göklerde İngiliz gâvuru avlamaya çabalarken vurulup düşen Sus Bey, Von Schuss canım, hani şu Blaue Max madalyası alacağım diye canından olan "Alaman tayyare zabiti". Kut'ta " esir düşen" Tavzend nam İngiliz Paşası! General Towsend! Hani teslim olmuş da, Halil Paşa kendisine, "karnın açsa sana yumurta kırsınlar, pekmez çıkarsınlar, bazlama getirsinler" demiş. Bilenin anasına küfürden beter!

Biz İsparta dağlarında Yunan beklerken Halil Paşa'nın bugünden yetmiş iki, o günden yetmiş altı yıl önce harmanladığı topraklarda daha başka, daha çirkin, daha paspal, daha acımasız, daha "kıro" bir savaş sürüyordu. Davras Dağı nire, elli sekizinci tümenin kırkıncı piyade alayının avcı taburunun ikinci bölüğü nire, Qalaat Salhi üzerinden Susangerd'e yürüyüp Dezful-Ahwaz hattını tutmaya çalışan, boynuna damalı kırmızı beyaz mendil sarmış, miğferinin içine Baghdad Times gazetesi tıkılı, postalı kumlu, otomatik tüfeği hem güneşten hem ateşten el yakacak kızgınlıkta gariban Irak neferinin yalellisi nire.

Adları Machmoud, Achmad, Fawzi, Sharif, Hassen, Farouq gibi söyleniyordu, Müslümandı bunlar, karşı taraf da Müslümandı, onlar da Hosrow, Hisseyn, Ali, Ruhullah, Esadullah, Nurullah, Reza falan filandı. Hürremşehr-Bender Mahar cephesinde birbirinin gırtlağını sıkan Tahir ile Mustafa'dan bizim bölükte, başka bölüklerde yüzlerce vardı. Esmer, kavruk, sakalları uzamış, cuma namazlarını kaçırmamaya dikkat eden çocuklardı bunlar, tüfeklerini her cuma namazdan ve yemekten sonra vıcık vıcık yağlayıp üstüpüyle bir güzel silerler, nöbetlerinde parkanın cebine doldurdukları kavrulmuş fındıkla kuru üzüm karışımından avuç avuç tıkınırlar, geceleri ranzalarında bağdaş kurup delik deşik çoraplarını özenle dikerler, yamarlardı, takunya yerine artık tokyo giyiyor, kenefte kıçlarını taşla temizliyor, Kastamonulu Rıfat Çavuş'un kenef deliği ve deliğin nasıl hedefin alt ortası gibi tutturulması gerektiği üzerine bitmez tükenmez derslerini can kulağıyla dinliyorlardı üstelik.

Boş zamanlarımızda bando takımının mıntıkasına gider, "kafamıza

göre" çay yaptırır, kepleri toplayıp soğumasın diye demliğin tepesine dizer, kâğıt külah içinde toz şeker zulalardık. Herkes ayrı bir gazete alırdı, değiştire değiştire okurduk: Irak Mirage'ları Şattül Arab su yolunu bombaladı, piyadesi Hürremşehr sokaklarında, Mecnun adaları İran deniz piyadesinin eline geçiyor, körfezde tankerlerin vurulması ne kadar sürecek, Basra'nın doğusunda Salamşeh bölgesinde İran topçusu ağır havan ateşi yiyor, birşeyler birşeyler.

Askerdik ya, üç beş de kırıntı bilgi edinmiştik ya, kendi kendimize ahkâm kesiyorduk; İran neferi seksen birlik havan mermisinin elli metre çapında canlı bırakmadığını biliyor muydu bakalım ha, A-6 namlusu soğutmak için sabahtan akşama çişini tutmak gerekir miydi, güneşten kavrulan enselerine sürmek için Krem Pertev'leri var mıydı bu garibanların, kep ile miğfer arasına gazeteyi kaç kat tıkmak gerekirdi, bölük mıntıkasından nizamiye kapısına en kestirme yoldan en kısa zamanda nasıl koşulurdu, ziyaretçisi gelen bütün manganın isimlerini nasıl anons ettirirdi de arkadaşlar pazar günü ot yolmaya, mıntıka temizliğine gitmekten nasıl "yırtarlardı", çarşı iznine çıkıldığında inzibata görünmeden rakı içilebilecek kuytu meyhaneler hangileriydi şehir içinde.

Ama onlar dövüşüyorlardı. Yetmiş yedilik, seksen sekizlik, yüz ellilik obüsler çirkin çığlıklarla insanın üzerine gelirken nasıl tırnaklarla kum kazılıp kafayı sokacak delik aranırdı, nasıl korkudan insan altına doldurup kepaze olurdu, yanıbaşında karnından mermi yiyen can dostunun dışarı uğramış bağırsakları nasıl kokardı, onları da biz bilemezdik. İki haftalık ölü kumun içinde nasıl kaybolur, nasıl kurban kavurması gibi şekli değişir, sonra yel estiğinde, bir gece vakti, yel kumları üfürdüğünde, ölünün kolu bacağı, etleri dökülmüş suratı nasıl yeniden ortaya çıkardı, onu biz bilemezdik ki. Üç hafta gömülmeyen cesedin üzerini nasıl kurtlar kaplardı, bayağı da büyük hayvanlardı bunlar, bir santimetre kadar, solucana benzer beyaz beyaz kurtlar. Nasıl vıcır vıcır kaynaşırlardı göz oyuklarının, burun deliklerinin ağzında.

Hoşunuza gitmedi mi? "Müstekreh" mi buldunuz? Onların da hiç hoşuna gittiğini sanmam, siz burada televizyon programlarını, kapıcının getireceği margarini, trafik derdini, nemli sıcağı tartışırken kumların arasında keskin, mide bulandırıcı kan kokuları, günlerin, haftaların kiri, pası, vızıldayan mermiler, tank paletlerinin homurtusu, top gürlemeleri, uçak vırıltıları arasında korkudan altına pisleyen, su diye inleyen çoluğun çocuğun da hiç hoşuna gitmiyor!

Sekiz yıldır süren bu rezillik kimin hoşuna gidiyor ki? Pek pek silah tacirlerinin, o alıcı kuşların, o alçak köpeklerin. Çeşitli Amerikan

alçaklarının, Fransız alçaklarının. Köy yollarında kızına sarılmış yatan, eteğine kan bulanmış, ciğerleri zehirli gazdan parça parça, dili mosmor kadınların erken ölümünden kimin çıkarı varsa onların. On bir yaşında sabi sübyanın alnına şehit yazıp, ak kefenini daha cepheye gitmek üzere yola çıkmadan giydirip ellerine de çelik çomak verenlerin herhalde. Köşe başlarında yol kesip tırnak cilası, düzgün, allık, rastık muayenesi yapanların, boyalı kadın gördüklerinde köteği basanların bu paspallıklarını sürdürebilmeleri için, devrim olduğunu ileri sürdükleri bir şaklabanlığı komşularına bulaştırma çabalarının sürmesi uğruna! Allah kabul elsin, amin, kadın öldürmek, çocuk öldürmek de pek bir Müslümanlık oluyor canım, Allah için.

Kızıyorduk. Canım biz de askerdik ama, Müslüman Müslümanla savaşa tutuşur muydu? Neden, Hans François'yı öldürünce, George Giorgio'yu kesince oluyordu da? Onların hepsi Hıristiyan değil miydi? Çin ile Vietnam birbirlerine girmişlerdi, sınır çatışmaları çıkmıştı, topçu desteği, hava üstünlüğü derken iş basbayağı savaşa dönmüştü, bunların ikisi de sosyalist değil miydi peki? Şimdi Ahmet Mehmet'i kesince, Hasan Hüseyin'i öldürünce mi sorun çıkıyordu?

Doğrusu bu kızgın çöl savaşının hiç de öyle masa başında ya da yumuşak koltukta, yanında çay bardağı, radyoda fasıl heyetiyle okunacak, tat alınacak zaman içinde uzaklığı, sinema romantizmi, bulaşmamış olma rahatlığı yoktu. Burada artık ellinci İngiliz tümeni Tobruk üzerine yürümüyor, General Stumme, Sherman tanklarına karşı Sidi Rahman cephesini tutmuyor, dokuzuncu Avustralya tümeni El Alamein önlerinde aslanlar gibi dövüşmüyordu. Patton gece yatmadan önce çadırında Rommel'in tank tekniği kitabını ezberine almıyor, Montgomery piposunu çekiştirmiyor, İskoç komandoları İtalyan askeri kılığında hat gerisine sızmıyordu, İtalyan yüzbaşısını Richard Burton, Rommel'i Victor Mature oynamıyordu, Kahire'de Alaman casusları dansöz karıların göbeklerine anahtarı Rebecca romanında gizli şifreler çiziktirmiyorlardı! Bu da çöl savaşıydı ama tadı tuzu yoktu.

Rommel'in Gazala, Sollum, Sidi Barani, Mersa Matruh, Fuka Daba üzerinden El Alamein'e yürümesi başkaydı, yakışıklı imam, "güzel hoca" Haşimi'nin mecliste (Majlis!) nutuk atması, "Baba Saddam"ın dev portrelerinin Bağdat sokaklarını kaplaması başka. Babamız Saddam'dı, Allah ekber, İmam Ruhullah da rehber, birbirlerine sarılmış yatan Tahranlı Hasan ile Bağdatlı Hüseyin'in, İsfahanlı Ali ile Basralı Veli'nin, Tebrizli Ahmet ile Kerküklü Mehmet'in ruhları hangi yola giderdi peki? Korkarım merhum Niyazi'nin gittiği yola.

Sanki körfezin dibine doğru batıp sonra şişmiş cesetleri ılık sulara vuran Amerikan "bahriye silahendazları", Arap aşçıları, Panama miçoları, Danimarka kamarotları, Türk çarkçıları nereye gidiyordu? USS Vincennes kruvazörünün aşağı indirdiği Airbus uçağındaki 290 İranlı ne uğruna ölmüşlerdi? Ruhullah Efendi'nin yaşlı inadını doyurmak için mi? Reagan Efendi'nin efelenmesinin kurbanı mıydılar, yoksa Saddam Efendi'nin Bağdat'tan yola çıkıp Fao adasından dönen yanlış hesabının mı ceremesi olmuşlardı?

Mekke'de namaz kılarken giden garibanlar neyin kurbanıydılar? Evlerinin tepesine düşen füzelerin parçaladığı Bağdat ve Tahran sakinleri?

Çok şükür -henüz- laik bir ülkenin, çok şükür -henüz- bazı ilkelerini yitirmemiş ordusunun askeriydik, gazetelerde çarşaflı karıların, ayaklarında yarım pabuç, şehitlik kefenlerine sarılı, alınlarına kırmızı üzerine "kargacık burgacık" yazılar yazılı delikanlıların, ellerinde boylarından büyük Kalaşnikovlar poz veren kız çocuklarının, delik deşik, yarısı yıkık duvarların, uzaklarda yanan köylerin, kumların arasından kolları, bacakları fırlamış gizli cesetlerin resimlerine bakıyorduk da şaşıyorduk.

Bu ülkelerde yaşayabilir, bu cephelerde savaşabilir miydik? Televizyonda öldür Allah bilmemne suresi bilmem kaçıncı ayet yayını, sokakta adım başı molla sarıkları, bunun ötesinde de bizden pek farkı olmayan itiş kakış kalabalık, işportacı takımı, kılıksız makulesi, yüzde altmış enflasyon, trafik ışıklarında yol kesip arabaların camlarını silip birkaç "tümen" kapmaya uğraşan Tahran kopilleri dolu bir ülkede? Elektrik kısıntısı, gece saat dokuza varınca el ayak çekilen şehirler, o pasa mırra içilen, nargile çekiştirilen, göbek dansözü oynatılan, ötekinden hiç de aşağı kalmayan çarşaflı karıların, yalın ayak başı kabak baldırı çıplak, sümüğünü çekiştiren, kafası dizleri kabuk kabuk yara çocukların tozlu sokaklarında koşuşturduğu diğer ülkede peki?

Ötesi laf-ü güzaftı, bir çekiciliği de yoktu ayrıntılarını izlemenin, içisıra Perez de Cuellar, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Harg adası, 598 sayılı ateşkes kararı, Hamenei, bilmemne. Büsbütün kafa karıştırıyordu. Exocet, Scud, Boghamma, Mirage, Süper Etendard, Stark isimleri meslekten subayların ilgi alanına giriyordu. Kumun içinden fırlayan bacaklar, yaraların üzerini kaplayan kurtlar, üniformanın o bir türlü açılmayan yaka düğmesinden fışkıran ter bizim için daha önemli, daha acı, daha gerçekti, asker mezarlarına bırakılan, küçük, şipşakçıda kimbilir ne zaman çektirilmiş "Tahran Hatırası", "Bağdat Hatırası" vesikalık fotoğraflar, çiçek demetleri daha hüzünlüydü. Sevdiklerinden, bildiklerinden çok, çok uzaklarda, bir

dağın tepesinde, bir suyun kenarında, bir çölün ortasında insanın gelip gelip gırtlağına takılan yumruk gibi keder de.

İnsanlar ölüyordu, onlara acıyorduk, yoksa Ankara'ya resmi ziyaret yapıp Anıtkabir'i es geçen, Konya'ya şeriatçı mitingine giden hokkabazlar ölseydi ya da İngiliz altınını cebellezi edip Osmanlı askerinin boğazını kıvrık kısa bıçaklarıyla kesen yılışık fellahlar, pek acımayacaktık, onlar pek insana benzemiyordu.

Karşılıklı namaza durdukları zaman da gülüyorduk, olur mu böyle olur mu Müslüman Müslümanı vurur mu ha, işte pekâla oluyordu!

"Biz" dedim, bizcileyin olanlar, bir de ellerini ovuşturanlar vardı, oh ne güzel enayiler kapışır, ihracatımız dört milyar doları aşacak, yakılan yıkılan evleri, binaları, fabrikaları, limanlan falanı filanı bir güzel biz yapacağız, paracıkları cukkaya atacağız deyip deyip altın dişlerini gösterenler. onlar, "biz" değil. Müteahhit efendilerimize ne ölüleri küçük beyaz kurtçuklar yemiş, yaşını doldurmamış bebeler zehirli gazdan mosmor ağaç diplerine serilmişler?

GÜNAYDIN BRE YOLDAŞLAR !

Yüzükoyun yatırıp kayışla dövmüşler. Sırtına vurmuşlar, bir de tabanlarına. Yere oturtup bacaklarına da vurmuşlar. Daha önce açılmış yaraların üzerine üzerine. Sonunda, "insanlıktan çıkmış". Zorla kendi sidiğini içirmişler. Sonra sol kolunu kırmışlar. Bu işlemler, resmi kayıtlarda "hazırlık soruşturması" olarak geçiyor.

Aslanlar! Soruşturmayı Lavrentiy Beria "bizzat" yönetiyor, kabak kafalı, ince tel çerçeveli gözlüklü, kara meşin ceketini çıkarıp yakası gümüş kurukafalı SS albayı üniforması giydirsen hiç de aykırı durmayacak adam. "En acımasız cellatlarından biri", Boris Rodos soruşturmayı yürütüyor, yani dayak, eziyet, canavarlık faslını. Kayışla dövülen, ünlü tiyatro yönetmeni Vsevolod Meyerhold'dur, Stalin'in pek beğendiği o Stanislavski yöntemine karşı çıkan, devrim yapmış ülkeye devrimci bir tiyatro yakışır deyip bunun hem teorisini hem pratiğini üretmeye çalışmış olan sanatçı.

Koçlar! Yiğit devrimciler! Rezil köpekler! Ya o sıra Genrih Yagoda nerelerdedir, daçasında beylik Tokarev tabancasıyla eski ikonalara birer birer delik açmakla uğraşıyor. Andrey Vişinski, tarihin kaydettiği rezillerin en rezili, özel imbikten çekilmiş iki votka kadehi arasında ağız dolusu küfürle "iddianame" hazırlamaktadır, kendisi hem savcı, hem yargıç, hem cellat görevlerindedir azıcık, Meyerhold'un duruşması tek celse ve toplam yirmi dakika sürecek. Karar, karanlık koridorlarda yankılanan ağır demir kapılar hızla çarpılarak kapandıktan sonra, soğuk bir mahzende, ensesine tek kurşun sıkılarak öldürülmek şeklinde tecelli edecek.

Isaac Babel, hani o bütün Sovyet yazarlarını toplalan bir tane ondan etmeyecek yazar, belki bir avluda, bir duvar dibinde kurşuna dizilmiştir. Pancar suratlı, bön bakışlı erler, tamburlu Kalaşnikov'larını üzerine kaldırıyorlar; Babel'in son anlarında, Lenin'in ölüm döşeğinde, beyaz gömlekli hastabakıcılardan, doktor don'una bürünmüş gizli polislerden kaçırıp saklayarak çiziktirdiği satırlardan haberi var mıdır? "Rus işçileri karşısında kendimi suçlu hissediyorum. Sovyet devleti doğru yoldan ayrıldı. Partiyi sakın ola Stalin'in eline bırakmayınız!"

Düşünün bir kere, adam kendisine kafa tutan ya da bilmem kaç yıl sonra tutmayı akima getirebilecek herkesi bir bir öldürmüş, Kızılordu'da general sıkıntısı başgöstermiş, Hitler'le utanmadan dostluk anlaşması imzalayıp bütün ülkelerin bütün halklarını

intiharlara kadar varan umutsuzluk, satılmıştık, bırakılmışlık bunalımlarına itiyor, elinde donanım yok, teknolojisi çarpık çurpuk, bunu söyleyen soluğu, soluk sarı ışıkları o sabaha kadar sönmeyen Lefortovskaya'da alıyor (Sansaryan Hanı'nın Rusça'sıdır!) ya da Lubyanka'da (o da Gayrettepe mi sayılmalı?).

Geceleri kimsecikler uyuyamıyor, saat iki sularında kapılara arabalar dayanmakta, merdivenlerde ayak tıpırtıları işitilmektedir, "komşuyu götürüyorlar". Alman saldırısı başladığında eldeki uçaklarla tankların taş çatlasa yüzde yirmisi çalışır durumda. Stalin, koskoca bir toplama kampına dönüştürdüğü Sovyetler Birliği'nde yan bakanı sürüm sürüm süründürmekle uğraşıyor. Bir de mareşal etmiş ya kendi kendisini, sıkıysa strateji dehasına karşı çık, ne çıkması, aklından geçirmeye yelten, ossaat işin bitik! Aleksandr İsayeviç, sonraları büyük Soljenitsin olarak tanınacak o tıfıl topçu teğmeni, cephede bir arkadaşına "böyle savaş yönetilmez" diye mektup yazmasının bedelini on iki yıl Sibirya soğuğunda taş kıra kıra ödemeyecek midir? Utanma sıkılma yok, Stalin'de yüz surat mahkeme duvarı, Kızıl Meydan, Nazi marşı "Horst Wessel Lied" ile inliyor, Molotov ile Von Ribbentrop şapır şupur öpüşüyorlar, Kremlin üzerinde orak çekiçli bayrakla gamalı haç koyun koyuna! Rezilliğin de bir haddi olduğunu söyleyebilmek için tam kırk dokuz yıl bekleyecekler.

Eh, Hruşçov'un iyi niyetli ama yetersiz köylü idealizmini, Brejniev'in eyyamcılığını haydi haydi eleştirirler. Biri Stalin'i karalayıp sistemin olduğu gibi, bildiği gibi sürmesinden yanaysa, öteki yaşlı memurlara karşı memurlaşmış mühendisler diktasından yana. Arjantin paşalarının asker demokrasisi, yani işleri yüzüne gözüne bulaştıran bir albayın gidip başka bir albayın gelmesi konusunda son derece demokratik davranmaları gibi, bunlar da memur İvan Efendi ile memur Boris Efendi arasında eşitlik, demokrasi ve denge kurmaya çalışıyorlar.

Neyse, Dmitri Volkoganov, gene "Literaturnaya Gazeta"da Yosip Visaryanoviç'in "beceriksiz, ahlaksız, ikiyüzlü, sadakatsiz ve deli" olduğunu ileri sürebildi. Bilimler Akademisi'nden Levin, "Trud" gazetesinde yayınladığı bir makalesinde, Sovyetler Birliği'nde halkın yüzde otuz beşinin aylık gelirinin yüz rublenin altında (yaklaşık iki yüz otuz bin lira) olduğunu ve yoksulluk içinde yüzdüğünü yazdı. "İzvestia" da ortalama ücretin yan ödemelerle birlikte iki yüz seksen rubleyi aşamadığını kabul etti. Bu, "süper devlet".

Neler oluyor?

Beria'nın yediği haltlar Batı'da daha o yıllardan biliniyor ya, Sovyetler Birliği'nde henüz fısıltı gazetesi düzeyinden yukarı çıkamamıştı,

"samizdat" yayınları bile fazla ileri gitmemek için bu konulara giremiyorlar, geçenlerde, Arkadiy Vaksberg "Literaturnaya Gazeta"da açık açık ve ilk kez yazınca yer yerinden oynuyor. Bu günleri görecek miydik? Hani umudumuz yoktu da pek, düzenin paslı çarklarının dişlilerinden, işçi sınıfının üzerine kene gibi çöreklenip kanını emmeye doyamayan, beyinleri damar sertliğine uğramış "aparatçiklerden" yeni ve olumlu hiçbir şey çıkmaz, çıkamaz, ardarda birkaç kuşak sosyalizmin içine etmeyi zevk edinmiş bu alçaklar kendi karanlıklarında boğulup gideceğe benzer günün birinde diyorduk. Gorbaçov'un yaptığı çıkış birkaç açıdan, birkaç kat önemli: Başarabilirse insanlığa çok büyük hizmet etmiş olacaktır, yarım yüzyıldan fazla süren bir kepazeliğin önünü alabilmek az iş mi?

Baksanıza, "Noviy Mir" yazarı Selyunin, "Bu fırsatı kaçırırsak tarih bizi bağışlamayacaktır" diyor. Yerden göğe kadar haklıdır. "Gerçekler komünist partisinin tekelinde değildir" diyen kin?, Gorbaçov'un kendisi! İşit de inanma, Moskova'da iki yüz elli kişi muhalif bir parti kurmaya kalkıyorlar, "Demokratik Birlik Partisi", polis bunlardan yalnız yirmisini gözaltına alıyor. Akıl alacak şey mi? Ama bugünün gerçeği bu.

Baksanıza, Buharin'in ardından Kamenev, Zinoviev, bir de Piyatakov'un "itibarları iade" edildi, "yasa, devlet ve halk önünde aklandılar" da sıra Troçki'ye bile geliyor. Gerçi Lenin'in en olumlu yanı NEP dönemidir diye saçmalayanlar, okullardan zorunlu tarih sınavlarını kaldıracak kadar şaşkınlaşanlar da oldu ama, eh artık aşırılıktan aşırılığa kayılacak da ortası sonra bulunacak elbet.

O sevimsiz dünyaya renk katabilecekler mi bakalım? Umutsuzluktan kendini votkaya ve tombul sarışınlara veren, yarısından çoğu alkolik edilmiş, azımsanmayacak kısmı tembelliğe, hatta hırsızlığa, döviz karaborsacılığına itilmiş milyonlarca işçiye yaşama sevinci, gelecek pırıltısı aşılayabilecekler mi? Otellerinde on dolara, beş dolara ya da düpedüz bir blucin pantolona, bir çift naylon çoraba, iki paket cıgaraya ya da bir paket çiklete kadın satılan ülkelerinde sosyalizme benzer bir şeyler yeşerebilecek mi? Yoksa bir sabah, Moskova radyosunda tok sesli bir albay, daha şafak sökmeden, ayazın toz toz savurduğu kar taneleri içinde yankılanan şu cümleleri mi duyuracak: İç Hizmet Talimatnamesi uyarınca komünizmi korumak ve kollamak görevini yerine getiren Kızılordu bütün yurtta idareyi emir ve komuta zinciri içinde eline almıştır. En küçük bir direnme emirle ve sertçe ezilecek, en kısa zamanda komünizme geri dönülecektir!

Olur mu olur! Ligaçov, o avanta yemeye tutkun kart memurlar takımının sözcüsü, kendi kafasına uygun bir "Rus paşası" bulursa.

Gorbaçov da "kendi güvenliği için" Karadeniz kıyılarında, belki Odessa, belki Taganrog taraflarında bir mevkide, bir askeri üste denetim ve gözetim altına alınır!

Tramvaylarını asık suratlı, küskün insanların doldurduğu, caddeleri gepgeniş ve bomboş, dükkânları ışıksız ve tamtakır, külrengi boyalı yapıları keyifsiz, sokağından günde üç araba geçer, lokantasında garsona üç ruble rüşvetsiz bardak bile getirtilemeyen ülkenin geleceğini kim çizecek? Aklı başına gelen vicdan sahipleri mi, tekerine çomak sokulan, dalgası taşlanan yiyici takımı mı? Kendileri parlak kara kıçlı Zis arabalarda, sarışın metresleriyle havyarın iyisini yiyip, dağ evlerinde âlemler düzenleyip kovboy filmleri seyredenler, Amerikan viskisi içenler; soluk gömlekler, kaba kumaş pantolonlar, delikli ayakkabılar, çiçekli basmalar giymeye zorladıkları halklarından ürkmüyorlar mı? Ohoo, "konvertibl döviz" toplayacağız diye kadın satılmasına bile göz yummaktan utanmayan devrimci ağabeyler her haltı karıştırırlar hiç şaşmayınız.

Batı da az hinoğlu hin, az anasının gözü mü? Silahlanma yarışına hız verip Sovyetler Birliği ekonomisini sürekli savaş ritminde tutturan, artı değeri (evet, o bir türlü ortadan kaldırılamayan artı değeri!) çalışanlara dağıtmak yerine silaha harcatan, tereyağı yerine top ürettiren Batı değil mi? Karabağ ayaklanmasının ardında CIA parmağı yok mu, o küçücük bölge Ermenistan'a bağlansa ne değişecek, Azerbaycan'a bağlansa ne olacak? Yok, hesap, Paris kahvelerinde şarabını içe içe teori üreten Madam Carrere d'Encausse'un gösterdiği yolu tutmak, Sovyet gücünü ancak bünyesindeki ulusların ayrı ayrı gelişip kopmaları sarsabilir! O zaman bölüp dağıtmaya çalışmaya ağırlık veriniz arkadaşlar.

Bakalım, kasımdan kasıma, mayıstan mayısa ender bulunur ve çok değerli uzak ülke hayvanları gibi Kremlin duvarlarının ardından şöyle bir kellelerini gösterip çekilen iri kıyım, göbekli, tombul ve asık suratlı, kalpaklı kalantorlar devri tarihe karışabilecek mi? Artık kimse kiralık katillere maaş bağlayıp rakiplerinin kafasına dünyanın öbür ucunda keser ya da çekiç indirtemeyecek umarız. Bilim adamları, Troçki'den tek satır okumadan, okuyamadan çalakalem veryansın edemeyecekler. (Şimdi bunu okuyan üç budala bizi Troçkist sanmasın da, biz söylemiyoruz, Viktor Afanasiyev söylüyor, haberiniz ola.)

Bakalım bizim yerli aklıevveller ne yapacaklar? Kafalarını ve kalemlerini Sovyet estetiğine uydurmaya çalışıp birbirinden kötü, beşinci sınıf sanat eserleri döktürmeye çabalayan şaşkınlarımız pusulanın hangi ucuna dönecekler şimdi? Hadi Sovyet yazarı bilmiyor, bilemiyor, okuyamıyor, inceleyemiyor, çünkü incelemesi de

uygulaması da yasaktı, peki bizimkilerin elinin altında Batı'nın sanatta son yetmiş yıllık bütün gelişmesi bulunduğu halde gidip gidip üçüncü karbon kopya Gorki taklidine saplanması son bulur mu dersiniz? O estetik, donmuş, kalıplaşmış, gerilemiş olsa bile Gorki gibi bir adamı, hatta Şolohov gibi, Aytmatov gibi, hatta Simonov gibi, büyük olmasalar da eli yüzü basbayağı düzgün sanatçıları üretebilmiş. Yar bizim köylülere de bir fırt glaznost, iki tutam perestroyka medet!

Altmışların sonlarıdır, pek şaştığım bir şey vardı: Yahu şu Brecht, koca Brecht, sapına kadar "devrimci" değil midir, her ülkede yerlere göklere sığdırılamıyor, Sovyetler Birliği'nde öldür Allah oynanmaz! Şöhreti kendi havasından menkul hangi tiyatrocu dostum açıklayabiliyorsa buyursun, üstad partinin resmi estetiğine, yani o donmuş, kalıplaşmış Stanislavski estetiğine ters düşüyordu. Nitekim, Stalin dönemi Sovyet resmi ile Nazi resmi arasında bire bir benzerlik utanç vericidir, edebiyatı da Jdanov adında bir hırtın eline teslim ettin miydi bunun adı sosyalizma. Sevsinler! Yalnız elektronik araç üretiminde ya da halka taze domates sağlamada mı geri kaldınız Sayın Birinci Sekreter, hayır, yetmiş bir yıllık bütün sanatınız, bütün kültürünüz kese kâğıdı yahu!

Trenler, sonu gelmez katarlar o kamptan o kampa gidip geliyorlar, yirmi kişilik vagonlarda iki yüz elli kişi, otuz kişilik koğuşlarda üç yüz kişi, iki kişilik hücrelerde yirmi beş kişi, partinin yüksek çıkarları uğruna insanı insanlığından çıkaran, insana kendi kendisinin ne alçak, ne hain bir yaratık olduğunu "şerefle" itiraf ettiren bir düzen bu. En yakın dostunu, en kafadar çalışma arkadaşını, birlikte dövüştükleri, birlikte tuğla üstüne tuğla kurdukları omuzdaşını bile bir hiç uğruna öldüren gözü dönmüş sapıkların iktidarı! Kör karanlıkta sıra sıra dizilip eksi kırk beş dereceye çıkan zavallı tutukluların, havlayan kurt köpeklerinin, sisleri delen ışıldakların, o ayaklarına çaputlar sarmış yoksul köylülerin, iktidarda olduğunu sanan, iktidarda olduğuna inandırılmış ve "kendi kendine karşı mı grev yapacaksın, sen delirdin galiba, gel seni akıl hastanesine yatıralım bakalım azıcık" denen ürkek bakışlı, bezgin işçilerin ülkesi. Bir şehirden bir şehire gitmek için pasaport çıkartılması gereken, partinin beğenmediği adama iç pasaport bile verilmeyen, iş değiştirmek için iş pasaportu aranan işçi cenneti! Hadi canım siz de. Gorbaçov, bu rezillik yeter artık diyor. Tuhaf şey, son Afganistan hezimetiyle, "Kızılordu'nun girdiği yerden çıkmazlığı efsanesi" bile yıkıldı gitti.

Adam neler öneriyor? Siyasal tartışma, gerçek bir çoğulculuk içinde, düşüncelerin ve eğilimlerin açık kıyaslamalarıyla birlikte yapılmalıdır diyor bir kere. Gelirler arttırılmalı, tekel ve tekelci durgunluk kırılmalı, ekonomik rekabete yol açılmalıdır diyor. Bilim ve

teknolojide, özellikle elektronikte geri kaldıklarını kabul ediyor, sosyalizm bilim ve teknoloji gelişmeden ilerleyemez diyor. Parti üyeleri kendi adaylarım serbestçe saptayıp serbestçe seçebilmelidir, bir göreve birden fazla aday olmalıdır diyor. Hiçkimse oturduğu koltuğa çivi çakamamalı, ardarda iki beş yıllık dönemden sonra çekilip yerini yenilere bırakmak zorunda kalmalıdır diyor. Sonra, seçimler her kademede gizli oyla yapılmalı, seçimlerden önce tartışma özgürlüğü sağlanmalıdır diyor. Halk ve basın her türlü toplantıya katılabilmeli, yargıçlar güvenceye kavuşturulmalı, yargıya dışarıdan müdahale edilmemeli, sanıklar suçlulukları saptanana kadar suçsuz sayılmalı, kişi hakları korunmalıdır diyor! Sendikalar, gençlik kuruluşları, kooperatifler ve diğer kurumlar daha etkin kılınmalı, etnik sorunlar demokratik yoldan çözümlenmeli, dış politika dogmatik ve sübjektif değil, esnek ve diyaloga dayalı olmalıdır diyor.

Sonunda da bombasını patlatıyor: Bütün iktidar, yeniden ve gerçekten "sovyetlere"!

Allah Allah, iktidar sovyetlerde değil miydi? Hayır, ne münasebet, iktidar birkaç bin kart puştun tekelindeydi.

Bütün iktidar sovyetlere sloganıyla gelip bütün iktidarı önce bir tek partiye, sonra o partinin bir tek hizbine, sonra o hizbin bir tek kliğine, sonra da o kliğin bir tek adamına vermemişler miydi? Stalin deliydi diyorlar, akıllı olsaydı ne değişecekti peki? Gelişmemiş, Hıristiyan ama doğulu, nüfusunun çoğunluğu köylü, karamsarlık iliklerine işlemiş, ruhu derin acılara, köklü hüzünlere, beklenmedik patlamalara yatkın insanların kuracağı sosyalizm başka nasıl olacaktı ki? Mistisizmden, nihilizmden gelen kadrolarıyla, ölmeye öldürmeye pek düşkün, yıllarca ve yıllarca sürgünlerde, mapuslarda anası ağlamış, gizlilik, kuşku ve ihanet çemberleri içinde yaşamaya alışmış insanların önderliğinde kurulacak sosyalizmin ruhu nasıl biçimlenecekti? Bunlar banka soymaktan, birbirini temizlemekten, bomba savurmaktan gelen adamlardı, Yosip Visaryanoviç Çugaşvili, kod adı olarak dışarıya karşı Stalin, kendi aralarında Koba'yı kullanıyordu, Ulyanov'un Lenin, Bronstein'ın Troçki olmaları gibi, yıllar sonra Nabi Yağcı'yı birdenbire Haydar Kutlu adıyla gene o bitmez tükenmez mapus damlarında görmeyecek miydik? Eski hamam eski tas mıydı, yoksa bir şeyler gerçekten değişmeye gebe miydi bu kez?

Galiba. Öyle görünüyor. "Pravda", Stalin'in Hitler ile imzaladığı dostluk anlaşmasının tarihin kaydettiği en büyük budalalık, alçaklık ve namussuzluklardan biri olduğunu artık açık açık yazabiliyor! Bilenler bilir, daha birkaç ay öncesine kadar akıl almaz, düşünülemez, düşte görsen hayra yorulamaz bir iş bu, "halkların babacığı",

sosyalizmin tanrısı, kalın bıyıklı o eşşeğin sosyalizmi de, insanlığın umutlarını da, her bir şeyi de nasıl berbat ettiğini açık açık ileri sürebilmek kolay mı? Türkiye'de kolay, çok şükür Stalin'e küfür edince savcılık soruşturma açmıyor, ama bu kez de dostlarımız (!), bütün bunları görmeyen, göremeyen ya da görmek istemeyen, görüp de görmezlikten gelen gene yerli ve de su katılmamış eşşekler var, onları ne yapmalı peki?

KARLI KAYIN ORMANINDA

Şimdi o eski filmleri kim hatırlar?

Televizyonda Tarkovskiy geçiyorlar, ilk filmi Tarkovskiy'in, "Dietstva İvanova". Attila İlhan'ın deyimiyle, küt! Kervan Sineması, bin dokuz yüz altmış altı, kapıda patlatılan mısırın doygun kokusu bizim kuşağın hâlâ genzindedir yirmi üç yıldır, içeride beş liraya Yeni Sinema dergisi satılıyor, Kervan'ın tavanı akar, biz bir avuç "yedinci sanat" tutkunu, okul kırıp sinema öğreniyoruz harıl harıl. Wajda'yı daha pek kimseler bilmiyor ya, o sıralar Aleksander Ford'u çok seviyoruz, "Özgürlüğün İlk Günü", işgal yıllarında bir Alman teğmenine abayı yakan Polonyalı kızın öyküsü (sonra Camillo Boito'yu tanıyacak, konuyu kafamızda o çakır gözlü Alida Valli'yle, Farley Granger'la, "Senso"yla birleştireceğiz belki de), teğmenin tırmandığı çan kulesi, kızın vuruluşu.

Tarkovskiy, siyah-beyazı Ayzenştayn tadında kullanıyor; anlattığı, ortalığı yakıp yıkan vahşi Alaman sürülerine direnmeye çalışan ince burunlu, elmacık kemikleri fırlak, karınları aç, üstleri başları partal, vatanlarını ve onurlarını savunan insanların öyküsü. Hruşçov döneminde çekilmiş ama posbıyıklı uğursuz bir gölge sezilmiyor gene de İvan'ın Çocukluğu'nda. Erken ölmeseydi bugün kimbilir ne dehşetengiz bir şaheser yaratırdı Tarkovskiy usta posbıyık üzerine.

Gölgenin ucu başka yerden vuruyor, koltuğun yanıbaşında, sehpanın üzerinde, çay tabağının yanında kıvrılmış gazetenin dış haberler sayfasından: "Katyn'de resmi tarih değişti. 1941'de dört bin Polonyalı subayı Sovyetler'in öldürdüğü ortaya çıktı."

Ortaya mı çıktı? Yok canım, bak sen. Kabak gibi ortadaydı kırk altı yıldır, hanginiz yüreğinizi pek tutup lafını edebildiniz?

Hiçbiriniz! Bu yaranın kanlı kabuğunu kaşımayı gericilere, alçaklara, namussuzlara bıraktınız yalnızca. Bunun ayıbı size yeter de artar bile.

Ortaya çıkmış! Pöh!

Siz çocukluğunuzda hiç mi Hayat Ansiklopedisi okumadınız? Cildi yeşil, her fasikülünün "tifdruk" fotoğrafı eski sepyanın soluk kahverenginde, klişe gözleri iri iri baklalı İkinci Dünya "Harbi" resimlerini hiç mi görmediniz? Killi toprakta kar çamuru, çürümüş subay kaputlarının içinde, enseleri dokuzluk Tokarev mermisiyle delik kafatasları, hüzünlü iskeletler, daha tam dağılmamış, büsbütün

bozulmamış, Doğu Avrupa kışının dondurup koruduğu insan ölüleri. Sicimle arkadan bağlanmış ellerin umarsızlığı, yüzükoyun kapaklanmış kalmış Polonya subayları, dört bini aşkın. Polonya'nın bütün bir subay kuşağı.

Bilindiği gibi, enseye kurşun sıkmak, Lubyanka mapus damının mahzenlerinden kalma eski bir Çeka geleneğidir, sonra GPU, GRUNKVD, sonunda da KGB devralıyor. "Daevrimci" idam dedikleri böyle olsa meğer. Sorgusuz, yargısız!

Koca bir çukur. Derince kazılmış, açılmış. Üstüste yığılı dört bini aşkın Polonya subayı. Hepsinin kafatasının arkasında birer mermi deliği. Mahalle arasında köşe başında belediyenin geniş çöp tankına sıra sıra atılıvermiş hasta ve uyuz sokak köpeği leşleri gibi. İmza, Stalin.

Toplu mezarı, Almanlar, 9 Nisan 1943 günü keşfetmişler. Berlin Radyosu, 13 Nisan'da bütün dillerde bütün yayınlarında dünyaya duyuruyor. Katyn ormanlarında, dört bin beş yüz kadar Polonyalı subay cesedi bulunmuştur, topluca elleri arkalarından bağlı, kaputları, nişanları, rütbeleri üzerlerinde, enselerine birer mermi sıkılı.

Batı inanmak istemiyor. Ardından fotoğraflar sökün ediyor, Wehrmacht Foto Film Merkezi'nden Albay Schmidt iftiharla takdim eder! Alaman radyosunu dinlemekle görevli istihbarat servisleri kuşkuyla kulak kabartıyorlar, biz yetişemedik gerçi ya, o sıralar haftalık "7 Gün" dergisinin arka kapağında çıkan küçük ilanların, "Alman radyosu saadetin sesidir, Alman radyosunu dinleyiniz, Avrupa'nın istikbali için Alman radyosu." aldatmacasına kanıp her akşam altı lambalı Vega'larının başına geçenler anlatsalar da öğrensek.

Almanlar yapmıştır da Rusların üzerine atıyorlardır diyorlar.

Bizim "eski tüfekler" de kırk altı yıldır böyle biliyorlardı. Yoksa, gerçeğin farkındaydılar da, "işlerine mi gelmiyordu"?

Tabii Doktor Goebbels, toplu mezar meydana çıkınca, mal bulmuş Mağribi gibi üzerine atlıyor. Almanlar, hemen uluslararası özellikle tarafsız ülkelerden gözlemcileri (Türkiye'den de giden olmuş mudur?) çağırıyorlar, fotoğraf çekimine izin veriliyor, Kızıl Haç görevlileri incelemeye koyuluyorlar. Dört bin beş yüz Polonya subayının, 1940 baharında koyun gibi boğazlanmış oldukları kesinlik kazanıyor, o tarihte Katyn, Kızılordu işgal bölgesi içindedir, Wehrmacht'ın bir sabahın körü Rus düzlüklerine saldırmasına, küçük Erdal'ın haberi henüz uyumakta olan babasına koşa koşa yetiştirmesine, İsmet

Paşa'nm yatağında doğrulup kahkahalar atmaya koyulmasına daha tam bir yıl var!

Anlamadım, Kızılordu işgal bölgesi mi? O da ne demek?

Anladınız, bal gibi anladınız da, işinize gelmiyor "daevrimci" arkadaşlar.

Çevre köylüleri arasında söylentiler almış yürümüşmüş oysa, 1940 yılının mart ile nisan ayları boyunca, günde iki ya da üç vagon dolusu "savaş tutsağı" Katyn'e getiriliyor, Gniezdowo tren istasyonunda yük boşaltılıp NKVD görevlileri tarafından ormanın içlerine sürükleniyormuş. Bugün hayatta bir köylü, iki ay boyunca sık ağaçların arkasından çığlıklar, silah sesleri duyageldiğini açıklıyor, bakınız Frankfurter Allgemeine Zeitung, geçen 17 Şubat sayısı, Alamanca bilen daevrimci kardeşlerimiz için. Üç yıl sonra Wehrmacht istihkâm birlikleri burayı kazdığında, cesetlerin üzerinde çıkan kâğıtlar, kimlikler, çürümüş asker kaputlarının rütbe işaretleri, bunların 1939 Eylülü'nde, Wehrmacht ile Kızılordu iki yandan, iki yönden aç kurtlar gibi zavallı Polonya ulusunun üzerine çullandığında Ruslara esir düşen, Rus işgal bölgesinde kalan, tutuklanıp kamplara tıkılan subaylar olduğunu tartışmaya yer bırakmayacak açıklıkla gösteriyor.

Sovyet gizli polisi tarafından kurbanlık koyun gibi boğazlanmışlar! Savaş yıllarında Londra'da bulunan Batı yanlısı Polonya Sürgün Hükümeti, ikide bir Stalin'den açıklama ister dururmuş, subaylarımız neredeler, onları kim öldürdü, yoksa siz mi kestiniz diye, o yıllar Batı'nın pek hayran olduğu ("eli mecbur" da ondan), piposunu çekiştire çekiştire Batı basınında, propaganda filmlerinde, afişlerinde boy gösteren "Joe Amca" da kaçamak yanıtlar verirmiş, kimileri kaçmıştır, ne bileyim ben, belki de Mançurya içlerindedirler, hele şu savaşı kazanalım da konuşuruz, sırası mı şimdi bunların?

Almanlar mezarları açtıklarında, cesetlerin üzerlerinde çıkan kimliklerden üç bin kadar subay adıyla sanıyla "teşhis" edilebiliyor, zırva tevil götürmediği için de Joe Amca lafı kıvırta kıvırta savaş sonuna bırakıyor. General Sikorski üşenmemiş, "tayyareye" atlayıp kalkmış Moskova'ya gitmiş de sormaya, votka ısmarlayıp, sırtını sıvazlayıp geri göndermişler.

Şimdi, kurban olduğumun glasnostu, Polonya'da olup bitenlere bakınız! Hükümet sözcüsü Jerzy Urban, Katyn'de boğazlanan subaylarının anısına 1985 yılında dikilebilmiş anıtın üzerindeki yazıtın değiştirileceğini açıklamış, hiçbir resmi tören yapılmadan, ama

sessiz sedasız, ama 1985 yılında bu anıtın açılabilmiş olması bile büyük olay ya, şimdi üzerinden "Alman ordusu"nu silip "Sovyet ordusu" yazacaklarmış. Gene de, glasnost mlasnost, perestroyka merestroyka var ama, ne olur ne olmaz diye Sovyetler Birliği'ni pek ürkütmemeye, üzerlerine şimşek çekmemeye de dikkat ediyorlar, efendim bir grup tarihçi bu yönde araştırma yapmış da, Polonya Kızıl Haçı rapor vermiş de. Olsun, katedilen az mesafe midir? Devrim bu yahu, devrim! Polonya Hükümeti, "büyük ağabeylerinin" vaktiyle binlerce subayını kesmiş öldüğünü kabul ve de itiraf ediyor! Vay canına, bugünü de görecek miydik?

Polonya halkı neyin eğri, neyin doğru olduğunu öyle iyi biliyor ki, her yıl 1 Ağustos günü anıtın çevresinde anma toplantısı düzenlenirmiş, ellerindeki çiçekleri yazıtın üzerine atıp örtüyorlar, tarihin en çirkin, en alçakça yalanlarından biri böylece barışçı yoldan, sessiz, onurlu bir protestoyla okunmaz duruma geliyor.

Artık gerek kalmayacak. Artık, babası, dedesi Katyn'de katledilen Polonyalı asker evlatları, alınları dik, başları yukarıda, bu rezilliği, bu alçaklığı, bu soysuzluğu işleyenler Ruslar'dır, işleyen Stalin'dir diyebilecekler. De, bakalım nereye kadar?

1 Eylül 1939 günü, o uğursuz gün Wehrmacht Polonya'ya saldırmadan önce, ağustos ayının sonlarında Von Ribbentrop'un Moskova'ya gittiğini, Kızıl Meydan'da o rezil Nazi marşı Horst Wessel Lied'in Kızılordu Bandosu tarafından bangır bangır çalındığını biliyor muydunuz? (Horst Wessel, 1920'lerde komünistler tarafından bıçaklanmış bir sokak arası iti, bir serseri, açıkça orospu çalıştırıp parasını yiyen bir pezevenk, Nazi Partisi üyesiymiş, Doktor Goebbels'in amansız propaganda makinesi, onu milli kahraman edip adına marş besteletecektir!)

Biliyordunuz, biliyordunuz.

Aynı gün, batıdan doğuya azgın Alaman sürüleri saldırırken, doğudan batıya da Kızılordu'nun Polonya sınırını aşıp Bug Irmağı'na dayandığını? Ülkenin bir aydan kısa sürede ikiye bölündüğünü, iki dev tarafından yutulduğunu?

Biliyordunuz. Unutmuşa benziyorsunuz da, hatırlatalım dedik şöyle bir.

Ve de, Katyn'in, 1941 baharında, Almanya saldırana kadar bir buçuk yıl Rus işgali altında kaldığını? Bir buçuk yıl boyunca Hitler Almanyası'yla Stalin Rusyası'nın can ciğer kuzu sarması olduğunu?

Domuz gibi biliyorsunuz.

Pekiii. Moskova'da Molotov-Ribbentrop görüşmeleri sırasında, o rezil çingene pazarlığı sürerken, Yosip Visaryanoviç'in İstanbul'u, Boğaziçi'ni tehdit altında tutacak bir deniz ve hava üssü istediğini, Almanya'yı buna ikna etmek için ısrar gösterdiğini? 1945'te toprak istemiş olduğunu biliyorsunuz bizden, bunun saklanabilecek, reddedebilecek tarafı yok da, 1939 pazarlığından haberiniz var mıydı? Dilerseniz kaynak da göstereyim.

Daha başka gerçekler hiç kulağınıza çalınmış mıydı? Diyelim 1944 Varşova ayaklanmasına ilişkin gerçekler?

İki buçuk ay süren o umutsuz, yiğitçe ayaklanma. Mareşal Rokossovskiy gelmiş, Vistül Irmağı'na dayanmış, Kızılordu öncü birlikleri uzaktan Varşova'nın dış mahallelerini seçebiliyorlar, Polonya komünistleri General Zygmunt Berling'in yönetiminde başkentlerini geri almak için kuzu kuzu emir beklerken, şehirde General Bor Komorowski'nin, Albay Ziemski'nin gizli ordusu ayaklanıyor, amaç, Wehrmacht'ı arkadan vurmak, Rusların işini kolaylaştırmak, bir de elbette, kendi başkentlerini kendileri kurtarmış olma onurunu kaptırmamak.

Kızılordu zınk diye duracaktır. Rokossovskiy emir bekliyor, Stalin'den tık yok. Hele durunuz bakalım, Almanlar Varşova'nın aydınını, gencini, kadınını, çocuğunu bir güzel temizlesin de biz ondan sonra girelim, bir de savaştan sonra yeni yeni Katyn sorunlarıyla uğraşmayalım!

Hitler, orduyu iyice Vistül cephesine, Kızılordu karşısına yığıp, Varşova ayaklanmasını bastırmaya özel Waffen-SS birlikleri gönderiyor, Bach-Zelewski adında bir manyağın, Miecyszlaw Kaminski adında sütü bozuk bir vatan haini Polonyalının, küçük kızlara sarkıntılık sapıklığından kaç kere Divan-ı Harb'e verilmiş Oskar Dirlewanger adında bir alçağın yönetiminde, seçme SS Totenkopf tümeni. Schmeisser süngülerine geçirilip kızartılan bebeler, pencerelerden iple sallandırılan gencecik kadınlar, 1942 yılında, koyun gibi boğazlanmaktansa, onurumuzla döğüşe döğüşe ölürüz deyip getto ayaklanmasında can veren elli bin Yahudi'nin ardından, sokak aralarında, bodrum katlarında, derme çatma barikatlarda öldürülen Polonyalı delikanlılar, kızlar, bilenler bilir bunları.

Bilmeyenler de öğrenir. Varşova ayaklanması bastırıldığında, Mareşal Rokossovskiy'e ileri yürüme emri çıkmıştır artık, Polonya'da, Stalin'in kayıtsız şartsız emrindeki komünistlerden başka ayakta duran güç

odağı kalmamıştır.

Peki, bilmiyorsanız, keşke yirmi üç yıl öncesine dönebilseydik de, hani ne diyorlar, "nostaljik takılsaydık" da, kapısında mısır patlatılan Kervan Sineması'nın şıpır şıpır yağmur suları süzülen tavanı altında sizi Sinematek'e, o eski ve görkemli Türk Sinemateki'ne üye yazdırsaydım. "Kanal"ı seyrederdik birlikte, aslında "Lağım" diye çevrilmesi gerekirken Onat Abi nasıl atlamış da Lehçe'siyle bırakmış, bir de "Popiol i Diament"i, Küller ve Elmas. Zbigniew Cybulski'yle tanıştırırdım sizi, gençliğimizi allak bullak eden, gencecik yaşmda tren kazasında elden gidecek o alnı açık, yakası bağırı dağınık, gözlüğü bağa çerçeveli, fena halde şair Mustafa Irgat'a benzeyen Polonya "süperstarıyla", laf aramızda, Wajda'nın karısı Beata Tyskiewicz'le gizliden gizliye ilişkisi olduğu da söylenirdi.

Birlikte 1944 yazına, Varşova'ya dönerdik. Kırık tuğlalar, cam parçaları, çöplük kalıntıları arasında, kafalarında kimbilir öldürdükleri hangi Alman askerinin miğferi, ellerinde RAF uçağından atılmış İngiliz tüfeği, sırtlarında soluk ceket, ayaklarında partal postalla direnen, Stalin'e rağmen, Stalin'e inat onurlarını koruyan Polonyalıları görürdük, Halinka'ya, Prokoratko'ya, daha gün görmeden, daha sevdiğinin kollarında yüzü gülmeden ölüp giden, yaşasalardı şimdi altmış küsur yaşlarında torun torba sahibi olacak o incecik sarışın kızların ölümlerine birlikte ağlardık.

Varşova lağımlarına birlikte sığınırdık, boşuna dönüp dolanırdık, ağır demir kapağı kaldırıp çıktığımızda elinde kocaman Parabellum'uyla ensemizi nişanlayan Wehrmacht neferi artık bizi korkutamazdı da, sakallarımız iki karış, gözlerimiz kıpkırmızı, dışarının çiğ, gaddar, Ağustos 1944 güneşi gözlerimizi kamaştırırdı. Kurtulamazdık, bizi yarı yıkık bir duvarın dibine itip işimizi bitirirlerdi, Mareşal Rokossovskiy ırmağın öte yakasında Stalin'in bir türlü gelmeyen, gelemeyen, gelmeyecek saldırı emrini beklerken.

Ya da Cybulski'yle birlikte yaralanır, bir çöplükte can çekişirdik, barda içki dağıtan kızı sevmiş, onunla kaçamak, ölüme gitmeden önce ilk ve son bir kaçamak gece yaşamış olurduk, iç cebimizde sakladığımız sırı dökülmüş teneke maşrapayı çıkarıp içine votka doldurur, kibriti çakıp tutuştururduk. Sonra gidip Rusların adamı Szczuka'yı vururduk, yaralanırdık, kanlar içinde koştururduk, gidip küçük Ostrowiec kentinin çöplüğünde ipe dizili çamaşırlar arasında yapayalnız, hasta bir köpek gibi, Polonya'nın bağımsızlığı uğruna, o yüzyıllar boyunca pek az gün görebilmiş bağımsızlığı uğruna ölürdük.

Işıklar yanardı, içimiz burulurdu, Kervan Sineması'ndan çıkardık,

kapıda patlamış mısır satılırdı, 1966 İstanbulu'nun üzerine çöken akşamın içinden, Polonya gençlerinin, o pisi pisine ölüp gitmiş, ölmelerine izin verilmiş, göz yumulmuş, ölmeleri istenmiş, yaşasalardı babamız yaşında olacak delikanlıların anısını karanlık bir ışıltı gibi yüreğimizde taşıya taşıya evlerimize dağılırdık.

Hadi hadi, domuz gibi biliyorlardı da söylemeye dilleri varmıyordu. Daha birkaç ay önce "Cönk" dergisi soruşturma yapıyor, işte glasnost, perestroyka falan, ne düşünüyorlarmış. Birkaç "eski tüfek", ne eskisi, düpedüz "paslı" tüfek, lafı ağızlarında eveleyip geveliyor, kem küm ediyorlar, hiçbirinin dili varmıyor gerçeği söylemeye, yüreği de varmıyor görmeye, anlamaya.

İşte bunun için şu maddeler, yüz kırk bir, yüz kırk iki kalksın istiyorum, kalksın, çıksınlar er meydanına, göğüslerini gere gere, çekinmeden, korkmadan, açık açık, yiğitçe temizlesinler bakalım mirasçısı oldukları rezil soytarılıkları, ellerine bağımsızlığın, özgürlüğün kanlarım bulaştırmış posbıyıklının sindiremediği kötü kokulu herzeleri!

Ondan sonra da saçı sakalı artık ağarmış kazık kadar adamlar tutup tutup "bölünüyorlar" gene, yok bir takımı Stalin'e karşı çıkıyormuş da bir bölüğü Stalin konusunda daha çekimser tutum takınıyormuş, yabana da atılmamalıymış da falan da filan.

Bunlar devrim yapacaklar.

Hay sizin yapacağınız devrimin içine be!

"2 x 2 = 4" BİR BURJUVA İCADI MIDIR?

Olga sessizdi.

"Ah", dedi Vladimir, "ne olurdu benim seni sevdiğim kadar sen de beni sevebilseydin."

"Ben yurdumu seviyorum", dedi Olga.

"Ben de!" diye haykırdı Vladimir.

"Daha da çok sevdiğim bir şey var", dedi Olga, genç adamın kollarından sıyrılarak.

"Nedir o?" diye sordu Vladimir.

Olga, duru mavi gözleriyle ona baktı.

"Parti", diye hızla fısıldadı.

Eveeeeet. Kendini yazar sanan Anlonov adında bir adamın, 1957 yılında Moskova'da yayınladığı, roman olduğu ileri sürülen, "Büyük Yürek" adında bir "eserinden" bir bölüm okumuş bulunuyorsunuz.

Ustam Anthony Burgess, bu dehşetengiz örneği verdikten sonra kendini tutamıyor: "Zavallı Rus yazarları" diyor, "ne zaman özgür olabildiler ki?"

Öyle, ya dışarı kaçmak zorunda kaldılar ya da yukarıda örneği görüldüğü üzere zırvalıklar yazmaya zorlandılar. O yerlere göklere sığdırılamayan Şolohov bile ciltler süren "eserini" bir Kazak yazarından araklayıp bir eşek yükü madalya toplamamış mıydı?

Çarlık döneminde sanki pek mi başları göğe ermişti. Ya Puşkin gibi fazla çıkıntılık edenleri punduna getirip "düello" bahanesiyle temizletiyorlar, ya kirişi kıran soluğu Paris'te, Londra'da, Orta Avrupa' nın içmeler ve kumarhane kentlerinde alıyor ya da Sibirya buzlarının içinde buluyor kendini.

Pabucu pahalı gören, ölümlerden dönen de Dostoyevskiy gibi içi sıra İsa, Çar Babamız, Meryem Anamız zırvaları tıkıştırılmış sayfalar

döktürüyor. Aleksiy Maksimiç Peşkov bile (Gorkiy), devrimden sonra ağzının tadını bozup Kapri adasına yerleşti de Lenin'in aman gözünü seveyim etme eyleme kalk gel bizi ele güne rezil etme yakarmalarına aldırmadı. Nice sonra, Stalin'den gene bir eşek yükü "mevki ve mansıp" karşılığı lütfetti döndü, bu kez de çok kuşkulu bir ölümle göçtü gitti. Posbıyık'ın önce Kirov'u "temizletip" bunu aklımın kesmediği arkadaşlarına karşı kullandığı, bu arada bizim ihtiyar Aleksiy Maksimiç'i de tantuna getirdiği söylenir.

Sanki itiştirilip kakıştırılan yalnız yazar çizer takımı mı?

Moskova için hayli sıcak bir gündür, 31 Temmuz 1948. Millet daçasını, Kırım kıyılarında Karadeniz tatilini yarıda bırakmış gelmiş, Tarım Bakanlığı'nın büyük salonunda Sovyetler Birliği'nin bütün biyolog, genetikçi, tarım uzmanı takımı toplanıyor, Lenin Tarım Bilimleri Akademisi olağanüstü oturum halindedir. İçerisi devrim öncesi gibi ekşi kvas, ıslak kaput, ayak dolağı ve intihar kokmuyor, hayır, kolonya sürünen temiz çocuklar bunlar.

Başkan, Trofim Lisenko. Açış konuşmasında, "burjuva bilimi" ve "proleter bilimi" arasında bulunan farkları bir bir sayıp döküyor; bir yanda Weismann, Morgan, Mendel gibi "emperyalizm uşaklarının idealist ve metafizik kuramları" varmış, bir yanda Miçurin'in "halk bilimi". Mendel, bildiğimiz Çek bilim adamı, genetik biliminin kurucusu. Miçurin Moskova'da bahçıvanmış! "Burjuva" bilimcileri kalıtımı savunuyorlar, Miçurin diyor ki, ben arpayı "bilinçlendirip" onu iki kuşak sonra buğdaya dönüştürebilirim! Lisenko, halk çocuğu olduğu için Miçurin'den yana.

Hazret, toplantının son oturumunda, son derece "demokratik" bir şekilde, oybirliğiyle çıkması gereken kararı açıklıyor: "Yoldaşlar, az önce elime geçen bir notta, partinin merkez komitesinin raporumu incelediği ve onayladı bildiriliyor." Salonda bulunan Yosif Rapoport, Jebrak, Nemçikov, Jukovskiy gibi "muhalifler", ağızları bir karış açık, eve dönüp bavullarını toplamayı ve gecenin üçüne doğru kapılarını çalacak gizli polisleri beklemeye koyulmayı düşünüyorlar.

Lisenko, kürsüden konuşmasını şöyle bitiriyor: "Yaşasın bilimin öncüsü, rehberimiz, ustamız, yoldaş Stalin!"

Tutanaklarda, tam lafın burasında bir parantez var: Şiddetli ve sürekli alkışlar.

Birkaç gün sonra, Sovyet Bilimler Akademisi "özeleştirisini" yapıp bir sürü laboratuvarla enstitüyü kapattığını, birçok yoldaşı da kapının

önüne koyduğunu açıklamış (kapının önünden, beklemeden, Lübyanka mapusanesi!). Ardından tarih ve felsefe kitaplarının değiştirilip yeniden yazılması çalışmaları başlatılmış, işe bakın, tam o günlerde de George Orwell Londra'da harıl harıl "1984" romanını bitirmeye uğraşmaktadır. (Şu ders kitaplarının ikide bir değiştirilmesi, yeniden yazılması bana başka bir ülkeyi hatırlatıyor, bilin bakalım hangisi?)

Lisenko hazretleri böylece kimi yemiş oluyor? Sergey Vavilov'u. Sergey Vavilov kim? Nikolay Vavilov'un oğlu ve de Bilimler Akademisi Başkanı. Peki Nikolay Vavilov kim? O da, Sovyetler Birliği'nin yetiştirmiş olduğu en büyük bilimadamlarından biri, şu Saharov'dan falan daha önemli bir adam.

Kendisi Lisenko tarafından vatan haini olmakla suçlanmış, önce idama, sonra ömür boyu hapise mahkûm olmuş, 1943 yılında toplama kamplarından birinde ölmüştür. Geçenlerde "glasnost" yellerinin etkisiyle "Moskova Haberleri" dergisinde Vavilov'u savunan ve "itibarının iade edilmesini" isteyen bir yazı çıktı ya, Lisenko'nun oğlu da aynı dergide bir hafta sonra babasını savunan bir yazı yayınlıyor.

Lisenko, kromozomlarda bulunan genleri, "burjuva bilimi" diye reddediyor. Tıpkı, önceleri kendisine karşı çıkan, Stalin'in önünde açık açık eleştiren, sonradan destekleyen Andrey Jdanov adlı hırtın, bütün bir yirminci yüzyıl edebiyatını çöpe atmaya kalkması gibi. (Jdanov'un oğlu Yuri, Stalin'in kızı Svetlana'nın "kocalarından" biri, o sırada parti merkez komitesinde bilim işlerine bakıyor ya, bir süre Lisenko'yla uğraşmaya kalkmış, sonra Lisenko, onun babasına, Tarım Bakanı Benediktov'a, "bizzat" Stalin'e salya sümük mektuplar döşenip Kremlin'de Posbıyık'ın huzuruna çıkınca, onun desteğini sağlayınca, yelkenleri suya indiriyor.)

İşte bu Lisenko, en büyük "rakibi" Vavilov'u 1941 yazında, tam da Wehrmacht'ın azgın sürüleri Ukrayna'ya yürürken vatan haini diye tutuklatmış. Adamcağızın suçu, 1939 yılında Edinburgh'da toplanan bir biyoloji kongresine çağrılmış olması. "Çıkış" vermemişler, gidememiş ama, bu çağrı onun "İngiliz ajanı" diye suçlanabilmesine yetiyor! Sürüm sürüm süründürmüşler, 1943 başlarında Saratov'da ölmüş, söylentiye göre hücrede öldürülmüş.

Asıl "suçu" çağdaş biyoloji biliminin bulgularını savunması. Sovyet resmi görüşü, nasıl Doktor Freud'un bulgularını, kuvantum kuramcılarını, Heisenberg'i, Planck'ı, Schrödinger'i "burjuva bilimi" diye reddediyorsa Gregor Mendel ile Amerikalı biyolog Thomas Hunt Morgan'ın genetikte istatistik ihtimaller ve belirsizlik kuramını da, Marx ile Engels'in determinizm ilkelerine ters düştüğü için karalıyor.

Başı çeken Lisenko denen soytarı, destekleyen Jdanov denen dangalak, onaylayan Stalin denen artık ne sıfat yakışıyorsa o.

Şimdi Mihail Gorbaçov, elli yılda Sovyet tarımının nasıl gerileyip kepaze olduğunu kara kara düşünüyor ya, arife tarif ne gerek?

Bunlar Einstein'a da karşı çıkmışlar! Bir kere adam Yahudi, İkincisi, bu da "burjuva bilimi"! Hoş, Stalin'in tarıma ve biyolojiye özel bir "gıcığı" var, ama bir yandan da atom bombası istiyor, onun için bu "sorunun" fazla üzerine gidemiyorlar. Gerçi Beria bir iki çıkıntılık yapacak olmuş da, gene Sovyetler Birliği'nin önde gelen fizikçilerinden Kapitsa, Stalin'in bizzat kendisine, "Bunlar bu enayiliklerden vazgeçmezlerse, atom bombasını unutunuz!" demiş, akan sular durmuş. Yoksa bir sürü nükleer fizikçi de kendini Sibirya kamplarında bulacak.

Daha devrimin ilk yıllarında, Anatoliy Lunaçarskiy, eğitim işlerinden sorumlu halk komiseri, "Lokomotifi de icat eden Robert Fulton adında bir İngiliz burjuvası." demişti, "yani şimdi, burjuvazi buldu diye lokomotif kullanmayacak mıyız?"

Adama yapmadıklarını bırakmamışlardı.

Bir de ünlü "proletkult" hareketi vardır, bilirsiniz, bunlar "proletarya kültürünü" savunuyorlar, burjuva kültür ölmüştür, dolayısıyla hepsi tu kaka. Bir sergide Lenin'i sıkıştırmışlar, Lenin'dir, "Ben Puşkin severim" deyince üzerine yürümüşler, vay efendim bu ne burjuvalıktır! Adamcağız kızarmış, bozarmış, "Ne yapalım çocuklar, biz eski kuşaktanız, yaşımız ilerledi, kusura bakmayın." gibilerden kem küm etmiş.

O zamanlar Lenin'in üzerine, şakacıktan da olsa, yürüyebiliyorlardı. Gel de Posbıyık'a gözünün üzerinde kaşın var de.

Lisenko, 1976 yılında ölmüş. Moskova'da, Lenin Bulvarı otuz üç numaradaki evinde, çoktan unutulmuş, gözden düşmüş, yaşlı bir sahtekâr olarak ölmüş. Masasının üzerinde, şu 31 Temmuz 1948 günü şu ünlü kongreye sunduğu raporun bir kopyası bulunmuş, Stalin tarafından okunmuş, incelenmiş ve kendisine geri verilmiş bir kopyası.

Sayfalardan birinde, Stalin'in el yazısıyla, bir not varmış. Yıllarca gözünün önünde durmuş da Lisenko üzerinde durmamış.

Bu da Sovyet basınında, ardından Fransız basınında yayınlandı. Şöyle yazmış Stalin:

"Peki, iki kere iki dört eder, bu da mı burjuva buluşu?"

Şimdi, bayram değil seyran değil, nereden çıktı Lisenko?

Oysa, hem bayram hem seyran.

Anatoliy Rıbakov'un "Arbat Çocukları'nı okuyordum da aklıma düştü.

"Arbat Çocukları", önce Sovyetler'i birbirine kattı, sonra Batı'da satış rekorları kırdı, şimdi de Türkiye'de liste başı çok şükür. Komşumuzda iki buçuk milyon satmış, ödünç kitap veren kitaplıklarda sıraya girenlerin listesi milyonlara ulaşmış, romandan uyarlanan tiyatro oyunu yirmi iki sahnede birden sergileniyor, şu güne kadar tam yirmi beş dile çevrilmiş. Eh, bizde de üç-beş bin satar gibi görünüyor, yani zavallı ülkemizin ölçüleriyle iyi gidiyor sürümü.

Hemen söylemeli, öyle "aman aman" bir roman değil bu, Rıbakov'un kullandığı teknik, Sovyet yazarlarının on dokuzuncu yüzyıl Fransız gerçekçilerinden devralıp suyunu çıkardıkları teknik. Jdanov hırtı öyle buyurmuş ya, Aleksiy Maksimiç'in 1934 Moskova Yazarlar Kongresi'nde önerdiği ilkelerin cıcığını çıkarmış, yenilik yasak, teknik araştırmalar yasak, gerçekliğe değişik açılardan değişik gözlerle bakmak yasak, bireysellik tu kaka, cinsellik zinhar! İş gidip gidip, Antonov gibi salakların, Olga'nın Vladimir'in aşkı yerine partinin aşkını tercihini yazması gibi dangalaklıklara varıyor. (Nazım yıllarca aşk şiiri yazamamış, "divan" şiiridir diye içinde "gül", "bülbül" geçen dizeler patlatamamıştır.)

Rıbakov 1911 doğumlu, devrimde altı yaşında, su içinde "Sovyet" çocuğudur, elbette kalkıp da yirminci yüzyılı yirminci yüzyıl yapan Batılı "burjuva" sanatçıları gibi, Joyce gibi, Kafka gibi, Proust gibi yazacak değil. Bunu Rıbakov'dan beklemek safdillik olur, oysa bu şekliyle bile adamcağızın yirmi iki yıl önce kaleme aldığı roman ancak Gorbaçov sayesinde, "glasnost" ve "perestroyka" döneminde basılabiliyor. Rıbakov mühendismiş, hamallık, kamyon sürücülüğü yapıp okul bitirmiş, Kızılordu saflarında Wehrmacht'a karşı dövüşmüş, madalyaları, nişanları var. Yazmaya çizmeye meraklıymış, bir sürü öyküsü, romanı, senaryosu var, 1950'de Stalin Ödülü bile almış.

Günün birinde dayanamıyor, patlıyor.

1934 yılını anlatıyor Rıbakov. Romanın kahramanı Saşa Pankratov, aslında kendisidir. Kendi gençliğini anlatıyor. Şu magazin basınının yaza yaza, resmini çeke çeke bitiremediği Arbat Sokağı'nda, Moskova'nın devrimden önce aristokrat, devrimden sonra "entel" muhitinde yaşayanların öyküsü. Bir avuç "komsomol", partinin gençlik kolu üyesi, Kremlin'in burnunun dibinde oturan, şu Kalinin Bulvarı'nı

açmak için eski evleri daha "istimlake" kurban gitmemiş, Gorbaçov tarafından trafiğe kapatılıp yaya yolu yapılmamış Arbat Mahallesi'nde yaşayan. (Moskova'da Bedreddin Dalanov adında bir belediye başkanı mı var nedir?)

Saşa, Bayındırlık Enstitüsü'nde öğrencidir. İnanmış bir komünist üstelik. Amcası siderürjiden sorumlu, yüksek memurlardan biri, Stalin'le yüz yüze görüşüp raporlarını doğrudan ona sunmaya yetkili, önemli adam. Saşa günün birinde tutuklanıyor.

Suçu, partinin politbürosuna karşı komplo çevirmek.

Görevliler, muhasebe hakkında görüşlerini soruyorlar. Evet, muhasebe. Şaşa, "muhasebe politika dışı bir kavram, bir yöntemdir" diyor, "somut bilgilere dayanır".

Hayır efendim, "Marksist muhasebe" diye bir şey varmış!

Saşa Pankratov, "Marksist muhasebe" bilmemenin cezasını, Sibirya'da üç yıl yatarak çekecektir!

Bir yandan Rıbakov'u okuyalım.

Bir yandan da bugünlerde Sovyet basınına göz atalım.

"Komsomolskaya Pravda", Hitler-Stalin Paktı'nı tartışıyor. Dikkat isterim, öyle "samizdat" mamizdat yayını değil bu, koskoca Komsomolskaya Pravda, partinin gençlik örgütünün resmi yayın organı.

"Stalin'in Hitler'le anlaşması, er geç gelecek Alman saldırısına karşı zaman kazanmaya yönelikti. Anlaşmadan kısa süre sonra Stalin' in Polonya'yı Hitler ile paylaşmasının, Estonya, Letonya, Litvanya'yı yutmasının söz konusu anlaşmayla ilgisi yoktur. Bu topraklar 'kendi özgür seçimleriyle' Sovyetler Birliği'ne katıldılar."

Bu, resmi Sovyet görüşü. Peki, resmi yayın organı Komsomolskaya Pravda ne diyor?

"Anlaşma bir oyalama değil, bal gibi uzlaşmaydı! Moskova'ya sığınan Alman komünistleri, bu anlaşma uyarınca, Gestapo'ya iade edilmedi mi? Hitler'in iktidara gelebilmesinin sorumlusu da, bir bakıma, Alman komünistlerine Nazi tehlikesini gözardı edip 'sosyal faşist' adını taktığı Alman sosyal demokratlarıyla savaşma emrini veren Stalin'in ta kendisi değil midir?"

Bu da bir başka görüş, aynı derecede resmi.

Gorbaçov'un işi zor. Çok zor.

"Literaturnaya Gazeta"ya okuyucu mektubu gönderen "işçi" Bayan Striyakova bakın ne demiş?

"Yoldaş Rıbakov. Şaheser olduğu ileri sürülen kitabınız 'muzır' gerçeğe aykırı, tarihimiz ve özellikle gençliğimiz üzerinde yıkıcı etkiler yaratacak bir romandır. Bu konuda görüşlerimi KGB'ye de göndereceğim bir mektupta ayrıca dile getireceğim!"

Gorbaçov'un işi gerçekten çok zor.

İSPANYA KÜLTÜR BAKANI YAKIN DOSTUMDUR!

Kendisiyle hiç karşılaşmadık. Varlığımdan haberi bile yok. Ama en yakın arkadaşlarımdan, en yakın dostlarımdan biridir, belki de birincisi.

Adı Jorge Semprun.

Felipe Gonzalez hükümetinde Kültür Bakanı oldu. Olalı da üç haftayı geçiyor. Bakıyorum da basınımızda tık yok! Yahu insan bari tek sütuna küçücük haberini geçer, mafiş. Bazı "refiklerimizin" kültür-sanat sayfalarını yöneten bazı sivri kültürlü arkadaşlarımız acaba hayatlarında Semprun adını mı duymamışlar, yabancı basını, ajans telekslerini mi izlemiyorlar, tatilde olduklarından mı atlamışlar, nedir, oysa romanlarından biri de çevrildi dilimize, önce "Ölüme Yolculuk", ikinci baskısı "Büyük Yolculuk" adıyla. Nedim Gürsel çevirisidir, Can Yayınları arasında şu anda sağda solda mevcut!

Her neyse, Semprun yaman ki yaman adam.

Şu ünlü "Z" filminin senaryosunu yazan adam diyeyim de daha iyi anlayınız.

Anlaşılan Gonzalez kabinede esaslı bir değişikliğe gitmiş, on altı bakandan sekizini yürütüyor. Barrionuevo'yu içişlerinden ulaştırmaya, Solana'yı kültürden eğitime kaydırıp Corcuera'ya içişlerini, Arazandi'ye sanayii, Mugica'ya adaleti, Bayan Fernandez'e sosyal güvenliği "ısmarlamış". Bayan Conde hükümet sözcüsü.

(Bize ne canım bütün bunlardan? Biz İspanyol Hükümeti'ne kim gelmiş kim gitmiş neden ilgilenelim? Biz kafamızı devekuşu gibi kuma gömelim, sonra da vay canına bu İspanyol milleti Türkiye'yi tanımıyor, haritada yerimizi bilmiyor, bizi fesli ve de çarşaflı sanıyor diye üzülelim!)

İyi de, Semprun, savaş sırasında Buchenwald toplama kampında çektiği acıları saymazsak 1936'dan beri Fransa'da yaşamıyor muydu? Artık kitaplarını, senaryolarını doğrudan doğruya Fransızca yazar olmamış mıydı? Şimdi durup dururken İspanya'ya kültür bakanı. Üstelik Partido Socialista Obrero Espanol ile doğrudan hiçbir ilişkisi yok. Allah Allah.

Hangi dergiydi o, "Le Nouvel Observateur" olmalı muhakkak, Yılmaz ile yaptığı bir söyleşi bugün gibi aklımda. Yılmaz Güney olanca çirkin yiğitliği, olanca yakışıklı hüznüyle ona bakıyor, Semprun, o saçlarına çoktan kırlar yürümüş en kral arkadaşım da Yılmaz'a acımayla, anlayışla, sevgiyle, kızgınlıkla, küçümsemeyle, beğeniyle karmakarışık gözlerle.

Yılmaz atıp tutuyordu. O adı anılamayan halkın zikredilemeyen acılarından, haklarından dem vuruyordu. Yılmaz'a sorarsanız, devrim de pek yakındı, her bir şey de. Semprun, iki soru yanıt arasında diyor ki: "Gözlerine baktım, titreyen dudaklarına, onu dinlerken dalıp gidiyordum, kendi gençliğime, kendi yanılgılarıma, kendi saplantılarıma. Bir zamanlar, ah, ben de bu kafadaydım! Karşımdaki adam yenilgiye, yalnızlığa, anlaşılmamaya, itilip kakılmaya mahkûmdu."

Tastamam böyle demiyor elbette, ben kendi üslubuma göre azıcık tornistan ettim. Ama, dediğinin "ruhu" bu.

Vay canına, kadim dostum şimdi İspanya Kültür Bakanı ha? Nice acılardan, nice hayal kırıklarından, nice büyük başarılardan, nice büyük başarısızlıklardan sonra. Kutlar, esenlikler, başarılar dilerim, bir de mutluluklar diye telgraf çeksem şaşar da kalır, bu Türk de kim ola?

Jorge Semprun ("Horhe" okuyunuz), yaş altmış beş, eski komünist militan, büyük aydın, büyük yazar, büyük kültür adamı, en kral arkadaşım.

Kod adı: Federico Sanchez. Bunların hepsinin bir kod adı var ya, Nabi Yağcı'nın Haydar Kutlu olması gibi, arkadaşım yıllarca Federico Sanchez adıyla Franco İspanya'sına girip çıkmış, gizli İspanyol Komünist Partisi'nin önde gelen yöneticilerinden, Santiago Carillo ile La Pasionaria namıyla maruf Dolores İbarruri'nin bir zamanlar yakını.

Adam İspanya'da Kültür Bakanı. Fransa'da Jack Lang, Yunanistan'da Melina Mercouri. Bizdeki de Tınaz Titiz. Eskiden de Mükerrem Taşçıoğlu. Bir zamanlar da biri vardı, Selçuk Müzesi'ne götürdüler, baktı baktı da "Bunlar ne böyle hep gâvur eserleri, ben istemem bunları, bunları Yunanistan'a gönderin, bana Türk-İslam eseri gösterin" deyiverdi. Ya, bu da kültür bakanı işte. Bakıyor da, baksın bakalım, ne olacak, çamurda yatmaya pek bayılan bazı yaratıklar da gelip geçen yük katarlarına bakmıyorlar mı?

Bir başka Prag baharında, 1964'te Prag'da toplanan PCE kongresinde partiden kopuyor. Carillo ile birbirlerine giriyorlar. Bohemya

krallarının eski şatosunda toplanan gizli İspanyol Komünist Partisi kongresi, Dolores İbarruri'nin önayak olmasıyla onu ve başka bir aydını, Fernando Claudin'i partiden atacaktır. Semprun ile Claudin ne sunmuşlar kongreye peki? Diyorlar ki adamlar, Franco rejimi sandığınızdan daha köklü yerleşti, kalıcı oldu, üstelik bir yandan Amerikan köpekliği, bir yandan turizm gelirlerini katlamasıyla "belini çoktan doğrulttu", İspanya ekonomisi çok gelişti,bunu herhalde gözardı edemezsiniz yoldaşlar, öyle değil mi, bu durumda sizin şu yıllarca sakız gibi çiğneyip durduğunuz "devrim yakındır", "İspanyol halkının kitle çizgisi" falan filan teraneleri geçerli değil, şunları bir gözden geçirmeye, değiştirmeye, yeni bir politika saptamaya ne dersiniz?

Haydi bakalım parti dışına. Çatlak ses istenmiyor! Carrillo'nun, hele o Pasionaria'nın, doksanlık büyükannenin, iç savaştan sonra Sovyetler Birliği'ne kaçıp Moskova'da emrine daça ayırılan, maaş bağlanan kadının en küçük bir eleştiriye hoşgörüyle bakacağını sanmak safdillik değil de nedir? Pasionaria, hani şu madenci karısı, komünist milletvekili, Madrid radyosunda çıkıp zehir zemberek söylevler çeken, Nazım'ın, "anama küfür etse o sesi dinlemek saadettir" dediği kadın.

Yaşadığı dünya, sahte pasaportların, pırpır eden yüreklerin, sınır kapılarında adamın suratına dik dik bakan Guardia Civil memurların bol İspanyol bıyıklı sert çizgilerinin, ikide bir değiştirilen tramvayların, bir geceden fazla kalınmayan dost ahbap ve örgüt evlerinin, önünde durulup arkadan izleyen var mı diye çaktırmadan geriye bakılan vitrinlerin dünyasıydı. Hücre toplantılarının, emirlerin, Moskova' da olup bitenleri kollayıp hizaya gelmelerin, çoktan suyu çıkmış sloganların peşi sıra hem kendini hem başkalarını kandırmacaların dünyası. Bunu, "Savaş Bitti" filminin senaryosunda anlatacaktı. Bir kış akşamı, eski Kervan Sineması'nın o damı akan, kapısında mısır patlatılan loş dünyasında soluk soluğa seyrettiğimiz "La Guerre est Finie" filminde Yves Montand, baba Montand, kimbilir kaçıncı kez Genevieve Bujold'yu eğilip öpüyor, kimbilir kaçıncı hayal kırıklığını, kaçıncı yorgunluğunu, kaçıncı bezginliğini yaşıyordu. Montand kendisiydi, hem yakın arkadaşı, hem bu tür filmlerde onu oynayan adam. Sonraları Montand hakkında yazdığı "Hayat Devam Ediyor" kitabı da satış rekorları kıracaktı. "Savaş Bitti" filminde yaşlı ve yorgun bir PCE militanıydı Montand, Semprun partiden yeni atılmıştı, "özeleştirisini" yapıyor, Carillo'nun da, İbarruri'nin de, komünistlerin de ne mal olduklarını bir bir açık ediyordu!

Cumhuriyetçilerin bir diplomatıydı babası, o daha doğuşunda boğulmak istenen İspanyol Cumhuriyetine Paris'te, Den Haag'da elçilik etmişti. Bayrakları sarı, kırmızı, eflatundu, bugün artık

çoktan unutulmuş olan o cumhuriyet renkleri, yerini iç savaştan sonra sarı, kırmızı Kral Carlos renklerine bırakmış o renkler. Franco alçağı, ülkesine ve halkına karşı ayaklanmaktan utanmamış o rezil ordunun önderi, adım adım ilerliyor, köyleri, kasabaları, kentleri birer birer yutuyor, Madrid kapılarında takılıp kalıyordu ama savaşın sonu belliydi, kazanacaklardı işte. Cumhuriyet üç yıl kadar zor dayanacaktı, Fransa ve İngiltere'nin akıl almaz aymazlığı, Hitler ile Mussolini'nin para ve asker ve tank ve uçak yağdırmaları yüzünden, dünyanın dört yanından kopup İspanya'da ölmeye gelen yazarı çizeri aydınına, Sovyetler'in her türlü desteğine rağmen. Stalin Efendi cumhuriyetin altın stoklarını yardımlarına karşılık rehin almış, eh cumhuriyet çökünce de bir güzel üstüne yatmıştı! Semprun bunu söyleyince kötü kişi olmaz mıydı?

Paris'e yerleşmişti Semprun. Anıları İspanya bahçeleri, portakal ağaçları, flamenco sesleri ve esmer kızlarla dopdolu, bir ara Hollanda'da babasının elçiliği sırasında gezip gördüğü Rijkmuseum tabloları, Vermeer'in "Delft'ten Görünüş" eserinin gizemli ışık oyunlarıyla dopdolu, güzel sanatlara devam ediyordu. Sıkı komünistti, Alman işgalinde direniş hareketinin önde gelen savaşçılarından biriydi.Tutuklandı, Buchenwald kampına tıkıldı. Yirmi yaşındaydı.

"Ne Güzel Bir Pazar Günü!" romanında kampı, kampta hayatta kalmaya çalışanları, komünistlerin nasıl birbirlerini gözetip öteki tutuklulara aldırmadıklarını yazınca gene bir gürültü kopuyor. Yazılır mı canım böyle şeyler, evet, doğru bütün bunlar ama, her doğru da yazılmalı mı yani? Hangi alçakların kimbilir ne zaman geliştirdikleri bu çarpık ahlak anlayışı Semprun'un yakasını hiç bırakmayacaktı bir daha. (Benimkini de Sayın Kültür Bakanı, işte bu nedenle sizi şu sıralar birkaç kat daha seviyorum.)

O dünyayı da yaşamıştı. Uzun bacalardan yayılan ağır, kusturucu et kokularını duymuş, ranzalardan dehşetle fırlayan iri gözleri, çubuklu pijama gibi çirkin üniformalar içinde kemikleri sayılan insan müsveddelerini, sabun edilen Yahudi çocuklarını, avlularda uluyan kurt köpeklerini (hani şu bizim göçükten ceset çıkarsın diye getirttiğimiz kurt köpeklerinin dedelerini), ulur gibi emirler yağdıran Alaman tosunlarını, avlularda üst üste yığılan insan saçlarını, altın dişleri, gözlük çerçevelerini görmüştü. Kurtulması mucizeydi, ama kurtulabilmişti.

"Quel Beau Dimanche!" romanında bunları anlatacaktı. "Le Grand Voyage"da kampa gidişini, o hayvan vagonlarında tıklım tıkış yolculuğunu. ("Büyük Yolculuk", Nedim'in çevirisidir, okumadıysanız aman kaçırmayın). "Autobiographie de Federico

Sanchez" adlı, o gerek İspanya'da gerek Fransa'da bir araba ödül toplayan kitabında da, parti rezilliklerini.

"Bundan böyle hiç kimse konuşmamı engelleyemeyecek!" demişti. Onu bir kere daha sevmiştim. Açık açık, dobra dobra konuşuyordu artık. İpliği pazara çıkarılması gerekenlerin ipliğini pazara çıkarıyordu, hiç kimseden korkmadan, sıkılmadan, "L'Evanouissement" adlı romanında ("Bayılma") Buchenwald'den dönüşünü, geride bıraktığı dünyanın başına neler gelmiş olduğunu, Paris'i nasıl bulduğunu anlatacaktı. "La Montagne Blanche"ta, "Akdağ"da, yıllar sonra Normandiya'da buluşan üç eski arkadaşın, bir yazarın, bir ressamın, bir yönetmenin, aynı kadını seven üç kırık adamın hem iç, hem de dış hesaplaşmalarını. Costa-Gavras ile giriştiği işbirliği, o dehşetengiz "Z" filmiyle dünyayı birbirine katacaktı. Filmi 1972'de, Paris'te küçük bir mahalle sinemasında seyretmiştim, küçük salonda beş-altı kişi vardı, dört-beş Yunanlı, bir de ben. Işıklar yandığında hepimiz ağlıyorduk, birbirimizi tanımış, birbirimizi anlamıştık. Semprun'u daha da çok sevdim.

Bir ara Alain Resnais ile çalışmaya dönecekti, "Savaş Bitti"den sonra "Stavisky"yi yazacaktı, sonra "Güney Yolları"nı, sonra Arthur London'un gene o Stalincilerin, Stalinciliğin rezilini çıkaran ünlü "İtiraf" adlı kitabından hazırlanan senaryoyu. Bu da Costa-Gavras imzasını taşıyordu perdede, Montand, baba Montand gene oynuyordu, Simone Signoret de acılı eşini elbette.

"Ramon Mercader'in İkinci Ölümü" adlı romanında, o müthiş eserde, o unutulmaz şaheserde, casus romanını, gerilimi, tarihi, politikayı, ekonomiyi, sosyolojiyi harman ediyor, bir KGB ajanının sürükleyici serüveni kılıfı altında sosyalizmi, İspanya'yı, çağımızı, edebiyat sorunlarını "irdeliyordu".

"Flashback" tekniğini pek sever, hem senaryolarında, hem romanlarında bol bol kullanırdı. Hani şu Sinematek'in ilk yıllarında, diyelim Zoltan Fabri'nin filmlerinde tanıştığımız, sinemayı yeni yeni öğrenmekte olduğumuz o 1965'lerde, 1966'larda pek şaştığımız, "aaa, ölmüş adam canlandı" dediğimiz hikâye. Bunun yanısıra, bir de "flash-forward" tekniği icat etmişti, Yves Montand gizlice İspanya Fransa sınırından geçerken ertesi gün Paris'te katılacağı toplantıyı kafasında kurup yaşıyor, sonra geri dönüp yeniden Paris'e varıyor ve bu kez karşısına bambaşka şeyler çıkıyordu!

68 kuşağına ayrı bir "muhabbeti" (!) vardı. "Algarabie" diye bir roman yazmıştı, bir "politique-fiction" eseriydi bu, "öyle olmasaydı da böyle olsaydı" varsayımı üzerine kuruluydu. De Gaulle'ün 1968'de helikopter kazasında öldüğünü, Paris'i birbirine katan

kuşakdaşlarımızın Seine nehrinin sol yakasını "kurtarılmış bölge" ilan edip bağımsız bir şehir devleti kurduklarını farzediyordu. Roman, on beş yıl kadar sonra bu devletin, "Paris Duvarı'nın öte yanının, 68 kuşağının, 47'li dostlarımızın nereden yola çıkıp nerelere geldiklerinin amansız bir serzeniş, müthiş bir "mor mizah" yöntemiyle acımasız öyküsüydü.

Bu yıl, son romanını yayınladı. "Neçayev Geri Döndü". Çok şükür bu Türkiye denen zavallı ülkeye doğru dürüst hiçbir yabancı kitap gelmediğinden, Atina'da tam üç bin drahmi, otuz bin papel bastırıp aldım. Sonra da o akşam iki yüz drahmiye sandviçe talim etmek zorunda kaldım. Bu ne güzel mutluluktu, insanın sevdiği bir yazarın yeni kitabını okuyabilmek uğruna aç kalmayı göze alması, bu ne güzel sevgiydi, Sayın Kültür Bakanı, sizin için günlerce su da içmeyebilirdim inanın.

O 68'lerde attıkları zaman mangalda kül bırakmayıp şimdilerde holding yönetimlerinde, şirket sahipliklerinde bulunanların ağzına bir güzel ediyordu. Ellerinize sağlık Sayın Kültür Bakanı! Kaleminize sağlık! Aynı dönek it kopuğun aynı reziliklerini sanki biz burada yakından izlemiyor muyduk? Yirmi yıl önce bizi "küçük burjuva, romantik, revizyonist" falan feşmekân olmakla olmakla suçlayan soytarılar şimdilerde yönetim kurulu başkanı, genel sekreter, bok püsür olup yuppi yazılmamışlar mıydı? Yemedikleri yasa dışı halt kalmayan sakallı göbekli aydın bozuntuları videoculuk, yayıncılık, batakçılık, babadan kalma tarla satıcılığı, rakı tüketiciliği, entel barlarında ayakçı zamparalığı çalışmalarına hız vermemişler miydi yirmi yıl sonra?

Sekizinci sınıf Bulgar yazarlarının, Arnavut kâtiplerinin, Rus memurlarının, Kırgız eyyamcılarının, Özbek şakşakçılarının, Çuvaş maskaralarının roman olduğu ileri sürülen paçavralarını çevirmek için kuyruğa giren çevirmenlerimiz neden şu Semprun'e hiç el atmazlar acaba? Adamın yazıp çizdiği zülf-ü yâre dokunuyor, ondan mı? Peki, Marksist olmadığını üstelik 1978 yılında açık açık beyan edebilecek kadar medeni cesaret sahibi, üstelik Frenk lisanına bihakkın vakıf, parlak kâğıda yetmiş iki milletin kıyıda köşede kalmış sanatçısının tanıtımını üstlenen kardeşlerimiz? Fransız edebiyatından çeviri tekelini elde bulunduranlar? Semprun'u bize ilk tanıtan Attila İlhan ağabeyimiz, o Malraux'yu, Aragon'u Türk milletine öğretebilmek için onca didinmiş kişi? Yahu şu Semprun'ü neden çevirmezsiniz?

Jorge Semprun İspanya Kültür Bakanı oldu. Kendim olsaydım bu kadar sevinmezdim.

NEPOTİZMA

Bin dokuz yüz yetmiş altı olmalı. Yahya Demirel adının, mobilya-sunta yolsuzluğunun, dedikoduların, gırgırların ayyuka çıktığı günler. Mizah dergilerinde, yeğen efendi üzerine, "devrin başbakanı" sayın amcaları hakkında "türlü-çeşitli" makaralar sarılıyor. Sonunda Ferit Öngören, Gırgır'da bombasını patlattı:

"Soru: Sunta nedir? Yanıt: Kerestenin yeğenidir!"

Roma İmparatoru Caligula, atını senatör seçtirmişti de deli diye tarihe geçmişti, adamcağız nereden bilsin kendisinden sonra gelen kimi devirlerde kimi ülkelerin meclislerine ne develerin gireceğini? Beygir akrabadan sayılır mı bilmem ama geçenlerde o insanın eline mürekkebi hemencecik bulaşan İngiliz gazetelerinin eski, sararmış sayılarını şöyle bir karıştırırken Mark Thatcher'la ilgili bir yazı okuyunca aklımıza gelen ilk kelime "nepotizm" oldu. Bu İngiliz milleti pek öyle nepotizma mepotizma dinlemez ama, Margaret Thatcher kendisine yönetilen eleştirilere öyle bir yanıt vermişti ki. Gel de çağrışımdan çağrışıma uçma!

"Mark kimdir? Mark nihayet bir çocuktur. Çocuğu rahat bırakın!" demişti hanımefendi. Yaa.

Çocuk dediği kazık kadar herif (eh, bizim Yahya da kırkına merdiven dayadı, bu memlekette insana ne yafta yapıştırırlarsa öyle gidiyor işte), 1981 yılında Umman'da bir İngiliz şirketine sağladığı ihale karşılığında tam elli bin sterlin komisyon almıştı da. İşe bakın, muhterem valideleri hanımefendi de tam o sıra Umman Sultanlığı'na resmi bir ziyarette bulunuyorlardı.

Muhalefetteki İşçi Partisi'ne üye iki yüz kadar Avam Kamarası milletvekili, olayı soruşturması amacıyla bir parlamento komisyonu kurulması için önerge vermişlerdi.

Adı Avam Kamarası ama, içindekiler adamdır, bakmayın siz.

Biz burada dırlanınca hemen mapus damına tıkıyorlar, olayı orada gündeme "The Observer" refikimiz getirmiş, yazanının çizeninin başına da hiçbir iş gelmemişti. Yıl 1984. Liberal eğilimli bir gazete bu, öyle solcu molcu hiç değil. İddiasına göre, Umman'da inşa edilecek bir üniversite kampusunun ihalesini İngiliz "Cementation International" firması kazanıyor. İhale, üç yüz milyon sterlin tutarında. Bir

hesaplayın bugünkü kurdan kaç "kıraliçe" eder. Az para değil. İhaleden birkaç gün önce, Başbakan Thatcher, Umman'ı ziyaret edip ihalenin bu firmaya verilmesi hususunda "telkinde" bulunuyor. Hadi işin buraya kadarı doğal, Bayan Thatcher, o sıralar krizde bulunan inşaat sektörüne, artık bilmem hangi koşulları zorlayıp dış pazarda iş hacmi yaratmaya çalışıyor. Aferin kadına. Ancak, mahdum beyin de işin içinde olduğu ve de ihaleden elli bin sterlin gibi bir "diş kirası" kaldırdığı öğrenilince meselenin rengi değişiyor. Gariptir, Markcık da annesiyle aynı günlerde Umman'da bulunuyormuş.

Avam Kamarası'nda İşçi Partisi grup sözcüsü Peter Shore ortalığı birbirine katıyor. İşçi Partisi milletvekillerinden William Hamilton, Başbakan'ı düpedüz "devleti kendi özel aile kumarhanesine alet etmekle" suçlayacak kadar ileri gidiyor. Bayan Thatcher'ın yanıtı, İngiltere'nin (pardon, Büyük Britanya'nın, Birleşik Krallık'ın) çıkarlarını gözetmekten öte bir şey yapmadığı. Mark mı? Haa, bizim Mark. Canım o daha çocuk. İlişmeyin çocuğa.

Oysa Mark gerçekten kazık kadar herif. Bir pazarlama danışmanlığı şirketinin kurucusu ve de ortağı. Uluslararası jet sosyetenin "hızlı" gençlerinden biri ve çılgın bir rallici olarak tanınıyor. 1983 yılında Dakar yollarında kaybolmuştu da, anneciğinin yüreğine yazmıştı.

Mark'ın boş zamanlarında davul çalmak gibi bir tutkusu yok.

Hayret.

"The Observer"ın ardından "The Sunday Times" gazetesi de pişmiş aşa soğuk su katmıyor mu? Meğer, Başbakan'ın sayın eşi Denis Thatcher, oğlunun söz konusu ihaleden aldığı komisyonu yatırdığı banka hesabının ortak ve yetkili imza sahibiymiş! Parayı baba-oğul kırışıyorlar, biri ötekine n'aber ulan hayta diyor, o da öbürüne eyvallah moruk deyip yirmi beş bin yirmi beş bin paylaşıyorlar. Hayırlı evlat dediğin böyle olmaz mı?

(Bu Denis Thatcher şimdilerde ortalıktan çekildi de çekilmesine, vaktiyle olur olmaz demeçler verip İngiltere'nin bütün sendikalarına "bolchies", yani bolşevikler, BBC yöneticilerine de "pinkoes", pembe solcular, demesiyle ünlü.)

Majestelerinin "tebaı" Bayan Thatcher'a katlanıyor, hatta tutuyor da, babayla oğulu pek kimse sevmiyor. Mark daha 1980'de bir Japon firmasıyla ortak tekstil işine giriştiğinde, "krizde olan İngiliz tekstil sektörüne bu ne ağır bir hakarettir" diye memleket ayağa kalkmıştı.

İkinci skandal, Mark ünlü "belden aşağı" dergi Men Only'nin

sahibinden kredi alınca patlak verdi. Başka bir dergiye "İngilizler tembel millettir" deyiverince büsbütün tepki gördü.

Şu ünlü Dakar rallisi sırasında kaybolunca, valideleri, gazetecilerin karşısında gözyaşlarını tutamamışlardı. Kuzey İrlanda'da açlık grevi yapan, ölüm orucuna yatan ve sonunda ölen on kadar IRA militanının (bu arada o unutulmaz Bobby Sands'in) kara haberi üzerine kılını bile kıpırdatmayan kadıncağız, böylece kamuoyuna ne kadar yufka yürekli, ne denli sevecen bir ana olduğunu da kanıtlamış bulunuyordu. Sanki Bobby Sands'i leylek getirmişti dünyaya.

Eh, alışmış kudurmuştan beterdir, Mark tuttu ertesi yıl da Meksika rallisinde kayboldu ama, bu kez dünya kamuoyu kendini "kerizletmedi" göz göre göre. Papaz pilavı bir kere yerdi.

Şu beygirini senatoya üye seçtiren Caligula da ömür adammış, üç kızkardeşi varmış, üçüyle de yatıp kalkarmış, bütün Roma halkına tanrı olduğunu ilan edip kendisine tapınmalarını sağlamış. Suçluları sıraya dizip, şurada duran kabak kafalıdan öbür köşedeki uzun boyluya kadar öldürün diye emirler verirmiş.

Sonunda bakmışlar ki işin tadını fazla kaçırıyor, bir gün arenada gladyatör güreşi seyrederken bıçaklayıvermişler gitmiş.

Pazar geceleri erkenden yatmayanlar, Ersin İmer'in şirin hava raporlarıyla lig maçlarının sonuçları ve puan durumları arasmda Napoleon'un akraba ve taallukatına nasıl mevki mansıp dağıttığını pek iyi hatırlarlar. Sonradan görme bir ailedir bu Buonaparte ailesi, Fransa'nın taşrasından, Korsika'dan gelirler, adlarından da ilk fırsatta u'yu atıp anavatana uyum sağlamışlar, Bonaparte olmuşlardır.

Şartlar, bu kısa boylu, yerden bitme yer cücesi topçu komutanını hiç beklemediği yerlere getirir! Devrim çalkantısı içindeki Fransa'da hızla yükselip sivrilir, asıl iktidarını bir darbeye borçludur, devrim takvimi hesabıyla 18 Brumaire Yıl 7'de (9 Kasım 1799) kendi yaptığı bir darbeye. Meclisi dağıtıp Fransa'nın tepesine çörekleniverir.

Başlangıçta bir özgürlük kahramanıdır, bütün dünya onu alkışlar, Fransa halkı umudunu ona bağlamıştır, başka ülkelerde özgürlükten, ilerlemeden yana olanlar da. Kısa sürede bütün beklentileri fos çıkarır. Birkaç yıl içinde imparatorluğunu ilan eder, polisi acımasızdır, basın susturulmuştur. Karısı Josephine de imparatoriçe olur tabii, yemediği halt kalmaz, göğüsleri pek güzeldir, açık göğüs modasını tutar ortaya atar, başta kendisi olmak üzere sarayın bütün kadınları kıçı başı meydanda gezmeye başlar. Halk arasında Josephine'in giyimi kuşamı,

gezileri, Tuileries Sarayı âlemleri dedikodu konusu olur.

Referanduma gider. Saltanatın babadan oğula geçmesi ilkesini halkoyuna sunar, üç milyon beş yüz yetmiş iki bin üç yüz yirmi dokuz oy toplar, bunun 1804 yılındaki Fransız seçmeninin yüzde kaçı ettiğini tarih kaydetmemiş.

Josephine'in rezaletleri ayyuka çıktığında sarayda Napoleon'u sıkça gören yakın çevresi, "kısacık, beceriksiz, sıkıntılı, soğuktu; suratı, kaşı gözü oynuyordu" şeklinde anlatıyor.

Kayınbiraderi Eugene'i İtalya'ya kral naibi yapar. Kardeşi Joseph Napoli'ye, İki Sicilya Kralı olarak postalanır. Öbür kardeşi Louis, Hollanda'ya kral edilir. Kendi oğlunu da, daha beş günlüktür, Roma Kralı ilan eder!

Ekonomiyi kardeşine bırakmaz, doğrudan kendisi yönetmektedir.

İktidarının ilk yıllarında başarıdan başarıya koşar dururken, birbiri ardına hata yapmaya başlar. Yanlış yaptıkça sinirlenir, söz dinlemez, laf anlamaz, terellelli, osuruğu cinli bir adam olur çıkar. Bir de kalkıp Rusya'ya saldırınca, kendi boyunu kat kat aşan güçler karşısında perişan olur. Ordusu iflas etmiştir, ekonomi çökmüştür, güç bela Paris'e varır, sonra gidip can düşmanı İngilizler'e teslim olur.

Edebiyle çekilmesini bilmemiş, kepaze olup öyle gitmiştir.

Elbe adasına sürgün edilir, orada da rahat durmaz, iktidar koltuğunun poposunu ısıtan sıcaklığını unutamamaktadır. Kaçar, güney kıyılarında Fransa'ya çıkıp Paris'e ilerler.

Yüz günlüğüne iktidarı yeniden eline alır. Waterloo kuzeyinde mevzi alan İngiliz ve Prusya ordularına karşı yürür. Yenilir. Bu kez daha "muhkem" bir adaya, Sainte Helene'e sürülür. Son yıllarını orada kayalıkları döven dalgaları dinlemekle, anılarını yazdırmakla geçirir.

İngilizlerin marifetiyle doktoru tarafından zehirlendiği söylenir.

Birkaç yıl önce, Napoleon'un pipisi açık arttırmaya çıkarıldı.

Kimbilir kimin, cesetten kesip sakladığı, mumyalanmış, kurumuş, kavruk bir et parçasıydı bu, kaynağı kuşkulu! Napoleon'un orası olduğu ileri sürüldü, sanırım kanıtlandı da.

Bilmem kaç milyon dolara bir meraklının elinde kaldı sonunda.

Allah’ın işine bak.

"ARABIN İNTİKAMI" ACI OLACAK!

İki haber, iki gün arayla, arka arkaya patladı.

Birinci haberi Reuter geçiyor: Akılları sıra hoşça bir dille, ne derler, "esprili" kaleme alınmış. İş yapıyorlar! Utanmazlığın boyutuna bakın siz, böyle bir haberi, böyle bir konuyu akılları sıra gırgıra vuruyorlar.

Haber şöyle:

"Güney Afrika'da Hayvanları Koruma Örgütü'nün bugünlerde keyfi yerinde. Örgüt, dört ay önce, sahipleri tarafından kötü muamele edilen kırk dört domuza el koydu! Resmi makamlar, geçen hafta, domuzların sahipleri hakkında hayvanlara eziyet etmek suçundan dava açılacağını duyurdular."

Yanında, akça pakça, pembe beyaz, besili bir Güney Afrika karısı, üç beş domuz yavrusunu kucağına almış. Pek de sevecen bakıyor!

İkinci haber.

Şakaya gelir tarafı yok. Gırgıra alınır tarafı da yok. Üzerine espri patlatılır tarafı hiç yok.

Yoruma da gerek yok.

Bu sefer, Anadolu Ajansı teleksi geçiyor. Haber, Kahire kaynaklı: "Irkçı beyaz azınlık yönetimindeki Güney Afrika Cumhuriyeti' nde gözaltına alınan siyah kadınlara, özel olarak eğitilmiş köpeklerin tecavüz ettiği bildiriliyor."

Anadolu Ajansı, haberi, merkezi Kahire'deki Mısır Haber Ajansı MENA'dan alıp geçmiş. MENA, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun Tanzanya'nın başkenti Dar-es-Selâm'da yaptığı bir açıklamayı aktarıyor, onlar da haberi Tanzanya Haber Ajansı'ndan alıp aktarmışlar: Güney Afrika yönetimi, gerek kendi topraklarında, gerekse işgal altında bulundurduğu Namibya'da, özel olarak eğitilmiş polis köpeklerini zenci kadınların üzerine salıp ırzlarına geçirttiriyormuş! Haber öyle dehşet verici ki, geri kalan paragraflar dipnot gibi karikatür gibi, fıkra gibi kalıyor, sorgu sırasında parmaklar gazla yakılıyor, elektrik veriliyormuş. Pöh, bu da haber mi?

Tanzanya'lı meslekdaşlarımız bizim taraflara bir uzansınlar da neyin haber blokuna, neyin çöp sepetine gideceğini sevabına öğretiverelim onlara!

Bir süre donakalmışım.

Oysa ne güzel "şavullamıştım", bu hafta Güney Afrika'yı yazacağım, gelecek hafta şu yılan hikâyesine dönen İslam meselesini, yazıya da "A World Apart" filminden gireceğim, ilk cümleleri kafamda hazır: Gırtlağıma bir yumruk geldi takıldı kaldı.

Gerçekten de böyle oldu.

Başını bağlamışım, sonu da iki rakı dublesi arasında aklıma geliveriyor (biz burada rakı içerken dünyanın öbür ucunda özel eğitilmiş kurt köpekleri derilerinin rengi kara olmaktan başka hiçbir suçu (!) olmayan gencecik kızların, anaların, bacıların, ninelerin ırzına geçiyorlar, ya, dünya bu işte). Eh, başı sonu çıktı mı ortası kolaydır! Oyalanıyorum, gidip ansiklopedilere bakıyorum, Kimberley madenleri kaçıncı enleme boylama düşer, efendim, Güney Afrika'nın krom ihracatı dünya pazarının yüzde kaçını oluşturuyor, o dal gibi Jodhi May denen kızın da pek güzel gözleri vardı, falan da filan, bunlarla uğraşıyorum.

İki haberin ikisi de tokat gibi patladı.

Nerede mi patladı? Önce benim yüzümde. Derimin renginin beyaz olduğuna utandım (pasaportta "buğday" yazar).

Ama o tokadı da sorumlularına geri göndermeye karar verdim.

Sağolsun, "refiklerimiz", gene tek sütuna, iki sütuna geçmişler, o da akıllı uslu refiklerimiz ha, çoğunda haberler hiç yok, kimbilir hangi müdürün masasının hemen yanıbaşında çöp sepetinin dibinde, hangi teleks tezgâhının o zırt diye koparılıp ikinci kopyası da genellikle hemen oracığa atılıveren ayak altında. Ahu'nun donu daha önemli, öyle ya, Turgut'un göbeği, Türkân'ın filmi, Süleyman'ın palavrası, Sibel'in apış arası. Bunlar, haber! Güney Afrika'da bir yandan zenci kadınların ırzına köpekler geçerken bir yandan üç beş beyaz orospu kalkmış domuzları koruma gibi "sosyal fâaliyetlere" girişiyor, bu haber değil.

Bir süre öylece dalmışım. Jodhi May'in güzel gözlerini düşünmek artık alçaklık olacak, karşımda Bessie'nin acılı yüzü, Bessie, hani o torba memeli, kaim baldırlı, başı çiçek çiçek desenli örtülü "Arap bacı". Hayır, Dursune Şirin'e benzemiyor, Tevfik Gelenbe'ye hiç mi hiç,

Uğurlugil ailesinin Osmanlı kalıntısı görmüş geçirmiş rahatlığı yok Bessie'de, ataları Sudan'dan İstanbul'a kaçırılıp esir pazarında ya saraya ya ensesi kalın bir paşaya satılmamışlar, Bessie Johannesburg' da doğmuş büyümüş, dört kuşak ötesi ya kuzeyden göç etme Bantu, ya ülkenin batı kıyısından Hotanto ya da Buşman ya da doğu kıyısından Hoza ya da Zulu. Bessie'nin canından çok sevdiği erkek kardeşi Solomon Masuba az önce beyazların polisi tarafından öldürüldü, iki siyah gelip Bessie'ye haber ettiler, Bessie döndü dolandı ne diyeceğini ne yapacağını bilemedi, ağlamamaya çalıştı, evin karşı kaldırımında geniş kıçlı arabalarının içinde sotaya yatmış polisler gülüyorlardı çünkü, onlara acısını göstermek istemedi, Jodhi de kız çocukluğundan genç kızlığa yeni geçen kocaman kocaman gözleriyle ona baktı kaldı öyle bir süre.

Site Sineması'nın kapısından çıkıp alelacele bir cıgara yakıp bir arabaya atlayıp eve mi gitmeli, bir yerlere uzanıp iki kadeh mi atmalı, yemek mi yemeli diye düşünürken biz, o sıra belki bir kurt köpeği daha, sırtı kara, yelesi kahverengi, karnı sütlü kahve sivri kulak zavallı bir yaratık daha bir zenci kadının ırzına geçiyordu, belki kara gözleri iri iri açılmış, çığlığı inci dişlerinin arasında donup kalmış gencecik bir kara kızın. Belki beş çocuk anası bir kadının, Bessie gibi torba memeli, son derece neşeli, son derece iyi yürekli, ama bütün bunları çok uzak bir geçmişte yaşamış olduğu başka bir hayat gibi hatırlayan, toplama kampının tozu toprağı güneşi susuzluğu içinde üzerine üzerine gelen kurt köpeğinden korunmaya çalışan, ne korunması, iki elini iki ayağını pembe beyaz, besili birer domuza benzeyen dört beyaz tutmuş kadıncağızın. Belki ağzında diş kalmamış, kıvır kıvır saçları artık ak ve çok seyrek, eli yüzü buruş buruş bir ihtiyarın. Belki saçları kökünden usturayla kazınmış, yol yol iz iz, belki binlerce örgü yapılıp her yana bırakılmış yedi yaşlarında, gözleri kara kara pırıldayan, gülünce ağzında güller açan, kürdan bacakları yaralı böcek gibi, bilekleri sıskacık bir kız çocuğunun.

İşte o sıralarda, gerdanı dört kat, Pontiac arabayı kocası işe giderken aldığı için Rambler Station Wagon'a kalmış, kızı evlenmiş, oğlu üniversitede, öğleden sonraları komşularla toplanıp briç oynayan, televizyon dizilerine bayılan ve ara sıra da kocasından gizli gizli köşedeki süpermarketin evlere servis getiren bitirim ayakçısı oğlanla yatıp kalkan, iri göğüslü, iskarpinleri mantar topuklu, ayak bacak bilekleri damla hastalıklı, güneş gözlüğünün uçları taşlı ve de kalkık birtakım beyaz orospular, domuz yavrularını kurtarmak için kampanya başlatıyorlar. Güney Afrika Cumhuriyeti Hayvanları Koruma Derneği, domuzlara eziyet eden hain çiftçilerin cezalandırılmaları için yöneticileri uyarıyor!

Bakalım o karıları da, o yöneticileri de vakti gelince kim kurtaracak?

"Arabın intikamı" acı olacak çünkü, bu Arap başka Arap, Othello'ya benzemez.

İngilizlere karşı üç yıl yiğitçe dövüşenler bunlar mı? Şu, eski, büsbütün sararmış solmuş sepya fotoğraflarda, kimisi atının üzerinde, kimisi bir havan topunun başında, kimisi siperde, kimisi yere ıhtırılıp elleri ensede bağlanmış imparatorluk askeri esirlerin tepesinde geniş geniş gülerek eski usul, körüklü, kara örtülü, magnezyum tozu flaşlı makinelere poz verenler. Çoğu sakallı, sarı sakallı, sarı pos bıyıklı, şapkaları geniş kenarlı, Anzac usulü, bir ucu da yukarı kalkık, çizmeli, uzun namlulu tüfekli Boerler.

Ya da orangutan suratlı, silindir şapkalı, favorileriyle sakalı o zamanın, yok, daha eskinin, en az 1840'ların, 1860'ların modasına göre birleşmiş Cumhurbaşkanı. Paul Kruger. Hani şu bizim Servet-i Fünun'cuların hiç sevmediği bakımsızlık savaşçısı! Evet, yıllar 1899'dan 1902'ye kadardır, Abdülhamid demir kasnaklarını bizim sivri akıllı aydınlarımıza geçirdikçe geçiriyor, bunlar Servet-i Fünun dergisinde yazıp çizen adamlar, Fikret daha Aşiyan'ı yaptırıp içine yerleşmemiş. Cenap Menap işte, Halit Ziya, Ahmet İhsan beyler. Bunlar İngiliz hayranı ya, savaşta Boerler'e karşı İngiltere'yi tutuyorlar, daha doğrusu Büyük Britanya Devlet-i Fehimanesi'ni. Abdülhamid baskısından kaçıp üzerinde Saint George ile Saint Patrick haçlarının dalgalandığı bir sömürge toprağında, sözgelimi Yeni Zelanda'da çift çubuk sahibi olmak hülyalarını yeşertiyorlar utanmadan! Eh, Boerler yenilirse, kaçılacak topraklar pekâlâ Güney Afrika bile olabilir, neden olmasın?

Boerler de doğrusu aslanlar gibi dövüşüyorlar! Önce Jameson, sonra General Roberts, daha sonra da büyük savaşta Filistin cephesinde gücü bize yetecek olan General Kitchener kök söküyorlar. Seksen yedi bin Boer savaşçısı beş yüz bin İngiliz askeriyle ancak yenilebiliyor, üstelik kendilerine (o zamanın sterlini!) üç milyon pound tazminat ödenerek ve de Büyük Britanya sömürgesi olmayı kabul etmeleriyle birlikte ilk fırsatta bağımsızlıklarına söz verilerek!

Boerler mi? Onlar da kimler? Onlar, köpek eğitip zenci kadınların ırzına geçirten alçakların dedeleri.

6 Nisan 1652 günü iki Hollanda gemisi demir atmış bu kıyılara. İlk kez. "Drommedaris" ve "Goede Hope", yani "Good Hope" yelkenlileri. Hollandalılar, Jan van Riebeeck komutasında içerilere ilerliyorlar. Karşılarına çıkan, bunları beyaz tanrı meyaz tanrı sanıp yerlere

kapanan milyonlarca gariban zenci. (Japonya kıyılarında başına gelmedik kalmayan AnjinSan, kulakların çınlasın!). Bunlar, artık uzak okyanusların egemenliğini İspanya-Portekiz ittifakının elinden almaya başlayan yeni tür "conquisiador"lar, protestan, İngiliz-Hollanda işbirliğinin harikaları. Van Riebeeck hem savaşçı, hem de kendisi Vereenigde Nederlandsche Geoktrooieerde Oost-Indische Compagnie temsilcisidir efendim, Hollanda Doğu Hindistan Şirketi! Amaç, ele geçirebildikleri toprakları sömürgeleştirmek, yerlileri köle edip hammaddeyi anavatana taşımak, sözgelimi üç kuruşa aldığı pamuğu işleyip, dokuduğu kumaşı gene buralara getirmek, bin üç kuruşa satmak!

Van Riebeeck uzun süre yayılmış, güçlenmiş, her şeyin yolunda olduğu anlaşılınca 1657 yılından başlayarak ilk Hollandalı sömürgeciler ("kolonlar") çoluk çocuklarıyla gelip yerleşmeye, geniş çiftlikler kurmaya koyuluyorlar. El emeği ucuz değil, bedava! Milyonlarca zenci köle hazır bekliyor.

1795'te Cape Town'a ilk İngiliz gemileri sökün edince işin rengi değişecektir. İngilizler, 1806'ya kadar sessiz sedasız yerleşip mevzi kazanacaklar, bir yıl önce Trafalgar deniz savaşında Nelson Fransız donanmasını perişan etmiş ya, artık Britanya dalgalara hükmedebilir rahat rahat, Güney Afrika'ya el koyuyorlar açık açık. Esir ticareti derhal yasaklanıyor (insancıl hergelelerdir doğrusu), bu da oralardaki varlıkları yüz elli yıl önceye giden Hollanda kolonlarının hiç hoşuna gitmiyor elbette.

Bir süre ses çıkaramamışlar, katlanmışlar, 1836'da Piet Retief önderliğinde ilk "trek" başlıyor, Hollanda asıllı sömürgeciler, İngiliz boyunduruğundan kurtulmak için ülkenin içerilerine doğru göç ediyorlar, çekiliyorlar. Yahu ülke Hotanto'nun, Buşman'ın, Zulu'nun, Hoza'nın, Bantu'nun; oysa Hollandalı'nın elinden İngiliz alıyor!

Ne iş? 1688'de Fransa'dan yüz kırk altı kadar protestan da gelip yerleşmiş. Dördüncü Henri'nin 1594 yılında Nantes'da ilan ettiği inanç ve vicdan özgürlüğü fermanı, onun torunu On Dördüncü Louis tarafından yürürlükten kaldırılınca bunlar da çareyi dünyanın öbür ucuna kaçmakta bulmuşlar. Bunların torunları da Hollanda kökenlilere katılıyor.

Oysa zenciler de artık kıpırdanmaya başlamıştır. 1828'de önce Zulu'lar ayaklanıyorlar, önderleri Shaka Zulu! Acımadan bastırılıyor, bir yandan da Hollanda kökenli Boerler (Bauer, yani köylü diyorlar kendilerine) 1843'te Natal Cumhuriyeti'ni, 1852'de Transvaal Cumhuriyetini, 1854'te Orange Özgür Devleti'ni kurmuşlar, ileride

bunlar, bu Türkiye'nin her biri üç beş misli büyüklükte eyaletler birleşip bugünkü devleti oluşturacaktır.

Bugün zenci kadınların ırzına köpekleri salanlar bunların torunları. Bunların dedeleri güçlendikçe İngiliz'e kafa tutmaya koyulmuşlar, zencinin kara terini sen mi damıtacaksın ben mi meselesi, sonunda, 1899'da ayaklanmışlar, başlarında o orangutan suratlı Kruger, üç yıl süren savaşta altı bin Boer ölecek, yüz bin Boer toplama kamplarına tıkılacaktır. İngilizler acımak bilmiyorlar. Çünkü işin içine değerli madenler girmiş, dünyanın belki de en zengin altın, elmas, krom, demir, manganez, sonra sonra platin, vanadium, zirkonium, titan yatakları bu topraklarda keşfedilmiştir! Pastayı koparıp yemeye kalkışan da şu ünlü Cecil Rhodes alçağı, bugün Zimbabwe adıyla kurtulmuş olan Rhodesia'nın efendisi!

Bu Boer denen deyyuslar bugün taş çatlasa dört milyon sekiz yüz bin kişi tutuyorlar! Bunların yüzde altmışı Afrikaans konuşuyor, Flamanca'yla yerli zenci dillerinin, azıcık da İngilizce'nin kırması, yan yana gelen sesli harfleri bol, içisıra hooop, haaan, vaaan gibi kelimeler geçen matrak bir dildir bu. Yerli zenciler de, Zulu, Swazi, Mpondo, Hoza, Nguni falan filan bir sürü değişik değişik diller.

"A World Apart". Ayrı Bir Dünya, Ayrı Dünya, Kendine Göre Bir Dünya diye çevrilebilir. Chris Menges'in enfes yönetiminde, birbirinden usta üç kadın, başta o eşsiz Barbara Hershey, sonra hizmetçi Elsie'de Linda Mvusi, sonra Hershey'in oynadığı beyaz kadın gazeteci Diana Roth'un kızı Molly Roth'da Jodhi May, döktürüyorlar. Kızın asıl adı Shawn Slovo. Anası gerçekten zenci hakları için savaşan, dövüşen bir kadın gazeteci. Filmin sonunda, kadının 1982 yılında öldürüldüğü yazısı çıktı, daha kulaklarımızda "Amandla!" haykırışı yankılanıyordu, zenciler başkaldırmıştı, yumruklar sıkılmıştı, dayak yiyorlar, yerlerde sürükleniyorlar, kan içinde, ter içinde, toz toprak içinde, yılmıyorlardı. Küçük Molly de yumruğunu sıkıp havaya dikmişti, artık zencilerin yanında yalnız yer almayacak, onlar için, onların hakları için, onların da insan olduklarını alçaklara anlatmak için dövüşe katılacaktı.

("Haysiyet sahibi" beyaz yalnız Bayan Slovo mu? İşte Güney Afrikalı olduklarından utanan beyaz aydınlar, sanatçılar. Andre Brink. Michael Coetzee. Başta Doris Lessing! Breyten Breytenbach. Nadine Gordimer. Kimi İngilizce yazmayı tercih ediyor, kimi Afrikaans, hemen hepsi kırık, hüzünlü insanlar bunlar, derilerinin beyaz olmasından pişman durumdalar.)

Site Sineması'nın arka sokağa açılan çıkış kapısından çiğ güneşe ve

nemli sıcağa çıkınca bir cıgara yaktım, ellerim titriyordu, gırtlağıma yumruk gibi bir şey gelmiş takılmış kalmıştı, o anda karşıma Güney Afrika'lı herhangi bir beyaz çıksa bir yumrukta çenesini dağıtabilir, ağzım burnunu kırabilirdim.

(Yıl 1973, serde gençlik ve de toyluk var, bir arkadaşımla Sultanahmet dolaylarında "turist avına" çıkmışız, iki kızla tanıştık, beyaz, güzel de mi güzel, İngilizce konuşuyoruz, Güney Afrikalı çıkmazlar mı? Tabii laf dönüyor dolaşıyor ırk ayırımına geliyor ister istemez, o sıralar Nelson Mandela'yı tanıdığımız yok, kulağımıza uzaktan uzağa bulanık bilgiler geliyor. Kızlardan biri dedi ki: "Aaa, bakın, o başka! O meseleyi tartışmayalım!" İltifat edecek, yüz verecek, belki hani diye lafımı yuttum. Az eşek değildim, bugünkü aklım olsa, iki tokat çarpardım suratına zillinin. Yanarım yanarım ona yanarım!)

Film, Jodhi May'in oynadığı Molly Roth'un gerçek kimliğinden, Shawn Slovo'nun, anasının ölümü üzerine oturup yazdığı bir kitaptan yola çıkmıştı. İşitin de inanmayın, bunlarda da doksan gün gözaltı var! Kadıncağızı "içeri alıp", doksan gün boyunca tarifsiz çileler çektirip, tam tahliye olduğu, Johannesburg Emniyet Müdürlüğü'nün kapısından çıktığı, en yakın, on adım ötede telefon kulübesine koşup kızına haber edeceği zaman yanına sokulup bir doksan gün daha gözaltına almalar. O hani domuz yavrularını korumaya pek meraklı tombul beyaz orospuların kızlarını küçük Molly ile arkadaşlıktan men etmeleri. Horlanmalar, aşağılanmalar, kadıncağız evinde parti verip zenci dostlarını çağırdı diye ev basmalar, aramalar. Zencilere içki vermek yasak çünkü!

Zencilere ne yasak değil ki? Eğitim yok. Kapısında köpek ve zenci giremez yazılı lokantalara, kahvelere, barlara girmek yok. Zenciler binemez yazılı toplu taşıma araçlarına binmek yok. Zenci giremez yazılı kıyılardan denize girmek yok, zenci oturamaz yazılı park iskemlelerine oturmak bile yok!

Sevimsiz bir ülke bu. Beyazları da sevimsiz, tarihleri yok, anıtları, müzeleri, sarayları, parkları yok, çirkin binalar, sarı otobüsler, bahçe içinde villalar pek pek, uçsuz bucaksız ormanlar, çeşit çeşit maden dolu dağlar, Cap, Port Elizabeth, Durban, Kimberley, Johannesburg, Pretoria, kirli şehirler.

Peki "uygar ülkeler" neden karşı çıkmıyorlar? Neden bu yüzkarasına izin veriyorlar? Sözde bir iki ambargo, birkaç kınama kararı, üç beş demeç, o kadar.

Neden karşı çıksınlar? Bu deyyusların başkanı Pieter Willem Botha

geçenlerde utanmadan ne dedi? "Krom ihracatımızı bir durdurursak, Amerika Birleşik Devletleri'nde tam bir milyon otomotiv işçisi işsiz kalır, Avrupa otomotiv sanayii de durur" dedi göğsünü gere gere. Güney Afrika (sözde) Cumhuriyeti, dünya vanadium ihracatının yüzde elli dokuzunu, dünya altın ihracatının yüzde elli ikisini elinde tutuyor! Ferrokromun yüzde kırk üçü, platinin yüzde kırk biri, manganezin yüzde otuzu, kromun yüzde yirmi dokuzu, zirkoniumun yüzde yirmi beşi, ferromanganın yüzde yirmi üçü, elmasın yüzde yirmisi, ayrıca titan madeninin de yüzde yirmisi bu alçakların elinde!

Güney Afrika'da tam bin altmış sekiz çok uluslu şirket faaliyet göstermekte. Bunların dört yüz altısı Amerikan kökenli, üç yüz altmış dördü İngiliz, yüz kırk ikisi Federal Alman, otuz ikisi de İsviçre. Bu namussuzlar (1983 sonu rakamlarıyla) burada tam on altı milyar dolarlık yatırım yapmışlar, on milyon işçi çalıştırıyorlar, bunların sekiz milyonu da üç kuruşa talim eden zenci! Güney Afrikalı beyaz deyyuslar yabancı sermayeyle teknolojiye bağımlıysa, onlar da bu ülkenin hammadde kaynaklarına bağımlı. Al gülüm ver gülüm, akan zencinin alın teriyle damar kanı. Ne ararsan var, Daimler-Benz'i, General Motors'u, IBM'i, Siemens'i, BP'si, Royal Dutch Shell'i (elbette!), BASF'ı, ICI'ı, Mannesmann Demag'ı, Brown Boveri'si, hepsi orada, hepsi sürüye dalan aç kurtlar gibi ortalığı parsellemişler! Sermaye piyasası Barclays Bank ile Standard Chartered'ın elinde, kredi de. Kim neyi bırakıp nereye gidecek? Bu arada zenci kadınların ırzına özel eğitilmiş köpekler geçiyormuş ne gam General Motors'a?

Botha denen köpek, çünkü o, o kadıncağızların ırzına geçen zavallı hayvanlardan daha köpek, (hadi sayın savcılar, dost ve müttefik bir ülkenin devlet başkanına hakaretten ve de hislerini rencide etmekten soruşturma açınız), domuz gibi bilmiyor mu bütün bunları?

Bu namussuzlar üstelik, maden diplerinde anası ağlayan zencilerin alın teri üzerinden, dünya antimuan ve feldspat ihracatının da yüzde onunu karşılarlarmış. Bütün bu değerli ve de önemli madenlerin ihracatı durdu mu, dünya otomobil, demiryolu ve hatta bilgisayar sanayileri krize giriyor, hatta duruveriyor! Hadi gel de zencilerin insan olduğunu savunmak uğruna Botha köpeğinin göndereceklerinden vazgeç bakalım! Bir de ödü patlıyor Batı'nın, ya yönetim pek kanlı olacağı besbelli bir ayaklanma sonucu zencilerin eline geçer de bunlar Allah korusun Marksist bir yönetim kurarlarsa, bütün bu madenleri paşa paşa Sovyetler Birliği'ne, Batı'ya kafa tutan Üçüncü Dünya ülkelerine satmaya başlarlarsa?

Onun için, üç beş demeç, dört beş kınama, beş altı göstermelik ambargo, aman Botha canım Botha muhabbeti. Zencilerin hakkını kim

koruyacak, kim arka çıkacak, Afgan söz konusu olunca aslan kesilip Türkiye'deki işkenceyi görmezden gelen Ronald Reagan bunağı mı? Yoksa köprü satmak uğruna yapmadığı hokkabazlık kalmayan Bayan Thatcher mi? Yoksa sosyalist olduğunu ileri sürüp sosyal demokratın saftırığı Mösyö Milterand mı? Efendi Toranaga'ının torunu Efendi Takeshita mı? Kim? Hangi babayiğit?

Pekiii, diyelim Güney Afrika krom ihracatını durdurdu, "örneğin mesela", yerini Türk kromu alamaz mı? İşte size kalkınma hamlesi, üstelik hayali değil, mis gibi gerçek krom ihracatı.

Hayır, diyor Der Spiegel refikimiz, hem iki yıl önce, 3 Mart 1986 sayısında, Türk kromu hem daha pahalı, hem de Güney Afrika'nın pazar payını tutamaz!

Koca Güney Afrika'da toplaşan beş milyondan az beyaz var. Bunların üç yüz bin kadarı çok yoksul sınıfına giriyor. Zaten kırk beş bini polis, altmış bini de "yedek" polis. Irkçı eğilimler asıl bunlarda. Çok küçük bir yönetici zümrenin gaddar alçaklığı da eklenince; işte Nelson Mandela, şimdilerde verem illetinden gitti gidecek, solunum yetmezliği çeken, öksüren, konuşamayan, sesini hatta bütünüyle yitiren yetmişlik adam yirmi altı yıldır kodeste. Katil değil, hırsız değil, uğursuz değil, ırz düşmanı değil, bir hukukçu, eski bir maden işçisi, insanlık onurunu koruyan, hani dünyanın onların yüzü suyu hürmetine ayakta durduğu pek az sayıda kişiden biri, bir zenci, hepimizden daha çok insan! Sol ciğeri su toplamış, Pieter Botha denen alçak da artık baskılara dayanamayıp onu serbest bırakmayı düşünüyor, ancak "çıkınca uslu durması" koşuluyla. Mandela kabul etmiyor!

Senin, Nelson Baba, senin elini öpebilmeyi ne kadar isterdim. Senin ve eşin Winnie'nin.

Sizin ve o kıvırcık saçlı, inci dişli, cingöz çocukların, görmüş geçirmiş ninelerin, eteğini çocuklar çekiştiren zenci anaların, sarı suratlı, besili, pembe, domuz yürekli polislerin bacak aralarına cop soktuğu gencecik kızların, o üzerlerine köpekler saldırtılan bütün zencilerin ellerini ve alınlarını öpmeyi ne kadar isterdim.

Onlar bizden daha insan. Ölüyorlar, acılar çekiyorlar, sürüm sürüm sürünüyorlar, yılmıyorlar. Biz sopanın ucunu görünce kaçacak delik arayanlar, biz, ekmeğe on kuruş zam yapıldı diye Tunus'un altını üstüne getiren baldırı çıplak, kıçında donu yok fellah kadar olamayanlardan.

Üstelik bizden daha üstün tarafları da var, aşağı olmak bir yana. Bedenleri daha güçlü zencilerin, sesleri daha gür, daha güzel, sporda bize duman attırıyorlar, dediklerine göre, kadını erkeği, cinsel güçleri de yamanmış! Daha ne?

Müzikte üstlerine yok, eğitilince pekâlâ edebiyatta da büyük kalemler çıkarabiliyorlar, James Baldwin, Ralph Ellison, Richard Wright. Paul Robeson'un unutulmaz bas sesini saymalı mı; ya cazda hangi birini, Louis Armstrong'u mu, Ella Fitzgerald'ı mı, Miles Davis'i mi, Dizzy Gillespie'yi mi yoksa?

Hani biz ahkâm kesmeyi severiz ya milletçe, sallandır iki kişiyi köprü başında, bak her şey nasıl düzeliyor. Ah ben Başbakan olacaktım ki.

Bu fakir Başbakan olsaydı.

Şerefim hakkı için, dış politikada ilk "icraatım" belki de Güney Afrika Cumhuriyeti'ne savaş açmak olurdu! Güney Afrika pasaportu taşıyan bütün beyazların yirmi dört saat içinde ülkemi terketmelerini ister, donanmayı gönderir, Cape Town, Port Elizabeth, Durban limanlarını topa tuttururdum!

Evet, Memet'ler de ölürdü bu arada belki ama, tarihe insanlık onurunu savunan devlet adamı olarak geçerdim belki. Hem belki böylece ulusumun geçmişte yemiş olduğu, şimdilerde de bol bol yemekte olduğu bazı haltları, kimi insanlık suçlarını silmek, sıfırlamak, tarih ve insanlık karşısında affettirmek için elime bir fırsat geçerdi.

Hıh, sanki Türkiye çok farklı da Güney Afrika'dan. Biz de buranın zencileriyiz Nelson Amca, ya, ne sandın? Şıracının arkadaşı bozacı, meyhanecinin arkadaşı birahaneci, Pieter'in arkadaşı da Turgut değil mi?

SHP İKTİDARI VE GRAMOFON İĞNESİ

Cumhuriyetçi Parti ile Güven Partisi'nin birleşmesinden oluşan Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin İstanbul İl Başkanlığı'na, pardon, Halkçı Parti ile Sosyaldemokrat Parti'nin birleşmesinden oluşan Sosyaldemokrat Halkçı Parti'nin İstanbul İl Başkanlığı'na Mustafa Özyürek getirildi. Emir ve komuta zinciri içinde, ve emirle. Seçimle gelmiş Ercan Karakaş görevden alınarak, merkez yönetim kurulu tarafından, tepeden inme.

Hayırlı uğurlu olsun.

Milletvekili de olur inşallah. Kimbilir, Enerji ve Doğal Kaynaklar Bakanı bile olur günün birinde. Bu bakanlık gerçi Deniz Baykal'ın "avlanma alanı" ama, Baykal'ın gözü Başbakanlık'ta olduğuna göre.

Aman ne iyi. Biz de gider köfteci dükkânı açarız. Ya da limon satarız.

Ali Topuz'u da polis müdürü yapın, benden size tavsiye! Sayın Topuz'da, nasıl demeli, kusursuz bir Baron Scarpia, bir Gustav Noske, sanki bir Azmi Bey, bir Ankara Valisi Muhittin, bir azıcık Parmaksız Hamdi havası var. (Bu zatlar için ansiklopedilere bakınız). Dahiliye Vekili de olabilir, aynı hesaba geliyor. Aytekin Kotil'i kıyı güvenliği ve gümrüklere, Hasan Fehmi'yi de umum bar, gazino, pavyon işleriyle yükümlü Kültür Bakanlığı genel müdürlüklerinden birine atarsınız, Hikmet de Devlet Planlama'yı nasıl olsa batırır.

Turhan Feyzioğlu ile Kemal Satır'ı da masada fincan oynatıp çağırır, danışırsınız. Recep Peker ile Şükrü Kaya'nın ruhları da size birçok konuda yardımcı olabilir. Kasım Gülek nasıl olsa hayatta, el altında. İsmet Paşa'nın fotoğrafını başucunuzdan eksik etmeyiniz, mahdumuna nasıl olsa bir süre sonra ihtiyacınız kalmayacak, geldiği yere, fizik anfilerine göndereceksiniz.

Hadi selametle. İktidarınıza kurban olayım!

Yedekte Tuncay Mataracı var, efendime söyleyeyim, Özal'a küskün İsmail Özdağlar bile var, daha başkaları, bunların derin bilgi, görgü ve deneyimlerinden de yararlanmayacak mısınız? Baykal'ın danışmanlar ordusuna bakın, bunlar "alternatif politika" üretip "gölge kabine" kuracaklarmış.

Haydi çocuklar, iktidara!

Haydi aslanlarım, görelim sizi.

Biz de gidip limon satarız.

Yani bunlar ve akıl verecekleri Baykal-Topuz hokkabazlık kumpanyası, IMF'ye teslim olmayacaklar, öyle mi? Sanayileşmeyi hangi alanlarda yoğunlaştırıp hangi kaynaklarla destekleyeceklerini saptayacaklar, vergi reformu yapacaklar, vergi yükünü çalışan kesimden alıp ensesi kalın kalantorlara dağıtacaklar, rant gelirini törpüleyip vergilendirecekler, planlı kalkınma türküsü çağırıp sermayeyi buna razı edecekler, uluslararası iş çevrelerini, kredi verenleri ikna edip borçların konsolidasyonuna gidebilecekler, bürokrasiyi gayrete getirip doğru dürüst iş görme yönünde heveslendirebilecekler, bütün kesimleriyle Türk milletine yeni bir heyecan, yeni bir umut aşılayabilecekler, eğitim ve öğretimden ibrikçi-takunyacı takımını temizleyip çağdaş ve uygar bir kültür politikası saptayabilecekler, öyle mi? Hadi canım sen de, derdi başkanlarının rahmetli paşa babaları.

Yazık oldu. Çok yazık oldu.

Çalışan insanın partisi olabilirdiniz. Kimbilir, ileride belki demokrat, uygar, çağdaş, özgürlükçü, insancı bir çeşit sosyalizme bile yelken açabilirdiniz. Solunuzda elbette "daha solda" partiler de yaşardı, İlsever'in partisi, ne bileyim, Perinçek'in katı kuruluşu, Sargın-Kutlu İkilisi'nin günün birinde mutlaka yeryüzüne çıkacak olan bugün Gorbaçov'cu, yarın bir Kızılordu darbesinden sonra kim gelecekse o'cu aygıtı, belki hâlâ eski dangalaklıkları sürdüren birkaç "goşist fraksiyon", falan da filan. Ama biz, sizi, desteklerdik.

Her şeyi rezil ettiniz. Şimdi, Pentagon'un ve arabesk Türk sermayesinin stepnesi olarak kıyıya yatın bakalım, bekleyin, ağababalarınızın size icazet verecekleri zamanı kollayın, hani şu televizyon reklamlarında suyu seven, suyun da onu sevdiği yumuşacık, rengârenk tuvalet kağıtları gibi, pislikleri temizlemek, enkazı kaldırmak, ortalığı silip süpürüp sonra iktidarı gene ağababalarınızın uygun görecekleri bir dönemde sermayenin asıl (ve daha becerikli, daha deneyimli, daha yetenekli) temsilcilerine devretmek üzere hazırlanın.

Aslanlar.

Sosyal demokrasi dediğin ne ki? Batı'nın, ensesi iyice kalınlaşmış, yaklaşık iki yüz yıldır patlayıncaya, tıksırıncaya kadar yiye içe

doymuş "burcuvasımn", iliğini emdiği, kemiğini kemirdiği işçisinin önüne attığı kemik! Bakıyor ki artık iş eski yöntemlerle yürümeyecek, "şu sefil ayaktakımı" başkaldırabilir, "Sus", diyor, "sesini çıkarma, al sana pay. Ben dışarıyı sömüreceğim, sen de fazla ık-mık etmezsen seni daha az sömürürüm, al işte sana buzdolabı, çamaşır makinesi falan, azıcık para biriktir araba da, ev de vereceğim, korkma işsiz bırakmam, kalırsan da sigortanı yapar üç-beş kuruş cebine koyarım, harçlık edersin, yeter ki sus, fazla dırlanma, devrim mevrim yapmaya kalkmazsan eh ben de eşek değilim ya, bu kıyağını unutmam, seni elbet memnun ederim."

İşte bu.

İyi de. Bu tezgâh ileri Batı ülkelerinde söküyor, Fransa'da diyelim, çünkü aslına bakarsan Mitterand'ın ne zamandır iktidarda sosyalist partisi, aslında sola meyilli bal gibi sosyal demokrat partisi, Skandinavya'da da refah öyle yüksek ki, yönetici sınıf gönül rahatlığıyla çalıştırdığı sınıfa kemiği, hem de öyle kuru değil, yağlıca, etlice kemiği seve seve atabiliyor.

Amerika'da, İngiltere'de de diyor ki, "sen şimdi kaşınıp sosyal demokratlığa falan kalkışma, ben refahı o kadar yükseltiyorum ki, siyasal zıpçıktılıklara gerek kalmadan da sana kemiğini atacağım, bana güven, gerisini merak etme sen."

Peki siz neyi paylaştıracaksınız?

Sosyal demokrasi kılıfı giydirilmiş İnönü Atatürkçülüğü'nü, halkevi goygoyculuğunu, memur zagonunu, Tanzimat kaşkavallığını nereye kadar, ne kadar götürebileceksiniz?

Haydi buyurun iktidara beyler! Görelim bakalım!

Bütün bunların arasmda Mustafa Özyürek, cim karnında bir nokta ama, çok "mümessil" bir adam.

Çizgi dışı bir yazarın, "Doğru Söyleyeni Dokuz Köyden." adlı kitabından birkaç satır okuyalım mı?

"Mustafa Özyürek, sapına kadar namuslu bir adamdı ve sapına kadar bürokrattı. Eski YTP'liydi, Ekrem Alican takımından. Sonra CHP'ye transfer olmuş, İsmet Paşa'ya karşı Ecevit grubunu desteklemiş, Ecevit'in kısa süren o iktidar olamadığı iktidar döneminde 'umur görmüş', Petrol Ofisi Genel Müdürlüğü yapmıştı. Şimdilerde Ecevit' ten umudunu kesmiş, SHP'nin İstanbul İl Orgütü'nde çalışıyor, gönlünün bir köşesinde günün birinde milletvekilliği hayali

besliyordu. Dünya görüşü particilik, kulisçilik, kongrecilik labirentlerinde sıkışmış kalmış, Gelişim'i de Petrol Ofisi gibi çekip çevirmeye çalışırdı. (.) Fakat namusu mücessem adamdı, lafını da sakınmazdı, beğenmediğine beğenmedim der, beğendiğini över, doğru bildiğinden milim şaşmazdı."

Evet, öyleydi Mustafa Bey.

Emrine girdiği kimi hokkabazlara benzemezdi.

(Bilin bakalım Gelişim Yayınları'ndan mı, Sosyaldemokrat Halkçı Parti'den mi sözediyorum?)

Nurettin Sözen'in de, Necdet Uğur'un da çok sağduyulu davranıp reddettikleri İstanbul İl Başkanlığı'nı, gönlünde otuz yıla yakındır yatan milletvekilliği aslanı uğruna, emir ve komuta zinciri içinde kabul edip gökten paraşütle indi, koltuğa kuruldu.

Hadi bakalım. İnşallah Enerji Bakanlığı'nı da görürüz.

Kendisi kırkdokuz yaşında, güleç yüzlü, temiz ve efendiden bir zattır. Son derece kibar, son derece sessiz, patronundan haksız yere azar işittiği zaman susup içine atacak kadar. Memleket Nevşehir oluyor, köylü çocuğu, babası sonradan MKE'ye işçi yazılmış (Mustafa Bey de şimdilerde MKYK'ye taşeron yazıldı!); zeki, akıllı, hırslı bir çocukmuş anlaşılan, araba tamircisi yanına çırak girse şimdilerde "köşeyi dönmüş", mühendis mektebine gidip biraz da namaz mamaz kılsa bakan olmuş olacak, o öyle yapmamış, Mülkiye'ye kapağı atmış. 1962' de bitiriyor Siyasal Bilgiler'i, Kırıkkale Lisesi'nin ardından. O sıralar bir yandan Maliye Bakanlığı'nda hesap uzmanı, bir yandan, Demokrat Parti'yle Halk Parti arası Ekrem Alican goygoyculuğunun ardına takılıyor, devlet bunlardan soruluyor ya, mükemmel bürokratın yeri orası! İş tutmuyor. Oradan İsmet Paşa takımına transfer.

Deniz Baykal'ın has adamıdır. Baykal bakan olduğu zaman Petrol Ofis Genel Müdürlüğü çantada keklik. Bir süre bunun "sefasını" sürüyor. Ecevit'i önce yüceltip yükseltip sonra da batıran, yiyen ekip bu.

12 Eylül üzerlerinden silindir gibi geçince, memurluğu bırakıp yayınevi yöneticiliğine kapağı atıyor. Danışma Meclisi'ne, Halkçı Parti'ye "kabul görecek" kadar tutucu bulunmadığından, "icazet gerektirmeyen" SODEP saflarına katılıyor.

Bir yandan da Hasan Fehmi'nin ahbabı. Geçen yıl Bakırköy'den milletvekilliği adaylığını deniyor, başaramıyor. Artık darısı önümüzdeki belediye seçimlerine, sonra da ilk genel seçimde İstanbul,

belki Nevşehir, ilçelikten illiğe çıkarsa belki de Kırıkkale adaylığına.

İyi adamdır. Efendi adamdır. Terbiyeli, nazik, hep iyimser, hep görgülü, hep güleç, hep sessiz, hatta azıcık da ezik adamdır.

Ammaaa.

Dünyası, kuru ve sevimsiz memur dünyası. Ankara havaları bunlar, külrengi bozkırın erken inen akşamlarının hüzünü ruhlarına sinmiş adamların, takım elbiseleri de bozkır gibi külrengi, boyunbağı düğümleri fındık, ayakkabıları bağcıklı ve de siyah ve de Sümerbank insanların evreni. Kapı önlerinde bekleşen kara makam arabalarının, esas duruş gösteren ast memurların önlerini acele ilikleyip kapılarını açtığı Renault gibi sıradan markaların evreni. "Sayın" bir evren bu, "müdürüm"lü, "şefim"li konuşmaların, Devlet Malzeme Ofisi'nin kişiliksiz pembe kapaklı dosyalarının, kaldırım taşı gibi sert kurşunkalemlerinin, silmeyen mavi silgilerinin, "giden evrak-gelen evrak" sepetlerinin sönük, soluk, tatsız evreni. Sabah dokuz akşam beş mesailerinin, Kızılay'da kuyruk kuyruk beklenen Küçükesat dolmuşlarının, ufak Yeni Rakı şişesinin, bakkala kasaba biriktirilen borçların evreni.

Büyük memurun küçük memurdan farkı, birtakım "lojmanlarda" beleşe yiyip içip yatması, başka? Devlet büyüklerini yakından görebilme, ceket ilikleyebilme olanağı ve olasılığı, başka? Emekli askerlerin "hatıratını", Cumhuriyet gazetesini, Devlet Tiyatrosu memuru meslekdaşlarının suya sabuna dokunmaz resmi oyunlarını daha bir keyifle izleme ayrıcalığı. Ankara'nın Nazi mimarisi bakanlık yapılarını sevecen gözlerle süzme, Recep Peker'in ne büyük adam olduğuna içtenlikle inanma, İsmet Paşa'nın savaş yıllarında göndermiş olduğu sabun ve patiska ve bulgur yardımını minnetle anma, 1950'de oyunu "şeytana uyup" Bayar-Menderes İkilisi'ne vermiş olmaktan hayıflanıp gizlice pişmanlık duyma, 27 Mayıs sabahı gözyaşlarını tutamamış olma onurunu zaman zaman hatırlama keyfi.

Hayır, sevgili dostlarım, hayır. Siz hiçbir zaman "iktidara" gelemeyeceksiniz. Bunu bilin. Bugüne kadar hiçbir seçimi kazanamadınız. Tek parti dönemi, o "müntehib-i sani"li hokkabazlıklar zaten sayılmaz. 1946'da dalavereyle, sandık üçkâğıdıyla, düpedüz sahtekârlıkla kazandınız. 1950'de kaybettiniz. Ondan sonra da bir daha hiç kazanamadınız. Seçim sistemi ne olursa olsun, çoğunluk, dar bölge, geniş bölge, milli bakiye, barajlı d'Hont, ne olursa olsun, ne 1954'te, ne 1957'de, en güçlü olduğunuz ne 1961'de, ne 65'te, ne 69'da, ne 73'te, ne gereksiz ve erken sevinçlere kapıldığınız 77'de, ne 83'te, ne 87'de, ne de sayısız ara seçimde, yerel seçimde, hiçbir zaman

kazanamadınız.

Kazanamazsınız.

Kazara hükümet kuramazsınız demiyorum. Bu daha önce de oldu. 61-65 arası koalisyonlarda, 12 Mart döneminde utanmadan faşist yönetimde, bir ara, kısacık 74'te, azıcık 78-79 sıralarında hükümet kurdunuz, kurmadınız değil. Ama iktidar olmadınız.

Gene olmayacaksınız. Stepneliğe razı olan kişiliksiz memur takımına iktidar vermezler. Adı üstünde, memur. Başkalarının adına, başkalarının işlerini "tedvire" memur.

Yedikleri herzeleri sizlere temizletecekler. İşiniz bitince geldiğiniz yere, ezeli ve ebedi muhalefete göndermek üzere.

1920'lerde kara melon şapka, lastikli boyunbağıyla gezinirdiniz, Takrir-i Sükûn Kanunu'nun arkasına sığınıp çatlak ses çıkaran solcu dövmek sizin marifetinizdi. İzmir limanına gelen Fethi Bey'e, daha sekiz yıl önce düşmandan kurtarılmış İzmir halkı, sizden kurtarılmaları için yalvar yakar olmuş, çoluğunu çocuğunu kurban etmeye kalkmıştı. 1930'larda bol paçalı pantolonlarınız, önü çapraz kavuşan ceketlerinizle Mustafa Kemal'in çevresini sırtlan sürüsü gibi saran yiyici takımı siz oldunuz. 1940'ların karanlıklarında, tel çerçeveli gözlükleriniz, uzun ve sivri gömlek yakalarınız, kendinden çizgili setre ceketleriniz ve geldi gelecek diye hacı bekler gibi beklediğiniz Wehrmacth sürüleriyle, şehirleşmeyi, sanayileşmeyi önleyip köy çocuklarını köyde kendine ve köye yeter düzeyde, köyde tek partinizin gözü kulağı olsun diye yetiştirmeye sıvandığınız o ünlü köy enstitüleriyle (içinizde hâlâ onlar yeniden açılsın diye bekleşen dangalak az mı), halkevlerinde mandolinle Mozart çaldırıp "modernlik" yaptığını sanan aklıevvelleriniz, üç kuruşluk sarsak köylü bağlamacılarını büyük sanatçı diye başımıza çıkaran şabalaklarınızla, eski Yunan kahramanlarına bizim milli kahramanımız diye övgüler düzen sersem sepelek düşünürlerinizle, iktidardan niçin gidip niçin bir daha asla gelemeyeceğini bir türlü anlayamayan, göremeyen, çözemeyen kadrolarınızla. 1950'lerde nasıl Demokrat'ların stepnesi olmaya soyunduysanız, şimdi de onların devamının stepnesi olmaya soyunan Milli Şef ekibinin "genç" kuşağı. Hadi bakalım, gelin iktidara!

Çalışan insan sizi affetmeyecek. Ekmeğini taştan çıkaran, emeğini satan, açlıktan, yoksulluktan, okulsuzluktan, doktorsuzluktan, bakımsızlıktan inim inim inleyenler sizi asla bağışlamayacaklar. Bunu böylece bilin. Hadi iktidara gelin.

Siz şimdi, Allah bilir, hükümet kurar kurmaz yabancı cıgara "dışalımım" falan da yasaklamaya kalkar, bizi gene kötü Samsun'a, pis kokulu Maltepe'ye, anasonu düşük Tekel rakısına mahkûm edersiniz. Doğru dürüst "müskirat" üretmek, bunun üretimini baltalayan müskirat mafyasıyla başa çıkmak nasıl olsa beceremeyeceğiniz bir iş.

Silik, sessiz, etkisiz, reformist bile değil, eyyamcı, goygoycu bir hükümet nasıl olsa kurdururlar, kurmanıza lütfen izin verirler, boklukları temizletmek amacıyla! Milli Şefin oğlu, Sohtorik'in damadı başkanınız da kendisine daha çok yakışan fizik laboratuvarlarına, "tarihi misyonunu" tamamlamış olarak döner. (Kusura bakmayın Sayın İnönü, ben sizin gibi aristokrat evladı değilim, halk çocuğuyum ve de mahalle arasında, arsada top oynaya oynaya büyüdüm, işte onun için yüreğim, gönlüm, kafam, bilgim, çalışan insandan, emeğini satan insandan yana! Kusura kalmayın. Siz, sizler, paşa çocukları, toprak ağaları, laz müteahhitler, Mülkiye bürokratları, mafya babaları; sıkıntı çekmenin, aç kalmanın, babasının eski pantolonlarından tornistan çul giyip arkadaşlarına alay konusu olmanın, binbir emek, binbir eziyetle Galatasaray bitirmenin, Boğaziçi bitirmenin, sonra da "enayi" sıfatını giyinip yazarlığa soyunmanın, gene sürünmenin, gene sıkıntı çekmenin, ama asmaya götürseler doğru bildiğini okumanın ne demek olduğunu bilmezsiniz, bilemezsiniz. Kusura kalmayın.)

Yahu siz, Milli Şef döneminin "püriten" yetiştirmeleri, kadından kızdan da anlamazsınız! İçinizde bir tek Hasan Fehmi kabuğunu yırtabildi de adama vaktiyle yapmadığınızı bırakmamıştınız. Vallahi bravo Hasan Fehmi, hoş, kasaba avukatlarının doğru dürüst kadın kız gördüğü nerede duyulmuş ama, siz gazino zillisini dost tutabilme yüreğini göstermiş adamsınız! Helal olsun! Halk Partisi yaşamayı seven, içki içen, kadın peşinde koşan, gülmeye eğlenmeye bayılan adamlardan oluşsaydı, belki daha iyi yerlere de gelebilirdi.

Hadi iktidara gelin.

Benden size oy değil, zırnık yok zırnık!

Aydınlar, yazarlar, çizerler, nasıl olsa bizi desteklemek zorundalar, "kerhen" de olsa, içlerinden küfür ederek de olsa bize oy verirler diye düşünüyorsanız, çoook yanılırsınız, çoook!

Nasıl olsa davar gibi güdüyorlar bizi, birileri nasıl olsa beni kazıklayacaksa, Ankara'nın sakil memur takımına kazıklanmaktansa, Davidoff içen koca göbeklilere kazıklanmayı tercih ederim.

Onlar hiç olmazsa ne mal olduklarını açık açık söylüyorlar.

Onlar sizden daha tutarlı.

Ve, bir bakıma, daha dürüst.

Haydi çocuklar, iktidara!

Hayırlı uğurlu olsun.

Görelim bakalım.

VEZİR-Î AZAM TURGUT PAŞA MES'ELESİ

Sayın Başbakan ile Türk Basını arasında 1988 ilkbaharında yaşanan ve pek kısa süren meydan muharebesi sıralarında, Tempo da iki yazı yayınladım. 'İcraatın İçine" ile "Yak Anam Yak!". Birinci yazı üzerine Sayın Turgut Özal'ın, ikinci yazıdan dolayı da Sayın Başbakan ile Sayın Semra Özal'ın ortak açtıkları iki ayrı davada toplam on buçuk ay hapis cezasına çarptırıldım. Hapis, daha sonra para cezasına çevrildi ve yüz altmış dört bin lirayı "helal-i hoş olsun" deyip Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı'na hazine geliri kaydedilmek üzere paşa paşa ödedim.

Davaları, basın savcısı Hüseyin Şennet açmış, duruşmada da hapsimi isteyen Akören Kandur olmuştu. Sayın Kondur şu sıralar, yanılmıyorsam, Üsküdar Adliyesi'nde görevini sürdürüyor. Sayın Şermet ise, bizim Hürriyet'e hukuk danışmanı oldu! Burası Türkiye!

Her iki davada da Sayın Başbakan ile muhterem refikalarını, avukatları Erden Arısoy, Tarık Anıl ve Mehmet Yaşar Sergeldiler savundular. Fakirin savunmasını da Tayfun Akçay ile gene Hürriyet hukuk bürosundan Gülcan Hamuloğlu üstlendi.

Davalar, İstanbul Adliyesi'nde, basın suçlarına bakan İkinci Asliye Ceza Mahkemesinde görüldü. Mahkemenin yargıcı Cengiz Kıyıcı, yerini ikinci duruşmada Şefik Mutlu'ya bırakmış, savcı Akören Kandur'un yerini de Tekin Sevimli almıştı. Sayın Sevimli'nin duruşmalar boyunca çiklet çiğneyip durduğunu buraya ekleyelim. Sayın Kıyıcı'nın soyadı da sanığa hiç umut verici görünmemişti (!)

Neyse, sonuçta hapisi yedik, parayı ödedik, kurtulamadık! Savcının ve İkinci Şube görevlilerinin işgüzarlıkları yüzünden başıma gelenleri aşağıda okuyacaksınız.

Mahkeme kararı temyizsiz verildiğinden, kesinleştiğinden ve de suça kesilen cezasının ceremesi ödenip mesele kapandığından, söz konusu iki yazıyı bu derlemeye alamıyorum. Hem geçmiş gitmiş bir olayı daha fazla eşelememek için, hem de. Aynı yazılan yeniden yayınlamak, yeniden on buçuk ay hapsi, belki de daha fazlasını gerektirecek de ondan! Ne yapalım, fakirin adı soyadı Georgi Dimitrov değil ki!

Yazıların soruşturmaya konu olması üzerine kaleme aldığım "Fasulyanın Faydaları" başlıklı izlenim, ANAP iktidarı aynı hızda sürerse günün birinde

bize ancak ne tür yazılar yazdıracakları, neye izin verecekleri hakkında küçük bir örnek. "Besle Kartalı Oysun Gözünü" de, belki de herkesten çok üzüldüğüm Özal suikastı üzerine yazıldı. Evet, Sayın Özal'ın başımızdan gitmesini, çoluğu çocuğu, torunu torbasıyla köşesine çekilip oturmasını çok istiyoruz ama, elbette bu şekilde, bu yoldan değil!

FASULYANIN FAYDALARI

Efendiiim.

Yarım okka kurufasulyayı akşamdan ıslatacaksınız.

Önce yıkayıp ayıklayacaksınız. Daha önce de Migros torbasını bıçakla ya da makasla patlatıp açmış olmanız gerekiyor tabii. Yoksulluğun süprüntü bekçisi yaptığı, o artık modası geçmiş, unutulmuş, yüzler kızarmadan anılamadığı için bir kenara bırakılmış ünlü "ortadirek" mensubu vatandaşsanız, kurufasulya torbasını çöp tenekesi içine kaplamak gibi, ağzını dürüp büküp içinde ekmek dilimleri saklamak gibi, eskimiş çorapları örüp dikip içine tıkmak gibi yan işlerde de kullanabilirsiniz.

(Heh heh, "Fasulyanın kilosu yedi buçuk kuruşa" gibi eski şarkıları anıp nostaljik-sosyal içerikli muhalefet ve de münafıklık yapacağımı sanıyorsanız avucunuzu yalayın, ben burada sadece ve sadece fasulyanın faydalarını anlatıyorum. Fasulyanm kilosunun yedi buçuk kuruşa satıldığı o eski mutlu günleri anmak, Başbakanlık ve Cumhuriyet Savcılığı emriyle yasaklanmıştır!).

Nerede kalmıştık? Akşamdan "ısladığınız" kurufasulya suyu yiyince şişer. Ertesi gün, çocukların okul servis arabası gelip gittikten, koca işine doğru uğurlandıktan, kapıcı çöp, gazete ve ekmek turunu bitirdikten, televizyonda "Hanımlar Sizin İçin" zevzeklikleri sona erdikten, yataklar yapıldıktan, kahvaltı bulaşığı yıkandıktan sonra, Sabah gazetesinin ne kadar büyük bir yayın organı olduğu özellikle Zafer'in başyazısı ve yakışıklı fotoğrafı incelenip anlaşıldıktan sonra, mutfağa girilir. Akşamdan ıslanmış olan kurufasulyanın suyu dökülür. Şişmiş, yumuşamış kurufasulya ayrı bir kaba konur, üzerine de yeni ve taze su eklenir, haşlanır.

Ayrı bir kapta yemeğin "harcı" hazırlanacak! Bir baş soğan ince ince doğranacak, yüz yirmi beş gram kadar yağ (kesenize göre tereyağ ya da margarin, gram da ne ola ki diye sormayın, gram, bir zamanlar Türkiye Cumhuriyeti'nde geçerli olan Batılı, gâvur işi ve zındık usulü bir ağırlık ölçüsü olup çok şükür yerini şimdilerde milli, mukaddes, mümin ve de Türk-İslam ürünü dirheme terketmediyse de terketmesine az bir şey kalmıştır.) Soğan yağda kavrulacak, pembeleşene kadar (Bu pembe, kıvamında kavrulmuş soğanın ideal rengi olup, gominizlikle, sosyalizlikle uzaktan yakından ilgisi yoktur ve de olamaz), ondan sonracığıma, mevsimine göre domates ya da

salça konacak (bu da kırmızı olmalı, Sayın Savcı, yanlış anlamayınız, yemek tarifi yapıyoruz). Sonra da bunlara su konur. Su kaynayınca, haşlanmış fasulya bunun içine atılır, tuz konur. Kıymalı yapıyorsanız, iki yemek kaşığı kavrulmuş kıyma bu harca ekleniyor, yok kıymayı çiğden koyacaksanız soğan daha kavrulmadan çiğ kıymayı da o aşamada eklemek gerekiyor.

(Şimdi burada kıymanın kilosu kaça, vatandaş kıyma alıp yiyebiliyor mu gibi domuzluklar yapacak değiliz, alıp yiyebildiğinizi varsayarak bu yazıyı kaleme alıyoruz, yok kıyma alıp yiyemeyen vatandaşsanız zaten Tempo dergisi almaya da paranız yok demektir ki, o vakit bu yazının muhatabı elbette siz değilsiniz!)

Şimdi efendim, bu karışımı yarım saat kadar pişirdiniz. İçine "kafanıza göre" su katınız. Kaynadı, pişti, indiriniz. Sıcak sıcak servis ediniz! İşte bu kadar. Afiyet olsun!

Bu suretle sofraya getirilen yemeğin adı, bildiğimiz kurufasulyadır, halk arasında kısaca "kuru" şeklinde adlandırılır ve nimetten sayılır. Kurufasulya nimetin kendisidir, kurufasulya gibi "nimetten sayılan" şey ya da kişiler, gene halk arasında "bir halt olmadığı, işe yaramadığı, beş para etmediği halde kendi kendine ya da başkaları tarafından adam yerine konan, kuş konduran, mamasında boncuk bulunan" kişi ya da şeylerdir, bunlara denir, ve gerek bu deyimin gerekse bu fakirin naçiz cümlesinin hiçbir devlet ya da hükümet büyüğü ile uzaktan yakından ilgisi yoktur!

Kurufasulyanm faydaları saymakla bitmez. Kıymalısı, etlisi, pastırmalısı olur. Yüz gram kurufasulyada üç yüz yirmi bir kalori bulunur. Gene yüz gram kurufasulyada (kusura bakmayın ikide bir gram gram diyorum, okka, dirhem, arşın ve endazeye henüz uyum sağlayabilmiş değilim ne yazık ki), yüzde yirmi virgül yedi bitki proteini, yüzde bir virgül dört yağ, yüzde elli altı virgül dört karbonhidrat vardır. Yüksek kalorisi de bu protein ve karbonhidrattan gelir. Kurufasulyada sodyum yoktur, buna karşılık bin yüz yetmiş miligram potasyum (hep yüz gram üzerinden giderek), yüz doksan yedi miligram kalsiyum, dört yüz on dokuz miligram fosfor, yedi miligram demir vardır. Vitamine gelince. Bakın burası çok önemli: Yarım miligram B1 vitamini, sıfır onda dört miligram B2 vitamini, üç virgül dört miligram niasin, tam yirmi dört miligram C vitamini vardır! A ile E vitaminleri kurufasulyada bulunmaz ama, yüksek dozda B vitamini özellikle sinirleri gerilmiş, ona buna sataşan, beğenmediği, işine gelmeyen gazetecileri adliyeye sevkeden yöneticiler için bulunmaz nimettir!

Kurufasulyada bulunan B vitamini özellikle icraatı kötü, iç politikada hezimete uğramış, dış politikada çuvallayan, halkına acı, sıkıntı, umutsuzluk ve hayal kırıklığından başka bir şey vermemiş başbakanların sinir gerginliklerine de birebirdir!

Kurufasulya çiğ olarak da yenebilir. Piyaz diyelim. Kuru gene akşamdan ıslanır, ertesi gün süzülüp haşlanır, mevsimine göre kuru ya da taze soğanla piyaz yapılır. Kuru soğanın iri ve kırmızısı daha lezzetli olup şayan-ı tavsiyedir. Doğranır, tuzlanıp ovulur, yıkanır, içine maydanoz, yeşil biber, domates katılır ve ayrı bir yerde rafadan pişirilmiş olan yumurtalar da dilim dilim dilinip üzeri süslenir. Yok taze soğanla yapacaksanız, bunu da ince ince kıymaya özen göstereceksiniz. Bakın ne oluyor, pişirilmeden yenen kurufasulyada, yani kurufasulyanın piyaz şeklinde, besin değerleri daha yüksek düzeyde korunabiliyor, buna karşılık gaz sorunu, yüce milletimizin o yüzyıllardan beri bitmek tükenmek bilmeyen birinci sorunu değişmeden kalıyor. Doktorlar, özellikle orta yaşlı, fazla kilolu, hele kalbinden zoru olan insanlara, bir de ameliyat geçirmişse, gaz yapan yiyecekleri, bu arada kurufasulyayı pek salık vermiyorlar! Bağırsak ve mide gazlarının diyaframı sıkıştırması, bunun da kalbi zorlaması ihtimali yüksek. Üstelik bir toplantıda, bir törende, diyelim yabancı bir konuğun yanında gaz kaçırmak tehlikesi de var ki, orada akan sular durur!

Bu tehlikeye karşılık taze fasulya tazakkumu önerilebilir. Yüz gram taze fasulyada otuz beş kalori var. Bir virgül dokuz miligram protein, sıfır onda üç miligram yağ, altı virgül bir miligram da karbonhidrat. Yani, fasulyanın tazesi, kurusundan daha değerli ve fazla kilo biriktirici özellikleri de daha az. Üstelik tazesinde iki miligram sodyum (bakın bu da kalbe zararlıdır), tam iki yüz kırk üç milgram potasyum, elli altı miligram kalsiyum, kırk dört miligram fosfor, yirmi altı miligram magnezyum, sıfır onda sekiz miligram demir ve binde bir oranında da flüor var. Vitamine gelince, kuruda bulunmayan bir vitamin, Al bunda altmış ünite, E vitamini sıfır onda bir miligram, B1 vitamini sıfır virgül onda bir miligram, B2 vitamini sıfır virgül on bir miligram, niasin yarım miligram, C vitamini de tam on dokuz miligram!

İmdi, haşlandığı zaman sodyum, magnezyum, flüor, E vitamini kalmıyor, ancak, biraz azalarak da olsa A vitamini, B grubu vitaminleri, C vitamini ve hiç azalmadan da niasin, varlıklarını sürdürüyorlar.

Taze fasulyanın, Ayşekadın, Boncuk Ayşe, Çalı, Barbunya yeşili gibi çeşitleri olur. Kurufasulyanın da başta ünlü Dermasön olmak üzere

(farmasonla karıştırılmaya!) Battal, Şeker, Çalı, ve ünlü Barbunya gibi çeşitleri vardır.

Dermason küçüktür, Battal daha uzun, Şeker yuvarlak, Çalı enli, Barbunya da mini minik benekli. Taze pişirecekseniz Boncuk Ayşe daha lezzetlidir. Kuru alanında aşevlerinde genellikle Dermason kullanılıyor ama, fakir Şeker cinsini hararetle tavsiye eder. Bunun pilakisi enfestir. Yarım kilo fasulyaya bir büyük çay bardağı zeytinyağı (şişman, kısa boylu ve yaşlılara çiçek yağı önerilir, pilakiye çiçek yağı katılırken de Trakya köylüsünün çektiği çileler gibi gereksiz ve de sevimsiz konular asla akla getirilmeye, çünkü canım yemeğin tadı kaçar), bir büyük baş soğan (hiç kimseye soğan başı demek istemiyoruz, lütfen satır aralarından yorum yapılmaya kalkışılmasın), bir kereviz, iki havuç (enflasyon düşecek şeklinde vaat olup milletin önüne asılan bitkiden), bir küçük patates, üç-dört diş sarmısak, yarım demet de maydanoz gereklidir. Soğan doğranır, havuç da bunun içine katılır, birkaç dakika karıştırılır, üç-dört bardak su konur, kaynamaya başlayınca tuz, bir tatlı kaşığı şeker, kereviz, patates, sarmısak vesaire ilave edilir, on dakika kadar kaynatılır, buna fasulya eklenip üzerine ince kıyılmış vatandaş, pardon maydanoz serpilir.

Pilaki soğuk servis edilir. Üzerine limon sıkılır. Allah sayesinde ve de Başbakan sayesinde memlekette milyonlarca sıkılmış limon bulunduğundan, bu konuda bir sorun yoktur.

Kuruyu sucuk ya da pastırmayla da yapabilirsiniz. Kıyma yerine bu kez bunları katacaksınız. İnce doğranmaları gerekmektedir. Yarım kilo fasulyaya yüz-yüz yirmi beş gram kadar ince dilinmiş pastırma ya da çeyrek kangal sucuk elverir.

Gene taze fasulya pişirirken dikkat edilecek bir nokta da, bunları yıkadıktan sonra doğrarken kılçığını çıkarmak, ve Boncuk Ayşe'sini asla ikiden fazla bölmemektir. Taze fasulyaya bir tatlı kaşığı şeker koymak, fasulyayı yemeğin harcına katarken suyu hemen eklememek, ve suyun fasulyaların üzerini örtecek ölçüde olmasına özen göstermek işin püf noktalarıdır. Su fazla kaçarsa, buna "fasulyaya su kaçırmak" tabir edilir ki, bir memleketi doğru dürüst yönetemeyen politikacıların icraatına benzer.

Taze fasulyayı etli pişiriyorsan, eti önce hafifçe "kıracak", sonra fasulyaya katacaksın. Diyelim et pişti, fasulya pişmedi, yemek de suyunu çekti, su eklemek gerek. Ne yapacaksın? Soğuk su mu koyacaksın! Hâşâ! Buna, "pişmiş aşa soğuk su katmak" denir ki, bazı muhalif gazetecilerin yazılarına döner sonra yemek. Sıcak su koyacaksın!

Fasulyayla daha başka yemekler, sözgelimi tatlılar da pişirilebilir. Aşure bunların başında gelir. Nohut, pirinç, kurufasulya gibi dünya nimetleri haşlanıp aşureye katılır. Ortaya çıkan sonuç, iktidar partisinin içindeki kanatlara benzer. Tadından yenmez, yanında yatılır.

Tabii bütün bu sayıp döktüğümüz türlü-çeşitli yemekleri yapabilmek için kurufasulya faslında bin iki yüz ile bin altı yüz Türk Lirası'nı, taze alanında da bin sekiz yüz ile iki bin Türk Lirası'nı gözden çıkarmak gerekir. Yani, yürek ister ve de babayiğit ister. Fasulya alınamadığı vakit mercimeğe talim edilir. İnşallah, Allah kısmet ederse, gelecek yazılarımızdan birinde de siz muhterem okuyucularımıza muhtelif mercimek yemeği tarifleri vermekten büyük bir zevk duyacağız, vesselam.

"Helmelenme" kavramı, fasulya kültüründe önemli bir yer tutar. Kurufasulyanın pişerken ya da ertesi güne saklanıp suyunu çektikten sonra macun gibi yayılmasına, su ve yağ ile karışıp dağılır gibi olmasına, yumuşayıp cıvımasına "helmelenme" tabir edilir. Helmelenmiş fasulya, başarısız Başbakan'a benzer. Etrafa bulaşır.

Kurufasulyanın yanında turşu iyi gider. Kurunun üzerine bol kırmızı biber konur, bir ondan, bir biber turşusundan ya da hıyardan atıştırılır. Hıyar kelimesini burada yalnızca turşu cinsini anlatmak için kullanıyoruz, siyasi bir anlamı yoktur. Ayrıca kurunun yanında yaş da yanar, pardon, pilav da gene iyi gider diyecektim. Pirinç pilavı ya da bulgur pilavı olabilir farketmez. Üzerine de hoşaf, tercihan kuru üzüm-kayısı karışımı hoşaf pek güzel yakışır. Olmazsa helva da yenebilir. Bu yemek kombinasyonu, yatılı okulların, kışlaların, işçilerine yasaya göre çaresiz yemek çıkarmak zorunda kalan patronların içleri burula burula kurdukları yemekhanelerin değişmez gıdası, baş mönüsüdür. Yatılı okullarda öğrenciler "kurucular" ve "nohutçular" olarak ikiye ayrılırlar. Bu fakir, nohutçulara karşı kurufasulyanın onurunu on iki yıl boyunca korumuş ve savunmuş olmakla şeref duyar.

Haa, bir de soya meselesi var. Çin Lokantası'na gidilir, Yakar Çakar'a bunun salatası ısmarlanır ya da çeşitli yemeklerin içinde garnitür ya da karışım olarak yenir. Gariban işi olmadığından, soya faslını uzmanlarına, sözgelimi şık yemekler yiyip şık içkiler içen iktidar yanlısı gazetecilere bırakıyorum.

Muhterem Başvekilim, ve de refikaları hanımefendi, umarım bu sefer sîzlerin de beğeneceği ve "Afferim çocuğa, bak isteyince ne güzel, ne zararsız, ne müeddep yazılar yazıyor" deyip parmak ısıracağınız bir

yazıyı yazmak suretiyle yazmış ve kaleme almış bulunuyorum efendim. Naçiz tariflerimi hanımefendi güzelce pişirsin, siz de afiyetle yiyiniz.

Bu herif neler saçmalıyor diyen okuyuculara da arzetmek isterim ki, bu gidişle günün birinde bizim kalemlerimizden ancak fasulyanın faydaları gibi yazılar okuyabileceksiniz. O da tabii, eğer "dışarıda" isek!

İKİNCİ ŞUBE'DE BİR SERENCAM

O anda, uyku sersemi, en çok sinir bozan ne? Durmadan vızıldayan polis telsizi: Merkez yetmiş yediyi arıyor. Merkez yetmiş yedi. Emir anlaşıldı.

Bakın 12 Ocak 1989 Perşembe günü neler yaptım: Sabah dergiye uğradım, sabah dediysem saat on bir gibi, biz ekâbir takımındanız ya, girişte beleş Hürriyet, Kelebek ve Gazete gazetelerimi aldım, Nescafe'mi içtim, sayfalarımın pikajına baktım, resimaltlarmı yazdım, Hürriyet Restaurant'a çıkıp yemek yedim, bir kahve daha, saat dört sularında "tüydüm", berbere gidip tıraş oldum, eve geldim, işte malûm akşamüstü hayhuyu, canım içki istemedi, yemekten sonra iki satır okudum, yorgundum, yattım.

Buraya kadar olağanüstü hiçbir şey yok.

Tam uykumun ortasında kapı çalındı. Çalınmış da ben duymamışım, peder açıyor, gözlerim yarı aralık, kapıdan gelen sesleri dinliyorum: Mustafa Amca, kusura bakma, rahatsız ettik, burada siz mi oturuyorsunuz, başka kimse var mı, oğlunuz mu var, adı nedir, haa, kendisiyle azıcık görüşebilir miyiz?

(Efendim bu geleneksel görevli taktiği, ürkütmeden dolambaçlı yollardan aradıkları asıl kişiye doğru yaklaşıyorlar.)

Buyur ettik. Kalkıp giyindik.

İnsan ne de olsa ürküyor. İki "sivil taharri", sonradan birinin Komiser Bekir Koçak olduğunu öğreneceğim, öteki memur Ekrem, ellerinde durmadan vızıldayan telsizleri. Kılıkları kıyafetleri herhangi bir ortadirek mensubu görüntüsünde, çamurlu potinler, ütüsüz pantolon, boz ceket, koyu kahverengi palto, hafiften uzamış sakal, İkinci Şube infaz nöbetçileri, sabah sekizden beri ayaktalar, ertesi sabah sekize kadar nöbetteler, beni derdest etmeye gelmişler. Sabah sekizde evlerine gidecekler, hanım, çoluk çocuk bekliyor, ayda iki yüz elli bin lira maaşla karınlarını doyurmaya çalıştıkları hanım, çoluk çocuk. Sizin benim gibi insanlar, ama, şimdi bir uçurumun iki yanındayız karşılıklı, ben vatandaş, onlar "görevli", ilikli ceketlerinin arka yanında kabarık bir şeyler seziliyor, aradaki farkı ossaaat anlamayana da anlatmak için.

İki insan, bir insanı "alıp götürmeye" gelmiş.

Oturttuk. Ekrem, "Bu kitapların hepsini okudun mu?" diye sordu. Eyvah, dedim, biz bu filmi 1971'de görmüştük.

Aklımdan kötü kötü şeyler geçiyor, hayatımı bir film şeridi gibi görmek değilse de, Sayın Başbakan'ı hızlı kıvılcımlar şeklinde anıyorum hemen, acaba korkutun şu hergeleyi, burnunu sürtsün biraz diye Ankara'dan telefon melefon emri mi geldi?

Sonra iş anlaşıldı.

Efendim, bizim şu ünlü hakaret davası var ya, hani cem'an on buçuk ay hapis, biri doksan bir bin, biri kırk dokuz bin lira olmak üzere iki ayrı para cezasına çevrilmişti, biz de başımızın gözümüzün sadakası olsun diye seve seve ödemiştik.

İşte o doksan bir bin lira meğer ödenmemiş görünüyormuş, şaka değil, belli bir süre içinde ödemezsen para cezası yeniden hapis cezasına dönüşür, gider eşşek gibi yatarsın, böyle gecenin bir vakti de Gestapo ya da GPU gibi kapına dayanır, "derdest eder", "mevcutlu olarak" alır götürür içeri tıkarlar!

İyi de, biz o parayı ödedik.

Makbuz tarihi, 22 Kasım 1988. Savcının fakir Ardıç kuşu hakkında kestiği yakalama müzekkeresi tarihi, 27 Aralık 1988. Derdest edilme tarihi, 12 Ocak'ı 13 Ocak'a bağlayan gece, saat 02.00.

Yahu pisi pisine gidiyoruz kodese!

(Sonradan iş anlaşıldı, meğer makbuz İnfaz Savcılığı kalemine teslim edilmemiş, bizim hukuk bürosu biz uyardık diyor, muhasebe yatırdık teslim ettik der, sevgili avukatım Tayfun Akçay çok iyi bir avukat olduğundan hiç mi hiç ilgilenmemiş, yani şu memlekette insanın hayatı nasıl ince pamuk ipliklerine bağlı.)

"Ödedik", diyoruz; "işte bakın makbuzun fotokopisi" diyorum, adamlar tınmıyor. Sonunda Ekrem, "Siz bizimle şubeye kadar gelin bakalım", dedi, "eğer elinizdeki makbuz numarası bizdeki numarayı tutuyorsa sizi bırakacağım, kendi elimle, ekip arabasıyla getirip evinize teslim edeceğim, merak etmeyin, endişelenmeyin".

(Meğer bu da Gestapo yöntemiymiş, "kuş ürküp de kaçıvermesin" diye böyle yatıştırıcı görünürlermiş, yaşadıkça öğreniyoruz, Allah beterinden saklasın).

"Bakın", dedim, "mesele bundan ibaretse önemli değil, ama daha ciddi,

başka bir ‘durum’ varsa, söyleyin de ona göre yanıma para, çamaşır, cıgara falan alayım".

"Yok yok", dediler, "kırk dakikalık iş".

Ertesi akşam beşte çıkabildim!

İçi buz gibi, cıgara dumanı kokan, "resmi gri boyalı" ekip arabasına bindik. Saat ikiyi geçiyor, çok şükür komşular derin uykuda, yoksa seyret ertesi gün, huuu kardeş, hani beş numaranın o münafık kazetacı var ya, işte onu gece polisler aldı götürdü, gominiz miymiş neymiş, yok yok ırza tecavüzü varmış, sen de diyorsun Ferit Abi, herifin tam dört leşi var arkasında, vay canına, zaten gözüm tutmamıştı, bir kere tipinde meymenet yoktu hergelenin, yok be canım, Kemal Horzum’un sağ koluymuş esas, hiçbiriniz bilmiyorsunuz işte, geceleri kadın kılığında dolanırken görülmüş, hadi yav, asıl Alamanya’ya iki kilo beyaz götürürken çevirmişler.

Ölümlerden ölüm beğen! Neyse, el ayak çekilmişti, konuşa konuşa ünlü Gayrettepe’nin ünlü İkinci Şube’sine vasıl olduk.

Nezleyim, aceleden yanıma mendil almayı unutmuşum, ertesi akşama kadar burnumu çeke çeke bir hal oldum. Bir de, aman ha dostlar, kulağınızda bulunsun, benzer duruma düşerseniz cebinize bol cıgara yedeği almayı unutmayın, çabucak bitiveriyor, ondan sonra, hele benim gibi sidikli tiryakiyseniz, resmen "harman" oluyor insanın kafası. Bir de sıkı giyinin, çünkü hem nezarethane, hem de ekip arabaları Sibirya gibi. Zaten sizi ziyarete gecenin ikisinde gelmeleri de, uzaktan uzağa bir Sibirya kampı, bir Lubyanka mapus damı, bir Dachau, bir Auschwitz çağrışımı yaratmıyor mu? Bunun hikmeti varmış, bir kere aranan adam gecenin o saatinde muhakkak evindedir, garantisi var yani, ("mazbut" adamsa tabii, işe bak, kırk yılda bir geceyi kendi evimizde geçireceğimiz tuttu, o gece de polise basıldık, yürü bre kavanoz dipli dünya!)

Bir de etkili oluyor, zanlıyı tedirgin ediyor, maksat eziyet olsun ya, hem uyku sersemi adam davranıp kaçamaz, sorulan soruya kaçamak yanıt veremez. Ulan sanki dört kişiyi doğradık da, gecenin ikisinde evden alıyorlar, kaçsak nereye kaçacağız, Lavrion Kampı’na mı?

"Kardeşim, bunun sabahı yok mu?". Yok. Peki, salıverin beni, eve gidip piç olan uykumu uyuyayım, sabah kalkıp geleyim. Yok. Peki, sabah siz gelip alın. Yok. Peki ben kendim savcılığa gideyim. Yok.

Eee?

Eee’si, Ardıç kuşu nezarethaneye!

Yaktın beni Komiser Bekir! Ama kendi açından sen de haklısın.

Eh, kaderde varsa gecenin ikisinde alınıp götürülmek, neye yarar üzülmek? İyi de, yarım paket cıgara, sinirden zincirleme içince yarım saatte bitiveriyor, hava soğuk, burun nezleli, bu ne azaptır, medet ya Resulallah!

Bu nezarethane dediğin, tabanı beton, tavanı beton, içeri düşen eziyet çeksin de ders olsun bir daha buralara gelmesin niyetiyle buz gibi, kalorifersiz, sobasız, içeride altı kişi, bir tahta park bankı, altı kişi onun üzerinde kakırdıyor, biri de yere kıvrılmış. Girerken çişini kakanı edeceksin, içeride altı gün kalırsın da kendi kazuratının içinde yüzersin alimallah, cıgaradan son nefesini kuvvetli çek, çünkü içeride cıgara içmek yasak, yangın çıkarmayasın diye çakmağını kibritini alıkoyuyorlar, paranı sayıp tutanak karşılığı teslim ediyorsun, bir de, en hazin tarafı, bunalım geçirip kendini asmayasın diye pantolon kayışını çıkarıp veriyorsun! Kendini asman yassah, asılman gerekiyorsa onlar asar! Sana ne oluyor yani?

Neyse, şube infaz bürosunda tuttular. Ekip telsizi sürekli işliyor, dışarıda ürkütücü bir gece karanlığı camlara bulaşıyordu, donuk sarı sokak lambaları, pırıldayan asfalt, uzaktan uzağa kış köpeklerinin derin ulumaları. İçerisi sıradan bir devlet dairesi, küçük masalar, kahverengi iskemleler, Nuh Nebi döneminden bir yazı makinesi, Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi, Polis Emeklileri Derneği armağanı Atatürk’ün Türk polisi hakkında övgü dolu sözleri, bakanlık emirleri, müdürlük emirleri, şube emirleri, nöbet listesi, yangında ilk kurtarılacak evrak, kaçınılmaz çay demliği, plastik cıgara küllüğü, bunun gibi.

Tamam dediler, numara tutuyor, sen haklısın arkadaş, para cezasını bir tamam ödemişsin.

Peki öyleyse bırakın gideyim.

Yok!

Sonra biz "mesul" oluruz, senin yakalama müzekkeren var, girişi olduğuna göre çıkışı da olmalı!

Eh, onlar da haklı. Ne de olsa adamlar devlet memuru. Sayın Başbakan, ekonominin başına sardığı gibi emniyetin başına da Amerika’dan ithal prens sarmadı ki, sorunları iki dakikada, bürokrasiyi "bypass" ederek liberal yöntemlerle şıp diye çözüversinler.

Şimdi memlekette demokrasi olmasa, dersin, abiler siz onu bunu bırakın, kaça hallolur bu iş?

Ne mümkün? Sıkıysa teklif et, Türk polisine öyle rüşvet müşvet, avanta mavanta teklifi, teklifi bırak iması kimin haddine düşmüş? Türk polisi üşümez, acıkmaz, yorulmaz, bıkmaz, usanmaz ve de asla böyle taraklarda bezi yoktur.

Ne yani, şimdi nöbetçi görevliler mi kalkıp benden avanta isteyecek peki? Söz konusu olamaz. "Gazeteciliğimden" ürktüklerinden falan değil, hâşâ, Türk polisinin aklından bu ve benzeri şeyler geçmez, geçebilemez!

Uykusuz, cıgarasız, üşümüş, nezleli, volta vura vura sabahı ettik.

Voltada küçük bir muhalefet ettim racona, daha birkaç saatlik gözaltında hızlı, küçük adımlarla volta vurmak gerekirken, ben ağır, uzun adımlarla "idamlık voltası" atmaya koyuldum, kuralları çiğnedim, bütün tutuklu ve hükümlülerden özür dilerim.

"İçeride" olmanın en kötü tarafı, kulağınızın bir köşesinde bulunsun, vakit geçmiyor. Kulağınızda bulunsun diyorum, çünkü her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı "potansiyel" bir zanlı, sanık, suçlu, katil, cani ve de dolayısıyla tutuklu sayıldığından, büyük konuşmayın, günün birinde siz de oralardan geçebilirsiniz. Hani hep derler ki, içlerinden satranç problemi çözerlermiş ya da okumuş oldukları bir romandan pasajlar hatırlamaya çalışırlarmış ya da çıkar yol Molina gibi eski filmleri anlatmak. Örümcek kadının öpücüğünü anmak. Hepsi hikâye, insanın aklına hiçbir şey gelmiyor, o anda tek istenen uzanıp gerinmek ve uyumak. Uyumak mümkün değil, uzanacak yer yok, zaten uyku da tutmuyor, boş boş oturuyorsun, gözün akreple yelkovanda. Nasıl da yavaş ilerliyor namussuzlar!

Böyle böyle sabahı ettik. Sivil taharri Apo (Abdurrahman) yakınlarda poğaçacı olmamasından şekvacı, "Eminönü'ndeyken iyiydik" diyor, "elini atsan sahlepçi, börekçi, poğaçacı. Burası sosyete mahallesi, bir halt yok.". Nerede o eski Sansaryan Hanı!

"Bakın," diyorum, "az ileride, caddeye çıkarken Çevre Pastanesi vardır, oradan aldırabilirsiniz."

Mahsus öyle diyorum ki, adam gönderirse ben de kendime cıgara aldıracağım aklım sıra!

Apo omuz silkiyor. Az sonra nöbeti devredip gidecek.

Apo da insan. Komiser Bekir de insan, memur Ekrem de. Ben de insanım. Ama bir çizginin bir yanında onlar, bir yanında ben.

Bir de nezaretteki gariban takımı elbette, bir kavgada arkadaşını bıçaklayan temiz yüzlü çocuk, alacaklı olduğu iş ortağı borç tutarına karşı çıktığından "emniyeti suistimalden" içeri alınan inşaatçı, Almanya'dan askerlik yapmaya gelip indiği Yeşilköy'de asker kaçağı diye tutuklanan gastarbeiter, sahte pasaport düzenlemekten sanık bir başka Alamancı, Hacıhüsrev'de kahve işleten, barbut attırıp mano toplayan ve asıl uzmanlığı torbacılık, esrar plakası satışı ve de oto radyoteybi karmanyolası olan on altı yaşında Diyarbakırlı hergele.

Hepsi arkadaşım oldu.

Polisler de arkadaşım oldu. Gececiler değil, gündüz ekibi, bizi cıgara dumanı kaplı buz gibi ekip arabasının içinde sekiz saat o adliye senin bu adliye benim, o cezaevi senin bu tevkifhane benim dolaştıran çocuklar, bizi duvarın dibinde sıraya dizip ikişerle kol yapan, kolkola arabaya yürüten, acıyıp kelepçe vurmayan memurlar. "Küçük su dökmemize", cıgara aldırmamıza, adliye çaycısını çağırıp çay söylememize, ısmarlamamıza, yarım ekmek içine döner ve ayran getirtmemize ses çıkarmayanlar. Suçsuz yere gecenin ikisinden beri gözaltında kaldığımı anlayınca gülümseyerek özür dileyen, istersen kâğıtlarını bize ver sen gazetene git diyen, arabada herkesin memleketini soran, sohbet eden, dertleşenler.

Kelepçe vurmamışlardı, çay bile içirmişlerdi, sabah güneşe benzer bir loşluk doğup sokaklar canlanırken onları seyrediyordum bir kenarda, nöbet değişiyorlardı. Hepsi de fakir Anadolu çocuklarıydı, kapağı polis kolejine atmışlar, şimdi üç kuruş maaşa talim ediyorlardı, kıç cebin üstünde Kırıkkale'nin fiyakası iyiydi de, o çamurlu potinler, o kötü kumaştan kötü dikilmiş, Tahtakale-Mercan'da Topkapı Garajlar işi ceketler pantolonlar, boyunbağının üzerine, ceketin içine giyilen yoksul hırkaları, yüzlerindeki o bezgin asıklık.

Biz onlar için kendimizi tehlikelere atıyorduk, üç kuruş daha para alsınlar da evde bekleşen kadına çoluğa çocuğa her akşam bulgur pilavı yerine ara sıra da sucuk pastırma kek pasta neyse yedirebilsinler diye mızrağımızla değirmenlere saldırıyorduk ha babam.

Onlar gecenin ikisinde Gestapo gibi gelip bizi derdest ediyor, mevcutlu olarak götürüyor, sonra da tutuyorlardı.

Üniformalı bir polis, bileği kelepçeli birini getirdi, efendiden bir genç, kimbilir ne oldu, kaydını yaptırıp müteferrikaya koyacak. İçerideki

sivil, önce, son derece kibar, kelepçeliye "dışarı çıkın" dedi, sonra başını önüne eğmiş, evrak doldurmaya koyulmuş, üstelik kelepçeli de çoktan dışarı çıkmışken birdenbire bağırdı: "Çık ulan!"

Mekanik mi derler, otomatik mi derler, işte öyle.

Kimbilir kaç lira maaş alıyordu, kaç çocuğu vardı, hangi gecekonduda oturuyordu? Hiç denize girmiş miydi, hiç bir akşam olsun "dışarıda", bir lokantada karısıyla yemeğe gitmiş miydi, hiç roman okumuş muydu, hiç Mozart ya da Beethoven adını duymuş muydu?

Sabaha karşı dörtte yetmişlik bir adembaba getirdiler, âmâ numarası yapıyor ama cin gibi her bir şeyi görüyor, esas olarak dilenciymiş, bastonu da var ama siyasi suçlular listesindeymiş. DevYol davasından aranıyor! Bir yaşımıza daha girdik, mutlaka bir yanlışlık olmalı bu işte, bu hergele olsa olsa gizli Nakşibendi tekkesi kurmaktan girebilir içeri, DevYol bunun neyine, ama şimdilerde Nakşibendi tarikatı serbestçe icrayı faaliyet edebildiğinden.

"İçeride" hemen herkesle dost olunuyor, sekiz kişiyi kesmiş kanlı katil gelse sarılıp öpüşeceğiz, "kader kurbanlığı" dedikleri buymuş meğer. Nitekim, söz, ilk fırsatta gidip bizim Hacıhüsrevli namussuzun kahvesinde oturacağım, barbut atıp esrar çekecek halim yok ama orta kahvesini de içmeden kalkmam! Zaten kendisi "buyur amca, beklerim" diyor. (Yaş kırka yakın, gözde de gözlük var ya, bir de gazetecilik, cümle tutuklunun amcası olduk çıktık birden!)

Gündüzcü polisler, gececi arkadaşlarının beni salıvermemesine çok üzülmüşler, çaktırmadan fısıldaşıyorlar, "valla bu şimdi bunu yazar mı yazar". Yazar ya, yazacak, Allah'ın emri, çare yok! Ne demeye haksızlık edersiniz, siz değil tabii, Komiser Bekir, Ekrem, bir de Abdurrahman. Yani şimdi iş mi sizin yaptığınız? Bunun sabahı yok mudur bre kardeşlik, yerimiz belli yurdumuz belli, kaçacak halimiz mi var, hem suçumuz ne, kaynanamızı mı doğradık, köyden beygirin terkisine atıp kız mı kaçırdık da bozduk, örgüte girip üç beş çocukla devrimcilik oynayacak yaşımız da çoktan geçti, eee? Sayın Savcı, Hürriyet Gazetesi'ne bir telefon edip, kardeşim sen bu parayı ödedin mi ödemedin mi diye sormak yorucu olduğundan, kesiveriyor müzekkereyi, mevcutlu olarak getirilmesi. Sonuç, uykusuzluk, yorgunluk, soğuk algınlığı, cuma günü saat beşe kadar adliyeye yetişemeyip, pazartesiye kalma, hafta sonunu da "içeride" geçirme endişesi, ağlamaktan gözleri şişmiş, "büyük tansiyonu" yirmi ikiye fırlamış bir yaşlı kadın, ve emniyet güçlerine derin bir acımayla karışık geniş bir kırgınlık duygusu. Bravo, büyük iş başardınız, vur deyince öldürdünüz, görevinizi yerine getirdiniz, maaşınızı hakettiniz!

Şimdi bir bölük okur da diyecek ki, memlekette Filistin askısı, Coca Cola şişesi, elektrik dinamosu, bok çukuru tartışılıyor, binlerce insan içeride açlık grevine yattı kalktı, iyi ki tatlı canın iki gün sıkıntıya girmiş. Biliyorum, ama bu küçük, küçücük bir olayı herkes duysun istedim, "nasıl olsa beni bulmaz", "benden atlasın da başkasında patlasın" kafasında olanlara ibret için.

Talih kuşu değil ama Türk polisi kapınızda! Size de çıkabilir! Bilin de.

Oysa ikinci şube nezarethanesinde geçirdiğim gece boyunca ne bir tokat sesi, ne bir inleme, ne bir oflama duydum, pek pek içeridekilerin beli tutulmuştu betonun acı soğuğundan, ayaklarımız buz kesmişti, sakalımız uzamış, gözlerimiz kıpkırmızı, kan çanağına dönmüştü, bitkindik. Ama kimse dayak yememiş, kimseye bir fiske vurulmamıştı, kelepçe bile görmemiştik, bize insanca davranmışlardı, olabildiğince, Türkiye'de ne kadar mümkünse.

Biz de insandık, onlar da. Ama bir uçurumun karşılıklı iki kenarındaydık, şimdi onlar kesin, tartışılmaz efendiydi, hayatım onların iki dudağının uçundaydı, istediklerini yapabilirlerdi bana, eşşek sudan gelinceye kadar dövebilir, günlerce içeride aç susuz tutabilir, pencereden fırlatıp sonra da kendini attı diye tutanak bile düzenleyebilirlerdi.

Ama çıkınca, ben Türk Hava Yolları'nın dokuz yüz yirmi yedi sefer sayılı uçağıyla Paris'e, "yorgunluk atmaya" gidecektim, onlar gecekondularına dönecekler, onlar da nöbet yorgunluğu atacaklardı, ertesi sabah sekizde gene işbaşı yapmak üzere.

Beni haksız yere, bile bile on altı saat "içeride" tutan Türk polisine kızmadım. Nefret etmedim, kin duymadım, ben gösteririm ulan size diye düşünmedim.

Ama üzüldüm. Çok üzüldüm.

Bir ülkenin polisi, o ülkenin vatandaşında saygı uyandırmalı, keder değil. Polis de insan, bütün hataları, bütün garibanlığı, cahilliği, yetersizliği, gizli aşağılık kompleksi, sevilmemenin verdiği iç burukluğu, burukluğun yarattığı gereksiz hırçınlığıyla, bütün Anadolu çocukluğu, yufka yürekliliği, sohbeti, çayı, simidi, cıgarasıyla, bütün küfürleri, bütün asık suratlılığı, bütün sevecenliğiyle.

Bir uçurumun bir kıyısında o, bir kıyısında biz.

Geriye kalan, bir metre yüksekliğindeki "resmi gri" yağlıboyalı duvarlarda iri iri laflar. Huzurun teminatı, güvenliğin bilmemnesi,

cefakâr, vefakâr kardeşlerimiz, falan fişmekân.

Kimbilir, belki günün birinde, gecenin ikisinde kapımız çalındığında yedek cıgara ve yün çorap hazırlama gereğini duymadığımız gün, onlar da karnı tok, sırtı pek, kendinden emin, ayağı yere sağlam basan, bilgili, görgülü, yakaladığının suçlu da olsa kendisi gibi insan olduğunu düşünen kişiler olurlar. "Komiser amca, polis abi" olurlar. Lafta değil, gerçekte.

BESLE KARTALI BASSIN KURŞUNU

İnsanın içinde bir şey tık ediyor. (Ne iş bu? Birileri Turgut Bey'i fena halde gözden çıkarmış da çıkarmasına, kimler? Acaba Pentagon dehlizlerinde üç-beş çakal kafa kafaya verip, "Hayır, bu Turgut umduğumuzdan daha akıllı ve de serinkanlı çıktı, Kerkük'e bulaşmaya niyeti yok ya da askerlere güç yetiremiyor, biz bu işi daha mutemet bir adamımıza ısmarlasak gerektir" diye akıl almaz bir akıllar mı yürütüyorlar. Başbakan'a emr-i hak vaki olsa, bu durumda SAVAMA zil takıp oynamaz mı? Andreas Çorbacı, o tepesinde umacı gibi dikilen Dördüncü Ordu'nun Ege kıyılarından Silopi-Beytüşşebap-Şemdinli hattına kaydırılmasına az mı sevinecek?)

Allah'ın rastlantısı, Alparslan Bey yurt dışında, Frankfurt-Paris dolaylarında gezineceği tuttu. Tabancayla oynamaya alışmış it-kopuk desen, piyasada sürüsüne bereket. Eski resimlerinde kıro gömleği çiçekli, bıyığı pala, gözleri ve kaşları birbirine gereğinden fazla yakın katil müsveddesi, geleneksel şaşırtma yoluna gidiyor: Siyasal bir derdi yokmuş da, Başbakan yurt dışına sağaltılmaya giderken onun hem beyninde ur hem bileğinde romatizması varmış da o nerelere gitsinmiş. Zaman kazanacak, bu arada temizlemezlerse kaçıracaklar.

("Komplo teorisi" değil mi, üret babam üret.)

Deniz kıyısında güneşleniyorduk, Sekiz-dokuz yaşlarında iki kopil soluk soluğa geliyorlar. "Özal'a ateş edilmiş, İmren Aykut yaralı."

"Ölmüş mü Özal?"

"Ölmüş galiba amca."

İnsanın ta içinde bir şey tık ediyor.

O iki mermi, sıcağı sıcağına ahkâm kesenlerin hemencecik ilk aklına gelen beylik formül uyarınca "demokrasiye falan yöneltilmiş" değil. Zamlardan bunalan, Davos dümenini ciddiye alıp kafası kızan, bazı şaşkın "refiklerimizin" aradan iki gün geçince düşünüp buldukları gibi "Özal'ın liberallere meyledip hareketçileri küstürmesine" tepki gösteren gariban işi hiç değil. Yönetime yakın kimi zibidiler hemen "PKK'dır" fetvasını verip gülünç duruma düşüverdiler ya; bazıları da, hem de akıllı uslu geçinen bazıları "1989 Cumhurbaşkanlığı

seçimlerine Özal'sız girmek isteyecekler kimler" deyip neredeyse Agatha Christie'e taş çıkartmadılar, neredeyse Demirel'i, Evren'i suçlayacak duruma düşmediler mi?

Yok. Çok derin köklü, çok sıkı düzenlenmiş bir iş bu. Ama adamların tabanı tavanı kadar zeki olmadığından herhalde, katilin eline 1915 malı şişik İngiliz tabancası tutturulmuş. "Ordu malı", Çanakkale'de ele geçenlerden, hani şu yetmiş üç yıldır depoda durup da kaydının yapılıp mevcutlu gösterilmesine bile gerek duyulmayacak kadar döküntü tabancalardan.

Yani, Başbakan'ı temizleyip, Anavatan Partisi içinde kazandıkları mevzilerden doymuyor, iktidar boşluğu değilse de önder boşluğu yaratıp büsbütün partiye ve de Türkiye'nin yönetimine yerleşmeye mi çalışıyorlar da öte yandan doğru dürüst bir silah bulup o serserinin eline veremeyecek kadar ciddi ayrıntı hataları yapıyorlar, birtakım adamlar, eğer varsa böyle birileri?

Bu durumda, 1976'lardan kalma eski sloganlarını hatırlayıp, "komünistleri ezelim, sıra mollalara gelecek" derler mi, yoksa canciğer kuzu sarması gül gibi birlikte geçinip giderler mi?

Komplo teorisi değil mi, sonu yok.

Ama insanın içinde bir şeyler buruluyor.

Heybeliada'da, İstanbul'un haziran ortasında şubat kokusu veren kara bulutlarından, çekirdekli sağanak damlalarından kaçmış, pırıl pırıl güneşin, hafiften esen yelin altında, yağlar sürünmüş, patlıcanı, yosunu, şişesi ve dışkısı nisbeten az bir denize girmeye hazırlanırken. Başbakan vurulmuş haberi geldiğinde. Öldü söylentisi kulaktan kulağa yayılınca. Ve daha sonra, bir kıyı kahvesinde, sesi cızırtılı televizyonun başında beş-on kişi birikmiş, takır takır silahlar patlar, millet sağa sola kaçışır, hiç de sevmediğiniz bir kadın, hiç de sevmediğiniz kocasının üzerine kapanmış, ölme, ne olur ölme derken. İnsanın içinde bir şeyler cız ediyor.

İnsan çünkü. Ülkesini tarihinde pek az görülmüş bir bunalıma sokmuş, hiç kimsenin yönetemediği kadar kötü yönetmiş, müthiş bir borç yükünün altına girmiş, yıllarca ve yıllarca çalışan, didinen, sürünen insanlara hiç mi hiç acımamış da olsa insan. Gaddar da olsa insan. Nakşibendi bile olsa insan.

Onun da üzerine kapanıp ne olur ölme, beni düşün, çocuklarımızı düşün diyen bir kadını var çünkü. O kadın da insan.

İnsanın yüreği buruluyor.

O kıyı kahvesinde, televizyona sırtlarını dönmüş, önlerindeki okey tahtalarından kalkmaya bile gerek görmeyenlerin, elde def dümbelek ada safasından ödün vermeyip çalgı çalıp göbek atmayı televizyon haberleri sırasında bile sürdürenlerin çoğunlukta olduğunu görünce daha da buruluyor üstelik. Sinop'ta gene bir kahvede birisinin "Daha ölmedi mi?" deyip üstelik bir de sunturlu küfür savurduğunu duyunca burulduğu gibi.

Böyle mi olmalıydı Turgut Bey? Televizyonu anlamsız suratlarla, yorum yapmadan, üzülme belirtisi vermeden izleyenlerin sayısı, arkalarım dönüp oturanlardan, çağırdığı türküyü kesmeyenlerden daha mı az olmalıydı? Bu noktaya mı gelmeliydiniz?

O güneşin altında, uzaktan uzağa dümbelek sesleri, bir yandan dalgaların şıpırtısı, suya atlayan çocukların çığlıkları, anababaların yapma etme açılma çık artık dudakların morardı asarım keserim akşam babana söylerim bağırtıları arasında hemen birtakım görüntüler üşüşmez mi? Üşüşür elbet.

Ertesi gün işe gidip herkes gibi riyakârlık yapmak gerekecek. Çok üzüldüm de büyük geçmiş olsun da bu kurşun demokrasiye sıkılmış kurşundur da büyük Türk milleti sağolsun da falan da filan. Gerçekten üzüldüğünü kimselere anlatamazsın. Yağcı derler. Ölse, belki savcıya özel emirle aleyhinde açtırdığı hakaret davası düşecek, 12 Temmuz 1988 Salı günü saat tam on dört otuzda İstanbul Adliyesi'nin merdivenlerinden, sırtında üç aydan on altı aya kadar hapis cezası kuşkusuyla tırmanmayacaksın. Kendi adına açtığı için belki dava düşecek. Geçmiş olsun dersen belki yağ çekiyor da kendini bağışlatmaya çalışıyor şeklinde düşünecekler çıkabilir. Bu sana ders olsun dersen hiç yakışmaz, başın da büsbütün derde girer.

Onun için, çağrışımdan çağrışıma uçup, nerede o eski suikastlar teranesini tutturmalı gene. Mart'ın 15'inci günü Roma Senatosu'na uzanmalı bir. İsa'nın doğumundan kırk dört yıl önce, ama daha bunu kimseler bilmiyor. İşte Tullius Cimber, sivri burnu, hain çenesiyle ona yaklaşıyor, sonra gel Tullius, şimdi uğraşamam, iki omuzundan, togasının uçlarından yakalıyor onu Tullius, ilk bıçağı, o kısa bıçaklardan birini Casca çalacak, arkadan ensesiyle boynunun arasına. İleri atılıyor, kaçmaya çalışıyor, o da bıçağını çekmiş, ama her yandan yağıyor bıçaklar, ölümcül yara asıl ikincisidir, oysa yirmi üç kere yiyecek toplam, sol eliyle de togasını dizlerine çekmeye uğraşıyor ki yere düşünce uygunsuz yerleri açılmasın. Öleceğini, kurtuluş olmadığını anlamış, onuruna yakışır bir ceset olmak istiyor bari.

İki kez bağırmış yalnızca, birincisi, Tullius onu omuzlarından tutup Casca'nın rahatça vurabilmesini sağlamak için çevirdiğinde, "Ama buna şiddet denir!" diye haykırmış, bir de öz çocuğu gibi sevdiği Brutus üzerine saldırınca, "Sen de mi oğlum" demiş, hayli kısık, hüzünlü, artık çıkmayan bir sesle.

Üç köle onu bir kalkanın üzerine koyup evine taşımışlar. Suetonius'a bakılırsa bir kolu aşağı sarkıyormuş.

Kızgın güneş çağrışıma uygun değil ama, bir başkasına geçmeli. İşte Nathuram Godse, otuz dokuz yaşında, eskiden terzilik yaparmış, sonra da bir gazetede yazı işleri müdürlüğü. Sürekli kabak çekirdeği yermiş, bir de sürekli baş ağrılarından yakınır, sağ cebinden tabancasını çıkarıp ilerliyor. Ayaklarına kapanmak istediğini sanacaklar, yanındaki genç kız onu kibarca uyarmaya çalışıyor, "Kardeş, 'Bapu' zaten yirmi dakika gecikti." Nathuram kızı itip yaşlı adamın çıplak göğsüne Beretta'sından üç mermi gönderiyor. Yaşlı adamın tertemiz, bembeyaz "hadi"sinde kırmızı çiçekler hızla çoğalıp yayılıyorlar. Katilin suç ortağı Karkare kalabalığın arasından heyecanla cinayeti izliyor. Narayan ipte can verecek, Gopal ömür boyu yatacak, Pahwa da öyle. Çete ele geçirilecektir, ama o ufacık yaşlı adam ne o 30 Ocak 1948 sabahı, ne de başka bir sabah artık insanlarının karşısına çıkamayacak.

Gene o bıçaklı takımından biri, Ravailac, Ferronnerie Sokağı'nın köşesine pususunu kurup bekliyor: Kralın arabası burada duraklarsa, Dördüncü Henri öbür dünyayı boylayacaktır. 1610.

Paris'in banliyösü Petit Clamart taraflarında De Gaulle'ün kara Citroen'ini delik deşik eden küt kafalı, kısa saçlı, o Fransız usulü üstten siyah alttan yok çerçeveli OAS fedaileri, bir duvarın dibinde kurşuna dizilecek. Bastien-Thiry sözgelimi.

Gece karanlığında peşine takılmışlardı. Bir duvarın kenarında durmuş, sağ elini cebine, tabancasının tetiğine atıp dönmüş, bakmıştı. "Sen misin Kemal Bey?" Oydu tabii. "Kusura bakma, tanıyamadım da birden." İttihat ve Terakki'de kim ya da kimler Mustafa Kemal'i, ikide bir kendilerini eleştirmeye kalkan, Enver'i beğenmeyen, Talat'ı ciddiye almayan, Cemal'i sevmeyen o genç albayı ortadan kaldırmaya karar vermişti peki? Yakup Cemil son dakikada vazgeçmeseydi. Sen misin Kemal Bey diye sormayı akıl etmeyip, vazgeçmeyip verseydi kurşunu. O zaman, daha doğrusu, yıllar sonra ne olacaktı? Daha Selanik'te, İttihat ve Terakki'nin bir "iç hesaplaşması" sonucu vurulup gitseydi, 1910'larda?

Bir başkası, çok çok sonra, denize giderken, ayağında takunyası, omuzunda havlusu, üzerinde mayosuyla delik deşik edilmişti. Dragos'ta, hiç ummadığı, hiç beklemediği bir yaz sabahı. On yıl kadar önce işlediği günahların acı bedeli bu mu olmalıydı?

Ziya Hurşit, şu parlak façalı, hasır şapkalı, tırnakları bakımlı hergele, "Lazistan mebusu" Ziya Hurşit İzmir'de, Gaffarzade Oteli'nin sidik, tütün, incir, biraz da eski yangın kokan odasında tabancasını söküp takmakla oyalanadursun, Giritli motorcu Şevki emniyetin yolunu tuttu bile. Arkasına bakmaya korkuyor, bir an önce gidip haber vermesi gerekiyor, Gazi Paşa İzmir'e varmadan Ziya Hurşit'i tutuklatmalı. Gariban Şevki, başta Gazi olmak üzere yönetimin işin bütün ayrıntılarından haberli olduğunu, Kara Kemal'in, Cavit'in başını yakmak için bütün önlemlerin çoktan alındığını nereden bilecek?

İşte İsmet Paşa, hani şu İstiklal Mahkemesi'nin astığı astık, kestiği kestik Ali'lerinin, Kel Ali, Necip Ali, Kılıç Ali'nin, Ziya Hurşit'in ardından onu bile tutuklamaya kalktığı adam, artık iyice yaşlı, Başbakanlıktan çıkıp Meclis'e gitmek üzere küçük Opel'ine biniyor. Mesut Suna üç el ateş edecek, İnönü hiçbir şey olmamış gibi Fuat Sirmen'in odasına çay içmeye gidiyor, Sirmen olayı radyodan öğrenecek, donup kalacak. İnönü akşam Anadolu Kulübü'nde briç oynarken "eğlenceli bir hadise oldu" diyecektir.

İşte John Warnock Hinckley, yirmi ikilik toplusunu başkana doğrultuyor, basın danışmanı Brady, FBI ajanı McCarthy, polis memuru Delahanty kurşunu yiyorlar, başkan ciğerinde mermi çekirdeğiyle şakalaşa şakalaşa hastaneye gidiyor! Hinckley bir de mektup yazmış, uzaktan uzağa Jodie Foster'a tutkun, Jodie de o yıllar daha yeni yetme bir Lolita, "Taksi Şoförü" filmini, görüp Robert De Niro' nun oynadığı kişiden etkilenmiş budala. Amerikan Nasyonal Sosyalist Partisi'nden bile kovulmuş genç bir serseri bu, bir yandan tarihe geçmeyi, bir yandan Jodie'nin gönlünü kazanmayı planlıyormuş. Başkanın koruma görevlileri üzerine yatıp "etten duvar" örmüşler, bizim uyanıklar ilk kendileri attılar gövdelerini birer köşeye, sonra da sağa sola ateş edip on beş kişiyi yaralayacaklar. Eh, burası Türkiye'dir, devenin neresi doğru ki? Orada farklı, başkanın gideceği yere yakın hastaneler zaten doğal alarmda, ilkyardımı koruma görevlilerinden biri yapıyor, başkan kurşunu yemesinden tam dört dakika sonra ameliyata alınmıştır!

İşte John Wilkes Booth, tarih 14 Nisan 1865'tir, iç savaşı kaybeden güneyliler iş işten geçtikten sonra kuzeyli başkanı ortadan kaldırmaya karar vermişler. Garip şey, Booth'un silahı da bir toplu yirmi ikilik! Ford Tiyatrosu'nun locasına dalıp çok yakından, şakağına doğru ateş

ediyor. Başkanın eşi Mary yanında. Bir başka başkanın, Teksas Okul Kitapları Deposu'nun penceresinde dürbünlü tüfekle pususunu kuran Lee Harvey Oswald'ın doksan sekiz yıl sonra vuracağı bir başka başkanın eşi Jacqueline'in yanında olması gibi. Booth yakalanıp öldürülecek, ünlü hafiye Pinkerton suikast tertibini önceden haber vermemiş miydi, başkan düşünde görmüş, kendini kadere teslim etmişti; Bayan Surratt, David Herold, Lewis Paine, George Atzerodt "azmettirmekten" ipe gidecekler, gözü dönmüş güneyliler bunlar, oysa Oswald'ı o karanlık çeteden bir başkası, Jack Ruby adında şişman bir adam televizyondan naklen temizleyecek.

Tuhaf şey, Sirhan Bişara Sirhan'ın, başkanın kardeşi Robert'i 5 Haziran 1968 günü Los Angeles'ta Ambassador Oteli'nin balo salonundan çıkarken öldürdüğü silah da bir yirmi ikiliktir! Başka ayrıntılara girmek artık işgüzarlık olacak: Sinema çıkışı Olof Palme'yi vurdukları tabancanın, Stalin'in köpeği Ramon Mercader, nam-ı diğer Jacques Mornard, nam-ı diğer Jacson'un Troçki'nin kafasına indirdiği keserin markasından bize ne? Müslüman biraderlerin Enver Sedat' ı taradıkları makinelilerin, Sih muhafızlarının İndira Gandhi'yi vurdukları tüfeklerin kalibreleri önemli mi?

Biri daha vardı. Bir metro elli santimetro boyunda, yerden bitme yer cücesi bir başbakan. Aşırı sağcıydı. Kendi kafasına göre bir aşırı sağ anlayışı vardı. Oysa onu da temizleyen, pek kendi kafasına uyduramadığı aşırı sağcılar oldu. Besleyip büyüttüğü faşistler, işe onu ortadan kaldırmakla başlamışlardı.

Koyu dindardı. Solcuların çanına ot tıkamış, din temellerine dayalı, sendikası mendikası ve başka hiçbir siyasal partisi olmayan, "korporatif' bir düzen kurmak istiyordu. Çok kısa boylu, çok kendine güvenen bir adamdı. Birkaç kere suikasta uğramış, bir keresinde kolundan yaralanmış, "Tanrı böyle istedi" demişti. Suikastçı, genç bir aşırı sağcı, parlâmentodan çıkarken ona doğru koşmuş, ateş etmişti.

Ülkesindeki bütün sağ eğilimleri birleştirmiş, yeni bir parti kurmuştu. Parlamentoyu kukla düzeyine indirgemişti, ülkeyi tek başma yönetiyor, kimselere kulak asmıyordu. Batmış bir imparatorluğun ardından kurulan genç bir cumhuriyetin diktatör-başbakanıydı. Ülke akıl almaz bir ekonomik krizin içindeydi, işsizlik, enflasyon almış başını gidiyordu.

Dalga geçmiyorum. Avusturya Başbakanı Engelbert Dollfuss, bütün sağ eğilimleri yeni kurduğu partisinde birleştirip koyu Katolik ve korporatif temellere dayalı yeni bir Avusturya kurmak amacında olan bir metre elli santimetrelik o adam, 25 Temmuz 1934 günü saat on üç

otuzda, Nazi yanlısı Otto Planetta tarafından makamında iki kurşunla vuruldu. Kimse yardımına koşmadı, yerde, halının üzerinde üç saat kanlar içinde can çekişti.

Şimdi burada zevzeklik edip Tevfik Fikret'in şiirini de zikretmek var tabii: Yıldız Camii'nde cuma selamlığı, Ermeni komitacısının bombası tam zamanında patlıyor ama, Ulu Hakan, Şeyhülislam'la mı ne ayaküstü iki laf etmek üzere duraklamış, aklı almaz bir rastlantıyla kurtuluyor! Fikret, o baskı döneminde bile kovuşturulmayan unutulmaz şiirini patlacaktır. "Bir Lahza-i Teahhur". Ey şanlı avcı, dâmını beyhude kurmadın! Attın: Fakat yazık ki, yazıklar ki vurmadın! (.) Kurtuldu, hakkıdır alacak şimdi intikam: Lâkin unutmayın şunu tarih-i siflekâm. Bir kavmı çiğnemekle, bugün eğleyen denî. Bir lahza-i teahhura medyun bu keyfini! (Teahhur: Duraksama, dâm: tuzak, denî: alçak, medyun: borçlu).

Kazın ayağı öyle değil. İntikam almak yerine, külahım önüne koyup derin derin düşünmesi gerekiyor: Kimler onu gözden çıkardı? Kimler kanına ekmek doğramak istiyor? Partisini bütün bütün basının o "kutsal ittifak" adını taktığı şeriatçı-faşist kanadın emrine verip diktatörlüğe yönelmek nelere kapı açıyor?

İyi de. Neden herkes olayın hemen üzerine Adnan Menderes'i, Londra'da düşen Türk Hava Yolları'nın pırpırlı Dakota tayyaresini, kesilen kurbanları, "sen peygambersin, sen gazisin, sen ölümsüzsün" yalaklıklarını, rahmetlinin nasıl kendini büsbütün kaybedip söz dinlemez, yola gelmez, girdiği çıkmazdan geri dönmez "halet-i ruhiyesini" hatırladı hemen?

Yazık değil mi Turgut Bey? Geçmiş olmasına olsun da, bu durumlara mı düşecektiniz?